Supracoperta şi coperta de *Pelrs Vuhăntscu*

TUDOR ARGHEZI

SCRIERI

10

PROZE

EDITURA PhNTRU LITERATURA

CIMITIRUL BUNA.VESTIRE

POEM

I

L—J Solemnitatea s*a petrecut în amfiteatru! cu păreţîi albi, de pîlnie, ai Universităţii. Un ini terior de turn de apă fi de circ, edificat în echilibru ca o piramidă de cărţi de joc, din vlrful căreia, cînd cade valetul, se prăbuşesc, vabvîrtej, patru* zeci de cartoane, 'aderente castelului prin frac< ţiuni de simpatie. Anul trecut, în aceeaş sală, un conferenţiar străin destăinuia unui public uimit cuceririle chimiei sintetice, stropind, pentru exemplificare, de jurîmprejur, auditorul, prins în treptele stalurilor ca nişte muşte într<un păim jeniş, cu violete de Parma artificiale, şi explicînd cu înţeles admiratorilor, doamne şi domni, care îi aplaudau, că fiecare din ei era o uzină ignorată şî o distilerie de parfum.

«Avec votăr permissionn, preciza inutil eoni ferenţiaru!, un mare profesor ceh sau slovac, ce n'est cjue de *l'iurin»,* vorbind franţuzeşte cu accentul obişnuit, în dezbaterile problemelor internaţionale, al reprezultanţilor cu iimba grea şi cu buzele groase, ai popoarelor civilizate întrmn idiom secundar.

Dacă ar £ procedat la fel, servindu*se cu pulveri* zatorul personal şi deia dreptul de lichidul din care parfumul fusese ştiinţificeşte extras, conferenţiarul ar fi primit în cap umbrelele şi bastoanele asistenţei. Totul e formă şi material, în învăţămînt şi în viaţă, — şi ipocrizie, — şi un testicul de cauciuc

în prelungirea unui sul de sticlă se preferă public modelului copiat. E imoral originalul, dar cultivat plagiatul.

Mă temeam, Ia examenul meu, de aglomeraţia de atunci. . . Şi mă ofensa examenul. E nevoie de un temperament concesiv şi inferior, ca să nu simţi cîtă ruşine implică repetarea în public a lucrului învăţat, ca un bun ce<ţi aparţine şi pe care bai fi creat. In cartea cutare se găseşte răspunsul la întrebarea examinatorului, asimilat de toţi candidaţii, care de obicei susţin spusele altora, repetate şi de aceia cu o convingere tristă şi cu un patos regretabil. Şi recunoaşterea osteni tativă a meritului acestei impudice imitaţii cub turale mi se părea, aplicată la mine, de o indisi creţie trivială. O comisie îşi afirmă dreptul să judece şi să dea sentinţe relativ Ia valoarea intei lectuaiă reproductivă, şi un candidat e obligat să suporte şi să recunoască autoritatea acestei mai* muţăreli şi a unei lamentabile încrederi în sine profesorale, să<şi facă un titlu pe viaţă dintno opinie cifrată, cu iscălituri încîlcite autografic.

Mă stînjenea cu deosebire ipoteza aplauzelor din partea unui public, amator consacrat al speci tacolelor dramatice, ştiinţifice şi judiciare. Doamne distinse, păstrînd cu ştiinţa contacturi cosmetice şi cu literatura penală eredităţile urmărite de Freud, părăsesc tribunalele cu părerea de râu că încă mau asasinat şi aduc la Universitate sufe* rinţa că le lipseşte o diplomă din cutia cu tifon.

Comîsiunea instituită venise în redingotă şi luase loc. Deia lungul unei mese învelită cu postav de biliard se înşira un rang de fotolii, Ia părete, scaune crăcănate calculat, cu perini pentru coate, ca pentru somnul ramolisment tului optimist de după masă, şi cu arcuri, ca pentru nişte voluptăţi primite confortabil pe spate.

Nu mă puteam hotărî să intru, mă sfiiam de mine şi<mi era frică de. . . public. Căutam din ochi care ar fi putut să fie în ultimul moment drumul cel mai scurt ca să mă strecor printre dependinţe, ca să fug şi sa mă las de doctorat, în clipa supremă a gloriei didactice. Cîteva braţe colegiale intervenirâ la timp, substituite resortului personal absent şi mă văzui îmbrîncit pe uşa scundă din dreapta comisiunii, ca un debutant în Hamlet, aruncat în teatru dintre culise.

O robă neagră mă drapa întnun prestigiu magistral şovăitor. Miia fost împrumutată de portar, care o dă generaţiilor cu chirie. Mînecile spînzurau ca uniforma unui episcop cu numărul fizic mare, moştenită de un vicar anemic. Cerusem din timp să mă înfăţişez inchiziţiei universitare în hainele mele, niţel terfelite, dar cancelaria se simţi vexată de o dorinţă care părea că nu preţuieşte după tariful cel mai înnalt decorul, înscenarea şi uzul. Un candidat normal şi cu dare de mina îşi pregăteşte garderoba doctoratului ca o mireasă albiturile, pe măsură, şi se şi fotO' grafiază în poziţii expresive, dovedind respect pentru instituţiile de ştofă şi nasturi.

Mitam controlat în dosul uşii vocea, tonul şi emfaza ei, încercînd să pronunţ fraze începute didacticeşte cu « Dat fiind » şi cu « După opinii unea savanţilor care fac autoritat^ în materie ». Deficitul vocal era grav. Eram emoţionat şi dintrio* dată perspectiva examenului în carne şi oase mă făcu mai mic cu douăzeci de ani, scăzînduimă pîna la copilărie. Circumstanţa şi atitudinea coi mandă starea morală.

Nu putusem nici cu sonoritate nici şoptit să zic, repetînduimi rolul, nici «Onorată Cornii siune ». Devenisem afon, gîtlejul refuza să mai mă servească.

J

Rectorul nostru nu putea să fie nesimi ţitor Ia arabescurile tichiei si la creţurile mantiei, de cînd, lipsindu'i din recuzită un original, ba căpătat din străinătate la intervenţia surizătoare a unui ministru. Avem al nostru un mare învăţat ale căruia păreri despre propria valoare întrec toate fanteiiile teatrului comic. Nici o atenţie nufi pare prea mare ţi toate onorurile cu care bau încărcat contemporanii ca sad astupe *o* gaură păroasă cu măselele stricate, totdeauna căscată dupj o bucată grasă sau pentru o recri* minare în numele noţiunilor consfinţite, jucate cu o patetică scamatorie, au fost, după consii' mare, derizorii. S>ar fi gîndit la Premiile Nobel, pe care le.a aşteptat şi în care nu erau de ajuns intervenţia ji recomandaţia. El vrea mereu ceva nou şi ceva nepurtat în ţara lui, o jucărie mai mare, o tobă mai sonoră, o scîrţîitoare cu tonuri de harmonică, o minge. Daţiri un deghizament, un costum de ba! mascat, daţi'i şi un pergamţtit care să»i Confere drepturi şi autorităţi ca ale locţiitorului din Capadocia, anacronice şi cu neputinţă de exercitat în loc anumit fără să fie puse titlurile pe goană.

întno bună zi, Rectorul a primit gratis îmr>o ladă odăjdiile unui titlu, si întnun plic sigilat o diplomă de Doctor nemuritor, pe care îndeobşte firmele de magnetism personal şi de hipnotism.

din America, o trimit cu preţul din catalog amatorilor din toată lumea, recrutaţi cu o pagină de publicitate.

Rectorul se găteşte cu o capelă pătrată, cu o pelerină roşie, cu o dantelă cu broboane, prinsă în regiunea înghiţitorii, ca sistemul de mărgele al unui curcan în criză de orgoliu. Cînd îl vizi' tează ucenicii şi admiratorii, el făgăduieşte să le arate numaidecît ceva şi trece întno cameră conexă cu biuroul. După o forfotă prin cutii şi dulapuri, se întoarce acoperit cu atribute britanice. La umerii lui inegali şi la un bust pieptos întno singură parte şi ridicat ca de un efort pentru sprijinirea unei cobiliţe grele, dăruită de fiziologie, se adaogă atunci o conştiinţă de atlet. în vedere ca trebuiesc costumele lui peri petuate Intrmn material sustras moliei şi răscoai cerii în naftalină, Rectorul, care într/altfel nu apreciază copilărească pictură şi zbegul creionui Iui şi al culorii, şiia destinat din progenitură o persoană acestui meşteşug de Conservare a materiilor coruptibile, toate materialele fiind sui puse stricării, şi gloria şi pielea. Cariera acestei artiste care aplică reţetele bărbierului cu pensula mică, slujeşte marelui Rector de oglindă cu multiplicare, şi veteranul Narcis se reflectează în sînul familiei casnic. Pictoriţa îi face barba, îl întinereşte şi înfrumuseţează, îi roade unghiile şi îi pune carmin, rectificînduii şi zîmbetul, rostit, din pricina unei fantezii a scheletului, strîmb întno parte,

E şi cel mai fotografiat dintre învăţaţi, lăsîm duise gîdîlat de obiectiv şi oprindmse, pentru poză, oricum bai ruga să şadă şi oriunde să se uite, la mîna fotografului, la un cal ori la un vardist, ji se supune cu o cuviinţă fericită. Dacă pentru o intrare în marea evidenţă i>ai aduce o scară de coşar râzimată subt o fereastră, el

1

s<ar sui pînă la jumătatea ei, s*ar arăta cu un picior în aer, ca o baîetistă, şi ar pune şi corset. Publicul cunoaşte toate atitudinile cu putinţă ale fiecăruia din mădularele sale; braţul ridicat şi lăsat şi oprit la jumătate, la trei sferturi, la sfertul şi la optimea gestului; figura din cele douăzeci şi opt de profiluri, care acordă analistului de oameni mari ceva din urechea înmuiată, ceva din frumuseţea umflată a nasului, gura îmbrăcată şi dezbrăcată de surîs, ţintirea ochilor spirituală, înnălţarea şi pogorîrea lor. Mîna i<a fost luată crispată şi întinsă în patruzeci şi două de feluri, şi undeva pe'acasă trebuie să se găsească şi reproi ducerea ei în ghips cu toate liniile revelatoare din palmă.

I____i « Un toboşar fără tobă nuii un toboşar », mi<a răspuns un profesor care şi'a atribuit această sentinţă, probabil citită. Tezele trebuiesc susţi' nute în costum adecuat. De unde rezultă că un om în pielea goală nu ştie nimic.

Mai rugasem pe profesori să terminăm fon malităţile fără ceremonie şi solemnitate, în cance« larie. Precupeţii cunosc modestia că nu dau o festivitate la cumpărarea fiecărui s;ic de fasole. A. jignit şi această neînţelegere însufleţită pentru, festivităţile culturii, spectacole de profesie şi de sporirea bunulubsimţ. Şervetul, gestul cu tava al chelnerului, tonul important al literai tur ii, discursul de deschideri şi de închideri, omagiu direct în văzul şi auzul gîdîlat al bărbatului social, considerentul, elogiul desfrii nat, aplauzele, îmi usucă limba. De vreme ce ne ştiam de aproape, doctoratul putea să fie acordat Ia o masă cu scrumieră. Expoziţie, redim gote, figuri compuse, amfiteatru, candidat şi logă, de ce' între noi fie zis, unui mare savant din comisiunea de care atîrna diploma vieţii mele, iom scris opera monumentală de trei kilograme două sute şaptezeci grame, în două volume broşate. Am lucrat la ea patru ani, şi ilustrul personaj a iscâlit>o cu o candoare măgulită.

Profesorii şi oamenii iluştri suferă cu toţii de o lipsă de timp îngrozitoare, care nu ie dă răgazul

să scrie cu mînă proprie ţi cu geniu personal cărţile destinate săfi păstreze. Constrînşi să se risipească în activităţi neprofesionale, ei au la îndemînă totdeauna cîte un Gulieă de felul meu, însărcinat să le dichisească slova şi să le caute, pentru posteritate, cărarea intelectuală cea mai exact pieptănată.

— Am o idee, Gulicâ, şi te însărcinez să o dezvolţi.

Savantul nu are nici una şi îmi lasă mie, odată cu cinstea execuţiei, şi onoarea ideii.

Colegul nostru Feldea era un matematician. Algebra nu ba reuşit personal la nimic, dar nu ba împiedicat nici să compuie, pentru bronzul şi soclul unui profesor ilustru, o serie de volume groase de ştiinţă medicală. Era tot un Gulică şi el. închis optsprezece ore pe zi întrto biblic tecă vastă, cu o cutie de tutun pe masă, de caii' tate proastă, şi cu două falange prăjite, el a primit un salariu care ba permis să rabde de foame numai cinzeci la sută. Specia Gulicâ are toate competinţele pentru scularea din moarte a unui hoit de mare erudit şi pentru suirea coşciugului întno piramidă. Genul Gulicăiscribul a construit autorităţi în toate meseriile, magnaţi şi specialişti, înzestraţi cînd cu o mare operă de posteritate, cînd pe toată viaţa, cu opt pagini de discurs, repetat timp de zece ani, aşa cum a fost compus, zece ani de la mijloc în jos, şi zece ani de'a<ndai ratele. Iluştrii beneficiari ai acestei sofisticări fac parte din toate comisiunile, comitetele, sînt conf vocaţi Ia toate netrebuinţele, invitaţi la jetoane, diurne şi tantieme.

Cei cu mai multe rude şi legături n>au nici de acest lucru nevoie, numit în limbajul florilor academice « lucrări ». Dar un profesor univen sitar — haide! e un profesor universitar. O parte din gingaşa lui tîmpenie nativă s<a transformat în

sudoare de muncă şi în vapori. Dar ce farmece secrete trebuie să aibă acel animal de contabilitate la care mă gîndesc, estimat la un total genera!, de lefuri şi comisioane mensuale, de trei sute mii lei?

Ce! mai iritat dintre membrii juriului exami* nator a fost o creatură integrală a muncilor mele. Pe faţa lui vînătă şi crispată am putut citi, ca întnun excrement, maladia de care îi suferea egoismul. Odată ridicat pînă la frontispiciu, el ar fi dorit să«si sfărîme schela pe care se suise, sigur că îl va ţine suspendat văzduhul. Liam fixat în ochii punctaţi la coada pleoapelor zbîrcite cu caimac, silindud să şid închidă.

Dar solemnitatea e totuş solemnitate. Am avut o intrare de film. împiedicat în poalele negre si gata săimi pierd bustul, am fost silit să mi le ridic pînă la genunchi, ca un popă care trece gîrla. Jumătate în pantaloni ţi jumătate aniversar, iuam oprit o secundă, ca să mă pregătesc să înfrunt cu demnitate tumultul aplauzelor din sală. . . Nici după ce miiam lăsat poalele să cadă, manifestaţia de simpatie a publicului nu s>a ivit. Am strecurat o căutătură explorativă pe subt sprincene. Sala era goală de sus pînă jos. . .

O singură spectatoare, nevastătmea, la un etaj, cu un copil, care arăta cu degetul pe tatăl lui, în halat. El ţinea în dreptul gurii o trîmbiţă, în care era în tot momentul împiedicat să sufle, nevastămiea explicindu-i, cu violenţe şoptite, locul unde se găseşte, şi el refuzind să priceapă. Muzica lui interzisă în Universitate m*ar fi răzbunat, sugerînd comisiunei că nu toată familia Unanian împărtăşea respectul fundatorului ei pentru doc< toratul în litere şi filosofie şi că singur şeful dîrdîia dinaintea unei colecţii de manechine vechi.

Lipsa radicală de public a decepţionat vizibil şi juriul examinator. Membrii profesori arborau la butonieră cocarde indescifrabile pentru ochiul vulgar, inexpert la rebus şi şarade de mătase. Decepţia era cu atît mai amară cu cit membrii juriului îşi studiaseră şi atitudinea în fotolii, şi pregătiseră, pe lîngă o scurtă cuvîntare lapidară, un chestionar interesant combinat cu ştiinţă şi abstracţiuni. Preşedintelui îi plăcea mai ales să afecteze o rostire gongoristă, obţinută prin prezenţa permanentă a limbii în dosul mustăţii cu buza în relief, ceea ce da frazelor lui o musculatură barbară, şi cuvintelor un accent asirian. El voia să afirme, prin escamotarea rostirii corecte, o erudiţie internaţională vastă, care iiar fi alterat virginitatea rurală cu o expresiune a vocalelor din colonii. Profesorul meu rostea sistematic o ca *U, e* ca *a,* i in loc de *t,* izbutind să"SÎ ridice idiomul la limba incertă a unei grădini zoologice, însă deficitar în ceea ce iubea cu deosebire să demonstreze, guturala pariziană. Pentru nazalizai rea *ă la jranţaise,* organul respirator se comporta ca o pompă de bicicletă, şi aerul, făcînd o gîlcă, deriva, la finală, s>ar fi zis pe urechi, cu şuierul obscen al unui ventil insuficient închis.

N<aş putea să afirm că n<am fost impresionat de absenţa oricărui public şi că nu împărtăşeam pe din două cu preşedintele agitaţia lui scandalii zată: trecerea de la o sală imaginar arhiplină la o aulă cu desăvîrşire pustie, era o cădere de la etaj. Şi mi se părea prevestitoare de rele. păstrînd din copilărie superstiţii. Calendarul meu începea cu o foaie neagră.

Pentru a doua oară voii să fug şi să mă lipsesc, ca un mire în noaptea nunţii, înfricoşat de ceea ced aşteaptă după banchet. Dar apucasem să mă arăt onoratului juriu îmbrăcat bisericeşte. Daca, după public, mai trebuia să lipsească şi candidatul, situaţia juriului devenea delicată.

Dar întno situaţie schimbată, şi starea suflet tească se ameliorează, înnaintînd în faţa comisiei şi singur cu ea, puteam să mă leapăd de o ţinută morală improvizată pentru galerie.

La al treilea pas mă oprii ţi făcui demonstrativ cu ochiul. Voiam să spui: « La ce miam aşteptat şi ce a ieşit. Mai bine mergem acasă. » Aveam în faţa mea nişte oameni care mbau povestit, fiecare în parte, cel puţin cîte o porcărie pe zi, utilizînd şi vocabularul. Crimasa ochiului i<a înspâimintat, şi o răceală iconografică puse stă< pînire pe portretul lor bărbierit proaspăt, jignit şî glacial. Cînd omul devine comisiune şi cultură fiinţa lui cu prostatită trece subit în cristal şi columnă.

______De la uşa mică de sufleur pînă la juriu am avut însă vreme să apreciez beneficiile examenului dat în intimitate şi practicat de un ilustru coleg al membrilor din juriul meu.

Candidatul aşteaptă Ia poarta profesorului întno atitudine hermetică, de mare inocent care n<ar fi minţit niciodată nimănui, nici programului, nici birtaşului, nici proprietâresii, nici fetei de magazin. Privirea lui exprimă transfigurarea îngeru< lui care caută, în toate micimile omeneşti, de preferinţă cerul.

Profesorul, uitînd odată de un asemenea candi) dat încremenit în poarta lui, ieşea pe gang, ca să plece în provincie. Dezlegat de contingenţe şi cu bretelele sufleteşti lăsate peste pantaloni, el îşi divulga adevărata personalitate. Dorea, pentru prînz, la scoborîrea din tren, să i se prepare un şniţel vienez, indicînd ca un bucătar carnea de viţel de lapte şi pulpa: nici prea grasă, nici prea slabă; potrivită. Candidatul simţi că i se taie picioarele şi se retrase mai înlăuntrul gangului, ca să nu mai poată să fie viizut, renun» ţînd în conştiinţa lui la examen. EI ştia că orgoliul savantului, surprins în secretele căptuşelii pure, era intolerant şi nu admitea complicităţi. Examenul putea să devie catastrofal.

Era prea tîrziu. . . Fusese văzut, şi intenţia lui de a se dosi adăoga la neplăcerea profesorului impresia unei intenţii de fraudă complicată.

EI putea sâ<şi închipuie că tînarul candidat voia să se strecoare în casă şi să'i fure preţioasele manuscrise. Profesorul tocmai scria în versuri albe una din celebrele lui piese de teatru, în care acţiunea începe cu un cioban şi siîrşeşte dramatic cu o lepădare de catolicism. El apos* trofă numaidecît pe student. Instinctul se apăra cu încruntările şi ţipetele în diapazon subţire.

[se mai întîmplase cîndva o neplăcere de con* traste, în timpul războiului, cînd, îndemnînd cu cerneala depărtată a convingerilor aspre armata să moară pînă la ultimul soldat şi să decedeze frumos, dascălul îşi păstra cu amănunţime iudivi* dualitatea pentru îndemnurile şi comentariile viii tonre, de care ţara lui putea sa mai aibă nevoie, îşi uitase şi atunci masca în pat şi se afla acasă în papuci. Un nefericit de învăţător păduchios, de pe front, sublocotenent în permisie de două zile, alerga îutnun suflet pînă la reşedinţă, ca să ia oxigen înnalt de la idolul şi magistrul lui.

Dintr.o greşeală de orientare, învăţătorul nii merise într.o cameră din dos, secretă, de obicei încuiată, ca o arhivă de mare preţ. Idolul îşi dlegea cu un cuţit în mină felia preferată de şuncă şi salam pentru gustarea matinală. Dinaintea unui părete decorat cu cîrnăţărie, sensualitatea şi estetica maestrului păreau hipnotizate, şi ochii lui însufleţiţi purtau un accent atît de felin, încît învăţătorului i se păru că maestrul lui dă din coadă. Un cearşaf unsuros, dat peste cap, dezvelea frumuseţea catapetezmei de cărnuri afu* mate. în uşa expoziţiei de porc preparat, flămîndul frontului fu izbit de două ameţeli: a idolului răsturnat şi a poftei de mineare. întrio secundă au coincis vehementu! muget agresiv al profeso* ruiui cu fuga din toate puterile a bietului învăţâ> tor, care, în ceasul unui dezinteresat sentiment de adoraţie şi închinăciune, şi.a văzut înmormîntat mîntuitorul într'Un cimitir de cartaboş. El putea să creadă că temperatura de jertfă şi de apostolat a predicatorului se întreţine cu doi covrigi uscaţi şt cu un pahar de apă, în care i se strecurau mute lacrimile, ronţăindu'şi covrigii.

— Ai întîrziat! strigă supărat profesorul, jucînd fără să vrea fabula lupului cu oaia. Şi ce vrei să faci de te ascunzi? Ai venit să te ascult, ori mă pîndeai să plec*

Candidatul ştia că era şapte fără un sfert şi că fusese în poartă la şase precis, ca un lucrător de uzină, dar, hotărît să nu*şi indispuîe presei dintele, se lăsă copleşit de injuriile lui acumulate, care veneau din şniţelul vienez; căci examenul fusese aprobat să fie dat în trăsură, de la domiciliul maestrului pînă la Gara de Nord: douăzeci şi cinci de minute de cal.

— Aî fi putut să te scoli mai de dimineaţă, de pildă ca mine. . . Care, deşi am lucrat toată noaptea, la r am fost în picioare, la datorie.

Profesorul se lăuda cu suferinţele studiului, în realitate, el dormise buştean si mai căsca şi în poarta gangului, cu mîna la gură.

Dar profesorul simţea că nici o expunere detalii ată a meritelor lui ştiinţifice, neostenite şi veşnic la post, nu putea să desfiinţeze imaginea culinară. Dacă trupul lui diamantin se găsea pe picioare, glasul îi era tărăgănat şi somnuros, ideile întunei cate, şi vorbele ieşeau ca dintrto plapumă trasă pe ocbi, dedesubtul căreia marele dascăl, ocupat peste măsură cu ştiinţa şi lipsindu.i şi gustul băilor cotidiane, considerat ca o preacurvie, îşi putuse aprecia, în pîcla totalizatoare, nuanţele

treptate ale urdelor şi brînzeturilor personale. De la tălpi pînă în subsuori, eminenta indivii dualitate emana la catedră, în redingotă, o savoare olfactivă de şoarece şi arpagic.

— Haide, urcă! zise profesorul, indicînd Strai pontinul din spatele birjarului, monumental pe capră în dulama lui de catifea, cît un măcelar.

încruntările de frunte şi de pleoape ale dască* lului nu anunţau nici o bucurie, dar, în nădejdea unei modificări de situaţie, candidatul primi geai mantanele şi cutiile, printre care figurau şi ambai lajele de cochetărie ale venerabilei soţii, cu o rei semnare surizătoare, afirmînd. în panica rînjetului silit, că şapte geamantane şi trei cutii de pălării e foarte puţin pentru rezistenţa lui şi că genunchii şi braţele îi pot suporta cel puţin întreit, tn dei votamentul lui, studentul ar fi alergat cu bagajele în spinare după trăsura domnului profesor, primind întrebările şi dînd răspunsurile în pas alergător.

Profesorul ocupa singur cele două locuri de pasageri, oferindu'ţi locul din stînga ghiozdanului voluminos de manuscrise şi care la savanţi joacă rolul căţelului de rasă, bosumflat, purtat la braţul curtizanei şi pus jos din cînd în cînd. Ghiozdanul profesorului se mirosea pe canapeaua trăsurii cu o cutie conică de joben.

Prima întrebare îi fu candidatului fatală. Ne< putînduişi încremeni mai mult arcurile maxilare, el dete drumul unui căscat deio sinceritate care ar fi impresionat blajin şi o statuie. De frica întîlnirii cu profesorul lui, candidatul nu închisese ochii două nopţi şi, aglomerînd lecturile şi repei tiţiile, ajunsese să nu mai înţeleagă nimic, sâ«şi piardă sensibilităţile directe şi să se îndoiască în conştiinţa lui şi de realitatea brută că există.

Un al doilea căscat urmă fără interval, si candit datul nu se mai putu stăpîni, căscatul devenind singurul lui mijloc de exprimare.

— Opreşte, birjar! răcni învăţatul. Dăite, măi garule, jos!

Fără putinţa unei scuze şi degajîndu<se cu greu dintre colete, candidatul la licenţă se scoborî din birje deiamdaratele, cu pălăria în mînă, şi se pierdu în circulaţia străzii.

Calităţile de hamal se cumpănesc cu meritele universitare. Examenul e rapid şi sintetic.

Un fine de an ţine pînă la gară, cu suirea în vagon şi ocuparea de mai nainte a unui loc pentru savant. O licenţă se poate termina pînă la Chitila, iar doctoratul se conferă după şaizeci de hiloi metri, pe la Ploieşti, în restaurantul cu plăcinţî. Dacă profesorul uită, brînzoaica şi şpriţul sînt achitate de student. Uneori e şi o plăcere de rafina* ment să uiţi să plăteşti şi să nu scoţi o sută de lei din buzunarul de marochin. Şi nu ştiu ce decenţă te opreşte să pipăi bancnote dinaintea unui public care te ştie cu degetul pe documente, şi preferi, distrat şi interesat de un afiş de propa* gandă în culori, a! căilor ferate elveţiene, să rămîi întors cu spatele la cassă, în vreme ce plăcinta scoboară lin pe funicularul a zece metri de intestin.

______Mă întorc la doctoratul meu. în starea actu< ală a ştiinţei aplicate, mifaş fi putut face probele chiar la telefon, şi sărbătoarea din aulă s*ar fi putut petrece mai accelerat la un ghişeu de bilete.

Dinaintea sălii goale am crezut cărnii pot permite cu juriul familiarităţile din epoca manuscriselor, pe care le fabricam pentru gloria onoraţilor lui membri. Am explicat, şi cu coada ochiului şi cu cotul şi apoi şi verbal, că nefiind nimeni de faţă ne<am putea retrage şi trece teza la poartă.

Juriul devenise rebel: redingota dă gravitate şi sugerează consternarea. Se stabilise distanţa, între mine şi juriu fusese tras zăvorul academic.

« Nu mai e nimic de făcut, îmi zisei, comedia trebuie jucstă în costum şi defam picioarele. »

Băiatul meu tocmai izbutea să scoată din tromi peta lui un sunet caricatural ca ţipătul alambicat al unei găini.

Revolta prezidentului, apăsînd cu importanţă pe soneria din zid, mă sili să mă întorc şi să apostrofez copilul.

— O sâfţi rup urechile! strigai de jos.

Familiaritatea candidatului cu tribunele sun prinse.

— Da, este fiul meu, răspunsei privirii interoi gative a preşedintelui, filînd cuvîntul*jiul şi* dîndufi o importanţă de text religios, ca unul ce mă resimi ţeam la rîndul meu de contagiunea solemnităţii.

— A! făcu el, uimit. . .

— Păi, sînt căsătorit de cinci ani, răspunsei. Puteam să zic « sînt însurat», dar nevoia de*a utiliza dubleuri mai căutate ale cuvintelor şi vocabule cu tocul înnalt, făcea parte din ţinuta mea ocazională. Nimerisem exact în mustrarea ce mi<o făcu dioptria enormă a ochelarilor. Un roman universitar, se rupse. Prezidentul păstrase pentru mine o nepoată cocoşată şi neagră ca un geamantan, natură cultă şi delicată, însă cu o călcătură de pelican. în zestre intrau o pâreche de case şi o agregaţie, urmată de un definitivat.

— îmi explic, în sfîrşit, rezervele domnieiitale, accentua preşedintele, cu bun înţeles.

El făcu aluzie Ia un întreg trecut nesuferit, cînd, însărcinat cu lucrările profesorului în biblio* teca Iui, eram secondat de gingăşiile de cangurii ale nepoatei, persoană savantă, care sufla în vecină* tatea mea o duhoare de ozen şi care raporta probabil zilnic conduita mea exagerat de exem* piară. Fusesem ultima speranţă a unchilor profe* sori şi a mătuşilor pedagoge, familia întreagă, dimpreună cu toate ramificaţiile ei masculine şi feminine din toată provincia, fiind exclusiv didactică, la toate gradele de învăţămînt, primar, secundar, profesional, comercial, universitar şi Ia inspectorate, progenituri, descendenţe şi mulţi* plicări ale unui singur animal, sămînţos ca un dovleac, trimiţător de tigve în toate despartă* mintele culturii. O dinastie a catedrei şi a cata* logului, cu şchiopi scurţi de un picior, cu obezi, cu palizi şi vineţi, cu trandafirii, cu peltici, cu pensionari şi cu tinerei, activi autori, patronaţi de unul mai mare peste cinci, de manuale întoc. mite cu foarfecă şi cu guma arabică, pentru cinci* zeci de cursuri odată: o mie la sută beneficiu net.

Insă în ceea ce priveşte nepoata, fusesem infon mat de vizitiu.

______Manevra cu nepoata se repeta de un şir întreg de sesiuni. Cimpanzeul feminin al familiei îmbătrînise, fără să se găsească un doctor romantic pentru măruntaiele ei de muzeu. O canapea se afla la îndemînă şi o linişte de cîteva ore împresura zilnic colţul apartamentului în care lucram. Ade* seorî, cocoşată, întinsă cu o revistă dinaintea ochilor, se făcea cu gîndul ispititoare, legănîndu.şi un ciorap schilod în aer, şi la intrarea mea în biurou pronunţînd un «pardon» tărăgănat.

Speranţa unui viol, în odaia de studiu, urmat de răspunderi, se risipi timp de zece ani, şi toate generaţiile de viitori savanţi, atrase de ispita ca* tedrei, rămaseră indiferente la incidentul care o condiţiona.

Cazul nu era lipsit de precedente. Cîteva perso* nagii însemnate în viaţa ştiinţifică şi socială se putuseră căpătui bine, trecînd, întno singură zi, de la mizeria neagră la opulenţă. Esenţialul era să închizi un ochi sau la nevoie pe amîndoi şi să'ţi construieşti un timpan destul de gros ca să nurti intre zvonul public şi batjocura în ureche. Un bărbat prevăzut cu toate bărbăţiile culminante îşi întreţine, paralel cu tonul fizic, bun de orice demonstraţii, neîmpiedicat nici de vîrste, nici de estetică şi totdeauna gata, ca un băţ, şi o atitudine, în ştiinţă, în politică, în principii, în prestigiul căreia se pierde isprava, salvată de o faţadă.

Farmecele babelor pot să poarte un proletar care ştie să se sacrifice, pînă la înnaltele dregătorii, şi un monstru femei poate săfi aducă în coşul de zestre unui bărbat scaune, prezidenţii, funcţii şi portofolii. Cine vrea să fie fericit cu orice jertfă, poate. Cu un struţ la braţ, în costum de ceremonie şi încărcat cu bijuterii, fericirea se parcurge în totalitatea ei, între surîsuri, ironii şi invidii.

Discursul de la şampanie, oricare ar fi sârbă* toarea, se adresează celui care o plăteşte, oricine ar fi el şi cu orice fel de bani.

Ba, chiar Ministrul meu, atît de onest în ceea ce priveşte fondurile necontabilizate ale departamentului, nu miia răspuns odată, cînd i*am imput tat legăturile prea mult remarcate cu un elector deochiat, că are automobil? Şi cînd l.am întrebat ce.i căuta numele între invitaţii unui îmbătrînit fost heruvim de babă, care Ita îmbogăţit; de ce ţine discursuri la ospeţele Iui; de ce a chemat, la cupa de şampanie, sentimentele şi principiile din filosofii şi doctrine, nu mi.a răspuns el că e un om puternic şi cu o avere imensă? Şi dacă ham întrebat ce deosebire mai poate fi între munca unui sătean, a unui inginer şi activitatea unui patron de casă de toleranţă, acest om onest a tăcut. Se cam îndoia. . .

Domnişoara fusese rînd pe rînd jignită de veneraţia minuţioasă a colaboratorilor universi*i* tari. Cartotcca fişelor a încrucişat şi amestecat mîinile fără rezultat. Căutarea tîmplă lîngă tîmplă, a unui cuvînt grecesc, descifrat cu unghia în variantele Iui, a contribuit numai la sporirea respectului candidaţilor, înspăimîntaţi de ştiinţa documentară a domnişoarei. Dotată cu o mei morie a formelor lexicale care covîrşeşte sexul şi frînge elanul chiar pentru o femeie frumoasă însă prea savantă şi activă ca un poliţist al grama*

ticei şi al glosarului, ea stîrnea o admiraţie de raft şi de scară mobilă. însemnările se făceau împreună, notaţiile erau chibzuite la o depărtare de o palmă a unui genunchi de altul, şi domni' şoara urmărea cu neplăcere cîtă băgare de seamă respectuoasă punea tînărul succesiv din biurou ca să sporească intervalul, evitînd cu îndărătnicie contactul. Parfumul domnişoarei era fin, dar ei nu putea împrumuta nefericitei slute jivine nimic din sensualitatea şi sălbătecia mirodeniilor lui, domesticite pe o gamă compusă.

De cîte ori ieşea din biurou în apartament, ea îşi accentua boarea de micşunele, strămutată de parfumeurul artist către aromele evocative ale fagului, cu un abur de puiverizator. Mai ales pentru coiful ei de bucle, zadarnic de frumos, întrebuinţa somnolenţele latente ale unei unsori pipărate. Capetele apropiinduise pe un catalog sau în dreptul unui dulap, mirosul ar fi putut sa fie mai repede gustat de nervul zoologiei. Aştep* tare deşartă.

Căci unii din băieţi îi plăceau în afară de orice socoteli, inima ei pulsînd cu aceleaşi impe< tuozităţi dezinteresate ca inimile fetelor clăi dite după sintaxa naturei corectă. Zmalţul între* rupt al pieptănăturii părului viguros şi nou părea pus cu o pensulă lată, în lame de lustru, sprincenele dure şi genele groase dădeau ochilor o strălucire gravă, şi faţa palidă, întunecată pe liniile de contur cu un fulg de barbă delicat, răscolea săracileii pofte inocente. Ar fi atacat ea întîi, ca o fiară blîndă, dar se înfricoşa de spaima unui refuz. Nici unul din candidaţi nu a putut să fie pornit împotrivit pantei accelerate pe alunecuş.

Unele cuvinte ar fi putut face introducerea unei sărutări; cîteodată ea putea să aibă aproape şi sensaţia unei împreunări de buze prin conjunc

ţiile repetate de doua guri odată, şi silabele adu* ceau în salivă un gust. De cîteva ori s*a petrecut întninsa, alături de un student, o uitare de sine generoasă instinctivă, ca în dragostea împărtăşită, care duce pe nesimţite la definitivele confuzii. I se părea că trece dintr*un element întnaltul, şi că se transsubstanţiază, în vreme ce tinărul de lingă coapsa ei aştepta o replică documentată. Cînd se turbura între substantive si verbe, tova* râsul de lucru nu o întreba măcar: « Domnişoară, ce aveţi? de ce v*aţi oprit?»

Stîrnitâ în sonorităţile*! secrete, între doua chestiuni, mîna ei se ducea la pian, scbiţîrid un tremur pe clape. Era un moment în care putea să fie luată pe subt umeri, ca în două cîrji, şi sărutată cu un surîs pe gura crăpată cu limba. Ar fi simţit întîlnirea cu fiecare punct al trupului ei martirizat. »iDe acest lucru curent şi vulgar, pe care îl practică şi viermii, tu mai dreptul să te bucuri, îi spunea încet un fel de conştiinţă. E osînda ta. Tinereţile astea vor fi înnăbuşite de alte îmbrăţişări, vlaga le va fi sleită de buriă. voie de frămintările furişate în carnea femeii depravate.»

9

Dar candidaţii nu erau pătrunşi de acela? sentiment şi respect pentru servitoarele casei.

Un latinist fusese prins de domnişoară cu sluga de la bucătărie, o gorjancă neagră, cu doi fluturi de aur de urechi rotunzi, printre zulufi, şi cu salba spînzurată în jgheabul din sîn. Gura ei, ca o pecete groasă de ceară roşie, frîntă la mijloc, rumenea în scîrlionţii pletelor ca un fruct între frunze, şi ochii, umezi şt licăritori ca murele, cu veriga luminilor galbenă .portocalie ca la pisici, se opriieră de cîteva ori aţintiţi în privirea cărtu* rarului, de mistreţ. Pleoapele lui bătuseră in atingerea prin distanţă, ca de fulgerul iute al unei oglinzi de buzunar, care aruncă din palmă ţandăra soarelui întrmn ochi. Oglinda era fier* binte şi, dedesubtul ei, îl ocolea ca un şarpe moale, cu două şolduri pc două cozi, pofta somtiu» roasă a oltencii cu colţul fotei sumes.

Strugurii sînilor se jucau în spintecătura cămeşii de la grumazul puternic şi gol, şi rîndurile de mărgele mărunte, pe betele înlortochiate împre* jurul mijlocului zvelt, păreau surisul pîntecului furişat în brîu. Ei îşi puseseră unul altuia un gînd, însă nu putuseră vorbi.

Domnişoara era nedezlipită de biuroul de lucru. Ond servitoarea întîrzia flanela în scobiturile mobilierului, şterse de praf cu o atenţie lenevoasă, « Niai mai isprăvit?» o întreba plictisită.

Şi olteanca nu prea isprăvea întnadins.

Spâlînd aplecată, cu spatele Ia uşă, şahul albi albastru al camerei de baie, întno dimineaţă, durda gorjancă prezintă cu nevinovăţie ochiului tînărului savant, care venea să'şi continue pro» gramul, de supt poala cămeşii scurte, o despicătură conformată ca o prună vînătă, cu relieful palid cuprins într<un păinjeniş. El se opri brusc pe coridorul învelit cu preş. NestSpînit şi uitînd unde se găseşte, făcu un pas şi închise uşa, ca un hoţ. înnainte de a fi putut fata să se ridice de pe brînci, el străpunse orbeşte, cu un geamăt ca un nechez al oltencLi, rînza tare şi aspră.

Scandalizată de o presimţire, domnişoara veni deta fuga şi dete de pârete uşa uitată fără zăvor, tocmai cînd mărţişoarele ţărăncii, înghesuită cu capul de zid şi lovind cu creştetul faianţa, scoteau sunete de cădelniţi. Răbdînd cu o bucurie adîncă şi utilizînd oftatul la perfectul simplu întrerupt, gorjancă bîlbîia o întrebare: «Ce tăcuşi, mamă, domnişorule'. . . »

Domnişoara fu cutremurată şi scîrbită, dar şi<a rectificat fără să ştie, instantaneu, revolta, cu ispita irezistibilă a mînzei care a mirosit armă/ saml. Scăpărînd din mădulare, ea puse, tremurînd, cîriigul şi încuie şi a doua uşă, care despărţea, printnun vestibul îngust, pentru peşchire, corii dorul de baie, O urechelniţi de foc o cutreiera din creştet la picioare şi din picioare la ceafă. Ar fi voit sa se intercaleze, să sufere maimuţa ei chinuită, din două străpungeri una, şi să fie izbită crîncen, cu aceeaş vigoare ritmică a spină< rtlor, puse una peste alta, încleştate la umeri şi libere la şolduri. Lexicală, domnişoarei i sta revelat brusc sensul unei zicale, pîmatunci obscură, şi spiritul ei traduse imaginea exact: *«.Faire la bete â deux dos ».*

Femeia neagră se încovoia, clătinată pe laturi ca o luntre. Făcînd cîte o jumătate de pas cu şase picioare la fiecare zmucire şi avînt şi reîntîlnire mai dîrje, mai vioaie şi mereu mai adîncă, grupul se deplasa, în spaţiul confortabil dintre păreţi, ca un compas cu mai multe vîrfurt. O tăietură de pepene spintecat cu briceagul pe dunga iui, îi trecu domnişoarei prin fire şi, halucinată, ea îşi lăsă să*i cadă fusta de satin, lepădă pantalonii băieţeşti de mătase. Cu mîinileti frumoase de cimpanzeu sc apucă de sînii tot atît de frumoşi, de elastici şi de mici ca ai fetelor cu spetezele drepte, şiti strînse, dementă, între degete, de vîn furi. Un răcnet îndoit precipita finalul, şi brutele, strînse mototol una întnalta, se prăbuşiră dîrdîind, ca subt o lovitură de harapnic, despărţite în cădere.

Răsturnaţi pe rînă, vinovaţii îşi deteră seama că fuseseră văzuţi de un complice care voia o parti' cipare. Nu mai era de spus nimic. Soarele cu strălucirile tui îi înveştmînta în odăjdii mari argintii. înflăcărarea şi apoi adormirea ca în vis a ochilor, abstracta paloare alburie a feţei, buzele ude, întredeschise, ca zambilele, picioarele albe, de la jaretieră în sus, ciorapii de o gălbineală de trandafir, pantofii, un surîs de mare suferinţă al bărbiei, făceau dintnun avorton o apariţie drăgăstoasă, şi Irummeţea dorinţii de înmugurire răzbea dintnînsa ca luminiful în florile unui stufiş. Opreliştile de etică şi de cultură erau zadarnice pentru împiedecarea pravilei luminate.

Viezure ţepos şi musculat, bărbatul trăia întîia oară a tinereţii lui de mare zlătar o secundă de junglă. Abia împăcată, sălbatccia îi fu răscolită din nou, întno urcare vijelioasă de vîrtej. Cu o mînă dedesubtul coapselor domnişoarei, care'i mînca gura, ea o rodie măcelărită, mîna ceealaltă desfăcea ţoalele ce mai rămîneau aninate de trup. Făptura lui de animal, obişnuit să lupte

pe piatra pleşuvă în picioare, deştepta mitologia. Pornind pe dedesubtul genunchilor lăsaţi în legat nare deasupra încheieturii coatelor lui şi ajungînd cu palmele groase dedesubtul trunchiului elastic, el sita ridicat prada de pe velinţă, treptat, pînă la o înnălţime care sta potrivit singură, bîjbîind. în puterea omului edificat pe tălpi şi călcîie, fiinţa fragilă primi ruperea lungă şi sfărîmarea, strat bătută în întregimea ei, în văzduh. Furtuna fu stîrnită pe rînd şi de trei ori carbonizată de trăznet. Şi cînd întrto gigantică opintire masculul izbucni, o leşie fierbinte ajunse pînă în falangele degetet lor mici. Cărturarul fusese aţîţat de toate miro» şurile dispreţuite în biurou; parfumele de mare cucoană adâogau bucuriei brutale o nuanţă. Carnea, chipul delicat, suspinul vorbit, şoapta de intelect şi chiar caricatura catifelau violenţa, şi în fapta lor bestială, dezgustătoare, tovarăşii încercau beatitudinile exaltate ale lepădării de sine dinaintea unei porunci.

împărtăşirea cu pămîntul viu anulase supei? stiţia de slugă şi de stăpînă în această posesiune a lui Lucifer pe din două, şi după ce a căzut leşinată domnişoara, otrăvită de marea beţie, sufot cată şi zbâtîndutse ca deto agonie, olteanca, pervertită subit şi patriciană, sta tîrît, umblînd în genunchi pe covorul de sfoară, ca o ieşită din minţi. Gura ei flamîndă ca un sex căuta să se istovească. Stăpîna se întoarse pe brînci. Obrajii, pleoapele, cercelul moale al urechii, bărbia femeii lor, se mîngîiau de bărbatul înspăimîntat, ca întrto baie caldă, şi, goale cum erau, tăbărîră amîndouă pe el, sâd devore, ca nişte furnici dea< supra unui greiere cu labele frînte.

Povestea a trecut din gură în gură, şi doctorul, trezit la realitate şi muncit de ruşine şi de remuşt

cări, n<a mai venit la ultimul examen şi a dis< părut.

Lumea universitară ajunsese să cunoască epît sodul domnişoarei, declarîndud totuş imposibil, din pricina fizicului nepoatei. Şi de atunci o nouă virginitate, melancolică, se instalase pe încetul la domiciliu, şi singurul care nu mai putea să creadă întriînsa era bătrînul Somoşcheş, vizitiul.

!io . . . . A . . . .

i_——1 In împrejurări, de care ramine răspunzătoare natura, şi bărbatul e în stare de grave neruşinări, îmi aduc aminte o noapte, după cîteva pahare de vin. Un distins coleg, care căpătase o catedră de omiletîcă, ducîndu.se în încăperile strimte din subsolul localului în care ne găseam, a rămas acolo o jumătate de ceas, emoţionat de baba îngrijitoare. Natură vicioasă şi pervertită, aprinsă liric de băutură şi precipitată în delir de mirosul complex a! celulei, — crcolină, mucegai şi un putred derivat, — nu a putut'O părăsi fără o realizare profană a misticului instinct. Eruditul era mortificat, neputînd să.şi explice puturoasa izbucnire a chefului vinovat, şi căuta, ca vechii mucenici, o uşurare în confesiunea făcută la ureche, cînd se legăna scaunul cu el, între camai razi. Bătrîna, care putea să.i fie bunică, întîi a refuzat, lovindu.l în obraz cu măturică şi cu fragmentele ei, intercalate în pămătuful de paie. Localul, situat întnun cartier de bănci, era frecventat de contabili, arhivari şi misiţi, clienţi de biliard şi table, ceea ce îndoise ofensa, si profesorul deveni antisemit. Mustăţile lui brune şi gura lui strînsă permanent pe un trabuc, ca o buză canină încreţită, fuseseră stropite cu crema suspectă a unui întreg cartier de specialişti ai dividendului şi dobînzii.

Gustase el din această măduvă sau numai aroma ei îl excitase, adevărul este câ nu a mai putut să iasă biruit. Bătrîna fu răsturnată în luptă între şomoioage. Crezînd la început că e vorba de un joc de beţiv, fără consecinţe, cînd se simţi palpată de un corp, pe care nud mai frecventase din tinereţe, ea se aşeză pe cît se putu mai con* fortabil pe colacul de lemn, participînd la deli' ciile macabre ale învingătorului, cu dezmorţite reminiscenţe.

— Vrei săiţi fac o cafea? propuse bătrîna, satisfăcută şi recunoscătoare.

Abia atunci se dumiri nefericitul şi abia atunci dete cu nasul întnadevăr în ceea ce făcuse. Un furnicar de ghimpi reci se puse să mişune întmnt sul, ca nişte păduchi ai arterelor, şi el o luă la fugă, ca un disperat al vieţii, care, voind să se sinucidă într.un heleşteu, îşi face vînt, repet zindu.se de departe. Şi bău injurios, litru după litru, ca să.şi sugrume regretul şi oroarea, şi nu se mai putu scula cîteva ore de pe scaun, neclintit la masa colegilor lui. El fu în searj ceea şi aspru şi inspirat.

Baba, din cînd în cînd, crăpînd uşa din fund, a departamentului ei, şi.I căuta din ochi, printre public.

— Te cheamă, îi spuneau camarazii. Ţi-a făcut cafeaua. . .

Deocamdată, îi fuse groază de sine, o groază dramatica, zguduită, înipâimîntată. Vintrele babei îi aduceau aminte coşurile de peşte acoperite cu saci; îl impresionase regiunea dintre două organe unificate prin materii şi duhori împrut mutate. Dar, în sfîrşit, el se înfruptase din origb nalitate: nici un cărturar tînăr, pînă la el, nu mai *iieusese* o femeie de şaptezeci de ani! Pocăinţa ⊳a venit odată cu dispariţia amărăciunii scuir patului de la beţie, şi, ca să-şi cureţe cugetul,

profesorul se pedepsi cu opt săptămîni de cursuri, de conferinţe şi de articole moralizatoare pentru tot genul omenesc şi pentru cel puţin cinci sute de ani. Omul are această superioritate asupra genului animal, socotind şi cămila, porcul şi raţa, că se pocăieşte si uită. El poate să iasă în privelişte, să predice iubirea, castitatea şi credinţa, de fa dreptul din vomitură.

I — Ţiiai « ratat o carieră briliantă», zise preşedintele: regret.

în vocabular precupeţ, cuvintele lui alese se traduceau cu termenii « nu te mai întîlneşti cu aşa chilipir». înţelesei că în locul sprijinului pe care îl puteam aştepta de !a un maestru slujit cu foloase apreciate pentru prestigiul iui falşi* ficat, voi avea de luptat cu o adversitate declarată. Mai bine.

Am acceptat cu bravură această alternativă. Bravura face parte din felul meu de a fi idiot. Cînd miiau rămas şase fraţi în spinare, i<am strîns în spinare şi i<am dus. Fata care mita plăcut mai mult am luat'O de nevastă, fără să o întreb măcar cîte părechi de ciorapi avea. încă studentă la o altă facultate, un crai bătrîn de profesor, cu o casă de copii mâgâdăi, iia făgăduit o situaţie strălucită, condiţionată de un verb care nu se rosteşte la nici o vîrstă, dar care e activ numai pînă la una, şi mai mult la studenţi decît la profesori, bam tras berbantului cîteva palme. Un vlăjgan din fiii lui, cu o leafă mare în economia politică, mita cerut socoteală. Cît mă vezi de pipernicit şi slab, bam ars şi lui cîteva.

Cînd nevastă.mea trebuia să fie la cel dintîi avort, am luat.o pe genunchi şi i*am spus:

— Nu! mavem pară chioară, dar asta nu o fac: îl păstrăm şi.l creştem.

Nu eram un brav? Ba eram un brav. Şi am fost brav ori de cîte ori miia rămas nevasta grea. încă unul, nu e nimic: unde mănîncă trei mănîncă şi patru, şi aşa mai departe. IVbam simţit născut săimi iau asupra toate poverile şi să spăl toate ofensele omenirii. Miam băgat întotdeauna unde era mai greu, şi tot ce lepădau alţii miiam făcut un punct de onoare să devie datoriile mele morale. Cresc de cînd am fost copil o mătuşă cu un picior de lemn — şi am adunat acasă unsprezece exemplare nenorocite de mîţe şi cîini, M<aş devota oricărui scop făcut să mă copleşească. Cine are nevoie de un dobitoc bttnd şi sentimental, să vie la mine: sunt gata să mă sacrific. Nu e boţ pe lume, pe care să nu<I fi ajutat, şi escroc care să nu«mi fi scos cîteva lacrimi.

Caritatea săracilor se cheamă devotament, şi ca sa fie etern asigurată a fost aşezată între datorii. Am cheltuitiO mereu, ca un imbecil, şi repetarea batjocurii cu care nvam ales stăruitor nu m>a descurajat. N-am suferit să mi sc vorbească de rău un camarad şi m=am identificat cu nedreptăţile prietenilor mei, care, de cîte ori am avut nevoie de solidaritatea lor, deveneau teoretici şi evazivi, invocau dificultăţile vieţii şi administrau lecţii practice naivităţilor mele. «Altfel nu ajungi niciodată să faci nimic », învăţaseră ei să legi' fereze. Frazele lor începeau, toate, cu «dacă» şi « poate », primele cuvinte de sugaci ale laşităţii şi care deplasează responsabilităţile şi le scoate la periferie. Un argument concesiv şi care se împacă lesne cu toate împrejurările, «ziua de azi», degradează principiile şi caracterul, cu sensul că toate erau bune şi juste numai pe vremea lui Platon, dar că astăzi substanţele s<au schimbat, păstrîndu«se din noţiuni numai cojile, cuvintele şi transportînd viaţa în retorică. «Trebuie să te adaptezi», adică să primeşti toate valorile

în mărunţiş curent şi să numeri cincizeci de ani gologanii unei bucăţi de aur, cu care plăteşti sau vinzi pe loc. Centimele reprezintă realităţi sufleteşti.

Prietenul meu Papă a fost numit ministru la 0 vîrsta la care se capătă gradul de lîoă al capo' ralului. în fiecare dimineaţă, Ia orele şapte precis, el sta găsit timp de ani de zile în vestibulul şefului de partid, unde galoşii, încă necurăţaţi de servi* toare, mai păstrau de jurimprejur noroiul din ajun şi unde umbrelele încă nu fuseseră scurse de ploaie. La 7/-] şeful obişnuia să se întoarcă în pat pe partea cealaltă, şi între două somnuri 1 se servea la perină cafeaua cu lapte. Prietenul meu ţinea la onoarea să ducă ceaşca el, în locul feciorului din casă, şi aştepta la uşa dormitorului, atent la mişcările dinăuntru şi cu urechea ţintă — cu tava de metal. Auzul i se învoia respectuos cu ciuruitul lung, în porţelan, şi conştiinţa lui lăcea abstracţie de zigzagul muzical, trecut suc cesiv prin mai multe tonuri de instrumente şi rostit după evacuare. Dacă i se părea, Ia pipăit, că se răcea ibricul de argint cu lapte, ministrul da fuga la bucătărie, unde conţinutul era re- încălzit, pe cînd, atmosferizat, el făcea glume cu servitorii, circii ziceau, ca şi cum aflaseră ceva mai mult decît fruntaşii politici, încă dinainte de a fi numit, «domnule ministru».

Turnînd şvarţul şi amestecînd cu linguriţa să se topească zahărul din ceaşcă, şi numai în picioare, el făcea la patul şefului observaţiile categoriei servile în care se complăcea, afirmînd că zahărul nu mai e zahărul <t de mai naiute » şi că afară de formula parvenirii totul s<a falsificat, — dădea raportul uneltirilor politice petrecute în timpul nopţii, informat cum era din cîteva cluburi şi cafenele, la telefon. Muşcînd din cornul scu« fundat în cafea, şeful asculta dormind şi silindu'se,

fără *să* izbutească, să puie preţ pe trăncănelile ţi asiduitatea viitorului colaborator Ia guvern, recrutat boiereşte din semivaleţi, ca altădată vătafii dintre robi.

Cînd ieşea de ia şef, după o jumătate de oră, băiatul adăoga un chihlimbar la şirul lui de mărgele măgulite, şi privirea Iui, absentă din pleoape, era fixată pe ideaiul portofoliului cuvenit.

— Nu ţi*e ruşine, mă băiete? km reproşat de nenumărate ori. Din prostituţie trebuia tu să trăieşti? ăsta e preţul unui portofoliu? De<aia am citit noi sute de cărţi împreună, le<am discutat, neom emoţionat? De>aia ne<am înjurat, de<aia neiam tras întno zi nişte ghionti? ăsta era visul nostru, să ne facem ce vrei tu să ajungi? Nu.i mai cinstit să dai lecţii de filosofie unui băiat de cîrnăţar, care îşi intelectualizează vlăstarele, si să înveţi aoristul al doilea pentru bacalaureatul unei farmaciste? Nu primeşti să>mi fie greaţă de tine?

— Gulică, ţifam mai spus, eşti un mare naiv, răspundea cu o siguranţă de diagnostic politicianul, căpătată din autorii lui particulari.

El e ministru de mai multe ori, şi eu mi<am luat abia doctoratul. Metoda!

12

Metoda e aceeaş în toate variantele; greu< tatea este să o inaugurezi.

N u sînt în stare sa mă lipesc de oamenii metodei şi de satisfacţiile uşor de împlinit. Alegerea mea nu şovăie niciodată, sînt atras de chinurile mici, de oamenii care nu au nevoie de slugoi ci de pîine, de leacuri şi de prieteni.

Construiam în gînd aziluri, case pentru copiii orfani, curţi cu coteţe calde pentru lighioanele abandonate. Aş face o ţară şt pentru muşte, numai să se simtă bine. Aţ desfiinţa mîncarea de hoit, aş suprima abatoriile, măcelăriile, frip> turile şi aş recomanda tuturor poame, pîine, mămăligă, lapte şi brînză. Aş dărîma închisorile, să nu se mai canonească oamenii. Am ştofă de reformator. Halal de revoluţionar, care îşi începe realizarea omului nou de la saladâ şi lapte covăsit, şi proclamaţiile din iaurgeriei

Cînd plouă, mă gîndesc la cîinii fără adăpost şi ia toate lighioanele din păduri şi din pămint, pe care natura le face si civilizaţia le extermină pe generaţii. Dacă nu mtar mînca lupii şi nu m<ar muşca şerpii, am temperament să fiu un Mîntultor al biologiei şi să ţin fiarelor predici de pe munte sau din copac. Mi<e milă de fiecare din ele, o milă profetică şi sfîşietoare. Şi sînt indignat de organizarea pe care şba dat<o de uni< vers omul acaparator. El a scris un Vechi şi un

Nou Testament ca să guverneze oamenii deghizaţi, şi nu s»a simţit în stare să întocmească o religie pentru catîri şi cărăbuşi.

Nefericirea oamenilor vine de ia uşurinţa cu care se lasă păcăliţi, complicată cu orgoliul că pot şi ei păcăli pe alţii. Cu cît e mai absurdă minciuna, cu atît prestigiul ei sporeşte. O sume* denie de păpuşi de cîrpă şi paie ţin lumea înlăn* ţuită de cîlţiî şi tărîţele lor. Dacă un cadavru a durat un timp, el se sfinţeşte pentru că a durat, şi cînd scuipi în el te faci vinovat, şi soborul te trimite la spînzurătoare pentru un cot şi juma» tate de muşama înfăşurată pe o momite fălcoasă. Fiind o vită care şi crede şi se şi îndoieşte, omul iese din îndoielile credinţei excitat. E o graniţă de>a lungul căreia trăiesc manechinele cu gîtul dat Ia strung, fără căpăţînă, bont, şi fără braţe, pe un singur picior, omul sintetic, — linia dintre ce ştii şi ce nu se poate şti. Aici se descalţă toţi demagogii credinţelor şi ideilor şi fac baie de picioare în sufletul tău. Ce putoare!

I_____După doctorat imam întîlnit cu nevasta şi cu Ticu la grilaj. Ticu sufla din toate puterile în bomboana de porţelan a trompetei, maică,sa era fericita.

— în sfîrşit! zise.

— De ce în sfîrşit? am întrebat'o. Mi se pare că de-abia începe.

— Lumea îţi aparţine! zise nevasta ca un Cezar, cu accent declamator. Faci ce vrei. E un sfîrşit, nu e un început.

— Crezi tu că a venit momentul să poţi face cuvinte istorice?

— Dar cum poţi ezita? Mai este permisă îndoiala? Ce, asta e puţin: Magna cum laude?

— Ai grije sătl rosteşti cu *e* din *at.* Dacă ţii atît la ea, uite diploma, puneio în poşetă.

— Te găsesc mai indiferent decît oricînd, îmi atrase atenţia, ofensată, nevasta. Aşa te^am po» menit. Stai cu undiţa pe mal zece ani, şi cînd ai prins peştele îi dai drumul. Parcă mai fi realizat nimic.

Cuvintele nevestiifmi se resimt de o educaţie fabulistică şi universitară. « A face» şi « a nimeri» se numesc falacios «a crea» şi «a realiza». Puncte de vedere, rezultate, spirit de observaţie, erudiţie, valoare, lucrări. . .

Poate că era locul să mă umflu sculptural. Dar momentan mă ardea cumplit undeva.

— îmi vine să mă p. . . , îi şoptii nevestii, subt impresia împrejurării. Mă ţin de trei ore. Niciodată mam regretat ca azi că nu sînt un căţel. Aş fi ridicat piciorul pe domnul prese dinte.

Un doctor cu conştiinţă de sine ar n zis poate: «am o delicată necesitate inexorabilă la care nici nu cutez să mă gîndesc». Dar situaţiile contradictorii în care mă pune nevasta, mâ fac moralmente trivial, ca la teatru, unde fiinţa masculină îşi cheami bivoliţa, o parteneră monu> mentală cu fesele vaste, « chirie », şi ca la tribună, unde un sinistru escroc se înfierbîntă pentru un mare « ideal ». Ai vrea să strigi o dată: « pîrţ! » şl nu cu gura, cu organul competinte, răspuns mai puţin pornografic decît pateticul strigăt a(oratorului.

Nevoia uşurării se făcu exasperantă cînd trecu* răm pe lîngă o trăsură. Cu simplicitate şi nevinoi văţie, un cal, la marginea trotuarului, îşi pusese în poziţie tulumba.

— Frumos îţi stă, zise nevasta, vorbeşti ca un căruţaş!

După doctorat, sfincterul trebuie intelectualizat şi el, şi, trecut în sistemul materiei nobile, cere* bralizat.

— Tu crezi că un doctor nu mai e un om, după examen, i*am răspuns. Aşteaptă. Să mi se dea întîi o catedră, să funcţionez vreo douăzeci de ani, sâ»mi fac principii, să<mi las ţăcălie sau barbă. Dar asta n*o să semtlmple atît de curînd: avem timp să ne mai păstrăm funcţiunile şi cuvintele dcacasă şi sâ ne mai radem.

— Nu temţeleg. . . De toamnă ai să fii numit, zi*e nevasta.

— Cu puţină cazna o să înţelegi, i<am răspuns. Preşedintele a rămas aşa, cînd bam spus că sînt însurat cu tine (splendoarea mea!). Voia să>mi

dea, odată cu doctoratul, pe nepoată'sa şi o catedră. M'am şters pe bot. Sînt compromis. Ştie că avem şi copii. Va să zică nici divorţul nu mai merge. Un student sărac mare voie sâ'şi aleagă singur nici nevasta, dacă e «băiat bun». Voi mai credeţi că e detajuns o diplomă, şi vă munciţi sa o căpătaţi. Dacă sticla e goală, eticheta nufi de nici un folos. Eu sînt o sticlă goală: niam avere, n>am relaţii, nu mtam integrat în nici o firmă. Mai rău, sînt *o* sticlă goală cu dop. îmi lipseşte pînă şi romanul de a fi servit matiintâţile voluminoase casnice ale unui dascăl scump, paralel cu senilităţile lui ştiinţifice. Un « băiat bun» şi care ştie să se descurce, nu neglijează sexualitatea familiei onorabile, de care se cramponează. Tot< deauna există măcar o mătuşă, măcar o guvernantă, măcar o bucătăreasă, cu care se culcă şeful familiei şi care e utilă în sugestiile ei. Un băiat, proprietar al unui apendice practic, face tot ce vrea, dacă nu se sfiieşte să<! exploateze, indiferent la mască, la zbîrciturî şi vnrice; băiatul bun închide ochii şi îşi urmăreşte visul, tu Universitate e ca ia tipografie: interesează volumul.

—- E o scuză pentru teama de a te irmnra cu dificultăţile.

— îţi aduci aminte de colegul Tiveanuf' Ce bine şi*a aranjat el viaţa, numai cu cîteva ele» mente. întîi, S'a silit din răsputeri să-şi alunge originile. Bietul băiat era ovrei, şi, una din două, ori se făcea ovrei antisemit, ori creştin ostentativ, cu o teorie spirituală împrumutată de la un filosof teologic rus A fost cuminte, riscind mai puţin şt alegînduişi alternativa tradiţionalistă. S»a sfiit să facă naţionalism direct, de teamă să nu se împiedice din întîmplare de vre unul care bar fi cunoscut ţi Sfar fi jignit de atitudinile lui înflăcăf rate. A cîrmit puţin şi a luatiO ocolind religios, ceea ce nu putea să scandalizeze nici pe creştini

şi nici pe ovrei- La urma urmei, tot Ia sinagogă o să se întoarcă, odată şi odată, şiiar putea zice Avrum: omul trebuie să trăiască, are şi el afacerea Iui. Şi<a schimbat numele, topit în terminologia valahă, şi şi.a făcut o emblemă. E mare deosebire între « Regina leilori», cu această ortografie, şi « Domnul nostru Iisus Hristos »? Tot o fin mă.. .

S*a mai gîndit cineva, cînd ha văzut între paracliseri şi luminări, că poate fi Tiveanu « jidan »? Ferească Dumnezeu! Sia îmbrăcat curat şi cu dungă, a purtat guler alb frumos, şba luat doctoratul, a publicat eseuri seci şi grave, ţi'a lăcut un mic samsarlîc din aprecierea literaturii şi a cugetării, şi s*a însurat cu o nepoată de savant din publicitate, îmbogăţit din scuipătoarea spiţa* lelor, şi care, mi se pare, s>a nimerit să fie şi el tot un coreligionar cu obîrşiile întortochiate. Băiatul a luat zestre mare, culeasă cu pinseta din cea mai pură flegmă, sută la sută bacili. Colegul s*a plasat.

Şi cernii vorbeşti de titluri? O săiţi spui la ureche numele unui mare potentat care nu ştiu dacă are cele patru clase primare, cerute unui ucenic vopsitor. EI face şi desface numai cu ifosul şi atitudinea. Are un preţios defect de amănunt: e analfabet. Dacă vrea să scrie «cum veţi voi», el scrie « cum îţi voi», şi acest *îţi* e una din catas* trofele lui gramaticale, fiindcă îl găseşte unde se aşteaptă mai puţin. EI crede cinstit că *îţi* are două silabe, ezită săd scrie întreg la coada unui rînd, şi, despărţindud cînd după i, cînd după I. dă drumul literii cei mai rămîne în condei, în capul rîndului următor, cam cu îndoială. De unde crezi că şba căpătat acest magnat autori» tarea? Două articole de toaletă i*au procurabo: bandajul unei cucoane trecute şi şervetul soţului ei. Pe doamnă o servea cu canula personală, la domiciliul ei, iar domnului îi înlesnea mtib nirile galante în garsoniera lui, discret cu sfinţenie în asocierea tainică a problemelor ammdoua, satisfăcînd pe doamna geloasă de soţul e. prin. trmn coit persistent şi asigurîndu.şi recunoştinţa soţului, salvat în păstrarea intactă a rigidităţilor morale.

I — Detacum, iiam spus nevestîbmi, sătmi stabileşti un program de activitate optimist, pe care îl voi executa întocmai. Eu mifam făcut toată datoria. Ai să<mi indici pe cine să vizitez, cu cine să vorbesc şi ce să cer, şi, considerîndui mă în serviciul familiei, mă voi comporta ca un codoş al diplomei mele. în numele meu şi al meritelor dacă aş vorbi, mitar veni să rîd, Şifacolo unde vei crede că trebuie să te duci întîi tu, nu şovăi, dutte şi fă introducerea, cu toate că teiai cam trecut. . .

— Bărbat eşti tu ? zise nevasta. Niciodată nu tejam văzut mai laş, ca atunci cînd trebuie să iei o botărîre. întîi şi întîi, se înţelege de la sine, trebuie să te duci să vezi pe naşul, despre bună* voinţa căruia mî*ai cîntat zece ani. Să te văd!

Avea dreptate. Nici nu mă gîndisem.

«Naşul», acela care neta cununat, şi neta botezat copiii, e, cu denumirea lui conjugală, «Ministrul». E adevărat, capitalizase pentru mine intenţiuni. «Adu'mi tu numai doctoratul, mifa spus mereu Ministrul, şi mătnsărcinez eu cu restul. Tu ştii că vorba mea e vorbă. »

Dacă un ministru exprimă, pentru public, oare. care lucru egal cu nimic, nu tot aşa se întîmplă în casa noastră, unde Ministrul e criteriul, autori.

tatea şi suma tuturor dimensiunilor. El joacă rolul Moşului şi al MumeifPădurii, si prestigiile lui ne sînt utile şi în educaţia copiilor. — «O să te spui lu Ministru » e o sentinţă care sperie şi cuminţeşte. De ea atîrnă nota aproximativ mediocră din catalog, spălatul pe dinţi, curăţitul unghiilor, scaunul cotidian: toată toaleta. Eără evocarea Ministrului e cu neputinţă de luat uleiultde.reţină şi unturaidetpeşte, şi, în fiinţa lui timorată, stau, ca nişte nori estompaţi în cer, şi aşteptările improbabile ale căsniciei. Copiii bau văzut de cîteva ori pe Ministru, venind între cadouri şi silindutse, rece şi radical, să glumească fără plăcere. Convingerea lui intimă este că un copil însemnează scutec şi diaree, devenind foarte tîrziu vot. Pînă la vot şi după vot, individul stă grămadă în ştiinţele naturale, de unde îl trezeşte la interesele superioare ale Statui lui o perioadă electorală. El se face afiş, discurs, întrunire publică, principiu, program, şi în această fază colorată trăieşte cîte douăzeci de zile la patru ani, la trei, la doi şi rareori mai des, — şi se face iarăş cenuşiu, intrînd în eclipsă şi în regnul vegetativ. Singur Ministerul de Einanţe se mai ocupă de el.

Ministrul e oaspetele nostru de două ori pe an: o dată ca invitat ginecologic şi nupţial, şi o dată spontan. După dorinţa lui categorică, botezurile s.au petrecut în strictă intimitate, displăcînduti să procure răgazuri oamenilor care beau şi cont versează, pentru întrebările indiscrete. în cali> tate de mînă dreaptă a şefului, el îşi rezervă rolul de a şiil scărpina pretutindeni unded mănîncă, fără să primească să fie întrebat ceti ustură mai viu pe posesorul iui anatomic. între foştii noştri colegi, cei mai mulţi n<au ajuns miniştri, ca să mai poată păstra relaţii cu un ministru, pe supă' râtorul fost picior de egalitate, continuat peste

liceu si universităţi. El, Ministrul, sta intercalat în elementul mistic, e porţiune din miez. Sim< bure de grăunte, constrîns la o atitudine de secrete si de întunecimi sacre, de unde este pus în funcţiune universul local. El nu mai poate fi întrebat ţi nu mai poate răspunde. Numai dă din cap sau un răspuns în doi peri. Cel mult poate intra în polemică şi în război politic, însă cu specii de egali şi numai de la o tribună. Noi mavem acasă tribună şi stăm cu toţii în trei odăi cu scaune mici.

— Viu la tine, dar ştii, să nu mă întîinesc cu. . .

îi scapă, cum se zice, numele, deşi îl obsedează. Imensele lui preocupări îi ştirbesc memoria minoră în folosul Statului şi al binelui naţional. Acel « Cu » sta întîmplat să fie odată la un botez, şi bietul Ministru a trebuit să se lase analizat şi scrutat cu instrumentele insuportabile ale unei vechi colegialităţi şi actuale antipatii. Ministrul meu se bucură de*o opinie detestabilă Ia toţi foştii camarazi şi oameni care s<au apropiat de el. Nu ita zis niciodată « Binevoiţi, vă rog » şi «Primiţi, domnule ministru». O seară întreagă ita dat cu « Bine, mă » şi cu «Tu ». . . şi o dată ita zis «Moaş'ta pe gheaţă». Dintre oamenii cu adevărat mari, singurul Dumnezeu mai peri mite pronumele confidenţial şi stilul simplificat.

Cînd intră la noi, el vrea să dovedească starea de prietenie cu care ne onorează. Ne ia pe genunchi copilul cel mai mic în serie, speriat pentru că el e Ministrul din cosmogonia casnit că. Şi începe o poveste goală, o anecdotă searbădă, ca să intereseze pe fini. Fiindutle interzis să zică « nasule », ei trebuie să zică « Domnule Ministru », dar domnul ministru, cu ochii halucinaţi în ochei larii lui de miop, se pomeneşte cătşi uită povestirea, gîndinduise brusc la o chestiune, cum se zice,

vitală. Pune copilul jos şi scutură dunga panta* Ionului, profanată de contact.

Vecinii netau scos vorba că Ministrul «se ţine» cu nevastătmea. Dovadă că ne seamănă cu el copiii ca o picătură de apă. . . Cel mai mare cînd rîde e leit Ministrul, şi fetiţa are un tic al căutăturii revelator. , . De altfel, umbletul e acelaş, statura aceeaş, nu încape nici o îndoială. Ceia văzut Ministrul la nevastătmea, ca să vie tocmai în mahalaua asta după ea, e de neîn. ţeles. . . Dar cine ştie ce calităţi ascunse o fi avînd: o femeie se cunoaşte numai în pat, — afirmă chiar femeile, repetînd acasă dialogurile prinse la teatru, berărie şi în tramvai, aplicate la căsnicia noastră. . . De urîtă e destul de urîtă şi are un şold şi un umăr mai jos. . . Ba mi se pare că şi şchioapătă niţel: îşi ascunde infirmi' tatea, afectînd eleganţa piciorului tîrîş. Şi'i rea ca o năpîrcă. Bate slugile şi nu Ie plăteşte, reclai mînduile la poliţie că au furat, şi nenorocitele mai mănîncă bătaie şi la comisariat. . . Aşa e cînd ai rude la Ierusalim. . . De peste tot locul am plecat cu chiria neplătită şi ne place luxul. . . Şi nici nu se pare că sîntem români. . . Eu trebuie să fiu armean sau grec, şi nevastătmea nu se poate să nu fie nemţoaică perversă, sau poloneză... Nu mai putem trăi de străini, vorba lui Eminescu: «Vai de el român săracul, îndărăt tot dă ca racul»... Auzi unde să ajungă! Ne ia şi miniştrii... Te poţi aştepta la orice de la nişte venetici. . .

întno zi, am găsit pe poartă, mîzgălite cu tibii şirul, de către un «bărbat politic» de prin cartier, o serie de principii interpretate.

Eu îmi cunosc cu dcamăruntul coarnele, dar mă simt bine cu ele. . . Star putea să nu ştiu?. . . Se poate păcăli omul o dată, dar mereu, e inadf misibil. . . în fiecare an se naşte cîte un plod. . . Ce ruşine! Mai bine să fii săracă şi cinstită, zic

femeile care ne pizmuiesc, geloase de fericirea care ne«a găsit.

Toate aceste şoapte, zvonuri şi analize, mi.au creat în cartier o situaţie de om foarte salutat. Sergentul din post îmi consacră toate poziţiile de respect profesional reglementat, ca unui domn a căruia soţie îngrijeşte de genitalele unui ministru. Comisarii mă flatează cu trtlul « domnule doctor, să trăiţi», perceptorii mă ocolesc, electricitatea şi npa nu mi se închid, procedura proceselor mele rămîne totdeauna neîmplinită.

De la cartier, autoritatea mea s>a întins la centru, în cafenele şi bănci. Nimeni, evident, nu poate influenţa pe Ministru, un bărbat de o cinste guvernamentală exemplară, Totuş, există un om al lui, care face din el ce vrea. El lucrează direct sau prin nevastă.

Domni foarte eleganţi şiiau scos întîi pînă la pămînt pălăria, altă dată au adăogat un surîs, a treia oara stau oprit în dreptul meu cu capul gol şi m.au întrebat; « Ce mai faceţi, domnule doctor' ». Dacă am întrebat: « Dar dumneata cine eşti? », individul mita răspuns: « Un admi. rator». Admiratorul era un «om de afaceri». Unul sta ţinut după mine ca după o femeie, nemaiştiind ce să mai întrebe, cînd şi.a terminat cuvintele alese, voind să atace un subiect şi neîm drăznind, căutînd să înceapă şi şovăind. Mita vorbit de cursele de motociclete, de invenţia radiofoniei, de nevoile urgente ale oraşului, la fiecare vitrină, în dreptul căreia mă opream ca o domnişoară, ca să.l descurajez şi să mă lase în pace. în pauzele lungi ale unei elocinţe stupide, el dansa în dreapta şi în stînga mea, făcîndutmi loc unde era destul, scoborînduise de pe trotuar fără trebuinţă, lăsmdu.mă să trec jnnainte, oferin-du.mi trotuarul de peste drum. Omul voia să.mi propuie o treabă. A salutat fără să mai insiste

şi a plecat. îşi făcuse afacerea. La o distanţă logică, un al doilea individ îl urmărea pe el. Am surprins un crîmpei de confidenţă.

— Ai tranşat?. . .

— Se face. Diseari irita chemat la el acasă. Dar nu vrea acreditiv la bancă, vrea peşin şi plătiţi înnainte. Pînă diseară ai timp să te gîn. deşti. . .

Un rînd întreg de samsari aristocratici au trecut pe la mine, cu barbă, fără barbă, raşi peste tot sau numai pe fălci, dar unul şi unul în ceea ce priveşte distincţiunea verbului, a gestului şi a politeţei, avînd proiecte cu englezi, cu suedezi, cu slovaci şi italieni, puţind aduce arme, bani, căi ferate, armăsari, mărfuri, submarine, de tot ce ar avea Statul nevoie.

Am fost solicitat să intervin pentru permise de export şi de import, pentru valută, pentru cumpărări de imobile, foarte potrivite cu O administraţie publică, pentru influenţarea licita' ţiilor, pentru punerea în libertate a tîlhariior, pentru diplome şi certificate, tarife vamale, pentru furnituri, paşapoarte, expulzări. . . Eu eram obiectul de atenţie al bărbaţilor, şi nevastă'mea al femeilor, cîteodată al cucoanelor cu ce se cheamă o bună situaţie socială. Am fost numiţi la locurile de onoare ale societăţilor care aveau nevoie de personagii cu lanţ şi cu totda canal, — şi în toate astea iluziile solicitatorilor speculau proprietăţile politice ale unui bideu. Ei voiau să trăiască variat şi voluminos din spermul pe care presupuneau căd iasă Ministrul la mine acasă. Unele afaceri luau forma proiectelor de lege, avînd asigurate adeziunile unui grup parla< mentar şi al unui al doilea ministru, anticipat de acord. A venit la nevastătmea soacra acelui ministru în persoană, un ministru posedat de un înnalt idealism social, şi, faţă de reticenţele şi

rezervele ei, ba afirmat cîte zeci de milioane a cîftigat ginerele, lucrînd un tarif vamal cu uşiîe încuiate, şi cît era său producă o conductă de bem zină dacă nu pleznea pe drum, odată cu porto» foliul lui. Mi s<au oferit sume mari pentru stîlpi de telegraf, pentru traverse, pentru căruţe de pietriş, pentru o sumedenie de materiale care îmi închipuiam că nu pot să dea naştere unei strategii politice. Am aflat că furnizorul de piatră al unui judeţ era popă. . . El cumpăra căruţa, de la un minister, cu cinci Iei, şi voia s<o vîndă altui minister, la o distanţă de doi kilometri, cu trei sute de lei, protectorii lui politici aprobînd să i se plătească numai o sută douăzeci de lei căruţa.

'

I 1 Ziua cînd s>a ştiut aproximativ că Ministrul mă vizitează numai de două ori pe an acasă şi că nevastăimea îşi împarte muzeul secret numai cu mine, a fost o deziluzie. Telegramele, vizi' tele au încetat brusc. Niam mai primit nici o propunere, invitaţiile şi felicitările nu s»au mai îngrămădit fn cutia mea de scrisori, — şi nu mai nva salutat nici una din sutele de pălării respeci tuoase, lăsate pînă la genunchi la trecerea mea. Lumea mă pedepsea că se păcălise şi mă dispre ţuia ca pe un incapabil. Miiam auzit agreabila calificare de dobitoc. Să fii prieten cu un ministru care vine la tine, să ai o nevastă drăguţă şi să nu se culce cu el, era aproape o murdărie. Cine o să ne înlesnească afacerile, atunci *1* Un soţ inteligent şi om de iniţiativă, destinat să facă avere şi să trăiască larg, n«are niciodată destul sex feminin în familie, ca să alimenteze un mini» ster, şi el ştie să i se facă şperţul primit şi căutat, devine omul măcar ai unui ministru, aproape fiecare ministru avînd un om în ochii căruia el nu.i nici atît de mare nici atît de pur pe cît îi cred adversarii şi partizanii.

Un model de excelent om de afaceri e domnul, al căruia nume se şopteşte la ureche, dar el s<a retras din circulaţia şperţului, pregătit sufleteşte să dea poporului, ca un mare misie ai lui Dumnezeu, nişte table noi ale legii şi o lecţie de mare onorabilii

tate chiar foştilor tovarăşi de trafic. Zece ani el a fost agentul de introducere ai tuturor afacerilor compromise, părintele fraudelor şi al escrocheriilor gigantice, mijlocitorul oricărei ticăloşii care putea săti procure un beneficiu de la douăzeci de mii de lei în sus. Ghiozdanul lui de pieie fină, cu catarămi ostentative, transporta de ia o autorii tate la alta puroiul din care se hrăneşte o clasă de peşti, de pezevenchi, de asasini virtuali, expuşi uimirii publicului naiv în vitrina cu cristale vaste ale unei inexplicabile opulenţe. Şi puroiului din ghiozdan î se adăoga putregaiul şi gunoiul purtă, torului, totul aşezat grămadă şi frămîntat, ca un aluat de spurcăciuni variate, într.un automobil de mare lux, cu secretar tînăr, careii desfăta ceea ceii mai rămînea incomplect hîrţuit seara din nevastă. între soţ şi soţie, o femeie întnadevâr frumoasă şi inteligentă, intervenise, la experienţă, un contract de cincizeci la sută. înţelegînd ce a urmărit bărbatul, care a distins.o cu oferta lui matrimonială, în ziua cînd, fără forme şi fără condiţii, blana lui de satnur, luată pe datorie, a inlrat ceremonioasă în locuinţa ei umilă, dereti< cată de o mamă chioară şi adaptată, după cîteva săptămîni, cu împrejurarea, ea su hotărît să servească scopurile soţului pînă la capăt, ser. vinduise pe sine paralel, însă fără săii rezerve lui, din albumul ei secret, nimic; ceea ce vexa pe soţ foarte rar, atunci cînd, printr.o subită pervertire a demnităţii lui normale şi influenţat de un film sau subt imperiul unei dezamăgiri de varieteu, visa să fie primitiv şi fericit şi se întorcea la nevastă. . . Ea a suportat, cu bravură şi **Cu** cinism şi jucînduişi rolul cu un tempera, ment înscenat deosebit pentru fiecare, bărbaţii cei mai detestabili şi flacoanele vărsate în piesa ei mecanică esenţială, ca un ulei cu viscozităţi variate, cele mai diverse. A făcut să.i tremure în

braţe fiinţele scheletice, cuprinse de voluptăţi de morgă şi de mormînt, fără scîrbâ evidentă, ofei rindu.se pasiunilor cadaverice şi babalîcilor refui zaţi de toate femeile, cu un entuziasm calculat. Şiia dat tinereţea fierbinte moşnegilor, răscoliţi de un medicament şi îmbătaţi de potente fictive: a participat Ia abjectele lor cotrobăiri, i.a asistat căzînd din pat, cuprinşi de un sughiţ de agonie şi horcăind Ungă oala de noapte, cu limba băloasă, pe un covor. Le.a scos din înghiţitoare gingiile de cauciuc cu dinţi şi măsele false, cu care se innecau în momentul spasmului artificial ce ie scutura mădularele, **ba** simţit urinînd, în loc de alt rezultat, ia finalurile care confundau o funcţii une cu alta, substituite. Tinerele-i înmuguriri au fost rumegate şt morfolite de buzele bătrîne şi de fălcile dezarticulate. Au pipăitio toate stricai ciunile, si ea le-a acceptat pe toate, supusă capriciu, lui dement şi febrei extravagante, plătită în autori, zaţii şi exclusivităţi.

Pentru că autorităţile erau de obicei bătrîne şi singurele cu adevărat eficace în proiectele şi furniturile urmărite, speciaiităţde fermecătoarei persoane se limitaseră la septuagenari şi la oamenii urîţi, schilodiţi congenital sau prin accident, de o infirmitate a portretului hidoasă. Se întîmpla ca bărbatul cel mai hidos din epocă să fie şi deţinătorul celor mai depline puteri pentru eston carea milioanelor bugetare. Rareori s/a putut ivi, în patologie, o figură atît de înspăimîntător deriva, tă de la modelul ei uman, un hibrid monstruos şi imposibil, o corcitură mai fenomenală, ca dintre un cimpanzeu retras în scorbura Iui cu o broască îndelungat fornicată, şi cu burta.n sus şi **Culcată** pe burtă. Acestui amant cu pielea jupuită de o maladie bizară, permanentă, interpusă între rîie, sifilis şi lepră, i se descărnau pometele roşii şi bărbia violetă, de straturi suprapuse de pelicule

dermice transparente. Obrazul lui in* folio se răsfoia succesiv, ca o testea de foiţe de ţigare. Personajul părea confecţionat din pojgbii de parafină cojite la infinit. Toate materialele interne şi externe din care era construit şi improvizat, se împărechiau după o formulă satanic fantezistă, şi omul părea că se născuse fără sînge, ca muşamaua, din doi surogaţi, mascul şi femei, ai unei fabricaţii de pegamoid. Buzele uscate erau presărate cu un praf ca de cîrpă scrobită, şi o suvenire de păr tocat îi îmbrăca un craniu jumulit ca o perie veche. El nu avusese niciodată sprincene, gene si mustăţi, urechile păreau răscoapte ca mucavaua, şi în pleoapele de hîrtie sugătoare ochii erau găuriţi ca din două împunsături cu creionul roşu.

Aparţinînd unei familii bogate, mumia lui ar fi putut să se alipească de o fată de naştere bună. Toate fetele, toate văduvele, mătuşile, bunicile, au fugit de el. L.au alungat servitoarele şi bau batjocorit prostituatele, lăsînduti o foame de femeie careţi muncea măruntaiele aprig. Acestui vampir bugetivor, care se cojeşte permanent, ca o bubă uscată, frumoasa cucoană a unui bărbat care nu a putut, aţîţat de venericele acumulări ale soţiei, nici să o îmbrăţişeze, ita dat cu mare belşug tot ce bau refuzat şi femeile slute, şi el sta înlănţuit sexului ei cu o sinceră şi extravagantă devoţiune. Pantofii ei au fost umpluţi cu mărgă* ritare, între sînii ei statuari au curs grişuri de aur, baia ei sexuală a fost făcută cu şampanie, şi fericitul soţ şi<a însuşit comenzi de sute de milioane, trecute pentru executare mai departe.

O activitate lascivă imensă a strîns ca la o crai pătură cu secreţie de miere, a unui ştubei scon buros, în jurul sexului, toate muştele şi lipitorile mari ale politicii. Trecînd dintnun alcov întrtaîtul şi rostogolindutse în noroiul finanţei cu cîte zece potentaţi odată, prinşi de pulpele masive şi roze, doamna a dominat o epocă politică şi socială. Recomandaţia ei făcea profesori, directori, subf secretari, şefi de cabinet, deputaţi, licenţiaţi. Des« pre ea spunea un ministru bătrîn că e singura femeie cared mai poate aţîţa prin miros, şi că mirosul ei caracteristic era atît de pronunţat încît începuse săd miroasă şi bărbatul şi săd excite pe ministru şi el.

— E singurul om care mă dezgustă total, spunea ministrul, dar singurul căruia nud pot refuza numic, din pricina mirosului nevestei.

Şedinţele amoroase ale acestui ministru, care nu se mai simţea potent decît în vecinătatea ei, durau, ca la pisici, cîte o jumătate de zi şi de noapte. Cînd nu mai putea să fie găsit nicăieri pentru o urgentă şi încurcată chestiune de Stat, pe care nu o putea dezlega decît competinţa lui recunoscută, el era pe sofaua doamnei, la domiciliul ei, o casă clădită aşa, ca automobilul lui să intre şi să staţioneze fără să poată fi văzut, în corpul scării de la uşa principală. Soţul se absenta de acasă oportun, şi cînd rămînea, în sfîrşit, singură, soţia, din odaia de baie, unde îşi înfrăgezea tonul pentru un alt amant distins, primit peste două ore, telefona soţului, care venea să primească indicaţii asupra stadiului afacerilor în curs, pe cînd doamna îşi lustruia cu Iac de sînge unghia mare de la un picior, în gaura căreia strecura un cercel cu perlă.

———Tonul făgăduielilor naşului, care, nu poate fi nici exprimat în muzică nici cuprins în califii cative, se asorta totuş cu intenţiile, dar îmi da o nelinişte vagă, ca şi cum nuaş fi uitat de pe din afară la un lucru frumos, pe o fereastră lipită cu hîrtie. Oamenii politici au felul de a gîndi al prietenului meu, jumătate clar şi jumătate obscur, şi care nu se învaţă la nici o universitate şî în nici o carte, şi în care totuş excelează toţi, indiferent de program şi de partid. Unde îi învaţă şi cum, cu atîta perfecţiune încît pot să fie, prezintînd o stăpînire de sine permanentă şi o seninătate imperturbabilă, reproducerile exacte ale unui singur model de caracter? Prietenul meu nu poate nici să afirme nici să tăgăduiască, el nu ştie să zică «da» întreg şi «nu» întreg, negaţia avînd tendinţă afirmativă şi afirmaţia tincturîndutse negativ. O cultură interioară' a sensurilor le nivelează la omul politic pînă Ia împrumut şi substituire; el calcă jurămîntul în secunda chiar cînd ba prestat cu solemnitate. Ministrul meu, facil în făgăduieli exagerate, le minte din calcul şi le uită din temperament, înfricoşat de scadenţă şi totuş tărăgănitor faţă de clienţii lui, împiedicaţi încă de la disperarea finală de mîzgălitura unei nădejdi spălăcite.

Anticamera lui ministerială, de cincizeci de ori mai încăpătoare decît biuroul, e aglomerată de sute de persoane, care se succed la ceas. Deta lungul şi latul păreţilor, băncile de catifea sint ocupate, intre console şi oglinzi, ca o sală de spec< tacol, improvizată subt un cort de bilei şi în mijlocul căreia trebuie să se producă un cal cu clovn. Fumatul e pretutindeni K strict oprit », şi se fumează intens subt cartoanele caied inter, zic. Mmistrul nu poate să fie deranjat - lucrează. Diplomatul unei ţări amic ifa adus o cutie de ţigări de contrabandă şi'i povesteşte anecdote de ambasadă din cariera lui în zigzag: optzeci şi cinci la sută materialul intelectual; femeia şi beţiile. Pentru psihologie, şefii>de>cabinet au îm scris, cu creionul roşu într'un bloc, pe fiecare solicitator, şi foile, mereu remaniate, reproduc, în ordine variată, numele trecute pentru a zecea oară pe curat. Munca mintală a tinerilor valeţi, recrutaţi din tineretul cu titluri al familiilor politice, este evidentă: ei sînt datori să prezinte înnăuntru o listă gîndită, cu sublinieri şi semne. Ministrul a mai aruncat douăzeci necittte la coş. Dar dacă a fost înscris, vizitatorul, mai ales din provincie, şi care aşteaptă de o s.iptămînă ziua de audienţă în redingotă, se socoteşte asigurat şi autorizat de un drept să nu se lase emoţionat de monotona trecere a orelor goale, şi îşi recom* pune, în colţul lui, discursul învăţat pe de rost. Cînd, cu o voce scandată, directorul şehlorsde* cabinet anunţă că domnul ministru a plecat pe o scară din dos, chemat de urgenţă la Frezif denţie, o sută de oameni se scoală în picioare, fiecare cu o atitudine şi o frază.

Vine de trei saptămîni în fiecare zi, şi domnul ministru nu sc gîndeşte că stă pc cheltuială! E extraordinar!. . . Iar a plecat la Prezidenţie?. . . N-a primit răspuns la nici una din petiţii, şi cînd sc prezintă în persoană, poftim!. . .

— Săii spuneţi domnului ministru că a venit domnul Costescu de **la** Buzeu: atît, — şi o să înţeleagă.

Dacă Ministrul nu pleacă nici ia Prezidenţie nici la Palat, şi dacă nimeni nu ha chemat la telefon de urgenţă, **ca** pe un medic caraghios, el apare în **uşa** biuroului, înaintează spre mijlocul anticamerei vaste, extrem de cordial dar expeditiv. Un solicitator şchiop, ajutat de un baston, alunecă pe parchetul lustruit ji ajunge Ia picioarele minimi trului **ca** în tobogan. Ghiozdanul, pălăria, **bastO'** nu), **au** sărit în trei direcţii, şi. înainte de **a** se putea scula de jos, el şba început şi discursul. Democratic şi fotogenic pentru demagogie, Minis« trul aleargă după bastonul şi pălăria vizitatorului şi i le dă, dînduiî şi mîna ca săil ridice. Dar invalidul care dă naştere unei demonstraţii grai tuite **a** democratismului Ministrului, **nu** e un erou de război. E un plasator de bilete pentru o reprezintaţie, care nu se ţine niciodată, — şi vrea să vîndă ministerului iu) carnet de asemenea bilete. Cu acest om, accidentat printno cădere **din** tren, după ce ba ajutat sa se scuture de praful pantalonilor, Ministrul poate să he ra< dical:

— Vino peste două saptămîni.

— în ce zi, vă rog? Că are loc reprezintaţia.

- Vezi şi dumneata, îi răspunde Ministrul, trecînd ia **un** vecin.

— A! ce mai faci, domnule Grigore, ce mni face doamna Grigore, **ce** vă fac copiii? Ce bine îmi pare că te văd!

Vizitatorul **nu** este domnul Grigore, **dar nu** cutează săii schimbe Ministrului bunele dispoziţii.

— Cu ce te pot servi, domnule Grigore?

Vizitatorul ar voi să fie domnul Grigore, şi tace ca să nu se trădeze. Cît poate să fie Grigore, el tace, dorind să>l exploateze pe Grigore în

folosul lui, şi nu cunoaşte nuanţa de **Tranziţie** de la domnul Grigore Ia el,

— Cred că mai venit numai ca să te uiţi la mine, apasă Ministrul, crud cînd poate să fie crud.

Un rînjet mai descoperit al solicitatorului îi dă bănuiala că **sia** înşelat, că solicitatorul nu este domnul Grigore, şi îl supără ideea că s.a putut înşela, supărat mai mult cînd îşi aduce aminte observaţia medicului curent, **ca** iia crescut presb unea arterială, ti scapără pe dinainte cuvîntui «senilitate» şi se supără şi mai tare, încruntat.

— Mă numesc Gumilacev, zice străinul, cu accent: sînt din Cadrilater. Am venit să vă rog. . .

— De ce nu miiai spus numaîdecît că nu eşti Grigore? întreabă Ministrul. Nuimi plac figurile care dau naştere la confuzii.

Domnul Gumilacev, notabil din Dobrogea de sud, venea cu o însărciniire culturală din partea coloniei, adunată întnun ateneu, şi primise împuterniciri după un an de discuţii şi prin procesi verbal. El vedea dărîmată o muncă întreagă din pricină **că** semăna cu domnul Grigore.

— Nici nu puteai să hi Grigore, cu accentul cu care vorbeşti. Trebuia să deschizi gura numai; decît. Tăcerea dumîtale e mai mult decît o inde Ii catete.

Ministrul citise **într'un** autor de specialitate că depozitele de materii străine transformă arterele în « tuyaux de pipe » şi se simţi deodată canalizat ca gazul aerian şi ca apa Ia domiciliu, cu ţevi de iier şi plumb, şi JVU sc-nsaţia că un segment al creierului i s/a osificat. Trecu la următorul.

— Ce vrei dumne.it.i ? Spune repede că sînt grăbit,

— Ai aerul, colega, **că** nu mai vrei să mă **recui** noşti. Vasile Cîndea!

— Ei, dar tare tcai mai schimbat, Vasile!

— întrio lună de zile?

— Cum întno lună de zile? zice Ministrul, speriat.

— Păi, niam venit la dumneata la cincisprezece luna trecută şi miiai spus să viu după rezultat la cincisprezece ale lunii curente?

— După rezultat' Ministrul nu.şi mai aduce aminte. II străbate un fior din medicina artero* sclerozii.

— Ţifai lăsat barbă, zice Ministrul, care caută un punct de certitudine.

— Da, de acum douăzeci de ani. De rîndul trecut, am venit tot cu barba asta.

— Condu' pe domnul în biuroul meu, oftează Ministrul, descurajat şi enervat. Aşteaptă.mă pînă isprăvesc cu « ăţtia ». Vorbim pe urmă Ministrul voia sad păstreze pentru analizele lui, ca pe o radiografie în care avea să<şi identifice bănuielile.

Ceasul din părete, care reproducea glasul turmu lui Sfîntului Marcu, bătu, rar şi egal, de douăspre* zece ori, şi Ministrul, distrat de o stare de reverie, propagată în sala de audiente, uită să treacă la alt vizitator =i rămase un moment s;înditor, cu Iruntea plecată, ca ţăranul lui Roty în cîmpie. Iii toacă, şi rugindii'Se în dreptul chivării mediei vale a unei biserici de tară.

I 17 — . . . .

I___. Cutiile cu bomboane suit nişte diminutive binecuvîntate **ale** principiilor, îndatoririlor şi sentimentelor, fără să prezinte inconvenientul buchetelor de flori, care indică un început, faţă de cutia de bomboane, purtătoare de finaluri. De cîte ori Ministrul îmi trimite o cutie cu bomi boane, am un presentiment şi<mi vine să o arunc pe fereastră. Cutia cu bomboane soseşte de ziua mea, de ziua nevestei, de ziua copiilor: un kilogram de ciocolată. Ieftin: două sute de lei. Ele s*au înmulţit de cînd sînt doctor în litere şi de cînd nuil mai pot vedea ca mai înnainte pe Ministru. Fugind de mine **şi** de precizii, el îmi trimite ciocoi Iată. Un împărat, un papă. un prinţ îţi trimitea o moşie înscrisă întnun document — sau o bijui terie grea. Cutia cu bomboane **e** pe măsura veacui **lui.** Protectorul tău trece banii dintrmn buzunar intri altul şi (ţi cumpără un kilogram de zgură dulce, care concentrează admiraţia, meritul recunoi scut şi drepturile la existenţă să nu te întinzi mai departe. Conştiinţa lui e satisfăcută: sia debarasat de cele mai frumoase avînturi şi de îoată religia recunoaşterii cu o cutie de canon ilustrată cu o dulceaţă picturală litografiată după Watteau Nu ţi*a trimis o cutie cu bomboane? Ce mai vrei şi ce mai poţi să doreşti?

Cutia cu bomboane de azi, Ministrul miia **trimisfO** cu vardistul de la uşa lui. Ea capătă şi

caracter oficial: chipiu, cauciuc ţi număr de serie. Atenţie îndoită şi debarasare îndoită. Şi în cele din urmă cutia cu bomboane te mai costă şi doi poli, pe care ţi<i scoate din bucătărie rostirea de comunicat punctat a ordonanţei: « Ro^ binevoiţi a nota de primire». . .

Pentru toate boarfele mici ale căsniciei am utilizat cutiile de bomboane, care siau înmulţit peste măsură. Pe toate dulapurile şi mesele, în sertare şi în cufere, cutiile de bomboane ale Minist trului stau ca nişte sicrie ale operilor mele anonii me şi ale speranţelor mele. Unele exprimă me< morit, studii, rapoarte, altele discursuri aplaudate şi conferinţe: Ministrul a consumat conţinutul şi ba înlocuit cu fondante. Cele de după doctorat, tot mai numeroase, sînt destinate să poarte cada< vrele mici ale iluziilor mari. Şi ceea ce le face să semene şi mai mult cu mormintele, sînt şi florile, care ne sosesc de la prieteni în multele sărbători ale familiei: cu copiii şi neamurile noastre am ajuns să ocupăm o porţiune din calendar. Poate să fie friptura mică pentru pofta noastră de mîn< care: buchetele de flori sînt mari, ca la morţi: nu se face înmormîntarea cu miozotis: numai ochîub boului, crizantemele, daliile şi bujorii. Bunele noastre speranţe ne dau sfîrşeală. Ele au ajuns articole de cofetărie şi florar. Băiatul meu cel mai mare a început să citească nemţeşte şi mi*a tradus din cărţile lui, la masă, povestea arabului înfometat în pustietate. Nădăjduind că a găsit zmo chine, a mai avut puterea să se tîrască în agonie pînă la ele. Punga era plină cu mărgării tare. . . N*avea ce face cu mărgăritare.

— E tocmai povestea noastră, băiatul tatei. Ne trebuie o strachină cu fasole, şi oamenii binet voitori ne trimit praline, orhidee şi elogii.

— Cei de făcut? mă întreabă nevasta. Ne trebuie o ieşire din fortăreaţa asta încremenită.

Ne punem pe fugă, ori trecem cu bîtele printre rînduri ?

— Niai tu, nu ştiu cum să zic, întreb la rîndul meu nevasta, ceva, aşa, ca un gust, ca un miros, ca o adiere de putoare?

— Te gîndeşti cumva la Ministru? întreabă nevasta, cu un sentiment, în sfîrşit, de bucurie.

— Ştiu eu?. . . parcă nvaş gîndi şi la el.

Totuş, ca să nud acord pe faţă dreptatea pe care ştiu de mult cu părere de rău că o are, •— tezaurizam şi eu o intransigenţă, un fel de idol espectativ, păstrat pentru noţiunile de„ bine, — mi<am ascuns gîndul adevărat. Dacă i*aş fi spus ce gîndeam, că mă c. . . în toate cutiile de bom» boane şi că i le voi trimite Ministrului înnapoi într<un camion, de ziua lui, ca să'i demonstrez ce se poate alege dintrto ciocolată, nevastătmea, atît de ltlială şi candidă, ar fi aplaudat ca la o acţiune de care mă socotea incapabil.

— Ţiiam spus detatîtea ori, izbucni nevastă' mea, că e o secătură şi mai voit să mă crezi. Mă ţit de ani întregi în hipnoza acestui individ abt ject, pe care nu ham mai putut mistui după **ce** bam văzut. Ai vrut să ne cunune: nea cununat. Ai vrut să ne boteze: nea botezat. Dacă ai să faci o sută de copii, mid faci cumătru şi naş de o sută de ori, idiotule! idiotule! idiotule! declamă nevastătmea cu o mişcare de operetă a braţului drept către haos. Ai lucrat zi şi noapte pentru gloria acestui parazit infect; nu teai uitat niciot dată la ochii lui, cum bat, cum se pitesc, cum fug ? Ntai văzut că>şi pierde vorba pe drum, că se bîlbîie cînd îi ceri un răspuns şi **O** părere? Ntai simţit că te minte, escrocul? n>ai mirosit că te Eâcâleşte, banditul? ntai simţit că te exploatează, ruta? Gulică în sus, Gulică în jos, — eşti destul de prost şi tu, **ca** să te laşi uns cu miere întnun loc, unde nu poţi ajunge cu limba.

Nevastătmea căpăta dintnodată sensul polemic.

— Te rog, te rog! isam spus. Fără trivialităţi. Ştii că nu<mi plac porcăriile spuse de altcineva decît de mine. Şi nici nu e tocmai aşa cum zici. S'ar părea cîteodată, zic şi eu, dar nu în proporţiile astea. Nu uita că c singurul prieten pe carcl avem între oamenii mari. . .

— Oameni mari? se răsti nevastătmea. — Lim< bajul ei, de obicei raţionai şi seiect, se schimbă deodată, — Şterge.te la c . . cu oamenii tăi mari, cu frizura lor, cu mustăţile, cu barba, cu obrazul şi cu buzele lor. Totul în ei e hîrtie de şters. Trei ani mitai bătut capul cu celălalt soi de gigant. Ai cunoscut babă ntai nebună, codoaşe mai cinică, porc mai vulgar, pomanagiu mai dialectic şi mai neruşinat, maimuţoi mai pîingăreţ la strîmtoare, patriot mai de tinichea' Bagă în maţul lui naţional tot ce vine, bea toate lăturile grase, soarbe hazna' lele. Treizeci de ani din viaţa poporului tău au iost mînjiţi exclusiv de intestinul gros, activ ca o pompă, al acestui zănatec şi mîrşav. De la el porneşte şi durează revărsarea de mare liche< lism care ajunge la prietenul tău Ministrul şi ne sufocă. Apostolul schimbării la faţă, al pipotei mari, evanghelistul înghiţitorii şi al rînzei nesă> tule, cu toate borhoturile ce i stau aruncat în privăţile gurii cu lopata, cu butoiul şi cu căruţa. ştie să fie şi sentimental sfîşietor cînd îl loveşti peste bot. Fleo.inca lui cu floacă şi creierul lui degenerat au borşit cuvintele, au părţivit ideile, au scrîntit simţimintele. Sîntcţi toţi nişte lamentat bili cretini. Vă trebuie, la fiecare zece ani, cîte un animal sensaţional. Aţi avut zece ani pe Ion Kalinderu, aţi avut pe Smara, pe Badea Cîrţan, pe Nicu Metz: cui îi vine rîndul? Poate Minit strului tău.

— Te.ai repezit ia toată lumea fără să cruţi măcar venerabilele femei. Vorbeam de altceva. A dat din el fiecare cît şi ce a putut; nu bam făcut eu, ba făcut masa. Să venim mai bine la Ministrul nostru, asta interesează. Sînt botărît sad apuc de scurt.

— Să te văd! zise nevasta.

——Frezintîndu.mă Ministrului, l«am găsit în* tr<un moment abstract. Ei are putinţa facilă să fie succesiv şi numeros, după necesitate. De la o temperatură la alta, trecerea lui se face ca într.un termometru dement, dacă n«ar fi calculată. Ei se ponte compune subit, fierbinte ţi rece, intere, sant ţi indiferent. Nivelul nostru moral nu se poate echilibra just niciodată, el sau suinduise mai sus sau coborinduise mai jos. Sfoara lui de catarg primeşte cu seninătate si arborează toate culorile. îti definitiv, ei e un obiect uzual, ca portofelul şi ca geamantanul, o perie de baie, pe care pui orice săpun şi cu care te freci oriunde vrei. Oamenii politici stau standardizat ca oalele de bucătărie, fabricate din metale, la presa rai pidă.

— Sînt foarte ocupat, mi.a spus Ministrul, dus cu gîndul. Nu mai ştiu unde mi-e capul. Ce doreşti ?. . .

— Ce doresc? Cum ce doresc* i«am răspuns. E o întrebare care nu se potriveşte. Ştii de cîtiva ani, nu ce doresc, dar ce mi se cuvine. . .

El a tăcut, impermeabil ji depărtat. Se făcu o tăcere. Ca să varieze, pentru că dura, Ministrul, răsfoind hîrtiile, începu să mormăie textul unei scrisori: « Domnule ministru, subsemnatul absob vent al Universităţii din Harburg, vă rog să binevoiţi. . . »

— Dracu te.a trimis la Harburg. Şi>acum ceri post, zise Ministrul aparte.

— Asta e pentru mine?. . . întrebai.

— Mă, Gulică, zise deodată cordial Ministrul, judndu.şi intenţiile ca păpuşile pe aţe. De.ai şti cîte cereri se primesc în fiecare lună. ai 6 mai înţelegător. Nu eşti numai tu: sînt ca tine mii, . ,

încadrat intr.o coleciivitate, Ministrul îtni co> recta drepturile şi veleităţile. Făcut anonim şi multiplicat, nu mai atîrnam de el. Nici nu mai avea nevoie de un redactor universal. Mă înneca într*o împrejurare careţi permitea să se cotoro* sească de mine dulce.

— Ţi.aduci aminte de doctorul Bîrzea? bam întrebat.

— Doctorul Bîrzea? zise Ministrul. El eoni simţea să<i dau concursul să fugă de problemă. Parcă miil aduc aminte, ăla uscăţivul. Ce mai face'

— Ai început să confunzi pe toată lumea. Era gras, nu era uscăţiv, — şi nu mai face nimic, pentru bunul motiv că a murit. Ba ceva mai mult, tu nici nu bai cunoscut.

— Totuş, îmi aduc aminte de un doctor Bîrzea. . .

— Nu, domnule Ministru. . . Poate.ţi amin. ţeşti de doctorul Erinză.

Ministru! mă opri, fals afectat:

— Ţi.am mai spus. dragă Gulică, să imuni zici aşa. între noi doi, şlii, nu e nimeni ministru.

— E singurul lucru care nu te costă nimic fi mi.I acorzi din belşug. Dă.mî voie să.ţi spui, — accentuat, — că e prea puţin. . .

— Gulică! zise Ministrul.

— Doctorul Bîrzea, continuai, nu era din prietenii tăi şi nici nu te putea interesa. Te faci ca bai cunoscut, ca să vorbim de altceva decît de lucrul ce mă aduce la tine.

— Nu te mai recunosc, Gulicâ! zise Ministrul.

— Eu cred că nici nu mă cunoşti, domnule Ministru! zisei.

El tresări, lovit **ca** de un bobîrnac în lumina ochiului.

— Vreau sătţi spui că doctorul Bîrzea **a** fost peştele unei nefericite croitorese timp dc şapte ani, cît au durat studiile lui, purtate cu acul de cusut. în ziua cînd **s>a** despărţit de femeia asta şi **sia** însurat cu fata unui cîrciumar bogat, ea **sia** sinucis: asta **n**<are importanţă. Vreau săiţi spui că el ba vorbit cu aceeaş voce dulce şi insignis fiantă **cu caret** mi vorbişi dumneata.

Laşitatea Ministrului **sta** ciulit. Există momentul ăsta în viaţa lui sufletească. Atunci ei **e** sincer şi întors la sine. Dar momentul durează **un moi** ment: căci laşitatea se revarsă numaidecît după alte principii. Veni la mine şi mă prinse în braţe.

— Ştii cît te iubesc, Gulică! zise Ministrul.

— A, da! Tu ai iubit şi pe ValdektRousseau şi pe Homer,

— Nu fi. rău. Vrei să<ţi dau o scrisoare pentru ministrul ***tău?*** bam vorbit despre tine la Cameră şi miia spus că vrea să te cunoască. . . Mitai face plăcere dacă tetai anunţa la el.

— Ţi.ai schimbat părerile? Cazuseram de acord că era un lîmpit.

— Tîmpit cît pofteşti, însă tare. Avere: un miliard. Astaii permite să fie şi reformator.

— Băi, petrol, iar băi şi iar petrol. Le***a** moşi tenit de la o nevastă schiloadă, cu care **n.a** vrut să se culce, pe cînd **era** fecioară, nici rîndaşul de la grajd, E doctor şi el. Nu ştiu ce au doctorii ăştia. . . Las', că mă duc fără scrisoare. Ştiu eu ce fel de scrisori dai tu. Ca lui Vasile Io> nescu. . .

— Vasile Ionescu? se miră Ministrul.

— Exact. Băiatu! ăla care venea de la Paris tobă de carte şi pe care bai recomandat: . . . « Iubite domnule coleg, scapă.mă te rog de pisălogui care îţi aduce prezenta scrisoare. Are pretenţii de profesor universitar ». . . Acum moare de foame cu nevastăfsa şi cu doi copii, întno mansardă.

— N.am dat niciodată asemenea scrisoare şi nu cunosc pe acest al o mie unulea Ionescu, răspunse Ministrul.

— Spiritul **sta** mai făcut şi nu salvează situaţia. Cunoşti nişte Ioneşti, de care îţi aduci aminte mai bine. Averea lor te onorează şi nu vrei să ştii de unde vine. Eşti amic politic şi intelectual cu aceşti foşti lamentabili dascăli de moralitate şi ţinută. Şi mănînci din puroiul lor negru la masa lor.

— Vrei să faci aluzie la. . .

— Evidenţă, nu aluzie. Lui Ionescu Vasile, un element excelent, cum ziceţi voi cînd e vorba de un agent electoral, i»ai dat o scrisoare, pe care iiam desfăcutiO şi am citit<o.

— Nutmi vine să cred! Ştii tu ce însemnează să deschizi scrisorile altuia?

— Ştiu. însemnează săii văd cît îi plăteşte pielea, şi bam văzut. . .

Tăcerea Ministrului masca un chin. El trebuia să cheme uşierul şi săii spuie, ca un personaj de comedie: «Comunică domnului acestuia că a sosit momentul să plece»,

— Ei bine, nici acum nu te superi? bam întrebat. înghiţi orice cu plăcere. Aştept să te porţi cu mine ca un ministru în exerciţiul func. ţiunii. Mă solidarizez cu Vasile Ionescu şi cu toţi Ioneştii din universităţi şi din mansarde, cu toţi pe careţi minţiţi de cîteva sute de ori pe zi, tu şi colegii tăi. Nici asta nu te impresionează? Vreau să mă dai afară, ca săiţi trîntesc călimara în cap.

Ministrul nici nu clipi. El juca sarcasmul blajin.

— Duite dracului! mă Gulică, glumi Ministrul sculînduise de pe scaun. Nu*ţî stă bine să fii grav şi sentenţios. Găsesc îa tine o schimbare care mă uimeşte. Ce ţi se întlmplă, dragă? Hai, nu mai fi copil şi mai da pe la mine: mai lasă«mă să mă gîndesc.

— Cît **o** să te mai gîndeşti, măi băiete? i*am spus. Dacă Diderot se gîndea cît tine, ar fi făcut lumea din nou. De trei ori trebuia să fiu profesor şi de trei ori nuai dat înnapoi cu « Te rog, dragă Gulică, aşteaptă o nouă vacanţă». Nu mai e nici **o** vacanţă. Toate cocoţatele, răscăcăratele ***ţi*** buzatele, fete şi nepoate universitare, s.au plasat. Ginerii au umplut facultăţile şi ministerele.

— Păi, tu nu vrei să fii profesor secundar. , .

— Cine ţiia spus?

•— Dacă îmi vorbeai aşa, erai să fii numit de mult, zise Ministru!, cu o sfruntată ipocrizie. Bine, dragă, uite, notez.

La ieşire, ca niciodată, Ministrul m*a întovăi răşit ţinînduimă de spate, pînâ aproape de uşe. şi niciodată atenţiile lui mau fost mai afirmative.

Pe treptele din afară ale ministerului, mă salută cu plecăciune portarul Marin, un bătrîn cu favoriţi, bam trecut Ia bacalaureat un băiaf, care peste douăzeci de ani o să se facă şi ei un bun ministru, întnun partid oarecare.

— Parcă vrei să<mi spui ceva, Marine?

Marin se apropie de mine cu şapca în mînâ ţi cu ochii în patru. Luase un aer confidenţial.

— Să mă iertaţi, sînt foarte mirat, domnule profesor, zise Marin.

Marin adoptase, din serviciu, vorbirea guven namentală, guvernînd cu diverşi miniştri timp de treizeci de ani.

— Te miri şi dumneata, Marine? bam întrebat.

— Şi>mi vine greu să înţeleg. . . adaose, în stil, Marin.

— Ai o problemăşi dumneata, dragă Marine?. . .

— Aţi văzut cum vă îndrăgea domnul Minii stru?. . .

— Asta te surprinde, Marine? Nu sîntem prieteni din copilărie? Tot atît de drag îmi este şi domnul Ministru mie, răspunsei cu o boie< rească risipă.

— Aş vrea să nu vă înşelaţi, zise Marin, din toată inima lui de om detreabă.

— Ce vrei să spui, Marine?...

— Acum cîtva timp, domnul Ministru mba dat ordin să nu vă mai primesc. . .

— Daaa? zisei stupefiat. Şi de ce m»ai primit?

— De cîteva ori v«am spus că domnul Ministru este la domnul primiministru. De data asta miia fost ruşine. . . Mulţumită dumneavoastră băiatul meu îşi va putea face o carieră, zise portarul, emoţionat.

— Dar de cîteva ori mitai adus bomboane de la Ministru.

— Aşa e domnul Ministru, pe de altă parte trimite bomboane. . .

— Mai trimite şi la alţii?. . .

— Cum nu, domnule profesor!. . . La toţi prietenii domnului Ministru, pe care nu vrea să*i primească. Domnul Ministru are prieteni mulţi. . .

— Bine, Marine, îţi mulţumesc. . .

— Dar dacă mă dă afară. . . pentru că v«am primit?

— Lasă, Marine, că nu te dă afară.

— Nici maveţi idee, domnule profesor. . .

Şi plecai la începutul frazei. Confidenţe de slugi...

19

La Cameră, unde bara găsit, ministru!, la
care ***m*a*** trimis Ministrul, era **în** plină desfăs
surare verbală. Marele maestru al intelectului
vorbeşte cu mai puţină gramatică decît odăiaşul
lui. Comparativ, omul de la uşă e un literat
şi un orator, şi conştient de sine din pricina
somităţilor cu care are de furcă. Un savant, de
pildă, fost ministru, setos de reforme fundaş
mentale, şi de o nouă orientare morală a spiri.
tului public, se pregătise patruzeci de ani pentru
această revoluţie, şi primul lui act de guven
nămînt ba săvîrşit în colaborare cu odăiaşul.
Dacă sta **la** putere, avea de gînd să.! facă şi pe
el ministru, orgolios şi fanatic împotrivit celor
susceptibili, după temerile lui, să.l umbrească,
dar camarad cu skigîle, pe cît de slugarnic cu
Stăpînii. Pe unul din aceşti decapitaţi benevoli,
prezintatori ai spinării deasupra capului ascuns
subt încovoiere, ca la melci, fostul ministru ba
şi făcut ministru, aghiotant al ghiozdanului cu
acte, cu singurul scop de a suporta cineva cu
seninătate injuriile în locurile unde slugile pot
intra subt aspectul de consilieri.

Odăiaşul de savant primi îndată după insta<
larea savantului o însărcinare, pe care nu **şi**>a
putut.o lua sjngură castitatea domnului ministru.
Ei era **dator** să caute felurile de fustă, de ciorapi
şi pantaloni ai funcţionarelor, rufăria **de** mătase
implicînd congedierea şi expulzarea. Pentru
sine, domnul ministru şi.a rezervat inspecţia
colţurilor, unde moralitatea lui exemplară presu<
punea că funcţionarii se întîlneau cu funcţioi
narele ca sătşi spuie secrete de serviciu la ureche.
Voia să descopere de.a dreptul şi să vadă cu
ochii iui, ca un adevărat om de Stat, justificat
să aibă îndoieli asupra sincerităţii rapoartelor
de subalterni. Pentru desăvîrşitul control al apară,
telor moralităţii, ei îşi luase în cabinet şi un
matematician, al căruia portret cu ochelari repro*
ducea în minister fasonul şoareceluiide>cîmp,
sculat, în contemplarea şesului, pe şezut. Soco*
tindutse mai puţin frumos în redingotă, acest
şobolan evoluat obişnuia să se costumeze nud
în tricou de baie, şi subt o pălărie mexicană să
se prezinte pe litoral fotografilor de plajă, vara,
pe bicicletă.

Ministrul care « dorea să mă cunoască » discuta
din bancă o problemă de specialitate, şi nu înţe.
legea nimic, în luptă tot atît de mult cu opoziţia
cît şi cu sine. Doi directori dîrji ai departamen.
tului, despărţit în două competinţe distincte, îl
însoţeau în calitate de secretari, aşezaţi în sală
faţă de ministru ca punctele de bază ale unui
triunghi. Ministrul ştia că este situat între două
cardinale şi că avea Ia dreapta un primicriteriu,
iar la stînga un a! doilea prmvcriteriu; aşa încît,
întorcîndmse după chestiune şi după propune»
rile făcute de către deputaţi, el vedea din profil
ce trebuie să gîndească, după jocul figurii unuia
sau a celuilalt din consilieri, reprezintînd fiecare
una din cele două specialităţi. Limbajul mimic era
ca la tribunale. Dacă opinia îi era neprecizată,
directorul în cauză sta îngenunchiat în coate,
pe ghiozdanul cu dosare, şi se scula numaidecît
în capul oaselor, ca un copoi adormit, cînd minis*

trul, care s»a uitat ia el, trebuia să răspundă categoric: nu.

Ministrul ar fi trebuit să lase totul baltă, dacă nu iubea mai presus de orice, după o imensă avuţie sterilă, portofoliul si autoritatea. Se năs> cuse pentru a guverna si nu putea să renunţe la această unică plăcere a vieţii lui întregi, mai ales că cei doi sfetnici proprii, cu puterile limitate numai reciproc ţi accidental, făceau tot ce le sta în putinţă ca să<i creeze, cu tărîţeie si vopselele lor, o figură. Odată, un prezident de consiliu, plic tisit de prezenţa lui în toate guvernele, îl lăsase afară din lista unei formaţii noi, motivînd că s<ar fi tîmpit « complectamente ». Atunci ministrul a plîns. Nu de un epitet care i se mai atribuise, dar de împrejurarea că pentru întîia oară, de douăzeci de ani de portofoliu, el ar fi rămas exclus din numărul celor doisprezece oameni mari ai ţării, ţi s.ar fi sinucis dacă, în ultimul moment, cînd noii miniştri îşi pregăteau jobei nele şi decoraţiile pentru jurămînt, o doamnă din familia primuluit ministru n*ar fi intervenit.

— O să ai un dobitoc mai mult în cabinet, îi zise doamna. Nu piere lumea.

— Spuneţi dobitocului să se îmbrace, răspunse primul «ministru.

Era gata îmbrăcat.

* 20

V. — _ Directorul Numărul 1 sta ridicat brusc de pe banca lui, a întins braţele, şi leta lăsat să cadă, de*a lungul corpului, descurajat. înţelegînd greşit o strîmbătură documentară, ministrul călca din strachină în strachină, cu entuziasm.

« Nu ţitam spus, idiotule, de treizeci de mii de ori, că nu trebuie să primeşti amendamentul?» zise, murmurînd în sine. Criteriul din dreapta.

Dar ministrul era angajat serios în argumen» tarea favorabilă adversarului din minoritate şi înţelegea să o ducă pînă la ultimele consecinţe. Colegii de bancă dispăreau cîte unul, iar opo< ziţia surîzătoare aplauda puternic. Ministrul, care schiţa în cabinet spiritul de disidenţă cu origini în ambiţiile miliardului, credea cu sinceritate că şba asigurat, pentru eventualităţi, şi concursul adversarilor.

La spargerea şedinţei, ministrul, cu o fericire pripită şi nervoasă, îşi împărţea mîinîle între deputaţi, îndreptîndutse către uşă, unde îl aşteptau cei doi secretari, care nu vorbesc unul cu altul de patru ani, găsindutse întnun război mut şi molecular şi cu atît mai crîncen, cu cît durează amîndoi la pulpana ministrului.

— Ei, cumtirnfost?întreabă ministrul satisfăcut.

— Admirabil! răspund secretarii, de astă dată de acord. A fost splendidă, mai cu seamă **corni** paraţia cu găina pestriţă, afirmă Criteriul din

dreapta, mai literar, ca să se dccsibeaseă încă o dată de Criteriul din stînga, taciturn şi colorat de o înflorire a obrajilor natural stacojie, cu tendinţă de cuperoză. Dezavantajat de prezenţa comparativă **a** concurentului, dascăl în toată expresia lui, — buză strînsă, cută de asprime desinată din aripa nărilor, cu o atitudine a figurii palide că suge şi muşcă în acelaş timp, — el se înfăţişează ca un Bacchus cîrn, cu nasul moale ardeiat şi încadrat întrmn contur colorat în carmin pubav. Ca sa pară un tejghetar de tîrg provincial, îi lipseşte fota verde, dedesubtul căreia picioarele lui mici sa se agite, între grătar şi client, cu nasturii pantalonilor descheiaţi.

Acest prichindel e mai clar la minte decît tot ministerul, şi ajutat de o memorie a răului şi a indiferentului monstruoasă: **ceea** ce uită, însă cu acelaş stil spumant cu care făgăduieşte, este serviciul fără folos personal. Asupra adver< sarului din departament, el are, cu o perfidie mai redusă, însuşirea unei comunicativităţi supen ficiale, simpatizate, un crîmpei de omenie falsă şi facultatea blîndeţet cu buza crăpată pe **struni** găreaţă.

Celălalt e duşmanul în principiu şi în detaliu al fiecăruia şi se răzbună de materialul sec, sein. duros, din care este construit, pe ideile generale şi pe sentimentele care fac atmosferă. El urăşte omul, dar iubeşte ditirambic marca ţării, a jude< ţului şi a comunei. Fiinţa Iui parcă tăvălită în ţarină şi scrum nu se înviorează şi nu tresare, incapabil de o generozitate. Autoegoismul nici unuia nu cedează decît ca să se deghizeze mai eficace împotriva celuilalt. Unul urmăreşte sării tura tigrului din spate, celălalt drumul întortoi chiat al nevăstuicii. De două ori uscatul şi lemnosul a izbutit sad răstoarne pe grăsun, însă nu mai mult decît pe un genunchi, mulţumit **cu** succesele

fragmentare. Adversarul s>a sculat de jos, puţin umflat la rotulă, prefăcînduise că nu cunoaşte de unde vine coaja de portocală pe care a lunecat; ceea ce face parte din sistemul lui de atac. Stra> tegia continuă şi inlasabilă, de fiece secundă, are scopul dărîmării odată şi odată a uscatului. Aşa încît ministerul e un cîmp de luptă şi funcţio' narii poantează zi cu zi evenimentul: care pe care, superbul concentrînd asupră**d** toată antii patia mocnită a direcţiilor şi biurourilor.

Ca să*şi poată păstra linia exterioară, potrivită cu capacitatea lui de ipocrizie, moralist şi vicios totodată, Criteriul Uscat utilizează de preferinţă biuroul. Un post se obţine cu merite, desigur, dar adaosul unui condiment face meritele evb dente. Interzicerea uşii, încuiată pentru ca să poată Criteriul lucra, e revelatoare. Ochiul fund ţionarului clipeşte cu înţeles, aprobat de pleoapa omului de serviciu. Criteriul Durduliu nu dă amănunte şi nu ştie nimic precis, însă rîde. în ceea ced priveşte, el evitînd viguros complici) tatea departamentului în combinaţiile romantice.

. Prezintînduimă ministrului între paltoanele dela garderobă, Criteriile siau interpus afirmînd că ministrul se grăbeşte, invitat la o masj oficială.

— Asta mîio poate spune domnul ministru, am răspuns.

— Nu e locul aci de prezintare, ziseră Crite* riile. Treceţi la minister.

— Adică pe unde am mai trecut, domnule Criteriu, 2isei adresînduimă Criteriului Uscat. Domnule ministru, adăogai, ajungînd la ministru, sînt Gulică, şi m.-a trimis amicul meu, domnul Ministru, la Cameră, să vă vorbesc.

— Cum, încă mai fost numit? sta mirat minis* trul. . . Mă surprinde. . . Uite, să te prezint domnilor di. . .

— Nu e nevoie, domnule ministru, ne prea cunoaştem, zisei cu vocea mea cea mai iute.

Neprotocolar aplicat, tonul a sunat ca un baston în ţandăra capului, dar n<aş putea să afirm că ministrului, terorizat cu bunătate, ba displăcut. Timiditatea lui constrînsă la perifraze şi la nemulţumiri care îşi pierd accentul în cuvinte de cîte douăzeci de cuvinte dinaintea creatorilor figurii lui universale, avea o satisi facţie indirectă. Ministrul îmi strînse niţeluş mîna, pe care o ţinea în palmă.

— Daca mă lăsaţi în seama personajelor, zisei, nu voi fi numit nici întrio sută de ani.

Criteriile, renunţînd săd mai flancheze, îşi luară respectuos rămas bun de la ministru şi, ca sa mă pedepsească, făcînd abstracţie de reali* tatea mea.

— Vino să mănînci cu mine, zise ministrul, ca să nu fie auzit de secretarii care se depărtau în direcţii opuse. Am o masă cu organizaţia din judeţ. Consideraţie invitat de presă şi, fiindcă tot vii, mă gîndesc că ai să faci şi o dare de seamă obiectivă. , .

tncercînd să«i explic că n<am nici o legătură cu publicitatea, el îmi răspunse că asta nud un impediment; săti dau numai un articol * bine aranjat», căii publică el. însă ţine să'l iscălesc. O să aibă declaraţii politice importante şi va vorbi la supă, la iacnie, la friptură, la saladă şi la cafea, un mare număr de deputaţi de « nuanţa » lui. Ministrul e/a încredinţat că reprezintă şi că a născocit, după moartea şefului temut, o nuanţă, ca un ucenic de frizer, ieşit de la stăpîn, o pomadâ văzută la patron, cu grăsime, culoare şi vanilină. Nuanţa lui adevărata consista în indispoziţii subite în momentele cînd era nevoie să nu lipsească şi în dorinţa unei prezidenţii de consiliu, pe care au propusio ziarele dezinte. resate. dar care nu i sta oferit niciodată.

Oamenii se cred mai nemuritori dacă mor cu un grad mai mare şi cu o decoraţie mai mult şi se mîngîie cum pot de aluzia supărătoare, uzuală în molitvă, la toate îngropăciunile, paraşi tasele şi slujbele oficiale, că fiinţa lor jubiliară nu e mai mult decît un hoit şi nişte ciolane poticnite. Cuvintele creştinismului din epoca sincerităţilor agresive tihnesc puţin: slavă zadan nică, trufie, osîndă, ţarină, lumea aceasta, cămila şi urechile acului, bogatul în împărăţia lui Dumi nezeu, şi atîtea altele, din glosarul răzbunător al răstigniţilor, chinuiţi de regulile neclintite ale

proştilor şi de datorii servile. Bieţii oameni au pus o picătură de otravă în toate bucuriile rezer< vate proprietarilor de fericiri, şt otrava lor îşi păstrează şi azi aromele intacte.

Făcîndutmi socoteală că nu plăteşte ministrul, a căruia zgîrcenie economiseşte şi apa florilor primite cadou, am renunţat la unicul fel de mîncare al căsniciei şi m<am hotărît să rezist exploziei oratorice a partizanilor nuanţei, urdinării verbale, găinaţului intelectual şi exalării vehe> mente a principiilor, balansate cu o masă buna. Cînd **O** vizitează ministrul şi deputaţii, grădina « Omătului cu Piele » îşi scoate conştiinţa polii tică pe grătar şi pune toată aparatura animată şi inanimată în serviciul unei pofte bune imense. Doamna patroană vine în persoană, gătită în ***fhi*** şi cu cîrligele de aur ale briliantelor agăţate ca nişte luceferi, de ureebi. Mînuţeieii groase de cîrtiţă, îngreuiate de podoabe la toate degetele, regretînd că mare în total decît zece, umblă încălţate în unghii luxoase, lustruite cu roşu, prin carne vie şi glande sanghinolente, din măruni taiele vitei, ca un pipăit abortiv de moaşe. Pentru sărbătoriţi, miniştri sau decani, ea frige cu propriul ei pipăit femei organul mîngîiat cu un diminutiv, şoptit între ţuică, simţit de venerabilii şefi şi maifinari numai cu timpanul, şi servit pentru definirea unei intenţii odată cu un cîrnat cu piele, încovoiat ca şarpele din emblemă, care.si roade coada.

' \l I Prezenţa cîtorva beţivani din nuanţă la masă, mă asigură că băutura nu e dată afară din cheltui iala banchetului, ca la sărbătorirea unui an de la vindecarea lui de scarlatină a deputatului Pilaf din majoritate. Acest de şapte ori nepot a! pârtii dului şi milionar jerpelit e un visător inefabil, dar cu mintea rece ca o farfurie de porţelan. Cînd a oferit, odată, prietenilor Iui o masă, s>a oprit la mijlocul ospăţului, a plătit şi, părăsind localul pe din dos, a lăsat colegilor vorbă la chelner că vinul îi priveşte. Interesantă caricatură şi unic exemplar, acest deputat Pilaf, destinat să rămîie senator Pilaf şi să devie academician Pilaf. Douăzeci de ani el a stat în casa părintească în calitate de minor şi alţi douăzeci de ani în calitate de adult, şi dacă sia însurat, în calitate de «fire de artist», s>a împărechiat corespunzător şi a rămas pe loc. Cu şapte unchi şi şapte mătuşi, a mîncat, douăzeci de ani, cîte o zi pe săptămînă la unul din ei, în calitate de invitat, punînd la o parte, întrmn teanc anual neştirbit, veniturile lui generale, în bancnote de cîte o mie, perfect perpendiculare ,.''la colţ. O plăcere de solfegiu îl reţine în camera lui încuiată, dinaintea altarului casei de fier. Acolo, cu buricul degetului mare el cîntâ pe mui chia pachetului de bancnote, construit geometric de sus în jos şi de jos în sus, ca un cretin naiv care

face muzică pe zăbrelele coliviei cu scobitoarea de dinţi.

Deputatul Pilaf îşi propusese cu precocitate realizarea idealului gratuităţii şi a izbutit să eli> mine din lista lui civilă toate cheltuielile, pâstrînd încasările neatinse. Virtuţile, moştenite la maximum din familie, îl împiedicau să fumeze ţigări cunu pârâte şi să guste vin plătit. Era un adversar al nicotinei şi alcoolului, introduse în organism contra legii, şi ţigara pe care o accepta toată ziua cu opuneri catifelate, era totdeauna cea dintîî din zi şi el *o* punea — mersi — în buzunar, ca să o fumeze după masă. Buzunarul lui se umplea pîna seara de ţigări, pe care Ic aşeza acasă întno cutie. Lear fi. vîndut cu un rabat, dacă ar fi fost de o singură calitate şi dacă nu'şi pierdeau frăgezimea în buzunare. Văzînduise silit să le consume, el punea pe masă cîte două întno bombonieră, la sărbători, şi aprinzînd şi e! una din ele. Dacă un vizitator, rar şi greu de băgat în casa lui meschină, îi era simpatic, vrea să zică dacă deputatul Pilaf urmărea în legăturile Iui falsificate un interes, la o mare nevoie căuta, că poate mai găseşte printno cutie două ţigări.

— Ştii, eu nu fumez: îmi face rău. . .

Dar, mă rog, în onoarea invitatului, invitat exclusiv la ceai (un praf în două degete, două bucăţi de zahăr, un sfert de felie de lâmtie fină ca pergamentul, — romul e nesănătos, — şi cîteva fursecuri luate de la tanti Izabela, în hîrtie), în onoarea lui, mai fuma şi el încă o ţigară, afirmînd că dacă bo veni râu, păcatul să fie al invitatului.

^•1______Mi.aduc aminte şoşonii deputatului Pilaf, purtaţi cile şase ierni. Şoşonii deputatului Pilaf erau de damă şi se încheiau, dupo o modă veche, cu panglici şi fundă, întrecuţi în originalitate numai de palton, un pardesiu de primăvară cu *o* căptuşeală volantă de blană. Ajustarea pe pardesiu cerea o cheltuială care făcea o gaură în buget, şi cojocul era purtat deosebit de faţa lui. Pilaf se dezbrăca întîi de pardesiu şi se dez. blănea după aceea de o scurteică fără faţă şi mîneci, înfăşurată pe el şi menţinută pe trupul lui cu sînge ales, de strînsoarea pardesiului. Şi de îmbrăcat, el se îmbrăca tot din bucăţi suprapuse.

— Nu-mi vine să mă despart de blana asta, pe care o am de la ***grand' mere.*** Nu<ţi închipui ce femeie cultă ţi inteligentă. . .

Dar nu-i venea nici să o dea la cusut.

Şoşonii puteau să mai dureze douăzeci de ani gratuiţi, ca şi încălţămintea interioara, graţie unui sistem de transport personal, care, permiţînduti săiţi economisească şi forţele, îl ducea repede unde era nevoie, şi tot gratuit, sau pentru eleganţa de limbaj: în mod cu totul gratuit. Locuind în apropiere de o stradă principală, el se posta la colţul străzii principale, ca un fotograf, şi surîdea maşinilor ce treceau cu viteză, prin ceaţă sau ploaie, în necunoscut. De cîte ori partidul era la guvern, un automobil se oprea

numaidecît, douădrei automobile, şi cineva din cupeu deschidea portiera şi poftea pe nepotul celor şapte unchi şi mătuşi, Ungă el. Deputatul se urca, şi dacă omul din maşină era un cunoscut şi dacă era un indiferent, arborînd pe buzele lui de ţirîilor rînjetul atrăgător al unui zîmbet de mulţumire şi de protecţie în acelaş timp. El numea această scutire cotidiană de o cheltui ială indispensabilă «*unc cltance»,* şi sunetul literii din alfabet era, în gîtlejul lui de privii ghetoare, nazalizat.

Cînd partidul era în opoziţie, maşina trecea înnainte.

— Liai văzut pe Pilaf? întreba cineva din limuzină. îşi aşteaptă I.incolnul. . .

— Dăd în. . . se răspundea.

Instalat în maşină, Pilaf avea un al doilea sistem, cu care şba făcut relaţii un limp.

— Bine ca te intîlnesc, frate. Tocmai ieri vorbeam de dumneata. Eram la el (a masă şi venise vorba de oamenii reprezintativi. . . FJC O indist creţie: te apreciază. . .

Pentru că oamenii sînt fermecaţi de farsele inexplicabile, sistemul a prins de cîteva sute de ori, şi un număr de creduli au aşteptat invii taţîa unuia din unchi, care dorea sâ*i cunoască de aproape.

Sislemul avea doi factori; doi unchi. Evident, unul din ei era mai greoi ta contactul direct şi punea mai multe forme de întîrziere dorinţei lui vii de a te cunoaşte personal. Prin temperai meni şi prin situaţie, el amina, imobilizat relativ şi de problemele mondiale, pentru pătrunderea cărora avea nevpje de singurătate, acccptînd alături de el, în aceste ceasuri grele, do prefe» rinţă pe nepotul Pilaf. « însă în intimitate, să **crezi,** e **im** om încîntător; nici nu cunoşti că te g.lseşti în prezenţa unui bărbat de Stat atît de mare: te şi miri şi rămîi consternat de bonomia lui. Te cunoaşte de parcă teia făcut; ştie tot ce gîndeşti, e în curent cu toate lucrările dumitale, te ştie pe de rost, — şi te admiră. Ce zic? te iubeşte. Vrea sâ te aibă întno zi la masă, dar nu aşa: să vii, si mănînci şi să pleci. Vrea să petreacă o zi întreagă cu dumneata, cu inteligenţa dumitale, să se bucure de înnaltele dumitale calităţi. Proi babil ci întîlnirea o ***si*** aibă loc, nu la Bucureşti, ci U moşie. O sâiţi trimitem un automobil, nu te îngriji de asta. . .» Şi cînd îţi vorbea aşa deputatul Pilaf, tc suceai pe scaun, îţi aluneca un picior, **ţi** se ridicau umerii a un fel de nebunie, suflai apăsat ca un bivol, aşteptai să se isprăvească, gataigata să taberi cu palmele, cu pumnii şi cu tocurile de la bocanci pe gura infamului limbric.

«Dar fratele lui? Crezi că e omul închis de care se vorbeşte, un strîmt, un mohorît, un taciturn? E un sentimental, un blajin, un delicat, un rafinat, o floare: numai inimă şi vibraţie, ***o*** coardă de ţiteră, o harpă. tntr>ah.1 lume, mai subtili decîc a noastră, el n.ar fi fost un financiar, un economist, un autor de bugete, ci un înger, un înger fără picioare, numai aripi dc jurîmprejur. N.ai idee cît vorbeşte de dumneata. Nu te uita că gazeta lui te înjură, că te spurcă şi că te face bandit, ticălos: fleacuri! Aşa e la gazetă şi aşa e politica. în sufletul lui nobil are pentru dumneata o stimă, o preţuire cu atît mai profundă cu cît nici nu te cunoaşte personal. Aparenţe, aspecte, foime Cînd o să aibă bucuria să te invite şi el la masă, o săd ştii pe faţa lui adevărată Nu e un om politic, e o mamă. . .»

24

în aventurile lui de mare ştrengar, Pilaf se găseşte silit la cheltuieli, şi, ca să primească situaţia, el şiia făcut poziţia morală că dă cu împrumut, regula lui sufletească neputînd să aprobe o pier* dere la nici o rubrică a existenţei, şi disperat la ideea că s<ar putea să se ivească o pierdere reală, măcar Ia recuperarea ei, printco plăcere cum este împrejurarea unei erecţiuni împăcate, — în buzunarul din partea stîngă i se deschide cu multă suferinţă o gaură din cînd în cînd, prin care îi dispare inevitabil cîte niţel mărunţiş. N<are mai multă stricăciune pavăza virtuţilor lui: e libidinos. Singur cuvîntul femeie, măcar dintr*o inscripţie socială cu scopuri religioase, îi dă o tresărire a vinelor, ca Ia conducta de apă. Limba lui apare la lumină şi trece de«a lungul buzelor sugîndude dulce cu o Unsoare de scuipat. El trebuie să scoată din sine ceva la evocare, şi rîde numaidecît. Avar ca o găină, el e erotic ca iepurile de casă şi ca broasca, şi ar fugi prin lume împărechiat, ca muştele care zboară lipite cîte două pe la nasul lui ascuţit de şobolan delicat. Mintea lui poluează femeile cu un ochi lipitor, bolnav de obsesia punctului dinlăuntru, dar lichelismul sufletesc împiedicîndud să poată da mai mult unei femei decît formula hotelului, cuceririle Iui sînt limitate la femeia de condiţie servilă, pornind de la slujnică pînă la dactilo*

grafa provenită dintre fetele de bombonerie. Demagogia lui sexuală se satisface relativ ieftin, pe cale de combinaţii, în care intră două curse de tramvai o prăjitură şi o baie de clasa Iha la un local, unde se fac două lucruri odată, pe un singur preţ, făgăduiala evoluţiei către fix lunar rămînînd în cont deschis. în speranţa unui supliment de leafă, sau a unei schimbări de situaţie, Pilaf se bucură de graţiile Evei, în serie, şt dă tot ce are în testicul, ca un cotoi pasional. Seara niânîncâ la una din mătuşi, cu poftă, şi mai cere o dată din fiece fel de bucate, — şi bea şi vin, un articol obişnuit în familie numai cu eticheta « de vînzare », în sticle.

Desigur că aventura e ajutată decisiv de subiec* tivitate şi, lăsîndu'se, fără gust, în braţele şi subt gura cleioasă a deputatului Pilaf, fune ţionara se dă în imagine unchilor politici, cei mai bineveniţi dintre puternicii ţării, ca să spo* rească un salariu şi să facă dintr*o fată în casă ceva ca un şef de biurou. Linele din romanele lui cu văduve dispunînd de un capital de treizeci* patruzeci de mii lei, se modelează pe speranţa unui debit de tutun şi ele sînt bineînţeles prefe< rate, pentru că anulează cadourile şi cheltuielile de hotel. Peste riscul monotoniei unui interior de mahala, zugrăvit cu zgripţori şi pavoazat, lîngă icoana de deasupra candelei, cu portretul defunct tului în cîteva mărimi, romantismul adulterin trece cu ofoarte uşoară şovăială, stingînduiselampa.

Asupra esteticei în ceea ce priveşte femeile. Pilaf are o teorie documentară, alegînd din două femei, una frumoasă şi una urîtă, pe a doua. Judecata lui, interesantă, e fără îndoială avantajoasă. Femeia e poetizată şi comparată, ca omul psalmistului, cu un pom.

Femeia frumoasă Mă într>o grădină cu poteci multe şi cu boschete de trandafiri, ca un zmochin

căutat, pentru fructele lui cele gustoase şi mustite, ide toţi trecătorii, îndesiţi cînd soarele îndub ceste mîzga. Nu se poate să nu o fi gustat de multe ori preumblătorii şt să nu fi mîncat şi ea prin rodul ei gura care o îmbucă şi foamea care o striveşte.QCu asemenea femeie, care a încercat delirul întreg şi ba rafinat, — sceptică faţă de expresia anodină a unui simulacru de bărbat, corcit în ciocoirea formelor şi a substanţei, împu* ţinat în fizicul lui hibrid şi păstrînd numai indica* ţiile muşchiului degenerat, rămase mai mult pentru sexul costumului decît al făpturii,—înfrîn. gerea nupţială e dezastruoasă. Ea participă la actul slut al citadinului slăbănog şi intelectualizat în gol, fără obîrşia evidentă a puterilor Iui de pâmînt, cu nepăsarea unui pahar de cristal care îţi satură setea cu un conţinut străin. Dragostea neîmpărtăşita e ca o tăiere de fierăstrău în buştean uscat şi se încheie cu ură şi răzbunare. Intre. barea satirică «Ce? ai şi isprăvit?» e catastro» fală pentru genul cerebral şi macerat prin decan. tarea genealogiei. Femeia frumoasă cere armăsar integral, şi dumneata îi dai catîr. Dacă te întîlf neşte pe strada după tragica demonstraţie, ea ştie să surîdă semnificativ şi să.ţi trimită batjo> cura ochiului negru pe care n.ai fost în stare să.l faci să se închidă, să viseze şi să plîngă, ca o sentinţă.

Cei ce urăsc femeia, întîi amantă şi apoi mamă, legată de viaţă prin pîntecul alb, în perina căruia doarme un fluture cu aripile lipite, se mărturisesc bărbaţi derizorii şi actori îmbrăcaţi în podoabe false, ori nişte înfricoşaţi ai mastur. bării... Şi pentru că sămînţa ii se pierde în cămaşe la atingerea numai cu văzul a unui idol feminin cu pleoapele trîndave şi cu buzele sucite la colţuri ca un ghioc, ei îşi amăgesc echilibrul cu ifose grave şi cu studii de oameni serioşi,

deznădăjduiţi la analiză. Omul trebuie examinat la suflet în pielea goală.

Pe cînd femeia urîtă e **O** făptură nesatisfăcută, cugetă Pilaf. Ea ţine în rezervă pentru bărbatul care voieşte s.o cerceteze, pe lîngă un trup cîtei odată surprinzător, o comoară de păcate începute şi duse pînă la mijloc numai cu gîndul. în pat şi în întuneric frumosul este suprimat, şi dacă vorbesc numai simţurile, fără imagini, impresiile se pierd în folosul imperativ al sensaţiei. Urîta nu caută dimensiunea şi agerimea numaidecît, mulţumită din bucuria expansivă numai cu agre* mentul, şi din tunet şi cu fulgerul mic pîlpîit. Dar ea se dăruieşte întreagă, mai deplin decît femeia frumoasă, pentru că sufletul nu»i lipseşte din act niciodată, — sufletul ei micşorat de compa» rative şi rănit de superbia devastatoare a rivalei. Mai ales defectul fizic concret, adaos nefrumui seţii figurii şi a liniei chiar, dă un spor de mijloace, un belşug cantităţilor normale fanatic. Neuitat tele apogeuri ale sensualităţii le*a primit Pilaf de la o femeie cu un picior douăzeci şi cinci la sută mai scurt decît părechea lui şi care se legăna pe o talpă de doisprezece centimetri, manevrată ca un tampon de hîrtie sugătoare. Cînd s>a descălţat în camera ei, ca de.o ciubotă, şi şi.a scos şi maşina nichelată, care da pasului ei o solemnitate de locomotivă şi un scîrţîit de tărăi boantă. Pilaf a rămas deocamdată încremenit de atîta armură, mascată de o fustă de catifea. Dar din aparatele demontate a ieşit, ca dintr.un forceps adult, un picior de toată candoarea, cu* prins întrtun ciorap de mătase, culoarea magahon, şi conturat, subt genunchiul ispititor, de un elastic brodat cu trandafiri. El s>a mîngîiat cu acest singur pictor mai scurt şi cu o jumătate fesă, şi bar fi luat cu el la subsuoară şi bar fi dus acasă, ca dintno vitrină de magazin de ciorapi, numai

de ar fi putut răinîne lipită de ele şi o fracţiune de sex, ce i«ar fi ajuns toată viaţa, păstrat pentru singurătăţile lui în cassa de fier cu bancnote, ca unui căţelandru piciorul stăpînei, pe care îşi exercită precocităţile naive un instinct ridicul şi batjocoritor. Şi plină de mistere dulci este şi femeia cu albeaţă în singurul ochi, peste care îşi trage, seara, cu cochetărie, marginea pălăriei şi îşi apleacă virginal şi cu o practică pudoare capul.

— Şi să*ţi mai spui ceva, zice Pilaf, sordid, mediocru şi zgîrcit pînă dincolo de pasiune. Cu femeia urîtă nu ai riscul să te « îmbolnăveşti ». Femeia urîtă este femeia sănătoasă.

Zăresc pe stradă uneori pe un fost coleg cu care nu mă mai cunosc, Rudi. Am fost, cu obrajii lui, rumeni ca şi acum, cînd a început săii albească tîmplă, în primul an de şcoală primară. El venea cu guvernanta, o englezoaică, gătit impertinent, şi băieţilor le era necaz pe costumele lui noi, pe limba pe care o vorbea cu guvernanta de la uşe şi pe întreg piţigoismul micului personaj cu guler de biber şi cu mînuşi de piele. Ei îl încolţeau pe stradă, îl înjurau, îi zmulgeau cîte un nasture poleit de la haină şi i*l aruncau în rume* neala înflăcărată a obrazului, îi trînteau cîte un ghiozdan în cap, şi în clasă îi înţepau cu perfidie bucile din pataloni, de viţel răsfăţat. învăţase şi el o jumătate de înjurătură şi bam auzit odată apostroiînd, — palid şi tremurînd, — pe un coleg în ilaritatea şcolii:

— . . .tuiţi burta ta.

Ciocoiaşii au sentinţe de acest fel, ca Pilaf în higiena socială.

25

Era şi deputatul Pilaf la banchetul minis» trului, invitat special şi observator din partea partidului, pentru a raporta cît se depărtează nuanţa de culoare.

Ovaţiile cu care a fost primit ministrul întno sală vastă, unde se putea trece un doctorat mai comod decît în aula noastră, au răsunat cîteva minute. Toate stomacurile organizaţiei erau prei zente cu un tonaj al abdomenelor de flotă de comerţ. Mărfurile în boloboace şi ambalaje scurte circulau pe cîte două picioare aparente jos de tot, de subt genunchi. Patronul localului, membru, îşi aştepta ministrul cu rozeta la butonieră printre notabilităţi, discutînd în capul scării preţul vinu» rilor în podgorii.

La ivirea sărbătoritului, i s'a desfăcut patroi nului obrazul subt mustăţi, spintecat în două de un surîs de fericire diagonal, ca un portofel. Dinţii mai voluminoşi decît încăperea lor nu mai putură să fie constrînşi la situaţia de mai înnainte. El nu plătise primăriei curentul electric pe doi ani, şi nădăjduia, ca un beneficiu suplimentar la banchet, să fie scutit. Ţinea să servească personal scaunul din mijlocul dubiului semicerc, înce< pînduişi serviciul cu o acţiune de cuier. Umbrela şi pardesiul ministrului trecură în posesiunea lui şi, ca să glumească o dată şi el, de ziua lui politică, îndeobşte fiind un bărbat serios, titularul adunării

îi puse birtaşului pălăria în cap, considerat ca un cîrlig. Succesul nuanţei se rosti numaidecît prin hazul universal al populaţiei politice, printre care se găseau şi spiritele critice ale organizaţiei, intelectualitatea ei, compusă din profesori pensio' nari, deprinşi cu clasicismul, şi din advocaţi, abili oratori, un magistrat epigramist şi un dascăl de latină înzestrat pentru caricatură. El făcea un **om,** cu asemănare cu tot, din două linii şi un punct, ceea ce simplifica toată arta desenului şi permitea *şl* o teorie.

— Dacă mtaş fi consacrat artelor plastice, repeta dascălul acuzativului cu infinitiv, aş fi revolut ţionat pictura: pictorii de profesiune nu ştiu să vadă de sus. . .

Cu o atenţie acordată în toate profesiunile colegilor remarcaţi printr.o dexteritate neprot fesională, care înlătură concurenţa în bloc, magis* traţii, putînd săd califice de neserios în func. ţiunilc lui şi sătl deoachte în opiniunea ierarhică, dovedeau o admiraţie remarcabilă pentru bătrînul lor camarad versificator, rămas în urma carierei cu cîteva gradaţii, dar vizibil satisfăcut că pe tărîmul dublului distih le>o lua procurorilor înnainte.

Epigramele lui se făceau ca de la sine, închein? dutse ca patru nasturi de la o tunică, în găurile croite mai dinainte. Plastronul lua forma **convei** nabilă instantaneu, si « poanta», care>£ **ceva** ca o ultimă mişcare de şef de orchestră a croitorului, după ce haina îmbrăcată în faţa oglinzii este apucată de marginea din spate şi zmucită brusc pentru un efect de retuş, era relevată cu zgomot. Este adevărat că geniul insuficient al magistrat tului epigramist, care nu putea să concentreze întnun catren toată împrejurarea, avea nevoie şi de **o** legendă, de o introducere în proză, cu textul de o lungime cel puţin egală **Cu** a **versui**

rilor rimate. Tot aşa şi latinistul caricaturist, la două linii şi un punct, din care îşi construia perse nagiile, trebuia să adaoge numele modelelor pe creioanele şi acuarelele lui, ca să nu dea naştere la confuzii, din partea unor admiratori puţin experţi în limbajul schematic şi şovăitori în priceperea sintezei. Lumea profesioniştilor pune această inaptitudine a publicului în compartimentul dobb toc iei.

— Are talent! hotărî ministrul, arâtîndu'i'se pe cartonul listei de mîncare liniile lui două şi punctul.

— Are talent! zise el, cu autoritate, citind pe cartonul al doilea epigrama improvizată cu cîteva zile mai înnainte. Epigramistul din magistratură îşi dichiseşte săgeţile din vreme, lucrînd ca un farmacist pentru cazurile generale, buline, prafuri, picături şi hapuri cu eficacitatea treptată, condb ţionată de numărul unităţilor utilizate.

Nuanţa voise său ofere Şefului, sătul de icre şi stridii, un banchet «ca la noi», fără bucate împrumutate din istoria franceza şi purtînd nume de rase de trandafiri şi clini.

^S<a servit la început un borş trecut în menu cu calificarea «să te lingi pe buze», însă un tragic borş, cu peripeţii. Probabil ca ministrul nu mai mîncase de multă vreme feluri de bucate mîncate cu lingura. Ministrul fu victima unui accident. Aparatul de respiraţie şi înghiţire se comporta ca un sifon. Fie că gindise prea mult şi că, printnun fenomen pneumatic, facultăţile stomacului se cerebralizau uitîndu'ŞÎ funcţiunile mecanice, fie că **SJI** ivit vulgarul nod în gît, de care vorbeşte limbajul popular, ca de un trac al emoţiei, minist trul a încremenit cu lingura în mînă la înnălţimea cravatei, şi fizionomia lui s-a contractat neobîş< **nuit.** Crescîndu.i ochii de două ori peste normal, buzele ***unu*** rămas ascuţite şi sţrînse, ca şi cum ar fi

dorit să fluiere un dans. Un moment, el a stat aşa, mutat din expresia lui întno mimică neaştept tată, şi statuhmajor al nuanţei, ocupînd locurile din jurul sărbătoritului, sia ridicat pe jumătate de pe scaune, mestecînd. Sia văzut atunci că ministrul se afla în situaţia de a nu şti ce să facă mai repede cu o gură de ciorbă care nu mai putea să fie canalizată. Adunarea aştepta o soluţie: ori trece ori nu trece ciorba, iar dacă nu va trece mai iute, ce se mai poate întîmpla. Soluţia nu a întîrziat. Respiraţia oprită a ministrului fu complicată cu o vizibilă nevoie de strănutare, şi mecanismul genera! al ministrului silit să frîi neze dublu, ca la automobil, stăpînind în acelaş timp eşapamentul beregatei şi supapele nasului. Se vedea cum se petrec mişcările în interior, ca într'un motor pentru demonstraţii, de sticlă, şi explozia devenea inevitabilă. între materialele lichide, ministrul ţinea în gură, intactă ca o bilă, o perişoară.

Ministrul izbuti sătşi domine însă dezlănţuirea întno singură aruncătură, care ar fi veştejit prest tigiul steagului şi nuanţa lui, divizîndmşi totuş ciorba din gură în ţîşniri şi sărituri fragment tate. El s.a uitat o dată fix la unul din şefii din faţa lui, ca şi cum bar fi luat la ochi, şi ita trimis în figură conţinutul unei linguriţe. Nu putu să se scuze, căci se uita tot atît de fix la al doilea şef, scăldîndud şi lui ochelarii cu o linguriţă. Graiul era exclus şi numai intenţiunile se citeau pe faţa asudată a excelenţei sale, strînsă de gît. Primiră astfel toţi conducătorii nuanţei cîte o stropitură, între ochi, pe buze, pe cîte o ureche, unii gustînd fără să voiască o savoare nouă a fierturii, după ce circulase printre fosele de sus ale ministrului. Cîţiva stau clătinat în fizicul şi în conştiinţa lor, clipind din ochi şi apucaţi de o ameţeală. în sfîrşit, ultima rămăşiţă a lingurii

înghiţită strirnb, îi ieşi ministrului pe nas, deta dreptul în farfuria lui, cu un zgomot borborosit, şi ochii lui erau plini de lacrimile unui efort, pe ltngă care trecuse moartea.

•— Mtam înnecat! zise ministrul, tuşind în farfurie, ca la dentist, un fel de zmîntînă deasă a sucului gastric. Nu mi sta mai întîmplat nicit odată asta. — Şi, cu filosofie, zise, imitînd fără să vrea pe Guido Reni: Ce e omul! —Şi gîndindutse că omul cu portofoliu e nemuritor.

Dar catastrofa se reproduse ceva mai departe în lungul mesii, unde, ridicat în picioare, un partizan devotat pînă la ultima suflare, bolnav de epilepsie, avu un acces şi căzu pe spate, vărsînd cu o dărnicie de fîntînă. Prietenii politici din dreptul lui fură inundaţi de o acreală amară, — şi o parte din banchet se duse la el, întno mişcare unanimă de punere la vot. Nefericitul suferea efectul accidentului ministerial.

— Strîngeţid de un deget, zise din medicina empirică ministrul, care se ştergea, cu obrazul băgat întnun şervet, de glicerina lui stomat cală.

— Varsă sînge, ziseră cîţiva deputaţi, aplecaţi, în tumultul sărbătoririi, ca sătl ridice de jos. O ambulanţă! Daţi un telefon!

— Nu înţeleg de ce nu stă acasă, dacă se ştie cu beteşug, zise restauratorul, care îşi văzu banchetul sfîrşit înnainte de a fi fost bine început şi visul spulberat, al electricităţii. Vă simţiţi mai bine, excelenţă? întrebă pe ministru. Mi sta întîmplat şi mie o dată, tocmai în ziua logodnei. . . Şi birtaşul intră în măruntaiele unei povestiri de familie, pe care ministrul nu putea sto asculte.

La ieşire, i;am tăiat drumul sărbătoritului, numai ca sâd salut, ştiind că nu mai poate să fie vorba

deocamdată de nimic altceva decît de o peri< şoară ce i sia pus de<a curmezişul în înghiţit toare şi i*a stricat, odată cu sărbătoarea, şi nuanţa, ,

— De ce să se simtă mai bine domnul ministru? zise protector, în auzul ministrului, un profesor, admonestînd pe restaurator. Domi nului ministru nu ba fost rău niciodată.

______M'am hotărît şi am intrat Ia Ministrul meu.

— Nu mai pot să aştept, ifam spus Mă ţii cu vorba de cîţiva ani, ai să cazi de la putere şi nu mitai făcut nimic. E ruşinos pentru colet gialitatea noastră. M<ai silit să pierd de trei ori o catedră la Universitate, subt cuvînt că ai de îndatorat partizanii politici, impuşi de şef. « Mai ai răbdare, dragă Gulică, încă niţică răbdare, că'ţi vine rîndul negreşit»... Sătţi fie ruşine! Misiune în străinătate nu mitai dat, subsecretar de Stat nu m<ai numit. . . toţi pigmeii mitau luatfo înnainte. . . Ce fel de prieten eşti tu? şi pentru ce am muncit? Am fost neclătinat întîiul, de la Abecedar pînă la Doctorat, şi asta nu însemnează pentru dumneata nimic. — ham zis «dumneata», ca să contrastez cu o atitudine un trecut de răbdare. — Asta, pentru că nu vă înjur. O să scot un pamflet şi o să vă fac cu ou şi oţet. . . Mă ţii în biurou Ia tine săiţi redactez discursurile, sugestiile, pînă şi întreruperile, şi>mi dai drumul cu o cafea turcească în stomac. Nu mă întrebi ce mănînc, cum îmi hrănesc copiii, cu ceti îmbrac, de unde plătesc chiria. «Mai ai răbdare, dragă Gulică.» Pînă cînd să tot aibă Gulică răbdare?. . .

Pînă aici, Ministrul, prietenul meu din fragedă copilărie, mă ascultase zîmbind. îl obişnuisem cu filipicile mele de viitor funcţionar de Stat

deziluzionat, şi iuţelile mele verbale păreau sad intereseze cu monotonia rece **a** unei oglinzi care primeşte in cristalul ei şi dansul şi asasinatul, fără să reţie nimic. Cînd **îi** spusei că nevasta îmi stă gata să nască pentru a şasea oară. Ministrul sări de pe scaun.

— Ce, ai înnebunit? răcni la mine. Nu **te mai** opreşti? Trebuie să fii bolnav de priapism.

Parcă itaş fi aplicat un fier de tinichigiu fier. binte întnun punct pe care şedea.

— Eşti dezgustător! zise Ministrul.

— De ce, mă rog, dezgustător? pentru cărnii iubesc soţia? Apăsai pe cuvîntul soţie.

— Pardon! eşti un idiot! răspunse Ministrul.

Am cu el indisolubila legătură creştină: e naşul o dată al meu şi al nevestii, şi de cinci ori al copiilor mei, ceea ce permite şi bruscare.

— Stai jos, şi nu face pe enervatul, zise Ministrul. Mi se pare că am o idee pentru tine. Să mă informez.

Ministrul sună pe directorul personalului. Il întrebă la ureche ceva. Directorul răspunse:

— Da, este liber.

— Mulţumesc, zise Ministrul, Cînd o să mai am treabă cu dumneata o să te chem. Vezi de referatele de mîine.

Directorul ieşi detamda ratele, cu o preci> ziune de care eram invidios: el avea onoarea să fie funcţionar în funcţiune şi se bucurase de ferit **cirea** că Ministrul, de obicei poruncitor, **ba** vorbit la ureche.

— Nu rămîne decît sătţi iei postul în primire... zise Ministrul. Auzişi? e liber. Ia o coală de hîrtîe şi scrie.

Toată supărarea mea pieri la secundă. îmi păru rău că jignisem un prieten vechi. Avui numait decît şi o sensibilitate de director numit. Ierarhia îmi trecu prin şira spinării ca un instinct **şi Stăteam** râu pe scaun în faţa binefăcătorului meu.

— Ntam să uit niciodată şi te asigur că. . . începui bîlbîind.

— Bine, bine, scrie, zise Ministrul deschb zînduţşi mapa cu hîrtii, ca să varieze.

Şovăiam. Nu ştiam să încep.

— N'am făcut niciodată o petiţie, zisei, cu condeiul nemişcat în albul hîrtiei. Nu vrei să mă ajuţi?

— Ţi.am ' spus că eşti un imbecil. Tonul Ministrului se schimbase. Scrie! zise Ministrul: Domnule ministru, subsemnatul, domiciliat în strada. . .

— Subsemnatul, doctor în, . . Nu?, . . zisei.

— Nu, zise Ministrul. Ntare nici o importanţă.

— Cum mare nici o importanţa?

— Parcă tetam pus să dai doctoratul eu?. . . Continuă. . . De ani treizeci şi cinci. . . Ai scris ?

— Da, răspunsei. . .

— Vă rog să binevoiţi atmi acorda postul. . .

Cuvîntul «postul » îmi făcu o plăcere plină, ca un miros de pîine caldă.

— Postul de intendent al. . .

— Intendent? strigai. Mă numeşti servitor?

— Intendent nu e servitor, preciza Ministrul, ştiinţific. Ştii, deocamdată, pînă trece criza. Stai jos şi scrie. . . Ai scris?

— Am scris, răspunsei printre măsele.

— Al cimitirului Buna.Vestire. . .

Cred că am leşinat şi că am căzut de pe scaun. Nuimi venea să cred în atît realism. Mtam deşt teptat pe o canapea, fricţionat de intendentul Ministrului, chemat în grabă. Mă lăsam în mîna lui de confrate, ca un pisoi lins de alt pisoi.

— Eşti un sentimental: defect esenţial, zise Ministrul. Şi un isteric. Adăogînd însă cu cruzime; Dar ai vocaţie. O să faci carieră. Ai iscălit hirtia? Iscăleşte!

Iscălii ca<n vis.

înmuiat din toate droturile mele, mă îndreptam să ies inanimat. Devenit blajin ţi părintesc, Ministrul mă urmă pînă la uşe. Dar între noi se şi înfiinţase o distanţă. Auzii prin amărăciunea mea:

— Ştii că o să ne mai vedem, n<ai să te simţi singur. La toate înmormîntările naţionale dau şi pe la tine.

Spiritul de indiferenţă al Ministrului avea cinis* mul unui vizitiu de dric, care>şi trage mortul dinaintea circiumei şi se opreşte ca să bea un şpriţ.

Am trecut, ca să mă scrutez şi să mă înseninez, prin Cişmigiu, refugiul meu sufletesc de douăzeci de ani. Acolo mi<am repetat materiile pentru examene, într.un boschet. Acolo miiam recitat cursurile în auzul măgulit al studentei, care a fost să.mi fie tovarăşe de iluzii şi de viată. Ne plăcea pagina Albatrosului, care nu putea să zboare din pricina prea lungilor aripi şi am tra> dus.o amîndoi în proză, pe.o bancă. Intre pomii ciuruiţi de alicele toamnei, găsii treptatele mele suflete anuale, ca nişte fantome delicate prinse în ceara transparentă a văzduhului gălbui. Alba< trosu! zace în mine împuşcat.

27

Trebuia să improvizez un punct de vede* re, şi pentru biata mea nevastă o atmosferă. Era mai tragic decît bas fi spus că am găsit copiii înnecaţi în lac şi cadavrele lor trase din apă pe mal şi puse la rînd subt o salcie. Trecerea era totală şi bruscă dintr.un orizont în punctul opus. Nu cunoştea gradaţie şi nu puteam s.o prepar. Dacă era vorba de o catedră, ştiam să mă afirm pentru speranţele ei asistent, conferem ţiar, agregat, fără să sufere linia îndreptată către catedra definitivă. Dar de la toate aşteptările noastre pînă Ia intendenţa unui cimitir, cum se acoperă intervalul? Eram intendent pur şi simplu, oricum aş fi rostit cuvîntul, mai nazal sau mai fonetic, «itindent» sau « intendant», şi nici nu eram un intendent de ceva, oarecum, eram pur şi simplu intendent de cimitir, un singur cuvînt cu trei cuvinte. Cum o să<i spui nevestii.mi asta?

Să intru cu o figură mohorîtă, să afectez o veselie la nelocul ei, să rămîi în oraş pînă la înserat ? Aveam nevoie de o introducere imposibilă. Ajunsei să.mi fac un proiect. O să mă doară capul şi>o să mă întind pe un scaun, ca să-mi treacă, şi nevasta, speriată, **o** să primească pe sărite **confii** denţa mea. Strategie vulgară: faci gălăgie în locul unde nu eşti, ca să apari de acolo de unde te afli. Nu se putea totuş eveniment atît de straniu, fără un eveniment intercalat. Mi.aş fi tras un

glonţ în marginile urechii, ca să dau o derivaţie, şi în timpul pansamentelor aş fi. demonstrat, abordîndu/mi subiectul în spirale, că morţii i se poate prefera cimitirul. . . Dar ntaş fi uzat de revolver, dacă baş fi avut, de frică să nu.mi nimeresc în locul urechii capul. Sînt sigur că e ceva în capul meu! Totuş, am căzut la îndoială.

«Haide! curaj! miiam zis, mai rău nu poate să fie. »

Cînd ham comunicat Matildei că al şaselea copil al nostru are toate probabilităţile să se nască întnun cimitir, femeia a leşinat şi ea, procei dînd şi eu ca un intendent, prin fricţiuni. Prestigiul idealurilor ei a pleznit odată, ca un geamantan.

— Ai acceptat? zise nevasta.

— Vream întîi să stăm de vorbă împreună, zisei.

Vorba « împreună » are solemnitate.

— Mai încape stat de vorbă? Cum? N o i refut zat? Te lauzi cu Ministrul tău de zece ani, şi el te numeşte cioclu. . .

Dezolantul adevăr al nevestit mă doare cu atît mat mult cu cît asupra lui nu încape nici o îndoială. Totuş, nu putui confirma stupefianta decepţie a unei aşteptări de atîţi amari de ani, fără să mă văd şi mai micşorat decît eram.

— Poate că e suportabil, zisei.' Cine ştie? Deocamdată nici mie nu mita plăcut, pot să zic, dar de la minister pînă acasă mai mtam gîndit. . . Avem gratis casă, lumină, încălzit. Pusei pe « gratis » înnainte, pentru efect.

— Foarte mulţumesc, zise nevasta.

Aş fi preferat să mă sinucid şi sâmii inaugurez funcţiunea cu propriul meu cadavru.

— Sper că nu tetai angajat. . .

— Desigur, desigur. . . răspunsei. Am iscălit numai o hîrtie, dar ştii, fără importanţă, o petiţie. . .

— Ai mai făcut şi petiţie? întrebă Matilda, cu un accent pe care nu i<! mai auzisem. Tetai rugat să te numească intendent la cimitir?

— E o simplă formalitate, răspunsei contrariat. Aşa se face totdeauna. Totdeauna cînd un ministru vrea cu tot dinadinsul să te servească îţi cere o hîrtie. . .

Ţineam Ia cuvîntul « hîrtie » ca să dau tristei mele situaţii un înţeles mai general, apropiat de document sau măcar de arta tipografică. Mi se părea că puteam salva cu termeni ceva din dezastrul speranţei.

— Cînd un ministru vrea să te servească, zise cu amară dreptate Matilda, îţi dă trei sute de mit lei pe an şi te Iasă la lucrările tale. Dar nu e ministrul de vină. EI dă cui ce se potriveşte. . . Ai lins zece ani, numai de cînd ştiu eu, ca să ajungi aici.

Aprecierea «lins » mă stingherea.

întnadevăr, mumi venea să cred şi mă biruia realitatea. Mă revolta gîndul că am iscălit şi nu-mî dam seama ce Sta petrecut în mine cînd am acceptat. Am scris: «Vă rog să binevoiţi». E un act înregistrat şi care rămîne. îmi treceau dinaintea minţii toţi camarazii mei de odinioară, parveniţi la dregătorii însemnate, şi nutmî explicam cum au izbutit ei să fie altceva decît intendenţi de cimitire. Pus cu nasul drept în chestiune, vedeam mai clar, şi turpitudinea mea îmi da despre mine opinii de clapon sufletesc. Ar fi trebuit **sân** ctrpesc Ministrului nişte palme. . .

Dar iarăş mă gîndeam că încetează măcar mizeria, dacă funcţia e dezgustătoare, şi căutam justificări. îmt ziceam că cimitirele sînt puţine. Profesorii şi deputaţii, nu mai încape lumea de et; intendenţi de cimitir sînt numai cîţiva. îmi defilau cimitirele prin argumentaţia mea optii mîstă. Cimitirul catolic, administrat probabil de

un bărbat cult, ca şi cimitirul protestant, cultura fjcînd parte din rit. Să tot fie opt, nouă, zece. Totuş, aş fi preferat să nu se repete atît de mult în argumentaţia mea cuvîntul cimitir şi să se păstreze numai intendentul. îmi fură dezagreabile, în acest concert măsurat de cimitire, şi denumirile vulgare ale cîtorva, ca Pătrunjelul şi Trei Cot cenii. . . în definitiv, cimitirele se mărginesc cu religia, cu filosofia, mai ales cu medicina şi, vezi bine, cu viaţa, neputînd să existe viaţă fără moarte şi moarte fără cimitir. . . Cugetam aproape ca Shakespeare.

Dar de ce să fiu tocmai eu intendentul?

•— Te faci hingher de morţi, zise nevasta.

I Matilda avu o mare criză de lacrimi. Asta e • femeia: te insultă şi plînge, ca să nu»i poţi opune *f* un sentiment întreg, — mai ales că în starea înnaint tată a Matildei trebuia să fiu atent la maternitate şi complicaţii şi să o mingii batjocorit. îi frecai tîmplele cu oţet, insistînd ca o moaşă:

— Nu te agita, fii cuminte. Ştiinţa spune că emoţiile trebuiesc evitate.

1 28

I_____M*am mutat cu o strmgere a inima pe care sînt incapabil să o reproduc. Zi plumburie, ceaţă, umezeală, mocirlă pe asfaltul intrării Ia cimitir, frămîntată de tălpi. Sosim odată cu trei convoaie, şi bagajele noastre amestecate cu drii curile, par destinate confortului subteran al noilor, veniţi. Avem şapte saltele. Am aşteptat între trăsuri, între carele funebre, între zăbranice, escortaţi de ţipătul gîtuit al unui cor, cu luminări agăţate de nasturele uniformei. în lacrimi, nevastă' mea, chinuită săişi degajeze monumentalitatea obstetrică dintr.o birjă, se dete jos odată cu unul din morţi din carul lui, găsindu.se faţă în faţă cu el şi cu pleoapele lui încremenite. Puţin a lipsit ca biata Matilda să nu intre din trăsură în coşciugul lui. Defunctul purtase un ochi de sticlă şi murise cu el deschis. Coşciugul era scoborit cu ghetele în sus, ca un leagăn cu un copii înfăşat, dintr.un vagon de tren.

Aş fi dorit să alegem o zi fără transporturi de cadavre, dacă prezenţa la post nu era tot atît de urgentă, pe cît de aşteptată. Predecesorul meu fusese dat afară violent: intendenţa nu putea să rămîie vacantă. Dar de aici înnainte vom avea de.a face numai cu morţii.

Mesele şi scaunele se prezîntau cu picioarele în aer, mobilierul unui apartament întreg se opri în poarta cimitirului, pe trei camioane mari,

trase de cai înnalţi, **ca şi** dricurile, ale cărora gloabe costumate căpătau autoritatea unui a no nit mat medieval, de **la** odăjdiile negre. De unde au putut ieşi atîtea boarfe? mă întrebam cu mirarea unui tuberculos, urmărit de imaginea cantităţii sîngelui scuipat. Şi căutam o diversiune. De unele bagaje uitasem **ţi** credeam că nu mai sînt, altele **mi** se păreau transformate, din pricină că le văzusem întno singură poziţie; fotoliul pe care te întinzi, sutrageria în care mănînci, patul **în** care dormi. Răscolite, întoarse şi asociate, peizajul lor aduce aminte fotografiile cutremurelor de pămînt.

întocmisem bagajele după însemnătăţi, lăsînd podul, spălătoria ţi cuhnia în seama unui camion **Special,** care **se** găsea tras acum lîngă un car piramidal de coroane, un părete de trandafiri cu panglici învecinîndutse **de** aproape cu albia mea de rufe, pardosită, la crăpături, cu tablă de zinc. Inestetic afară din cale era cuptorul în trei labe al cazanului de leşie. Adunate în două sfori, burlanele presărau funingine şi cenuşe. Oprită în admiraţie, Mărgărita, servitoarea noast tră, ţinea o căldare cu mături ţi cîrpe si o colivie cu doi canari. Frumuseţea carelor şi a coroanelor, doamnele în zăbranice negre pînă la pămînt, domnii cu jobene lustruite, ofiţerii, arhiereii şi mai cu seamă superba înfăţişare a cioclilor cu pene academice la pălării îi revela o lume de început de Paradis. Cu mîna la gură **şi** nas, ea răspunde, cînd este chemată « Margărito! », întorcînd capul **şi** strigînd «Hî?». E o proastă, de patru **ani** în **serviciul** nostru, **cu** o mare pasiune **pentru bumbi şi** tunici. Ochii îi rămăseseră **şi gura** căscată **ta** fulgii forfotiţi de ceaţă din chivără împărătească **a** unui purtător de făclie, cu guler de celuloid.

A **trebuit** să aşteptăm mult pînă **la** intrarea **publicului pe** poarta, boltită ca o înghiţitoare iconografică, a lăcaşului de veci. Cîteştrele cadai vrele aparţinînd claselor intelectuale cu drepturi în Stat, aglomeraţia ceremonioasă era enormă, şi domnii în haine negre participau la trei pobrei ganii odată. îinplrţindutşî durerea egal. Automot bilele urmau automobilelor, şi răspîntia largă din faţa cimitirului se înfăţişa ea ***o*** ieşire de teatru, la o reprezint.iţie de gală, de unde nimeni nu e absent. E o convenţie ca toată lumea să fie de faţă la o înmormîntare şi să citească un discurs. Pe o distanţă de doi kilometri, tramvaiele fuse' seră oprite, sat neîntrerupt de vagoane: la jalea înmoi'mîntării, vehiculele electrice trebuia să ia parte în forma lor, printno lipsă de încasări de două ore. Văduvele, familiile, prietenii în« tristaţi, se înghesuiau în poarta, şi mai departe se interpelau şofeurii şi birjaru, vociferau polii ţiştii. înmormântările fiind cu arhierei, din două limuzine ssau scoborît două fete bisericeşti cu abdomen, încă fericite de bucuriile pămîntului şi păşind cu o solemnitate latăreaţă.

Căutai din ochi pe Ministrul meu, strecurat în mulţimea de personagii, şi nu ham văzut pînă la întunecare, cînd, îndemnate de bice şi de uralele vehemente ale vizitiilor, bagajele mele, urnite cu greu, se opriră dinaintea depozitului de coroane.

Un înger de piatră, din grilajul mormîntului celui mai apropiat de dormitoare, făcea o figură gimnastică alegorică, prin întuneric.

X 29 Nu credeam că o să mă culc vreodată de viu intriun cimitir şi am aşteptat înfrigurat sen' saţiile acestei situaţii. Nu am avut nici o **seni** saţie. . . Am dormit buştean. Porţile au iost închise. In cetatea mormintelor n.a mai intrat pînă la ziuă nimic, cred că nici în zbor, peste ziduri. Orologiul a bătut ceasurile regulat în turla lui, cu un zgomot de bocanci trîntiţi odată cu bătaia, venit din mecanica lemnăriei. Aş fi putut crede că suie scara toată şi o coboară, prin întuneric, timpul cu ciubote.

Matilda tace plîngînd. Copiii cred că au murit şi că sîntem cu toţii înmormîntaţi. Dacă asta e moartea, tot nu e atît de rău. Stai închis întno localitate cu porţile încuiate. O vagă satisfacţie, ca de insular, ca de colonist fermier, pare că o să înceapă să mă consoleze.

— Nuii aşa, tată, că noi am murit? întreabă din salteaua lui de pe scînduri băiatul cel mic, ca un poet.

Sia crăpat de ziuă. In tăcerea analitică pe care şiio impusese, Matilda izbucni în răcnete înnăi buşite, gîndinduise probabil la moartea ei per* -sonală. Desigur că niciodată nu a regretat mai precis căsătoria din dragoste cu un puber entuziast si idealist, dificil, năzuros, acerb în critică şi contcstînd tot ce fusese făcut şi încercat pînă Ia el.

Ca să produc o derivaţie, dădui drumul robii netului din părete, fără nici o speranţă. Un şuvoi de apă drept îşi făcu drum în jgheabul de fontă zmâlţuită,

— Funcţionează! zisei fără vioiciune. Nu mă aşteptam. . .

Nici un răspuns, deşi nevastăimea dorea încă de ia căsătorie să ne mutăm întrio casă unde apa să vie din părete şi să plece prin părete.

Controlai electricitatea, întorcînd cu un troznet exagerat butonii în toate cinci odăile goale, aşc zate la rînd în apartamentul intendenţei Făcui lumină rînd pe rînd în fiecare. Precedenta! mavu' sese timp să ia şi becurile cu el.

— Electricitatea merge perfect, adăogai. E de mirare, întno instituţie publică să nu fie instalaţiile defecte... Apăsai pe cuvîntul «instituţie» mai ales, ca să pui cimitirele între Academii şi Facultăţi.

Nici un răspuns. Dar înnaintam pe teren. Un răspuns neformulat la timp e o tăcere cîştigată. Ca să termin cu instalaţiile capitolul concret al gospodăriei, afirmai surprinderea plăcută că depem dintele mau mirosul obişnuit al autorităţilor, şi mai strecura! şi cuvîntul « autorităţi ». . .

în ichimb, miroase cimitirul.

Mă descurajau bagajele, grămădite, dinaintea cărora mă găseam ca un explorator, neştiind de unde să încep.

Niciodată nu nuam putut descurca singur în haosul concentrat al unei căruţe cu boarfe şi al unei liste de cumpărături. îmi vine să nu pui nimic în căruţă şi*mi vine să cumpăr toată prăi vălia. Fără busola nevestibmi rătăceam dezoriem tat, dar nevastăimea sta ca o buturugă, gravidă la moral ca şi la fizic. . . Lumea ei se siirşea în ceasu! cînd soţul începea o carieră.

Bagajele fuseseră cum fuseseră făcute, desfă' cutul era incomparabil mai dificil. Izbutisem din

sute de obiecte disparate să realizez totaluri nuci **şi** totaluri generale, pălării, sticle goale, perini, cărţi, dosare, tingiri. Nu ştiu de ce păstram o sticlă cu ulebdeiricin rînced, pe fund. Mascate cu cîteva covoare şi draperii, transporturile au putut ajunge, încinse cu frîngluile cărăuşilor, pîiiiaci. Mfam simţit obosind de cîteva **Ori** şi aş ***H*** preferat să fug, să mă duc la cafenea şi să nu mai mă întorc două zile. Dar de ce nu miam descurajat la întocmirea celuilalt bagaj, personal ai nevestii?. . . De ce ntam fugit înnainte de a desface transporturile ei succesive de cinci ori? De ce am pregătit al şaselea al ei ambalaj ? Un bărbat nu poate să se lege de datoria responsa> bilităţii. « la.ji, domnule, inima.n dinţi, mbam comandat, şi apucăfte de aşezat. »

Fiecare cameră are douăzeci de începuturi, ca o carte. De Ia care să pornesc? De Ia dormitor, de ia bucătărie, de la bibliotecă, de la dulapuri, din pivniţă, din salon, din pod?

Meticulos din fire, am debutat cu o concepţie, pretinzînd mobilierului meu, mare şi mic, o înfăţişare de ansamblu, şi improvizai schiţe de camere, distribuind lucrurile pe grupuri de inte« rior, **şi** risipii bagajele împrejurul intendenţei. Cu un fotoliu atinsesem zona cavoului tăbăcarui lui Iov, care se aflâ aci dimpreună cu toată onorata **lui** familie, aci lingă mine, şi ca să.mi dau seama de aşezarea tablourilor m.am servit de cîteva grilaje. . . După moda artistică a epocii casă* tăriei, colecţia menajului **era** dominată de o fotografie mare cît o uşe de dulap şi încadrată în spirale decorative de pluş vişiniu, în care soţia mea, încă studentă la litere, se înfăţişa ţinută de mînă de fostul doctorand. Ca să judec de perspectivă şi să.mi împrospătez suvenirea, am depărtat portretul nostru, răzimat de un brad în ghiveci. Era delicios. Nu mai am nici eu

pletele de atunci şi nici nevestii nud mai apare, pe buzele îngroşate de sarcină pînă la nas, zîm< betul sclivisit de la fotograf.

Descoperii, credeam, momentul psihologic pentru o împăcare, pe care trebuia să o stabilim pe spinarea trecutului, de urgenţă, şi m>am îndreptat, ca odinioară, spre Matdda, posomorită pe un scaun din mijlocul unei camere goale.

— Vrei să.ţi arunci puţin ochii tăi frumoşi, către cel mai fericit moment al vieţii noastre? ham spus. Ia uită.te pe fereastră: cel de colo e Bibi. . . şi lingă Bibi stă scumpa lui Dodo. . . Pe atunci Tiştia se găseau în noi, adăogai cu o Glosofie grosolană. .< Ăştia» erau copiii noştri.

Ei se jucau acum cu gramofonul, într.altă cameră goală, sfâdindu.se ce trebuia pus întîi. ***Adie*** cîntat de Caruso. sau ***Piippchen, du bist tncin Augenstern. . .***

Ridicîndu.şi maşinal capul, Matilda de te cu ochii de fotografia noastră, pusă pe un mormînt. şi ţipă.

Făcusem o ispravă,

— Fără să vreau, dragă Matildo, te rog să mă crezi, . . Ce idiot! strigai, lovindu.mă cu pumnul în cap.

Gramofonul copiilor cînta ***Imnul lui Garibaldi,*** care pare la ureche marşul de dana al unei armate de ceramică. Şi uîtîndutmă la mobilierul gol, râspîndit, aş putea să zic, în curte, văzui, pentru întîiă oară, cită asemănare, fără să fi ştiut, avea clavirul nostru, tras deoparte pe un trotuar, cu un coşciug.

De altfel, acum îmi dau seania că mai toate obiectele cu care am trăit, construite în lung, ca paturile şi canapelele, sau vertical, ca dulapurile şi biblioteca, şi ornate cu capete de lei, cu labe, îngeri, sînt inspirate de la aceleaşi motive ca mormintele, care se urmează pînă în fundul

nedesluşit al cimitirului, deschis pe alee lungi, ca un muzeu şi ca o pinacotecă. Parcă omul era destinat neapărat să ajungă ia cimitir, ca mine, intendent. Flori proaspete, flori veştede, flori uscate artificiale, buchetul întîi ol iubitei e o prom:siune, şi scrisoarea dragostei sfîrşeşte fune* bru, cu suspectul < pentru totdeauna», sau cu **<i** pînă !a moarte ».

30

Sînt ca un doctor parvenit ministru şi care îşi transformă individualitatea facilă înino peno* nalitate dificilă, uitînd totul, şi sarea amară. Aş putea să vorbesc ca un camembert şi să afirm că « mă fac ». Am luat posesiune. Am patruzeci şi şapte mii de morţi înregistraţi, supuşii mei. Sînt cel mai mare întno republică închisă şi trec zilnic printre mormintele melc, urmat de opt gropari şi cinci grădinari, ca primarul. Greve, revoluţii, opinii, polemici, propagandă electorală: nimic. Frontul morţilor e obedient şi tăcut. Şi pot să le zic pe nume tuturor oamenilor însemnaţi şi să.i şi înjur. Timiditatea mea dispare îndată ce intru între ei. Moartea e o situaţie penibilă pentru un orator, dar agreabilă pentru noi şi inspiratoare şi de principii politice. Populaţia vulgară şi ameninţătoare se poate rări şi la rigoare lichida, în poziţie culcată, între zîntîi şi *JO* ale fiecărei iuni, pe serii: ideală întemeiere de guvern.

Patruzeci şi şapte de mii de morţi: auditor magnific, imposibil de recrutat la Universitate, şi patruzeci şi şapte de mii de familii atente la păstrarea relaţiilor cu personagiul care trăieşte zi şi noapte cu morţii lor. Sînt ai familiei, ca guvernorul unui cretin adult, cu care se plimbă în trăsura, pe care îl şterge la nas şi căruia îi dă jos pantalonii şiii spune: gata, poţi să faci.

Sîmbăta e zi de « vorbitor », ca joile (a închi» soare. Vizitele ţin toată dimineaţa, pînă la prînz. O văduvă, o mamă, au mai rămas din tot trecutul lor cu această cenuşe a bucuriei. Ci să o guste se pregătesc o săptămină. Cimitirul e ca o t;arâ, la care cei rămaşi singuri se întorc neîntrerupt ca să mai vadă o dată linia de.a lungul căreia cei plecaţi s.au depărtat. Drumul e nesfîrşjt şi se scufundă în zarea vînătă dintre copaci: încotro stau dus? Drept înnainte, pînă ce nu s.au mai văzut. O însufleţire ciudată agită pe vizitatoarea credincioasă mormîntului, sosită cu braţele pline de un znop de flori, singurele lucruri care mai pot plăcea celor absenţi. Doamna Zinescu stă înghenunchiată cîte două ore, cu şo<tpta ei apro* piaţă de pămînt, povestind auzului ascuns şi înţelesului invizibil, tot ce s.a întîmplat de cînd n.a mai putut să vie.

Am ascultat una din convorbirile ei cu soţul.

— Nfam mai dat de zece zile pe la tine, să mă ierţi, Toto. . . Am închiriat apartamentele de sus şi a trebuit să fac contracte, sa mă duc la notariat, să plătesc taxe. . . Ieri am fost la percepţie. . . Sînt întno mare încurcătură cu Miml. A cerubo un magistrat şi.i place şi fetii. . . Am luat infon maţii: bun băiat, serios, ţiiar plăcea şi ţie. . . Nu ştiu ce să fac. . . bam spus: « Mamă dragă, dacă pleci şi tu, o să râmîie maica singură de tot. Mai aşteaptă. » Nu vrea să aştepte, înţeleg. Nu neiam grăbit şi noi tot aşa, atunci cînd neam luat? Ştii că era să fug de acasă pentru tine. . . Dar tata trăia, mama trăia, despărţirea a fost mai uşoară. . . N.o să mai am nici un rost. . . O să umblu cu umbrela în mînă pe străzi, o săimi fie urît acasă. . . Şi dacă viu la tine m.apucă noaptea şi nu mai am unde să mă duc. Nu mai avem voie să stăm împreună. . . Neom despăn ţit. . . Şi ce mă fac noaptea, singură în toată casa noastră ? Ştiu, o să.mi spui să mă duc la cinematograf. . . Am fost. . . am încercat, nu mai mă interesează. . . Nu pot nici să rîd nici să plîng, . . îmi plătesc biletul, intru, stau puţin şi mi se urăşte numaidecît şi acolo, şi plec şi iar nu ştiu unde mă duc. . . Dacă eşti bun, învaţă, mă, te rog, ce să fac, sio dau, să mo dau pe Miml?. . .

M'am strîns cu ea în două odăi şi am închiriat tot. . . De cînd nu mai vii tu la prînz acasă, prînzul nostru nu mai e prînz şi, de cînd nu te mai întorci seara, seara nu mai e seară, noaptea nu mai e noapte, ziua nu mai este zi, nimic nu mai e nimic. . . Şi mă gîndesc că n<o să te mai întorci niciodată. . .

Doamna era întinsă pe mormînt ca pe o cana* pea şi se uita în mormînt, ca întno cutie, gesti. cula ca dinaintea unui viu, care pricepe, o urmă* reşte şi e de acord. Părea că vorbeşte la telefon. De unde ştii că nu sta întnadevăr de vorbă, mortul cu ea, cuprinsă în vapoarea sufletului împînzit cu mormîntul?. . .

— Am avut niţică treabă cu bărbatutmeu, spuse doamna Zinescu, trecînd pe Ungă mine la ieşire, cu sentimentul că a întîrziat prea mult.

_____O femeie bătrîna aduce băiatului ei, în toată săptămîna, două ghivece cu flori, pe care le înlocuieşte peste şapte zile. Ea creşte acasă florile copilului. E îndeletnicirea ei absorbantă. Pentru că trebuie să stea în legătură cu el, ea vorbeşte cu garoafele, cu altoaîele, cu seminţele, cerne pămîntul şui întocmeşte în ghivece, şi pentru toate operaţiile ei are descîntecul, rugăciunea şi vorbele trimise copilului prin cel mai delicat purtător de vorbe, de la vii la morţi. . .

Bătrîna nu scapă niciodată din vedere să treacă pe la biuroul meu. Ea deschide cu băgare de seamă uşa, îmi dă bună ziua, surîde şiimi spune: «Mă duc la Iancu ». Şi se duce grăbită, ca să nu piardă nici un minut. Vorbele ei îl cheamă de departe, ca pe un mînz.

— A venit mama să te vadă, puiule. . . Şi ţha adus mama astăzi dalii, că aşa îi stă bine puiului ei. Şi o să.i ia mama micşunelele îndărăt, că **stau** trecut. Ia spune, Ianculemamă, ce<ai mai făcut?... Ai fost cuminte, mai supărat pe Maica Domnului?. . . Cum să supere el pe Sfînta?

Bătrîna face toaleta mormîntuluî, cum învîrtea pe timpuri buclele băiatului, adună frunzele căzute din copaci, îndreaptă candela, ciupeşte cîteva fire de iarbă, mai stă puţin şi pleacă, pe braţe cu două ghivece. Nict o lacrimă, nici o jale: bătrîna ştie bine ce ştie, identificată cu organizaţia vieţii de dincolo şi de aci, una şi aceeaş, în două aspecte. Aproape veselă, bătrîna mai bate o dată în uşa mea şiimî spune: «Am plecat. Poftă bună», fără să uite nimic, nici dreptul la masa de la prînz. Şi dacă găseşte răzimate de prăjinile negre obişnuitele scuturi, cu blazonul de metal argintiu fix, pe care numai iniţialele negre variază, ea nu spune: « Cine a mai murit? », ci întreabă: «Cine mai vine?», înmormîntările petrecîndutse, în pravilele ei, ca nişte drumuri şi găzduiri de musafiri, şi aşteptîndutşi deplasarea ei personală cu o linişte armonică, pură, măsurată, echilibrată. Sentimentul că a mai trimis înnainte pe soţul ei, care, în douăzeci de ani de şedere fa locul lui, sita stabilit, cereşte, o situaţie, ca o rudă din Argentina, şi acum, nu prea de mult, pe fiul ei, nu e strein de certitudinile ei: are cine **SJO** aştepte acolo unde trebuie şi sâ<i arate Raiul, ca un mare magazin de mărfuri în multe culori.

Ciudat mi se pare un advocat, care, din zece ani, cîţi a trăit cu soţia lui, **nta** pierdut o singură zi ca să nu o bată, dar care în momentul decet suini ei **Sfa** simţit atît de nenorocit încît cu multă greutate a fost împiedicat să se omoare. Cîteva luni el a rămas scufundat întrto anulare de sine adîncă, nesimţitor, indiferent, neutru. Pierduse ceva ced fusese mai scump decît îşi închipuise. Poate să fie ceva mai scump decît omul pe care bai chit nuit? Mi ba arătat unul din groparii care dobo< rîseră pămîntul pe coşciug, cu o mînă sucită în dreptul capului, că domnul e niţel cam aşa. . . Cînd **a** venit la administraţie, domnul Doda, cum îl cheamă, **mia** întrebat dacă novem în seră flori «mai potrivite» pentru mormîntul soţiei lui. Ar fi dorit nişte crizanteme vaste, şi noi avem numai tufănică ruginie şi albă.

— Nu mă uit la preţ, zise el. Vreau ca soţia mea să aibă ced trebuie.

Vorbea ca un părinte care sita dat copilul în pensiune.

— Să nuti lipsească nimic, spune domnul Doda. Vreau flori de sezon şi flori « prima».

Aducînd vorba de candelă şi de undelemn, care tocmai se isprăvea, puse pe biuroul meu un bidon.

— Vreau numai franţuzesc, adevărat de măs« line. Vă rog să nu se întrebuinţeze altul. Ţitam adus.

— Aveţi încredere, iiam răspuns ca un chelner dinaintea unui client care cere o saladă condi* ţionată.

Domnul Doda avea în automobil două bidoane.

— Şi luminările, vreau să fie de ceară curată, fără parafină, zise advocatul cu pedanterie. Plătesc. . . Sîmbătă, trebuiesc înfipte in mormîntul soţiei douăsprezece lumînări de ceară albă.

— Ce mai vream să spun? zise domnul Doda, Şi se gîndt. Da, miiam adus aminte. Colivele Ie aduc eu, pentru că ţiu să fie făcute din grîu arnăut, cu nuci şi cofeturi multe, fără pesmet, — şi să fie dulci. La revedere! Eşti noul intendent, mi se pare. Doda! zise advocatul si îmi întinse mîna.

Luindu-mă vorba pe dinainte:

— întrtadevăr, răspunsei, şi sînt vesel: Unanian,]

— Intendentul trecut s«a purtat ca un porc! săimi dai voie săiţi spui, zise domnul Doda. Mînca undelemnul ţi punea în candelă ce vrea el. Am auzit că dumneata eşti un intelectual. Nu e rău. . . De cînd au intrat bacalaureaţii sergenţi de stradă, s-a mai civilizat ţi oraşul. La revedere, încă o dată, şi mi<a părut bine.

Dar făcînd cîţiva paşi se întoarse •

— Ţitam spus ori nu ţbam spus că sînt un măgar *I* IVbam purtat cu nevastătmea ca un adevărat măgar. . . Mi se pare că nu ţitam spus.

— Vai!. . . am răspuns.

— Nu, nu ţitam spus, Ţitam spus altceva, că celălalt a fost un porc, . . Dar să nu uit şi altceva: un bidon e al dumitale, ca să nu mănînci bidonul ne vestii.

Lăsă pe marginea biuroultii bidoanele cu un' delemn.

— Dacă eşti om detreabă, o sătţi aduc întotdeauna două. Ai copii?. . . Las', co să le iau şi lor cîte ceva.

____1 Mărgărita sita găsit genul convenabil, aştep< tînd cu mîinile în copaia cu lături, la fereastra, trecerea chivărelor cu pene ale cioclilor. Este, în ţicnit, pasiunea servitoarelor pentru oştire, tramvaie, cale ferată, poştă. Nimic nu i se pare Mărgăritei mai frumos ca un costum negru, de marchiz pe jos, bosumflat, utilizat la serviciile mortului. Prezenţa mînuşilor albe, date cu tibîşir, ale purtătorilor recuzitei obişnuite la pompele funebre, o mîngîie. lese în uşe, hipnotizată uneori pînă săişi uite îndatoririle, şi se ia, grotesc, după convoi, cu o tigaie de coadă. S.ar plimba dumineca în Cişmigiu cu unul de ăsta, ţinînduii mantaua de braţ, şi ar dori să fie strînsâ la pieptul negru cu încheietori de tinichea fină.

Azi a venit pînă în biuroul meu, cu un spălător de vase în mînă, rincedâ şi puturoasă, dar stupe, fiată. Mi'arăta scena de după înmormîntare, a dezbrăcării generale. Pe cînd la poartă se practicau atacul şi dărîmarea podoabelor isprăvite, şi se cotoroseau caii de odăjdii, pe drumul de ieşire, diaconii, preoţii şi arhiereul îşi scoteau, ca nişte măşti actorii înnăbuşiţi în mucava şi flanelă, stiharele, svitele, rucaviţele. Dicherul şi tricherul, pe care prelatul le încrucişează simbolic, făcînd o constelaţie de cinci lumini din lumînările întîlnite, erau zmulse şi repede închise în cutii, mitra intra într*un cozonac de piele cu copci, şi cîrja demontabilă cu şuruburi era aşezată, ca un aparat de ras, în lăcaşurile ei de catifea. Slujii torii toţi se lepădau cu agerime de chipul cere' monial, zoriţi să nu.i apuce noaptea. Morţii cu morţii, viii cu viii. . .

Pe Mărgărita o speriase dezbrăcarea cioclilor. Grupaţi dinaintea biuroului administraţiei, ei iei şeau teatral din lărgimea costumelor antreprenoi rului de înmormîntări, în costumul lor personal. Cioarecii, nădragii, izmenele cu cămaşa pe din afară, se scoteau din hainele dricarului cu o mişcare de săritură peste frînghie. împrumutaţi din piaţă şi puşi imediat în regula funcţiunii, aceşti figuranţi îşi primeau tainul din mina unui regizor obez, care la plată mai ciupea din toc meală ceva pentru el.

— Ce mi<ai făcut? Te.ai plimbat gătit şi mai ici pentru asta şi parale.

Cioclul amator se uita în palma lui de salahor şi ar fi voit să simtă un metal mai greu în locul undei 1 asudase mînuşa.

— Drept mulţumire că ai fost şi tu o dată în lume, cum nici n*ai visat, mai ai şi pretenţii. Nu mă face, că nuiţi mai dau nimic şi ai să alergi după dric, — şi poate că ai să mănînci şi bătaie.

Intriadevăr, în dricul gol, cu vitrinele imense, dispăreau, ca într.o grotă cu roate şi geamuri, postavuri, covoare, sfeşnice, ghivece cu buxus şi brădiş turtit vertical, şi oamenii cu leafă ai dricului luau loc pe burtă şi spate, în aroma cadavrului rămasă pe ţoale. Cu ţigarea aprinsă, ei aşteptau şi costumele cioclilor, marinari ai cimitirului şi amirali de îngropăciune, fraţi minori cu diplomaţii, care au un atribut suplimentar la cingătoare: teaca.

Mărgărita zise de cîteva ori « Hî ! » arătînd uimită, cu mîna toată, epilogul. Ea crezuse că deghizamentul cioclilor nu se leapădă niciodată

ţi că frumoşii dorm în straiele profesionale. O amară decepţie îi căscase anapoda gura şUi făcea braţele disproporţionate săti atîrne pînă mai jos de genunchi, două organe de manifestare, ca la cîine coada, crescută ca din suflet, cu adevărata ei rădăcină interioară. Braţele sînt tot ce are mai bun Mărgărita, lungi ca la urangutani şi servinduii, dacă le ridică, să şteargă de praf ceasornicul din părete la o înnălţime de girafă. Trupuri pitic, cu umerii taţi şi scîlcii, pare născut, ca un cîine împovărat de un cap mare şi gros pe picioare debile, din colaborarea cîtorva tipuri, adunate prin generaţii, şi facultăţile ei nu se pot obişnui să adune patru lei cu doi lei, refuzînd SfO ajute. Ea nu poate să cumpere mai mult de trei lucruri odată, de la prăvălia din vecinătate, cu condiţia ca preţul de şaptesprezece lei al cîtorva mărfuri să fie împărţit în trei grupe, puse două în fiecare mină şi al treilea în gură.

— Nu uita, Mărgănto, că ai în mina dreaptă sarea, in stingă lăina şi în gură săpunul de rufe.

— HI? răspunde Mărgărita.

Pleacă repetînd şi se întoarce din drum de două ori să întrebe dacă ţine minte bine.

— N<am uitat nimic? Hî?

Şi, zicînd «Hî?», îi cade pachetul din gură, II încurcă în mîna dreaptă, şi pachetele cu parale trebuiesc distribuite din nou.

Gindindu<se cîteodată că trebuie să mai cum/ pere şi altceva, şi ţinînd minte ceti stă în stînga şi dreapta, uită marfa din gură.

— Săpun de rufe, nâtăfleaţă!

Mărgărita nu mai poate de ris, dar tot cunoaşte funcţiunile capului, căci începe să se bată în frunte cu amîndouă preţurile strînse în pumni.

— Nu mai rîde, că ai să înghiţi săpunul, ii spune Matilda, şi ideea că ar putea înghiţi banii de săpun i se pare atît de humoristică încît moare de rîs şi îşi pierde toţi banii. Şi după ce 5>a gîndit bine ce trebuie să aducă, pleacă asigurată, serioas.i şi preocupată, străbatînd şoseaua drept, fără să se uite nici înnainte.

— O să te calce, fă, vrc un dric! îi atrage atenţia nevasta, care face progrese. A început să se familiarizeze cu terminologia.

- 33

5^1_____Tăcem în privinţa marelui eveniment, care se apropie, dar ne gîndim fiecare la el. în cîteva zile sarcina Matildei **sia** rostit monumentală în bizantin, si profilul liniei din faţă s*a curbat cu o exagerare ţuguiată. Acolo trebuie să fie capul băiatului: nuam sugestionat că o să mai am un băiat. Medicul care îngrijeşte de capela generalului Mihalcea, i**.a** recomandat să se plimbe mult, şi ceea ce n.aş **6** cutezat să propui s**.a** întîmplat din motive de higiena. Matilda şi**.a** făcut apariţia printre morminte, dcplasînduise, săraca de ea, ca o lebădă prin praf. Mă uit şî=mi vine să pufnesc. Oul ei uriaş aduce aminte gîndacul de bucătărie femei, purtător al unui obuz. Dacă aş fi sigur că nu se supără, aş mîngîiaio cu epitetul răzbunător de «lighioană», în douăzeci de zile de bosurni flări şi căutături ofensatoare, am adunat material. Laş £ spus: « Bine, muiere borţoasă! nuai torturat o lună de zile şi, cum vezi, nu*i aşa do rău, te deprinzi. Nsai merita să mă iau după tine, pînă la Cantacuzino, cu un baston?»

Ochii mei trebuie să fi scăpărat a ferocitate, că ea s<a uitat în ei semnificativ. Dar tot bam aplicat o sensaţie.

— Bagă de seamă să nu care cumva sămii loveşti băiatul în cap de vreo cruce de angro, sist, ham strigat. Văd că cimitirul începe săiţi placă.

Intr*adevăr, după ce a pornit posomorîtă pe aleea principală, prin mijloc, Matilda s<a simţit atrasă de frumuseţile sculpturale şi, mişcată de literatura pietrelor, s>a strecurat pe potecile dintre cavouri vizibil interesată.

« Trecătorule, opreşteite puţin, spune inscripţia curentă: aci zace Dorotheea Petrcscu. Roagă.te pentru ea. »

Să te rogi pentru doamna Petrescu. . .

Ea se opreşte peste tot, intră în merişor, ia pe picioare vinele de iederă, se desface învîrtindu.se prin sforile înfrunzite şi porneşte mai departe.

34

_—_l Cimitirul e ca un preludiu de Rai, Dacă aburul din pomii toamnei mar fi fost atît de cenuşiu şi dacă mutarea noastră în dreptul plopi* lor ridicaţi către cer cu intenţia sâd ajungă şi să se desfacă de pămînt, s*ar fi făcut în anotimpul florilor şi al umbrei luminoase sau într»o zi ca azi, dificultăţile sufleteşti ar fi fost mai repede îndulcite. O perdea de ceaţă se ridică încet din fundurile parcului de morţi. Iluzia e favorizată. Din marginile zării apropiate merge înnainte, pînă în Slavă, poteca şerpuitoare a sufletelor călăuzite de un instinct precis.

Lumina e astăzi atît de frumoasă, încît vasta*i sonoritate torenţială tîrăşte şi cimitirul întnun peizaj nou, care nu mai seamănă cu realitatea. Ţara morţilor capătă consistenţa abstractă a unei privelişti prin telescop. Crucile, statuile, templele mici, închinate unei făpturi care mai există mai mult în nedumirire decît în aducerea-aminte, se zăresc prin vaporozilatea dulce a toamnei ca printno apă lină, dezvelite de nămolul de azur al unei mări, pitită întriun golf. Frunzele galbene alunecă rare din arbori, ca nişte peşti de aur şovăitori în plutire. Le prinzi cu mîna întinsă în scoborirea lor înceată, ca un dar trimis de aceeaş lumină, care le*a crescut din muguri pînă la cădere, şi moartea frunzelor se întîlneşte cu moartea oamenilor ascunşi dedesubtul plăcilor de

piatră, risipite pe cîteva sute de hectare; cărţi cu cheotori încă nedesfăcute şi răsfoite numai cu degetul, tot de piatră, al singurului lor cititor, Diavolul Sfinxul.

Ca o pasăre adormită-ntr.un picior, crizantema străjuieşte fiecare mormînt, şi floarea ei de pene şi fulgi se repetă în culorile palide ale mătăsii. Toate florile tîrzii ale anului sînt de faţă, ameste* cate cu plantele care şi.au pierdut pastelul şi mireasma de mult.

Oamenii **siau** ostenit să acopere pămîntul ***înv-*** prejmuit cu o expoziţie statuari contradictorie si să dea cimitirului o tihnă dezordonată, de arhivă cu orgă. La estetica generală concurează dălţile artiştilor specialişti, cu atelierele înşirate în preajma cimitirelor, între berării **cu** lăutari. Mormîntul gata făcut e transportat de la pietrar alături, şi cimitirul începe cu mult înnainte de porţile Iui, printre spitale şi şcoli. Saloanele în plin aer, de îngeri şi **cruci,** documentează bol* navii şi copiii asupra speranţei, şi colindul con* voaielor, în dreapta ferestrelor deschise, ureînd cinematografic coasta, lasă umbra mişcată a **ure*** chilor cailor, îmbrăcate în postav, peste gînduri.

Pentru întîia oară am străbătut în întregime grădina osemintelor ce mi s*a încredinţat. Emoţia şi a doua emoţie, a comicului nostru trist, au alternat şi s.au împărechiat, şi tui am putut rămîne dezgustat de bazarul plagiatului industria! cuprins în atîtea încăperi de ogradă a vieţii viitoare, cînd exaltată cînd ridiculizată. Fovârâşia spaţiului şi a eternităţii, mărturia molifţilor şi tăcerea lungă, mai adîncă decît oriunde şi oricînd, **miau** mişcat.

Douăsprezece ore ale nopţii bat în golul turlei acum, şi întunericul nu izbuteşte să şteargă de pe morminte reverberarea unei suveniri de lumină.

35 I

___1 ba icţiţ Mărgăriţii in «as o bubă, care i I«a umflat. Remediile i se par puerile. ***Acidul*** boric o face să rîdă: ii amuieazS urechea; îi zice «apăidesnimica». Aspectul vaselinei îi provoacă greaţă. Rîde şi de tubul de vaselină, că i se pare plin cu «muci». Are leacurile ei pentru bubă, pe care vrea să o «spurce» şi să puie peste spurcâtură ala de păianjen din clopotniţă.

— Ai să tc intO'ichezi, spune Matilda, inca< pabilă să se emancipeze de neologism.

Mărgărita ride şi de cuvîntul pe care nu ba mai auzit.

— Şi o să;ţi taie. pe urmă. nasul.

Chivuţa noastră, care roade subt salcîm, cu o gură de miel, un covrig, şba pierdut nasul tot dintno bubă. Buba i |>) rumegat încet, pînă la cotor, lăsîndu'i o mască de schelet cu buze, prinse de covrig, ca un c;ip de leu decorativ uzat, din arhitectura veche, ale căruia măsele de piatră tocite s<ati încleştat pe o verigă de fier.

— Ai stajungi ca ea, dacă n.asculţi, zice Matilda.

Medicina Mărgăriţii e compusă din droguri absurde, după o farmacopee de dihor şi scroafă. E bineînţeles că păinjecişul, cule» din colţurile pivniţii şi magaziei, e bun de orişice rană; îl întinzi şi apeşi cu mîna: pansamentul în care nu intră nici un artificiu, ţesut dc^a dreptul în ateli<

erul naturii. Dar tot ce dă animalul caricatural al Mărgăriţii afară, ca netrebnic, e bun de cîte ceva. Şi amestecurile miraculoase, funingine, un' tură, gaz, răzătură de părete, iarba/cîinelui, balega, usturoiul, sînt neîntrecute pentru beteşuguri fclui rite, al cărora codex trăieşte amplificat în creierul ei. Slănina e bună de oftică, înghiţită pe nemestet cate, în cuburi de mărimea zarurilor de table. Un domn profesor, care încercase de toate şi a cheltuit cu medicina o avere, s<a făcut sănătos, de boala lui de piept, cu osînză tăiată mărunţel şi purtată în buzunarul de la vestă, întrio tabachere de argint, bo fi ajutat şi argintul, şi poate că şi nasturii de la jiletcă, dar grăsimea crudă de rîmă' tor, înghiţită în ora de geografie, în cancelarie şi pe stradă, ba uns plămînii şi I<a îngrăşat. Ca în toate vindecările demonstrative, au trecut opt ani, şi de atunci profesorul nici ma mai tuşit. Dacă nu murea acum cinci ani de altceva, el ar trăi şi azi.

Fumul de cîrpă arsă e bun de gingii, cerneala violetă vindecă de crampe, măslinele, pisate cu sîmburi cu tot, dezumflă. Cine vrea să se împlb nească, să bea undelemn, şi oricine slăbeşte dacă ia oţet. Mărgărita are geniul medical şi intuiţia răului ascuns. De cîte ori te doare ceva, ea dă un sfat, documentat cu un popă care suferea de picioare, cu o verişoară care trăgea să moară, cu un nepot care uitase să vorbească din pricina uimelor. ajunse, din umflătură în umflătură, de la beregată pînă la gură. Dacă mijloacele ei ştiinţifice nu prind, însemnează că bolnavul e vătămat mai adînc decît priceperile omeneşti, şi atunci rămîne numai maslut la biserică; ori scapi îndată, ori, Doamne fereşte, te ia Dumnezeu. Cel care moare nu mai are zile. Ştie o femeie de la Obor, care deseîntă de brîncă şi scrîntitură, şi la Cuţitubde'Argint e o armeanca: asta vindecă

de surpare şi de sfrinţîe cu acela? medicament: noroi de pe tocila, frămîntat în rachiu de drojdie sau ridichi plămădite cu buruieni,

Simptomele Mărgăriţii sînt: bubele<dulci, lipsa de poftă de mîncare, încuiarea, zăpreala, amet ţelile detam picioare, lipsa de chief, apucarea cu căscatul şi somnul, moţăiala, ţiuitul urechilor şi veninul, care trebuie dat afară. Dacă pofteşte să mănînce tencuială, femeia în patru luni face băiat. Şi nici bolile, afară de cele boiereşti, nu sînt prea numeroase: aplecăciunea, apa la picioare, la plămîni şi la cap, şi apa neagră, precum şi buba de aceeaş culoare, o bubă foarte rea, Aprin* derea e după mădular, deochiul poate să ducă pînă ia deces, abuba, ulciorul, sperietura şi negul. Poate că a mai uitat ceva, însă fără multa însemnă* tate. Puroiului îi zice materie, ca mătăsii, şi, din ştiinţa acceptată de ea, Mărgărita ma putut să adopte decît sarea amară, foarte bună de trînji, şi un dezinfectant puturos, căruia îi zice aţin< felnic: mai bine lipsă. Copiii se vindecă de orice cu un cărbune stins întnun pahar cu apă. Mare loc ţine în sănătate scuipatul, dacă te=ai putea linge ca un cîine. Dar nu poţi ajunge peste tot, ca el.

Cel mai puţin calificat să caute de bolnav e doftorul: să nu te d.ii pe mina lui. Doctorul nu ştie nimic şi se preface că ştie toate. Dăd în. . . Acu era să mai zic ceva!

K un spiţer pe Calea Moşilor, mai bun decît o sută de doctori, şi care ştie să te puie pe picioare cu alifii, cu picături şi prafuri. De hapuri ţi buline să te fereşti. Spiţerul din Calea Moşilor, dacă te duci Ia el, cere»i săfţi dea doctorii în hîrtie albastră: numai alea sunt bune.

Către seară, mia obsedat un miros detestabil, care însoţea mişcările Mărgăriţii, ca o sudoare de hoit.

— Pute! bam spus Mărgăriţii. Ce pute aşa?

Mărgărita, care păstra un secret şi un zîmbet satisfăcut,

— Ce săii fac dacă pute? a răspuns.

— Şi ba spurcat! răspunse nevasta, cu un aer de confidenţă, — şi, pentru întîia oară de o lună de zile, cu un accent de voce, sentimental.

N>am înţeles.

— Şi<a spurcat buboiul din nas.

Tonul de mister în care îmi vorbi nevasta, mă puse pe urmele operaţiunii.

—• Cu ce ţi bai spurcat, fă?

— Ştii dumneata cu ce! răspunse Mărgărita, ca şi cum fuseserăm învoiţi şi ca ţi cum aş fi participat.

— Ai început să mă enervezi!. . . strigai la Mărgărita.

Observam o culoare ca de cafea, pătrunsă prin vata cu care îşi tamponase o nară.

— Cu ce ţi bai spurcat'

— Cu ce mănîncă clinii, parafrazează Mărgărita.

Şi văzînd că refuz să pricep, ofensat cînd erau implicaţi şi cîinii, şi alegîndutşi cu pudoare de lexic cîteva cuvinte neizbutite, din prima silabă Mărgărita dete drumul cuvîntului total, zicînd:

— Să trăiţi, cu c, cat.

— Ieşi afară! am ţipat. Ieşi, să nu te văd! — Dăd repede socoteala, îi zisei nevestii, să plece. Mi se părea că am adus în casă ceva pe pingele, şi, cînd colo, poftim!

— Nu te mai necăji aşa, zise Matilda.

— Dar nu pot admite, dragă, răspunsei, meto< dele ei de vindecare. închipuieste **(ţi** ca strănută în bucătărie, O să mîncăm din nasul şi din intesi tinul ei. Poate că am şi gustat ceva în cafeaua cu lapte. Nu vezi că e dementă?

Mărgărita, voind să amelioreze impresiile, zise. cu gingăşie:

— N<a fost de la mine. . . E de la cucoana. . .
— Lasâ*mă, zise Matilda, gata să verse, . .

Ieri, Mărgărita s«a întors de două ori din drum, refuzînd să cumpere, **O** data foi de dafin ţi a doua pară piper, subt cuvînt că ba ieşit înnainte cîte **o** găleată goală şi<i merge rău.

Matilda nu mai rîsese de mult. Ah! dacă nu.şi spurca Mărgărita nasul, poate că aş fi aşteptat încă multă vreme această casnică bucurie.

— In situaţia în care mă aflu, zise nevasta, cu **o** aluzie directă la vagin, nu ne putem lipsi de o ajutoare.

— Bine zici. . . Ce.ai mai simţit? întrebai pe Matilda. Nu mbai mai vorbit de mult.

— Mişcă! răspunse emoţionată. Uited! pune mîna. Observi?. . . Se zbate toată ziua si toată noaptea, ca un zvăpăiat. Ceilalţi au fost mai blajini, nu ştiu ce drac **o** să fie ăsta, zise Matilda binevoitoare şi nădăjduind acum, cînd nu mai avea de la mine de aşteptat nimic deosebit, fenomenul răzbunător al unul copil încă nenăscut. Nu o să fie un copil ca toţi copiii, ţinu să precizeze. . .

— M>ai iertat? am întrebat şoptind la umărul Matildei. Teiai gîndit că am făcut pentru voi, şi nu pentru mine, ceea ce am făcut?

în chip firesc trebuia să corespundă **o** mişcare a braţelor la mişcarea mea sufletească, dar biata fiinţă scumpă era de cinci ori mai groasă decît în iulie trecut, şi avui o şovăială cumplită, care mă scutea de efuziuni sentimentale şi pe care în acelaş timp mi>o imputam.

— Te<am înţeles, răspunse oftînd din pîntec Matilda, cu ochii umflaţi de sarcină, lăsaţi în jos, şi cu buzele grele, ca nişte lipitori încăle* cate. N>ai nici o vină. Aşa a fost să fie.

— Mulţumesc, răspunsei femeii din faţa mea.

Maternitatea ei, cu toate sforţările de seninăi tate morală pe care le repetam, nmmi putea, în ruptul capului, evoca portretul Madonei. Şifi sărutai mîna, ca unui duhovnic murdar, fără sâ>mi împiedic instinctiva ştergere a buzelor cu mîneca hainei. Iubita mea tovarăşe de viaţă, amesteca, săraca, în văzduhul trupului ei optimist ţi suferind, mirosul aproape rînced cu al icrelor de nămol.

Lăptarul nostru ne.a rămas credincios: m.i voit să renunţe la nişte clienţi vechi, şt pitorescul alfabet lăptărese a reapărut pe marginea uşii: linia orizontală rcprezintînd litrul, verticala ju> mătatea, şi covrigul vadra. Din troaca lui plescăiesc purceii mei de cinci ani de zile.

Faetonul **se** opreşte în fiece dimineaţă la poarta cimitirului, şi lăptarul, sărind pe roată, intră cu ciutura lui de tinichea legănată din două urechi. Siar putea zice, pe dinafară, că relaţiile mau încetat, că morţii îşi mai primesc şi corespondenţa, şi că pruncii rămaşi întnun mormînt continuă să se servească singuri de biberon. Scrisorile mele poartă, cu adaos de creion, noua noastră adresă, şi împăcarea Matildei parcă, totuş, nu mbe de ajuns. îmi lipseşte ceva. Un plic mare oficial m.a întristat azi cu deosebire: era răspunsul de mulţumire al **unei** reviste de filologie engleză pentru studiul meu asupra naturii naşterei prepo. ziţiilor în limbaj. Plicul poartă şapte adrese succesive de cimitire: catolic, evanghelic, musuli man, israelit, spaniol, armean şi ortodox. Lom ascuns, ca să nud mai vadă Matilda şi să«i turbure legitimele veleităţi.

O mai mîngîie, mi se pare, situaţia nouă ce ni se face. Funcţionarii noştri şi.au dat mai bine seama de realităţi decît Ministrul, şi, în loc să mi se adreseze cu titlul obişnuit de « domnule intendent», ei îmi zic «domnule profesor»... Am crezut că e o eroare, dar titlul s<a generalizat: mi'l atribuie şi dricarii. E, orisicum, o restabilire de drepturi, şi ceea ce era mai funest în funcţiunea mea, treapta, s.a şters de la sine.

Dacă groparii şi grădinarii nu»mi restituiau calitatea, trebuia să mă obişnuiesc cu îndoiala că după douăzeci şi cinci de ani de şcoală şi trudă aş mai putea să fiu în stare să conduc o catedră. Le sînt recunoscător acestor beţivi şi disperaţi că au făcut pentru mine ceea ce au refuzat rectorii, deputaţii şi foştii mei colegi; şi înţeleg pentru ce lisus a preferat fariseilor şi cărturarilor muncitorii cu palmele şi pescarii.

___J Doamna Marin, care vizitează mormîntul nr. 131, e o movilă. Grumazul ei frumos şi înnalt şi corpul masiv şi admirabil înclină către liniile în care vacile se supun să K se fure laptele dulce. Stînd culcată pe biurou şi răzimată întnun cot, ghiceşti că, purtîndu<ţi mîna pe dedesubt, un uger cu patru ţîţe ai găsi cu ochii închişi. Femeie foarte bună, ea îşi exprimă şi timiditatea ca o Simmenthal. E, regretabil, cea mai murdară din dinastia ei. Dezbrăcată, trebuie să fie o rară bucată de sculptură, cu genunchii de opal şi gleznele rafinate. Mă îndoiesc că bărbatul ei, cu o muscă păroasă pe falcă, să fie preocupat mai mult decît de un singur punct în acest spaţiu de perspective ondulate şi pe care, ca sad găsească, dispreţuieşte estetica lungă a nudului şi procei dează probabil iute, deprins să apuce căldarea de toartă, calul de căpăstru şi automobilul de manivelă. Este de profesiune fabricant de mezeluri.

Nefericita şi frumoasa femeie avea gingiile defectuoase. Dinţii i se iveau strîmbi în buze şi ruginiţi, ca nişte cuie de potcoave vechi. Tristă şi dărîmatâ i se prezintă gura, bolnăvicios um< flata, pînă ce a primit povaţa să şbo înlocuiască. Familia a considerat sfatul ca una din acele idei care vin în viaţa omului o singură dată, ca însu* rătoarea. Astăzi, gura tinerei vizitatoare dă un zîmbet de mort galvanizat. S*a împrietenit cu

noi. Şba scos douăzeci şi unu de oase, numărate după tarif, şi a ridicat pe temelie putredă o uliţă arhitecturală albă. Faţa ei se înnobilează de un luciu de porţelan, prins în fructul crăpat al unei carnaţii bucale de bomboană preparată sensual. 0 păreche de gingii întregi e redeşteptarea unei figuri.

înlocuirea dinţilor cu o impecabilă proteză, căreia îi va rămîne credincioasă pînă ce se va muta la noi, ba schimbat şi psihologia. Pecetluită în convingerea că nu mai poate vorbi, sintaxa ei monotonă e nesigură ca un pendul cu două lanţuri. Cuvintele nud mai sînt româneşti. De la ce american să poată veni dinţii ei scrîşniţi, de la ce elefant obişnuit să mormăie şi să tacă? în gura abonatei noastre se petrece sforţarea evolutivă de trecere a ordinului cvadruped la gramatică, declinări şi conjuncţii. Ea tace acum Ca un mister, şi gura, nevoită să zîmbească, pare îndopată cu cîrpe tăvălite în ipsos. E o eroină torturată de jezuiţii de ceară, în inchiziţii meca< nice de panopticum. Ca *si/şi* dezlipească buzele şi să grăiască, un cal ar întrebuinţa aceleaşi întor< saturi de maxilare, scăpărări de ochi şi ridicări de umeri. Şi o sensaţie curioasă a doamnei Marin! 1 se pare că e mereu duminică. Ceva nou, ca o liturghie pascală, ca gulerele scrobite ale domnului Marin la sărbători, ca lucrurile spălate sîmbăta, ca un sunet de clopot în gură — se suprapun peste minţile ei. I se pare că ar avea ghete noi care o strîng şbi umflă picioarele. Corpul, desinat, merge parcă tîrîş, i se pare că dinţii au fost puşi în pantofi. De altmintreli, se uită numai la picioare, ca un tîmplar care şba cumpărat ghete de lac cu postav de culoare halva.

Doi gropari tineri admiră averea din gura abonatei. Cîţi ani să aibă, treizeci şi cincbpatrui zeci ? E timp de epidemie. Or s'**O** aibă în vedere. . .

38i î - i - -

Iţi place uneori sa te opreşti cu inocenţa. Unele corpuri emoţionează. Fetele de pe la treisprezece ani, cu rochia scurtă deasupra genum chilor, calcă hn din picioare caste, ca pasările lacustre. Conturul neisprăvit al copilelor are naivităţi de livadă nouă. Fluiditatea şovăie între **efeb** şi femeie, ca un răsărit la începutul lui. între noapte şi dimineaţă.

Defectul caracteristic al fetei de peste şab sprezece *APA* c ispita. Oricîte (inii de plastică suavă ar mărgini un corp de fecioară al căreia sîn capătă profil, oricît de palidă, de blondă, de vaporoasă, — ea desface de jurîmprejur o esenţă, un păinjeniş. Se umple mirosul, şi se lipeşte de gene. Corpurile emit o undă de dogoare care atrage şi ameţeşte şi soarbe către viitoare. Femeia, de la o vîrstâ, merge la baie, ca în tablouri, nudă şi fierbinte subt mătase şi dantelă.

Copilele singure pot să dea sensaţia delicată **de pictură fină** şi de idee **negindilJ.** Simţi **Că** o mînă curată atinge sufletul cu mir. Fetele încă nedescifrate, în transparenţa straturilor care le mistifică originea şi viitorul, dau sensaţia pură că gîndesc frumos. Eleganţa literii la începutul unui text. Flori singuratece pe un lujer elastic. O sărutare nevinovată pe această ceramică. Tine. reţea n<are nevoie să fie frumoasă ca să fie divină. Nimic nu dezgustă, jumătate taină şi jumătate boare a nopţii, prin care le uiţi în constelaţii. Şi mai voi defel să se Strice nimic, ai voi să opreşti evoluţia şi timpul şi si intercici naturii să izbească fierbinte. Te.ai mulţumi să creşti acest corp într.un clopot de sticlă, departe de dorinţă, de matu> rit.ite şi de moarte

O directoare şi cîteva domnişoare din pedagogie, cu ochelari de cai de dric şi noduroase în făptura lor, savant predestinată învâţămîntului, au însoţit o şcoala întreagă de fele la o ciudată vizită sepuU cralâ, făcuţi'» azi, pentru dezvoltarea, probabil, a simţului filosof iei.

39

Mărgăritei nu'i este fiică de morţi, dar îi vine rău Ia telefon. Soneria lui **O** îngrozeşte ca o chemare gravă de peste morminte, şi pentru că nia cunoscut pînăj.ici cutia neagra cu patru coarne şi neînţeleasă, i se pare că telefonul e un obiect de înmormîntare. în corespondenţă **Cu** ceea lume.

— Sună iar! ţipă Mărgărita, — Doamne iartă' mă... O mai fi vrînd ceva. . .

Cel care vrea ceva este Dracul. întunericul începe cu telefonul, acel mare întuneric din moarte şi dui viaţa de apoi. Eaii zice şi telefc nuUii ţi cehii care cere ca să vorbească * jla .* Necuratul, şi de cînd ne^am instalat, şi prestigiul meu şi groaza ei de mine au sporit. Fără îndoială că la sosirea fiecSrui cadavru mi se cere un raport şi mi se trimite din Infern o poruncă rapidă, cum trebuie să procedez ca să dau, pînă nu bagă de seamă Dumnezeu, cît niai murit suflete Satanei

— Că bine zici! răspunde Mărgărita, de cîte; ori nevastăimea, convertită, după ştiinţă amară şi aşteptare sterilă, la primitivism, se rosteşte împotriva oportunităţilor moderne.

— Moş-strămoşii noştri n*au mai avut nici telefon, nici radio, şi nu s*au simţit mai rău, zice nevasta brutal retrogradă

— Şi lumea era mai cinstită, adaogă Mărgărita, cu certitudine, ştergîndu.şi respectuos, cu o

singură mişcare de labă, gura şi nasul, puse de Dumnezeu ca să curgă alături.

Toate muncile, şi cele mai aspre, îi par Mărgăritei normale, singur biuroul intendenţei e greu de curăţat. Ea duce mătura de coadă prin odaie şi cîrpa, cu ochii ţintă la telefon, şi lasă uşa detafară deschisă, ca să poată fugi mai iute dacă siar mişca din locul lui. O terorizează gîndul că într'**O** zi o să se ridice receptorul şi o să<i sărăm cap.

— Ce mă fac eu atunci' zice Mărgărita. Că atunci nu mai scap.

Miam încercat să<i explic, în lipsă de alt auditoriu, ce este telefonul şi bani asemuit cu lumina elec trică din tavan, cu o sfoară lungă, cu o frînghie de rufe, cu firele de telegraf, pe care s:a învăţat să le vadă trecînd pe deasupra capului şi în satul ei. Ea refuză să mă şi. urmărească. Strînge buzele din toate puterile, înţepeneşte şi asurzeşte, neto* lerînd simţurilor să participe Ia înţelesul sistematic, scos cu claritate didactică Ia lumină. La fiece comparaţie, Mărgărita răspunde:

— Asta e altceva.

La început, această formulă de a deosebi lucrurile apropiate numai pe faţă şi depărtate în ascuns, nva intimidat. Mi se părea că discut cu o minte înzestrată cu sensul încîlcirilor şi al disocierii, dînduimi seama cu necaz şi regret că eu nu lom putut căpăta. Poftim! bagi o rîndăi şoaică şi te trezeşti căiţi freacă scîndurile un sintetist. învăţase vorba de la un plutonier, la care slujise două luni şi care plutonier venise cu vorba de la un locotenent, de la cazarmă. Nu prea descompui, este adevărat, dar caut originile fără să mă las, anume lucruri părîni du.miise ca nişte forme neregulate ale unui verb cu rădăcina conruptă. Mi>a rămas, probabil, meseria în sînge şi sînt un puritan al dicţionarului, unde se găseşte, totdeauna, radicalul esenţial.

La urma urmelor, noua mea cariera tot în cîmpul limbilor greacă şi latină sc aflã, într.o prelungire, întno vecinătate Cemm făcut eu toată viaţa altceva decît să dezgrop? Am scos cuvinte, fraze, inscripţii din bibliotecă şi din hîrtie şi m>am jucat cu oasele lor, reconstruind scheletele şi articulîndu.le sintactic şi gramatical. Volumele mele cele mai groase şi mai îriualte leam strămutat in dulapul meu din biurou şi s'.m aliniat cu registrele acelui apel general, la c^rc nu mai răspunde mormîntul, dar pe care îl răsfoi iese ca sa controlez cîte candeli ard în permanenţă, cîte au fost abandonate, cîte s.au furat. Aş da o definiţie morţii prin intrarea oamenilor în in\cntariu.

Deschid, Ia întîmplare, trei cărţi şi găsesc: întrona ***Prcsi/is,*** întreita ***Zigestaiis,*** întoa treia ***Ferek'di.*** Trei morţi dezrobiţi numai prin titlul de pe cotoare. Dicţionarul latin, Dicţionarul grec, Repertoriul. La cuvîntul din urmă, ai unui om in» carne si oase şi al unui marc demnitar c.ire a legat şi dezlegat evenimentele din timpul 'ui, găsesc atît: «un preş de şters picioarele, una răzăto.irc de noroi, una bancă, un grilaj cu herui vimi». Numele lui siu mai are măcar înţelesul palid şi perpetuu al celorlalte două vorbe, una romană şi cealaltă elenă. Ele au trăit întno frază, el a vieţuit în timp: se sleieşte mileniul, şi silabei a sînt* a rămas.

Nevastă, nevastă, noi facem tOL biologie'

40

Tăcerile prostului se confundă cu pauzele de judecată ji de scrutare. Vorbeşti cu el şi nu răspunde, îi demonstrezi şi te ocheşte, întăreşti accentul şi i se ridică fruntea. Dă din c;ip. . . Însufleţirea la nud clatină, entuziasmul tău îl lasă rece. Ai vorbit douăzeci de minute, ţi el îşi duce ochelarii la batistă. Şi ai tăcut şi tu. . .

Te gîndeşti ce prostii ai putut rosti în focul declamaţiei, aprins nici nu ştii de ce. Iţi refaci raţionamentul, îţi controlezi verva. *< Vezi, îţi zici, ţi'am mai spus să temperezi şi să siringi din gingii cînd te apucă elocmţa: mă deziluzio' nezi Ccio fi zis domnul din faţa ta, careţi şterge sticlele prinse de nas cu arc?»

Tiizhj de tot, vizitatorul s>a tiădat.

— Venisem să mă interesez dacă aveţi nevoie de un tinichigiu. . . Sînt firi ocupaţie. Poate că aveţi cîte ceva de reparat.

— Cum, dumneata eşti tinichigiu? De ce nu mi.ai spus de la început?

Acum, întrebarea mea secretă era: cum am intrat cu el în opinii şi dezvoltări asupra civili' zaţiilor omeneşti, aşa, fără motivare? Citeam la intrarea lui în biurou! intendenţei un capitol din istoria vechiului Egipt, şi eram, mi se pare, la Piramide, despre care Volney a scris ră u două' zeci de ani a iost chinuită o naţie întreabă, ca să clădească un mormînt al deşertăciunii».

— Nici nu m.aţi întrebat, răspunse tinichigiul. Dar, în aşteptarea domnului intendent, vara ascultat. Cred că n'O să întîrzieze mult. L<am mai căutat de două ori, şi era dus cu groparii.

— Păi, eu sînt intendentul!

— Dumneavoastră?. . . un om aşa de cult?. . . lise tinichigiul, sculat în picioare.

Cuvintele rmau mîngîiat. Şi tinichigiii îşi dau seama că nu sînt pus la locul meu.

— Să te mai întreb ceva. Dar stai te rog jos. Ai înţeles ceva din tot ce liiam vorbit despre egipţieni şi asirofbabilonieni?

Tinichigiul se roşi tot şi căută scăparea în plural, zicînd:

— Ştiţi, noi sîntem aşa de ocupaţi. . .

— Va să zică n»ai înţeles nimic. Voiam să stabilesc. . .

— Mă gîndeam la domnul intendent, pe unde iutîrziază. . . Dar dacă sînteţi dumneavoastră, nu mă mai gîndesc.

— Va să zică nici nu m-ai ascultat. . .

— Ba vam ascultat, cum de nu? însă mă cam grăbeam. . . Dar, cum zic, dacă sînteţi dumnea* voastră. . .

— Atunci de ce tăceai aşa?

— Eu? am tăcut. . . Se prea poate, va rog să mă scuzaţi, dar vă mai spun o dată, va rog, că mă gîndeam. . .

— Atunci de ce te uitai la mine aşa?. . . De ce ridicai din ochi?. . . De ce te făceai nu numai că auzi şi înţelegi, dar că masori, căiţi faci o părere critică. . . Nu«ţi fac nici o imputare, nu te speria, vreau numai să ştiu. . .

Tinichigiul nu»şi mai lua ochii de la mine, ca un şoarice dinaintea labelor unei pisici. Şi semăna leit cu Pascal, cînd tăcea. Şi mi*a dat un singur răspuns, repetat de cîteva ori, din care nu s:a mai putut mişca:

— Vedeţi că. . . şi « Vezi că », rectificat imediat cu «Vă rog să mă scuzaţi căiv. . .

Tinichigiul e un mare tîmpit şi un tîmpit care **mia** emoţionat. Trebuie neapărat, în orele mele libere, să mă ocup de chestia asta şi să fac un studiu despre idioţîa berbantă şi ticul idiotului de a tăcea semnificativ.

I__J O convorbire între medic şi dricar, amin. doi însoţitori ai unui client. S.au oprit în dreptul geamului de îa dormitor şi am fost chemat acolo.

— Asculta un doctor, zise Matilda.

— Te informei că «Preşedintele" nu mai are inult, zise doctorul, apucînd un nasture de la haina dricarului.

— Zău?

— Am făcut lot ce s>a putut. . . Al dracului ramolit, ţine la viaţă cu disperare.

Confraţii suriseră.

— Mă cam plictiseşte că familia ţ.i.a pierdut iiiciederea şi a chemat pe altul. . . Ştii că toată chestia nu e doctorul, ci încrederea. Deviza mea: «Crede orbeşte". Li bine, clienţii nu mai cred orbeşte. Vezi că era bună şi Bisericii la ceva?

—Ştiu că de obicei te opui, doctore. Nu tcai opus?

— Ba bine că nu. Dar am căutat să mă aranjez cu medicul cel nou, cum se procedează. Ţi.ai găsit! Facultatea a început să producă un soi de animale care nu se mai potrivesc cu noi. Alta medicala e compromisă. Ştii ce im>a răspuns onorabilul? «Domnule doctor, vă airag atenţia că-mi siluiţi conştiinţa. Tratamentul dumne.T voastră nu numai că e greşit, dar lasă de dorit şi în ceea ce priveşte simpla corectitudine profe. sională.» Un maimuţoi, o voce maimuţărită, . .

Un prichindel, un baieţoi, pc care nu dai o ceapă degerată, preciza doctorul, olensat de lipsa autorităţii unei burţi la lînărul lui confrate. Noroc că mi.a vorbit în patru ochi. Altfel făceam urît, şi ce urît! îl băteam în odaia bolnavului. Nu te mira. Cum mă **vezi** şi cum te văz.

— Curios! zise dricarul. Ce îndrăzneală'

— Majoritatea ţîngăilor ieşiţi de cîteva ceasuri din Facultate sînt aşa. Nişte obraznici.

— Bine, dar te<ai explicat, fără îndoială, cu familia.

— Clienţii au devenit şi ei nişte porci. Am făcut o scenă ştiinţifică de pomină, cu bolnavul, dar cu atît m/am ales. Nu.i mai manipulezi nici cu speranţa nici cu frica. Iţi închide uşa şi te ştergi pe bol de onorariu. Şl te pomeneşti că se mai face şi bine. Porcul ăsta, pe care ÎI înmormîutăm azi, nu'a rămas dator o sută optzeci de mii de lei, . . Ştii, o să fii drăguţ. . . O să trebuiască să împârţim paguba pe din două.

— Aşa de mult? întrebă dricarul, Ştijm că încasezi înnainte. în orice caz. . .

— Numai de unde se poate Aici nu s.a putut. N<a fost operaţie decîl la uimă . .

— Lasă, că te ştiu energic: banii pe masă. Cu dumneata nu încape tocmeală nici întîrziere şi, slavă Domnului, tariful ţi.e ridicat. . .

— Nici nu se poate într.altfel: dacă nu.i ceri douăzeci de mii de lei, în loc de două sute, n.are încredere. Asta e încrederea medicală: să ceri mult, să sperii bolnavul, să înspaimînţi familia. Dar ce. puţin costă aparatura? Automobil, şofeur, asistenţi, asistentă, ajutoare, geamantanele, instru. mentei e?

— Lasă, doctore. , .

— Dumneata nu înţelegi că nu interesează medicina? Cadrul interesează. Ca şi la voi: nu mortul, ci înmormîntarea. Toată lumea vrea

clasa ba, cu arhiereu, muzică si clopote. Poţi sâ«mi spui cît îţi plăteşte Petreanu?. . .

— Fii liniştit, o să regulăm ca de obicei. . . Stai săd îngroape şi să plătească. Noi nu luăm plata înnainte, ca domnii chirurgi. E zi şi ruîirtc, ce naiba. . . N«ai venit doar pentru asta. . . Erai prietenul familiei. . .

— Ba am venit întnadins. . . Am întîrziat o comisie ca să te găsesc; mă aşteaptă la Cameră, îmi trebuie urgent ceva bani. . . Nu vreau să pierd o ocazie de covoare. . .

— Asta poate să mai aştepte. . . Credeam că e ceva mai grav.

— S*o crezi dumneata. Mîine e Constantin şi Elena, nu ştii?

— Şi dacă e Constantin şi Elena?

— Vezi, am şi eu socotelile mele. . . Cinci covoare trebuiesc trimise pînă la prînz. Nu mai vorbesc de tablouri.

— E ziua ministrului?

— A nevestiiisi. . . N>ai idee cît e de utilă putoarea asta bătrîna.

— O să te despăgubeşti cînd o cădea bolnavă. . .

— Ha! ha! ha! ha! rîse doctorul, din tot abdoi menul. Şi redevenind repede serios: Mai am nn măgar de Constantin, pe doctorul Vericu. . . O poamă!

— Care Vericu? E un doctor cu numele ăsta?

— Ăla de ia Morgă, dragă, ce dracu!. . . Ai vorbit cu el de douăzeci de ori, . . A început să<şi cam bage nasul în cadavrele mele. . . Şi nu<mi prea place. Vreau săiî dau un covor. . . A intrat şi el în lista obligaţiilor. Poţi să mai spui că onora» riile mele sînt exagerate?

— Şi ce ţiiar putea face, Ia urma urmei, dacă, — Doamne fereşte! — cine ştie, Intr.un caz. . . Viaţi aranjat nu se poate mai bine cu iresponsa< bilitatea medicală. Dragă doctore, vorbim între

noi, zise dricarul, contrariat de persistenţa docto' rului de a nu se despărţi de ei, ÎI omori pe om cu ?.ile, şi dacă te*ar trage ia răspundere o familie care n=a ţinut să se scape de el, toţi doctorii sar ca unul ca să te apere, dimpreună cu toţi adver< sării dumitale. Doctorii se duşmănesc unii pe alţii ca spărgătorii, însă numai pînă la caz. . , Cînd vine cazul, toţi sînt de o părere.

— Bineînţeles. . . Dar e un dezastru şi numai Parchetul. . . Cînd te>o chema o dată la Parchet, în meseria asta, te.ai dus pe copcă. . . Şi Vericu mă pîndeşte. . . Bestia e în stare să o facă, , . Şi nu de altceva, dar mbar frînge cariera la mijloc... Dacă vrea Dumnezeu, peste şase luni sînt profesor universitar. înţelegi, . . politica de covoare?

— Dar dacă te refuză doctorul Vericu, cum îi zici. . . Foarte serios: nici n>am auzit de el.

Doctorul se uită ţintă la dricar. Nu se gîndise la asta.

— S<ar putea să mă refuze?. . , Nu se teme că*mi intră în vreo labă?. . . Medic, deputat, membru în unşpe comisii, membru în comitetul executiv al partidului, doctorul curant al atitor notabilităţi! Ia uită'te la mine, nene Petrică; Am patruzeci de labe: sînt un om căruia i se poate refuza un covor de către un doctoraş de Ia Morgă?

Una din aceste labe doctorul o trînti în umărul dricarului, care şovăi:

— Ce zici, pildui medicul, ca un plagiat volu< minos: Sînt, cri nu sînt? Gologanii! nu te face că ai uitat.

— N<am la mine decît zece mii de lei.

— Adud încoace, la neică, zise doctorul, desfăi cut ca un precupeţ de trufandale.

— Ne vede cineva, zise dricarul.

— Ccţi pasă! Trăiască medicina şi antrepriza de pompe funebre. — Şi ca să'şi recapete în opinia

dricarului, prestigiul, care ieşea din scenă jerpelit, doctorul îşi ridică gulerul de biber şi capul, împinse pieptul şi un picior înnainte şi sfirşi cu o vorbă de spirit banalizată, care la oamenii porniţi pe drumul miniştrilor stă bine să fie jignitoare: Am observat că'li pierzi memoria, stimate domnule dricar, şi o să tc invit la mine, să'ţi fac o serie de injecţii. . . Haiha.hadia!

— Aş veni, dragă doctore, dacă n.aş fi aflat că le faci cu apă de la robinet, răspunse dricarul cu o cruzime documentară.

— Or'voar, zise doctorul, impresionat şi simut Iînd, în neputinţa de afi răspunde, că nu a înţeles. Şi, ştii, ***san ranchiun. . .***

— Ntar merita sad opăreşti cu apă fiartă? zise Matilda,

42 O doamnă care nu are nici un mormînt la noi a participat la două înmormîntări. Nu e nici rudă nici prietenă cu nici un mort şi nu plînge: asistă. E o amatoare. îi plac morţii. Hienă elegantă şi cu dare de mînă. A scoborît după amiază dintno limuzină, a aşteptat toţi morţii şi a vizitat pe cei depuşi în capelă.

Ieri a dat deoparte capacul unui sicriu, şi îngri» jitoarea **a** găsitio pe catafalc, întorcînd capul mortului într<o atitudine de profil şi treclndmi degetele prin mustăţi. Crezînd că e soţia dece< datului, îngrijitoarea **sta** mulţumit să<i spuie, cu sfiiala pe care o dă măsura poruncită **a** despărţirii legale a morţilor scumpi de noi, că nu e voie să fie descoperite raclele înnainte de sosirea preoţilor, ajutîndio să tragă capacul la loc. Dar doamna a intrat în consideraţii ciudate. A întrebat pe femeie cum 11 cheamă pe ofiţerul din coşciug, afirmîndud că n.a mai văzut un mort atît de frumos. Păcat că e mort, dar desigur că viu nu.i sta tot atît de bine uniforma. E preferabil că **a** murit.

îngrijitoarea, deprinsă cu toate formele mîbnirii şi cu aceea care din pricina greutăţii de **a** plînge şi dintr.a unui tic al fizionomiei seamănă cu veselia, rămase mirată, crezînd că soţia defunc tului **a** înnebunit domol.

— Aşa e viaţa! o mîngîia îngrijitoarea. Cînd a murit şi al meu, o lună de zile cred că am fost

mai mult nebună. Dar, Dumnezeu să4 ierte, misa trecut.

Doamna întreabă pe îngrijitoare:

— Nu ştii, ba scăldat?. . .

Şi îngrijitoarea s»a speriat de întrebare, răspunszînd:

— Pe cine, dacă ba scăldat?

Doamna arătă cu degetul la coşciug.

Lăsînd pe doamna singură, îngrijitoarea s»a strecurat pînă la cancelarie şi, venind într*un suflet, miia spus:

— Domnule profesor, e o cucoană în capelă şi nu mai pot să stau singură cu ea lingă mort. Veniţi vă rog şi dumneavoastră. . .

t.a să parcurg distanţele cimitirului mai repede, miiam luat o bicicletă, li practic să dai din picioare la ghidonul unui cadru în formă de 4 cu două cauciucuri. Miam repezit pînă Ia capelă. Am intrai, ca să observ. Mirosul era iuţit de dezinfecitante şi de amintirile rămase în draperiile dricului, pătrunse de o pîclă de împuţiciuni subtile, maceirate şi descompuse unele prin altele şi aliate, hoit, medicamente, jărăgai de luminări, fum de lămîie, spital şi tuberoze.

•— Sînteţi rudă cu mortul? mia întrebat doamna.

— Nu, am răspuns. Dar dumneavoastră?

— Sînt pianistă. . .

— Vream să întreb dacă nu sînteţi rudă cu mortul. . .

— Nu. Am venit de plăcere. . .

— Bizară plăcere, daţiimi voie să vă mărluirisesc, doamnă. . . Sînt destul de puţin cunoscute aceste plăceri, dacâimi permiteţi să adaog.

Nu mai văzusem din apropiere pe strania vizitatoare, şi detaliile luxului ei ales miau izbit. Totul era pe ea scump şi căutat, şi palidităţii obrazului ci, tăiat de o şuviţă de pâr, aruncată din

mijlocul frunţii, de subt pălăria de catifea carăimizie, peste un ochi, îi corespundeau licăririle unui şal de blană bogată, cu spicul zbîrlit. Mînu*şile de piele mată se împărechiau cu pantofii clin aceeaş calitate, de căprioară, şi piciorul ei cu mîna. Ochii erau excepţional de verzi, de verdele frunzei noi de popuşoi, şi lumina lor îi umplea pleoapele cu o vastă pată rotundă de zmarald. Dacă u>ar fi trăit evident şi nu s.ar fi mişcat şi sucit între genele îmbelşugate, aş fi crezut că sînt ochii unei divinităţi naive budiste, de aur şi zmalţ. Nu mă puteam uita decît pe furiş înlăuntrul lor şi cu admiraţia spaimei.

— îmi daţi voie să retractez cele spuse adiineaori, zisei ruşinat de aprecierile mele.

— Aţi spus ceva? mia întrebat străina, luînd cu naturaleţe o atitudine de distanţă imensă.

— Nu, niam spus nimic, miam înşelat, răspunsei.

— Frumos mort! zise doamna, mişcînduişi bărbia către catafalc.

Ochii ei, imposibil de verzi, se aprindeau şi se stingeau din zeci de puncte semănate în ştofa lor, ca mărgelele pe care le aprind, cocoşînduise în umbletul pe crăci, omizile mari de gutui.

Fără să fiu de părerea ei, a trebuit să aprob.

— Dar nu toţi morţii sînt frumoşi, deosebi doamna. Femeile se fac urîte. Numai bărbaţii sînt frumoşi. Dar nici toţi bărbaţii. Numai cei trecuţi de o anumită vîrstă. Am auzit că e obiceiul ca morţii să fie scăldaţi. E adevărat?

— Cred că e adevărat, răspunsei.

Aş fi preferat un subiect mai omenesc.

— Vreau să scald şi eu un mort şi nu *mita* murit nimeni. . ,

Intrigat de această arătare, sosită din balamucul misterios ai lumii, miam folosit de moment,

— Vă doresc să nu vă moară niciodată ni'meni. . .

— Nici n.am cine să.mi moară, răspunse doamna, întinzînd zbîrciturile unui deget de la **o** mînuşă, dinspre vîrf în **jos.**

— Poate că vreo străbunică. . .

— Niani avut.

— Vreţi să spuneţi, am suris, că nu aţi **apucaUo.**

— N.am avut nici bunică, nici mamă, nici tată.

Căzui dea dreptul în ce mă interesa mai mult,

— Dar aveţi un soţ fericit. . .

— - Eu? zise ea confuză. Nu. Cum să am un soţ?

— Nu ştiu. . . Am crezut. . . O persoană atît de frumoasă, — vă rog să mă iertaţi: nu poate să fie singură pe lume.

Rostii melodramaticul « pe lume ».

— Ar trebui să fiu frumoasă, moartă. Dar nu cred că am să mor, zise doamna, mîhnită.

Tăcui. Dădusem de fundul lucrurilor, ca în; toun ciorap lung, în care vîri mîna ca să vezi dacă.i găurit în vîrf.

—• Vă pofteşte cucoana la cancelarie, la telefon, zise odăiaşul, sosit întrtun suflet. Vi se cere o informaţie de la minister.

— îmi permiteţi numai zece minute, zisei, ca şi cum eram obligat să mă mai întorc.

Doamna nici nu răspunse.

Şi încălecai pe bicicletă, apăsînd pe băşică fără nici o trebuinţă. Aleea principală era pustie, dar pesemne că automatismul sufletului meu crispat şi stupefiat, neputîndu.se exprima în concluzia lui, apăsa, gol, pe trompeta de alarmă.

______N*am putut identifica decît o mică parte din mormintele mele.

M.am deprins să zic «morţii mei», «mormintele mele», «cimitirul meu». . . Carnea tuturor epocilor continuă să putrezească şi să se răscoacă aci, în marea tăcere. E un fel de bucate al posteri. taţii, fiecare în vatra lui personală. Cui i.a lipsit vremea să se odihnească, amînînd în toate zilele o noapte de somn întreagă, are răgaz. Nici un apel, nici o bătaie.n uşă, nici sonerie, nici seri' soare. Somn adînc, fără vis, fără panica trezirii deodată, cînd ţi se pare că te.ar fi fluierat dormind, cineva, ca pe un cîine.

Am dat, fără săd caut, de mormîntul unui jurist care a trăit o parte din epoca mea, adăpat din zeci de surse de venituri încălecate. Fineţea pipăitului în problemele comerciale, sociale şi de Stat al acestui actual cadavru era conservată, în vederea momentelor grele, cu o adevărată lista civilă, la care colaborau activ numeroase firme şi societăţi. Pentru respectarea principiilor şi pentru parada formelor, nimeni nu se pricepea să deghizeze ca el un obiect, să puie o chivără pe un gol şi o mască pe o idee, utilă unui elan politic dar pernicioasă.

El a fost un prestidigitator dibaci al timpului şi împrejurărilor pe care le.a reprezintat, şi cînd s.a demonetizat, cînd **S'**a tocit, cînd gura lui

îmbâtrînită încuia cuvintele şi le umplea cu bale, a fost înlocuit cu altul, fiecare decadă avînd nevoie de o individualitate panoramă, compusă şi **unat** nimă, în resursele căreia se găseşte toata recuzita teatrului, a circului şi **a** bîlciului. Discursul totdeauna gata, accentul şi argumentul în perma* nenţa adecuate, costumul clipei şi ai secundei şi toate instrumentele muzicale cîntate pe scaun, în vîrful picioarelor, dansînd pe ghimpele unei ţepi şi în echilibru pe sîrma.

Mai toate Statele întreţin asemenea cîntăreţi, dest tinaţi să romanţeze împrejurarea întriun tărăboi de principii. E un viciu de cultură şi care, ca toate stricăciunile somptuoase, sleieşte vistieria. Faci un prinţ dintnun clănţău, îi dai o curte, o suită, un tren pentru personal şi bagaje şi un vagon de aur, — şid trimiţi să cheltuiască, să cumpere, să arunce, să cînte şi să grăiască. Dacă, la mormîntul lui, socotești cu creionul pe pătura de marmură albă cared înveleşte, rezervată cada* vrelor monumentale, dacă tragi linia şi aduni pe două coloane risipa cu marfa căpătată, miliardul corespunde cu zero, şi seria maimuţoilor conse* cutivi costă sănătatea şi cartea a zeci de mii de oameni, pierdute la cîteva generaţii.

Omul pe care am pus azi săd rîcîie cu grebla în cuprinsul grilajului plantat, nici el n»a lăsat nimic după el decît o semnificaţie difuză cu sensul descompus în incoherenţa evenimentelor cotidiane. Zadarnic ai căuta opera acestei intelb genţe leneşe şi erudiţii abile, care iiau slujit să mănînce scump şi să vilegiatureze. Dacă tot mărăcinele se sileşte să dea o floare, omul mare al unui ceas nu a fost în stare să facă nici fulgul pribeag al păpădiei. Pe mort săd vorbeşti numai de bine. . . De ce? Pentru că nu poate răspunde nici după ce a murit de ceea ce nu a fost răspum

zător o viaţă, garantat de interese şi păzit de intangibile dogme.

în ultimii ani ai vieţii, juristul, nesigur de picioarele lui, titubînd de la caretă pînă la poartă şi urcat pe scări cu ajutorul cîtorva servitori, se dorea tînăr amorez şi hăndrâlău. Iubea întno mahala o femeiuşcă durdă, care refuza săd primească, ascunsă de după perdelele trase, în braţele de hamal activ ale unui mascul, justificat de un arsenal anatomic valid. Juristul discuta un ceas cu bucătăreasa cuconiţei, în dreptul feresf trei cu storurile trase, încremenit în bastonul cu cauciuc şi ascultînd ce se petrecea în odaia de culcare. Servitoarea dispărîijd din cînd în cînd, reapărea cu lingura mare de lemn în mînă, cu care învîrtise întriun rîntaş.

— Nu ţbam spus că e acasă?, . . bam auzit gura. . . A ţipat. . . îţi dau un pol săimi spui cu cine e. . . Cu proprietarul, cu comisarul, cu perceptorul ?. . .

Pe la prînz, juristul îşi părăsea postul de aştepi tare, păşea cu băgare de seamă pînă în poartă şi, oprinduise acolo, emoţionat şi amoros, şi nemai< putînduişi stăpîni virilităţile băşicii, îşi da drumul pe balamalele porţii, ca un cîine unchiaş. Măcar atît, în vecinătatea iubitei.

Atunci Tănase, ţăran de la moşie, luat vizitiu mai ieftin în Bucureşti, se scobora înjurînd de pe capră, ca să.şi implinească serviciul, cu luleaua în gură.

— încheieimă la pantaloni, Tănase. . .

— Conaşule, iar te>ai pişat pe dumneata, . .

Boierului îi era frică de spălătoreasă, şi fiindcă era flăcău, porunceau în gospodăria lui, după ce poruncise el zeci de ani unui popor cuminte, slugile de la plită şi şopron.

441

——! Jumătate din viaţa noastră lucidă trăieşte cu morţii, şi jumătate din viaţă dormim. Ce ne mai rămine nouă? Nu vreau să fac maxime, dar am dreptul să mă gîndesc. Bine socotind, jucăm noi vreodată personagiul nostru adevărat, în gloata personagiilor prin care trecem în fiecare zi, lepădînd pe unul fi îmbrăcîndu.ne cu altul?

Cînd, astăsseară, s.a întors beat, grădinarul de seră, dus de subsuori de cîţiva ciocli, beţi ca şi el, am avut spectacolul plastic al vechilor obsesii. Rîndul întreg al muncitorilor beţi, de la morminte, mobil în dreapta, mobil în stînga şi povîrnit în zigzaguri, cînd părea că intră în pămînt, cînd apărea deasupra. în toţi aceşti beţivi, cel mai beat era grădinarul, care se scuJ funda şi ieşea Ia suprafaţă tîrîş. Şi ca săd poată transporta, tovarăşii lui bau pus cu faţa înnapoi, şi, ceilalţi prăvălinduiSe înnainte, el se împiedica îndărăt. Singura lui putere se concentrase în gingii. între măsele sta strîns un trabuc, căruia îi curgea din vîrf un fum cu un crîmpei de foc în el. Iluzia că fumează şi gustă.

! 45

Individ foarte bogat, din Capitală. Profesiune: treizeci şi două de moşii, patru amante, cincizeci de cosmetice şi şaptezeci de ani. Masaj, pictură şi grimă. Noaptea se chinuieşte mascat întmin pansament de felii de carne vie cu sînge, ca săisi întretie o rumeneală între ochii bătrîni şi colţul gurii cu elasticul înmuiat. Plătea !a poarta casei un albanez, şi, în cîteva imibile, cumpărate pentru satisfacţiile hoitului său elegant, cravaşat cu cantaridă, o seamă de profesioniste. Sătenii de pe moşiile lui zăceau de friguri şi de pelagră, şi mîna lui gingaşe se obişnuise să pipăie aurul şi briliantele numai pe seama lui. Un baston cu măciulia constelată, o limuzină imperială cared urma lin, cînd veneticul consimţea săişi puie picioarele de porumbiţă pe pămînt. Statură: **1** metru şi ***;o.***

Bolind un an, sora lui, care locuia singură într-un imobil personal imens, a intrat în agonie, şi slugile bau pus în mînă luminarea de ceară a datinii, să<i lumineze cărările nopţii. Dar agonia **sia** dramatizat cu o formă de demenţă. Bătrîna refuza să moară şi, ocărind slugile din jurul patului şi bătîndude cu luminarea, se frămînta ca întno colivie, alerga prin patul cu perdele, răcnea bolborosind. Pologul şi aşternutul au luat foc, s*a aprins odaia, ardea toată casa. Sora boierului fu carbonizată încă vie în

pătura averilor sale, ca un șoarice întnun pachet de bumbac.

Pompierii lunecau cu tulumbele apartamentele, covoarele, tapiseriile. Jarul era în toi. Dogoarea lui năprasnică înmuia geamul ferestrelor, şi sticla curgea topită de la etaje, ca dîntno lingură de cositor.

Fratele asista de peste drum. Ridicat pe trep. tele unei prăvălii şi voind să scape, înnainte de a i se scoate în căruţe cenuşa pierdută în cenuşa gospodăriei, măcar slîrvul, înconjurat de sute de trecători încremeniţi de groază, el licita cadavrul. Cine cuteza să înfrunte vîlvătaia şi să.i aducă în braţe, răzimat pe umărul lui, avea cinci sute de lei. După o aşteptare, boierul adaose o cifră egală. De la două mii de lei, el trecu, suflînd, la trei. Propuse cinci mii, ca Ia joc. Ajunse apogeul:

— Dau zece mii de lei!. . . Cine se duce să scoată moarta ?

Din mulţimile de oameni adunaţi dinaintea acestui cumpărător de sacrificii nu s;a clintit nici unul, şi un murmur mîrîit, care destăinuia dorinţele gloatei, sili pe cinicul bogătaş să tacă, să se strecoare şi să plece.

Rămăşiţele pămînteşti, cum se cheamă, ale nefericitei milionare, ajunsă pe patul morţii, după credinţa martorilor de la incendiu, de un blestem de văduvă sau de mamă, au fost purtate pe vremuri cu mare alai. Moştenitorul întregii averi a fost, natural, fratele moartei: alte unsprezece moşii. Coşciugul a rămas toată vremea închis, şi, dacă no fost înmormîntat în el un dulap, este aproape probabil că au fost scoborîte în pămînt resturile unei canapele. Din adevăratul trup al decedatei, pompierii n.aii găsit, după trei zile de incendiu, nici un os. . .

Sînt amîndoi la mine, întnun cavou, la dreapta.

46

Cei mîncaţi de vii de viermi, de tenia, de limbric, oxiur, spirochet şi de toată bacteria, fără să se scîrbească de sine, se simt spurcaţi de viermele mormîntului şi evită întîlnirea cu el. Cadavrele lor urcă la ceruri în volute de fum. Refuzînd pămîntul, ei primesc crematoriul, siguri că au ameliorat o situaţie de care nu se mai folosesc.

Te.ai aşteptat ca după această desfacere de tradiţii, cenuşa morţilor să fie aruncată în cele patru vînturi de pe un Ceahlău. Reformatorilor, care, nemaiavînd ce reforma, convertesc lucrul cel mai docil şi mai subaltern, cadavrul, le rămîne slăbiciunea filtrată prin raţionament şi îşi păstrează ţărîna întnun blid, neputînd parcurge linia ideii exact şi pînă la capăt. Boierii liberi.cugetători nu vor să putrezească morţi. Economisesc singurul bun, zahărul şi untul, din care s.ar mai putea înfrupta măcar un vierme, după ce şi le.au ferit pe toate celelalte, de împărtăşire, cu legea.

Din obligaţiile funcţiunii am participat la transformarea unui leş voluminos în praf de tăciuni. Nu a mers prea uşor. Decedatul, care a ilustrat cu autoritatea unei părechi de fese grele un fotoliu de dregătorie, avea corpolenţă şi un sfert de tonă de slănini împletite. Cuvîntul burtă are sensul unui conţinut uriaş: hoitul

purtase o asemenea burtă ţi murise cu ea, după ce grăsimile au invadat capul, rămas ca un itbrom cu urechi, mîjnile ca nişte labe de cirtilă, şi picioarele, care şi'nu pierdut falangele, tălpile şi câlcîiele. Scheletul dispăruse de pretutindeni, cu toate articulaţiile, fruntea se topea într.o perină de unturi scămoase, degetele mîinilor încăpuseră în nişte mînuşi de box de osînză, pieriseră toate intervalele şi despicat urile, şi partizanul purificării prin văpaie se înfăţişa rotund rostogolit, ca unul din acele calîpuri de cîrnăţărie care poartă numele de tobă.

Locul unde se petrece cremaţiunca e un templu fără confesiune. Şi.a luat estetica de la gări, de la felinare, de la depozitele de petrol, niţeluş de la ibric şi niţeluş de la serviciul de oţet, imitînd, cu vestalele, cu urnele şi cu ghirlandele lui, poleite oxidat, o vitrină de sucursală de magazin universal. Scuipă' tori, galoşi, chibritelniţe, pălării şi grupuri scuip' turale. Construit dup,"» modelul turnului de şrfh, interpretat de un arhitect cu principii, are toată înfăţişarea de lucru instalat. Vîndut la vechituri, el poate să fie desfăcut, demontat şi reinstalat înlr-altă parte, pentru întrebuinţări variate. Se poate face din el o staţie de tramvai sau un cazino, un cinematograf, un local de telegrafie sau o piscină, şi poate să fie vîndut întreg sau în bucăţi, orişiunde, în Macedonia, la Tombuctii, în Maroc. E anonim, internaţional, ştiinţific şi modern, A prezidat la frumuseţea acestui monument savant terii hibridă a unui medic care fabrică locuinţe ieftine de la două milioane în sus, cuie, var, opinu, religii şi republici, şi care, neputînd semna o reţetă de gîlci, ar vrea să doteze şi ţara cu un cap din familia personală, stil crematoriu.

Serviciile haznalei pentru morţi sînt simpli< ficate pînă la perfecţiune, pobregania e mecanică, preotul e nn gramofon, şi imnurile sînt în doză magnetică: învîrteşti manivela şî pui ce vrei dedesubtul unui vîcf de ac, specialiştii sînt admirabil eliminaţi şi substituiţi. Mintea care a corn ceput acest ***tout ă l'^gcut,*** se bucură de un creier. Un simplist ar fi pus o orchestră cu instrumente; ştiinţificul a fost şi economist, cumpărînd plăci înregistrate. Ai închide ochii şi ţi.ar putea trece pe la nas chiar parfumele fiorilor din care sc împletesc coroanele plus un supliment pulvet rizat, de smirnă şi tnmîie. Dacă ţii la emoţia religioasă cu orice preţ, se poate instala la stecher şi o binecuvîntare cu trei degete electrice într<o mînuşe.

Atmosferă de ghişeu de telegrame întmm ajun **de** sărbătoare. Public mult grămădit. O tăcere neîntreruptă decît de mişcarea cîte unei coroane care dă zgomotul scurt al unei peniţe pe o reci. pisă. Un baston, suspendat în mîna unui asistent tabetic, cade cu virful de gumă în podini, ca **o** lovitură cu ştampila. Nici **o** voce, de nicăieri; însuş plînsul e artificializat; familia mortului are un regret, că a încercat o experienţă şi că din tată şi soţ nu va mai rămîne nimic. Oamenii nu mai au nici siirşit îiiei început. Fl.wra **de** gra> mofon dă ghişeului de bilete o teatralitate sinistră şi un certificat de mare prost.gust. Lipseşte un hohot **de** plîns pe cauciuc vulcanizat. Ţi se pare că se sSvîrşeşte o faptă urîtă în complicitatea mută a unor asistente şi asistenţi din lumea melcilor. Inapt să gîndească, prostul instruit îşi aplică facultăţile înfumurate la rămăşiţe şi se crede emancipat şi stăpîn, pentru că între chelie şî cer **a** deschis o umbrelă şi că piciorul şi **!<a** salvat de pămînt intercalînd o talpă. A muri cugetînd şi a fi îngropat intelectualmente! Mia urmărit douăzeci de ani o conferinţă a unui gînditor de atitudine, cate, cu **o** învierşunare brută ostentativă, iăcea descoperirea că omul e

un spermatozoid, desinînd eu tibişirul pe tablă un fir de fidea cu glomotoc.

Nu miiam închipuit cum s*a petrecut fabula părintelui elocvent, care, simţinduişi sfîrşitui apropiat, îşi cheamă copiii ca să Ie ţie o cuvîntare. Sînt însă oameni care se iubesc pe sine atît de scandalos de mult, încît ou*şi pot uita nici cadavrul, şi caută săti asigure o situaţie de viitor şi sad concorde cu un punct de vedere.

Personagiul pe care ha glorificat patefonul, a lăsat scris şi iscălit să i se ardă drojdiile, ca o pro' testare, ca o ultimă acţiune de intelect. Să nu cumva să.l necinstească posteritatea, obligat să ia cărarea morţilor obişnuită, care fcoboară în pămînt. Nu. Calitatea lui deosebită reclamă un tratament deosebit. Stîrvul a fost o individuali* tate salariată cu cinci sute de mii de lei pe lună: nu poate sta cot la cot în temniţa cimitirului, vecin cu stîrvuri mai puţin plătite.

Fără să se fă întîmplat nimic, publicul începe să iasă. Ceremonia dozei magnetice încetase şi am aflat că s<a operat între momente scamatoria scoborîrii în Intern pe un ascensor, a coşciugului, înlocuit automatic cu un parchet.

Dedesubt, într-sun beci fierbinte, se petrece descompunerea silită, în vreme ce văzduhul se umple cu un miros de greaţă. Acolo, cadavrul aparţine rîndaşilor şi e operat industrialmente. Violenţa şi înjurătura sînt rugăciunile din urmă, pe care nu le-a citit preotul, rezervate hingherilor cremaţiunii. Arderea se face primitiv şi sălbatec, ca şi cum familia şiiar lua mortul de picioare şi l.ar împinge în vatra cu jar. Ochii pleznesc numaidecît, pielea se umflă şi crapă ca un cojoc prea strimt, uleiurile fiziologice ard cu flacără mare. Am scoborît în această bucătărie în care cadavrul, înnainte desa face explozie, s*a sculat pe şezut. Carbonizat numai pe trei sferturi, mortul

rezista la oase. Nu voi.m să ardă fluierele picioa' relor, braţele şi coloana vertebrală. Ca să uşureze combustiunea si să scoată la iveală ultima grăsime, măduvele, preoţii ritului cenuşei aduseră barele de fier, rămgile, tăbărînd cu ele pe oase, ca să le sfărîme, O luptă blestemată se încinge între pîrghii şi nefericitul schelet, care trebuia neapărat săişi dea toată spuza înnainte de a fi fost scoborît cadavrul al doilea, al unui liberscugctător.

Din cioburile de oase sări în lături o bucată lungă de metal.

Şeful hingherilor era învestit cu puteri dicta* toriale.

— Dăro mai încoace, să se răcească, porunci oamenilor lui, care ar fi voit s^o dosească.

Decedatul suterise, în plină glorie, o însem< nată operaţie chirurgicală şi i se intercalase în oase o piesă de proteză. O persoană din familie ceruse oficial această «coastă de argint».

Şeful, care era un fel de intendent ca şi mine, o învelea întriun ziar.

LZ_! Sentimentul de proprietate e un ciudat sentiment, împărtăşit şi de morţi. Ei doresc în toată conştiinţa să rezideze în ceruri şi cu deosc bire în Paradis, asigurîndu'şi o fericire personală eternă, dar vor să<şi păstreze şi zece metri pătraţi în lumea de faţă.

învăţăturile care le pregătesc sufletele pentru vii' toarelc mari colectivităţi nu au putut săd deprindă cu societatea vieţii viitoare, unde ei se mişcă şi se Strămută în cete adînci, încununaţi ci) discuri şi elipse de aur. Vîntul lin îi vehiculează de«am pi' cioacele, ca un camion cu osiile mute, trecînduu prin punctele cardinale, ca să cînte de.a stînga, de-a dreapta şi în dosul scaunului ceresc; ca în icoane.

Viaţă îngerească, în dulamă albă, cu broderii de mărgăritare, în arabescuri de fir pe poale, împrejurul grumazului şi pe marginile minerilor largi. Materiile Paradisului sînt de o natură care exclude murdăria şi praful, flecare suflet vieţuind în balonul de sticlă al individualităţii lui, o viaţă de pensionat, de dormitor; salteaua norilor nu'ţî aparţine, parfumul Tăriilor nud al tău. Şi nu te poţi certa cu nimeni, pentru că mai obiect Ironie, contradicţii, vreo palmă, două, cinei, asta nu se pomeneşte. Ţoală lumea e de o singură părere, şi adevărul e public. Arţăgosii, melam colicii, iuţii, sînt Ia Iad, depozitul matrozilor vieţii noi, al negrilor şi sclavilor ei.

In eîntece lumeşti şi dorinţe violente, muncind frăţeşte cu diavolul şi asudînd broboanele aprinse ale năduşelilor lui Adam, acestor ticăloşi le trec zilele şi nopţile fără tihnă, şi marele lor tărăboi, chiotele şi zgomotele se aud, poate, pînă în Paradis, reşedinţa sufletelor blonde si a ochilor albaştrisazur în fizionomii lăptoase, şi unde singui rele vieţuitoare permise sînt dintre aripate colums bck-, şi din patrupede mieii, întorşi la vîrsta care se asortează cu nevinovăţia. Ginii şi măgarii stau la Iad, impuri şi cu năravuri nedomesticite.

1 cate datele culese din scrierile fericiţilor cărtu* rari ai oedinţei, cărora nu li se aţeunde nimic şi care au aflat totul prin destăinuiri în vis, nu ajung pentru despărţirea de bunăvoie a omului de pămiiit. iZece metri pătraţi, m.n ales bine situaţi, pe o alee principală, cu circulaţie, şi împodobiţi cu zăbrele de fier argintate şi cu bustul proprie: tarului, reproducînd de preferinţă o vîrstă aleasă din fotografiile de primă tinereţe, ci portri-teta actriţelor bătrîne, destinate complezenţelor de ziar, pot întreţine orgoliul celest al unui mutat mai departe, în universul matematic.

Un însemnat şef al unui fost mare partid politic şi care a ştiut hă poarte în tot timpul vieţii, cu iiiâeitrie. redingota, Marele t. olan **M O** păreche de barbeţi; peste panglica lui, a ţinut să.şi vadă mcrmîntul zidindu»se în zilele sale de glorie politică. Monumentul pe care o epocă ingrată nu s/a gîndit să id ridice într.o cjpitala ilus' trată în fel şi chipuri dc imensa lui bogăţie, şi ba edificat singur, cu milioanele, cu arhitecţi şi desinatori propiii. La unul din palatele lui, ilustrul personaj Hancase scara de onoare cu o superbă păreche de lei de piatră, însărcinaţi să reprezinte inversul feroce ai temperamentului molîu de burghez aristocratic al proprietarului dui interior, bar fi plăcut să semene în dubiu

exemplar cu Marea Britanie şi să«şi păzească avuţiile cu prestigiul sever al fiarelor din pustietate. La inaugurarea domiciliului, pe care n*a prea putut săd locuiască din pricina morţii, a băgat de seamă însă că leii nu erau destul de vii şi că le trebuia o însufleţire.

Această supraviaţă nu putea să o dea un simplu sculptor şi a fost chemat un electrician. Găurind cu tehnicitate ochii sfincşilor imperiali, meşterul le»a montat cîte un bec de 120 de volţi în orbitele corectate cu ipsos. Şi ca să fie aspectul şi mai viu, becurile au fost alese roşii.

Asta era arta boierului Nababul, şi el a stră> mutatio, intactă, la cimitir.

Boierul stă acolo de un număr de ani, după ce a urmărit, viu, relieful, linia şi artistica zorzoană, domînînd inutil, cu inscripţia frontispiciului şi cu acoperişul de aramă coclită, bordeiele funebre dimprejur. Potentatul colegiului unic nu are nici o trecere măcar printre măturători, care îşi amintesc de slava lui injurioasă de a fi fost omul cel mai avut dintno ţară întreagă şi cel mai de prisos, cu plasticitatea lui profesională.

Deşi aceşti viermi de suprafaţă, cu tîrnuri şi tîrnăcoape, ai cimitirului, trăiesc din ignobila lor meserie şi mar avea alt mijloc de viaţă dacă ar fi daţi afară dintre morţi, ei sînt solidari în ura instinctivă faţă de morţii bogaţi, în fiinţa cărora, putredă sau îmbălsămată, ei urmăresc pe milioi narii în viaţă cu o înverşunare de slugi plătite prost. Maximele, epigramele şi schiţele populare sînt transportate, cu grafitul şi cu tibişirul, din privăţile unde se refugiază spiritul polemic şi geniul sarcasmului mînjit al băieţilor de prăvălie, în domiciliul de veci al foştilor boieri. Revoluţia pîngăririi e permanentă, între servitori, hingheri, colportori, împărţitori, şi toţi subalternii boico* tează în mii de acte intime, zi cu zi, pe vii şi pe morţi, cu satisfacţia datoriei împlinite. O coaliţie secretă înfrăţeşte şorţul şi sacul de şters mozaicul dintno şcoală sau dintnun mormînt, cu servitoarea mea, care îmi lasă laptele să dea în foc, îmi răs' toarnă călimara peste hîrtii, sparge un geam cu coada măturii, se piaptănă în supa mea şi dă ghionti prin scutece copilului nou.născut şbl înţeapă. Brutarul scuipă în aluat şi îşi trage demonstrativ fundurile nasului în scuipat, pentru ca răzbunarea că munceşte să fie mai categoric exprimată. în rezervorul de apă al fabricei de sifoane îşi spală obielele umplutorul. Potcoi varul înfige un cui mai strîmb în copita durei roasă a dobitocului tău de muncă. Vinul conţine urina personalului de serviciu, laptele e amestecat cu iături. Neputînd să te croiască în public cu un lemn, şi sâiţi umfle fălcile, rîndaşul îţi otrâ' veste alimentaţia cu un adaos de murdărie, carnea, brînza, fructele, untul, şi cînd a murit un client de cancer, de ficat, de diaree, asociatul Iui de la cimitir felicită satisfăcut, prin corespon» denţă instinctivă, pe bucătarul de la birt.

Omul nu e făcut pentru muncă, şi firea lui de trîndav protestează ori de cîte ori salahorul îşi scoboară umărul pînă la grinda ce trebuie ridicată. Armeled sînt ineluctabile, frauda, falsul şi chiulul. Asasinatul lent şi necontrolabil e organizat instinctiv, de jurîmprejurul nostru. . .

Stăi, omule, ce dracu! Abia ai fost înscris în buget cu şase mii de lei pe lună, şi ai şi ajuns factor social conservator. Eşti tu mai mult decît o slugă proastă şi mai mult decît un cioclu? Cum ţiia venit să te întovărăşeşti cu criptele, cu **sarcoi** fagiile şi cavourile şi să iei apărarea unor canalii şi lichele de morţi? Adu<ţt aminte, băiete, că eşti intendent de cimitir şi vezi că mai sosesc două dricuri. Fă onorurile în poartă şi scoate pălăria.

I I Azi, de Ziua Morţilor, sarcastic, s.a clătinat pămîntul puţin. Siguri căd stăpînesc definitiv si că nimeni nu ar putea săd revendice şi săd ia înnapoi, oamenii s<au simţit deodată străini pe el. Ar fi voit să se ascundă şi să se mute întrialtul.

Pe doi kilometri, pînă (a cimitir, a înflorit, în coşuri, un lan de crizanteme imens, calclactee străbătută de văluri negre, purtate ca nişte aripi frînte din încheieturi. Cutremurul a lovit în adînc, şi mulţimea cernită cu zăbranice, lăsate să se desfăşoare din creştetul capului pe umeri, în jos, sia răscolit ca un port de bărci cu pînze clătinat. De trei ori, de patru ori, pămîntul a fugit de subt picioare cîte o secundă, şi oraşul întreg şi<a pierdut cumpătul ca un saltimbanc îii aer Marile răspîntii şi bulevardele late sou redus pe neaşteptate la unica dimensiune a sîrmei întinse în văzduhul unui circ, pe firul căreia, nevăzut, dansează un clovn echilibrat de o baghetă.

O secundă, sentimentul proprietăţii şi al dobînzii a fost anihilat, şi autorităţile, care pun cireada oamenilor în jug, au fugit speriate. Dragostea de ţară s*a fragilitat, îndată ce ţara părea nesigură şi mobilă pentru o stapînire nediscutată.

Revoluţiile pot să fie combătute sau asimilate. Răscoala dedesubtul betonului şi asfaltului, a simplei ţărîne, nu suferă împotrivire, argumente

şi expunere de principii. Dacă mai rămîne timp şi pămînt, omul cu credinţe şi convingeri eva' dează.

Dumnezeu, natura, materia deghizată, şopti auzului decepţionat"

— Sînt singurul stapîn.

Oamenii şuau închipuit întotdeauna că puterea lor este eternă, ca Ministrul meu, care a murit şi el mai zilele trecute, fără să fă apucat săimi boteze al şaselea copil. Hotelierii siau crezut hotelieri în veac, şi preşedinţii posesori ai unui portoi foliu infinit. Ajunge ca îngerul să ducă trîmbiţa la gura şi să sufle o singură dată: noţiunile se prăbuşesc, superbia se chirceşte, orgoliul eleargă milog, tîrînd un geamantan.

La un cămătar acasă, sosise tocmai lăptarul nostru, care şha cumpărat două vaci cu banii lui, plâtindu'i dobînzi trei sute la sută şi un comision suplimentar în lapte gratuit: trei sticle pe zi: Un fiu al cămătarului avea copii în nece< sitate de a fi hrăniţi artificial. Cuprins de horcăitul panicei şi suferind de accelerarea maladivă a inimei, cămătarul căzu cu braţele întinse pe grumazul lăptarului, rugîndud săd răpească pedepsei lui Dumnezeu şi leşinînd Simţea pe sătean mai drept şi mii puternic ii mai apropiat de Acela, de care ie înfricoşa.

Ridicîndu.l pe sus, lăptarul îl duse pe o canapea din apartament. Cutremurul însă trecu, cămăi tarul se deşteptă, zîmbi de un moment de slăbii ciune şi zise:

— Nia fost nimic. Şi nici nu m>am speriat.

Şi viaţa a continuat, paralei cu dobînda.

Toată bărbăţia puternicilor şi puterea falsă a bolnavilor de orgolii, care asupresc tihna si simplii ciiatea aproapelui, pier îndată ce dîrdiic lărîna. Cei care te apasă şi tcamnăbuşit aleargă să cerşească, neştiind să cadă şi neştiind să moară.

Închis în interiorul unui punct, omul este sclavul şi osînditul unei (.ecunde. Ei crede că avuţia şi puterea îi pot sluji să facă timp şi să cumpere viaţă, cînd el nu poate cumpăra decît un loc de mormînt în figura B, aleea din stînga. Miliardul se devaluează la unsprezece şi două minute, şi un cocean de porumb se face egal cu o împărăţie.

Tu gîndeşte*te în toate zilele la ceea ce omul se gîndeşte numai atunci cînd mi mai are răgaz. Lichidarea tuturor veacurilor şi prestigiilor şi puterilor se poate face în mai puţin timp decît ţi se desface cureaua. Rîvna să.ţi fie măsurată, îndată ce trece peste datoriile tale în drepturile vecinului tău; leapădă mîndria ruşinoasă ca pe un şarpe pe care hai fi înghiţit. Scapăite de limbricul sufletesc al trufiei. Şi învaţătte să nu ai nici un drept care să-ţi dea îndrăzneala săiţi muţi îngrădirea dincolo de insul tău. Şi învaţă şi pe alţii să >lie lucrul mic şi neînvâţat, că omul e mai puţin decît o frunză şi că numai putre< gaiul lui e mai mare şi mai greu. Dacă gingăşia e fără urmare, dacă inteligenţa nu poate să ajute, dacă dragostea şi bunătatea nu sînt în stare să îmbrăţişeze şi să mîntuiască, egale în puterea lor cu slăbiciunea păcatului; în schimb, **emanai** ţiile unui singur cadavru simţit numai cu mirosul poate să impresioneze mai mult decît o sută de mari înţelepţi, urmăriţi cu mintea şi cu însin Cetirea. Şi cutremurul săiţi aducă aminte, ori de cîte ori osteneşti şi'ţi pierzi răbdarea, că atunci cînd nu mai poţi ierta să fii în mîna aituia ca o nuia de trestie şi ca un număr nesocotit, că şi tu poţi face cutremure după voie.

Stai, băiete! opreşte.te, băiete! Intendenţa a izbutit să facă din tine un revoluţionar.

I.—J Morminte de **ocazie!** Mă obişnuiesc **cu o** grămadă de lucruri noi Un domn care şl a cumpărat un mormînt, îl are de vînzare. Sînt de vînzare mai multe. Unele se vînd gata con» struite. Cumpărătorul de azi vrea să ia mormîntul fără grilaj şi fără eventual monument.

— Dacăd daţi fără toate astea, sînt amator, se tocmeşte cumpărătorul.

— Plătiţi terenul acum, şi restul cu înlesniri. Smi daţi şase poliţe, propune vtnzătorul,

— Păi, pe dumneata te cheamă Niculeţ, şi eu mă numesc PeKu, Inscripţia e complectă, numele întreg, anul naşterii, şi aţi lăsat un loc numai după « decedat Ia ». . .

— Puteam să ştiu cu cînd o să mor?. . . zise domnul Niculeţ. Inscripţia se şterge cu dalta. Mergem împreună Ia pietrarul meu şi cred c>o să obţiu o reducere. , . Ceva mai mult: mă insăr» cinez eu cu inscripţia, în preţul monumentului. Ce mai vreţi'

— Vreau să pui piatră nouă. . . Nu mă pot îmbrăca în cămaşa altuia, răspunse domnul Pelcu.

— Piatra nu se învecheşte ca o cămaşe. Uite, eu pun de*o rade la fiece doi ani şiu dă cu lustru. Vă atrag atenţia că aurul din litere e renovat: patrusprezece carate

— Şi, spun drept, nici nu'mi place, căuta să scape domnul Petcu. Ce e asta, o cruce, cu coroană

cu tot, dintno singură bucată? Numii trebuie coroană de piatră. . ,

— Ztceţbi piatră, dar uitaţbvă bine, e marmoră de Carrara. Şi coroana care nu vă place, arată meşteşugul pietrarului. E mult mai uşor să faci o cruce simplă decit o cruce cu coroană, zice domnul Niculeţ. Uite, se zăreşte fiecare floare. Numai crini deschişi. . .

— Mie nu mbau plăcut crinii nici în natură. . . Său mai am şi pe mormînt?

— Ce floare vă place? zise domnul Niculeţ oftînd. Cred că se pot transforma. Am un mare meşter, care sapă literile deia dreptul, fără linii, cu dalta, un italian, . , Altceva! E păcat, dar, în sfîrşit, afacerea e afacere. Mă însărcinez să dau coroana jos. Veţi avea atunci o cruce splem didă, de trei metri pe doi.

— Vreau terenul curat. . . Luaţiivă crucea şi grilajul. . .

— Unde să le duc? Poate ca acasă. . .

— Regret că viam deranjat. . . Am văzut Ia litera O un mormînt mai bine situat. Cred că o să mă decid pentru el. Cînd boi pune un monui ment cum ştiu eu, se vede de la intrare. Al dumnea* voastră este cam dosnic.

— Nu există mormînt mai bine situat ca al meu, orice mbaţi spune dumneavoastră, zise domnul Niculeţ. Am vecinităţile cele mai alese. Sînt între un director de bancă, un senator, un profesor de logică. Al patrulea mormînt din dreapta e al unei actriţe. . . Nu se poate societate mai bună.

— De fapt, este ceea ce mia atras. Persoane cunoscute şî cu reputaţie bună.

— Miam interesat. La litera O aveţi vecin un escroc. Nu face!

— Poate că asta ar mai merge. La nord as fi vecin cu un mare fabricant de conserve. . .

— L-am cunoscut. Nu era mai mare fabricant decît mincinos! Un fanfaron. . . Şi asta e altfel de afacere. Mormîntul e al unui speculant, pe cînd al meu e un mormînt sincer şi cinstit. Eu nu sînt samsar de gropi, ca proprietarul de acolo. . . Cunosc. . . Lucrează cu o societate şi ia mormim tele pe nume fictive. . . De ce credeţi că siau urcat preţurile ?

— Aş vrea să aud ultimul dumneavoastră răspuns. Ce facem? zise domnul Petcu.

— Fără mobilier vă spun că niaş putea. . . Şi nici nu se poate în principiu. Vă închipuiţi dumneavoastră? Aici s*a lucrat cu zeci de oameni, sia cimentat. Nu, e imposibil. . .

— Mbar plăcea mormîntul, dar îmi pare rău. . .

—- Daţiuni voie un moment, să mai mă consult şi cu nevasta. . . Aşteptaţi cîteva minute, mai măsuraţi o dată, ca să vedeţi că e unul din tere> nurile cele mai mari. Nu rămîneţi păcălit.

Soţia vînzătorului se găsea la mine în biurou, în starea de adineâ dezolare care face pe oameni să uite că suferinţele lor trebuiesc ascunse. Soţul, după un şir întreg de afaceri bune, a căzut în mizeria neagră şi, vînzînduişi rînd pe rînd proprie* tăţile, bijuteriile, ba rămas drept bun negociabil numai mormîntul. Liar mai fi ţinut, dar avea acasă un bolnav, pe copilul lor, un băiat mare, care, surmenat de sforţările depuse la un examen, a căzut în istovire.

— E singura noastră speranţă, domnule intens dent. . . repeta doamna Niculeţ. Un element eminent. . . N<avcm cu ce săd căutăm.

— Ai aranjat ceva? întrebă iute doamna.

Vînzătorul făcînduii un semn, doamna răs> punse:

— Nu te jena de domnul. Cît ai stat de vorbă la mormînt, ham spus tot ce nu trebuia să'i spun. Ai tranşat?

— Dă o sută de mii de lei, . . fără monument. Numai monumentul mia costat două sute de mii, zise domnul Nkuleţ, uitînduise la mine.

Nu poate fi depozitat la dumneavoastră, domnule intendent? Săii dăm mormîntul gol.

— Revindeţiil pietrarului de la care baţi cumpărat.

— Credeţi că niam încercat? Nu dă pe el nimic, zicînd că numai dărîmarea costă cu cît mi liar răscumpăra pe loc. Şi nici nuii un mormînt modern. Nu ştiu ce gust ba apucat pe bărbatul meu să comande un monument cum a văzut el odată la Florenţa. . . Mai e şi de comandă, poţi să vezi, domnule intendent. . .

— Aşa e omul cînd se simte cu parale, suspină proprietarul mormîntului. Cui n*are cap să nu'i dea Dumnezeu. . .

— Trebuie să te hotărăşti între monument şi băiat, zise doamna.

— Am venit să ne consultăm. Cumpărătorul mă aşteaptă. Ce zici?

Doamna şovăi un moment.

— Zic să iei suta de mii şi să laşi totul baltă.

— Mă gîndeam să iau monumentul, dar unde săii duc? La etajul al patrulea? Va să zică eşti de acord?

— Cum să nu fiu de acord, dragă? O să avem doctor şi medicamente.

După o scurtă absenţă, vînzătorul se întoarse cu cumpărătorul, bucuroşi amîndoi că sia încheiat tîrgul. Preţul fu numărat, registrul schimbat şi soţii plecară grăbiţi.

—Bună afacere, nuii aşa, domnule intendent? zise domnul Petcu. Niam mai pomenit aşa pomană. Parciar fi un mormînt de furat. Pun să ştergă inscripţia numaidecît şi sîmbătâ facem inaugui rărea. . . E cea mai frumoasă zi din viaţa mea.

Cumpărătorul ieşi cu pălăria pe ceafă, flui ierînd o arie de operetă.

50 . ,

I Am ţinut sa cunosc pe remeia care şna îngropat în zece ani cinci bărbaţi. Durata unui soţ e de aproximativ doi ani, socotind boala şi agonia. Credincioasă şi celor defuncţi şi celui în viaţă, ea îi vizitează pe anteriori Ia braţul unui actual, al şaselea.

E o femeie fără accent şi fără crepusculul din ochii turburi, pe jumătate adormiţi, ai fiinţelor interesante, blonde, romantice, livide, cu căutăi tura nedesluşită, somnolentă pe toată viaţa, ca întno suvenire placentară. Dimpotrivă, scundacă, voinică şi vioaie, ea se lipeşte de soţii ei succesivi cu o carne tare şi bine spălată. înzestrată cu un simţ al gospodăriei evident în toata persoana ei proaspătă şi curată, femeia cu şase bărbaţi are şi moralitatea intensă a bluzelor şi a rufăriei călcate corect, a tingirilor strălucite din cui şi a bucatelor gătite cu scrupulozitate. Batista ei e ca o Soare, şi mîna, grasă, reproduce forma de damigeana a cucoanei. Ea nu înţelege din rapon turile sociale decît căsătoria legitimă, şi începutul se face conform unei reguli precise, după amîndouă căsătoriile, civilă şi religioasă. E foarte credim cioasă şi lui Dumnezeu. Are o strană în biserica din cartier, cu care înmulţirea ceremoniilor a legabo strîns. Face veştminte preoţilor, riplde, aere pentru vasele sfinte, brodate cu degete harnice, boante, şi cu un suflet, ţinut ca podina casei.

dinaintea nuci noi cisitorii sc informează de situaiia noului: venit, dc profesie şi de salariu si nlege, exclusiv pe aceste date, numai partida potrivită cu averea ei, modestă însă strînsă, indii ierent de simpatie. A doua zi după căsălorie, iese ia braţ cu noul bărbat, ca şi cum e bărbatul ei de zece ani şi ar fi o prelungire a soţilor antei riori. Ştie intuitiv că noul bărbat nu o să treacă mult peste doi ani: aşi că ceea ce se cheamă car .icterul şi firea nu o intereseaază deosebit. Dacă va fi bun, atît mai bine; dacă va fi rău. răutatea lui **riu** poate să izbucnească înnainte de cîteva luni, şi atunci tocmai începe tuşea şi porneşte seria ceaiurilor şi medicamentelor, şi fericirea soţiei tot ţine cîtva timp. în seara cînd soţul vine acasă niţel răcit, eă ştie că va trebui să se gîndească Ia altă fericire, şi ştie precis tot ce are si se întîmple, indiferent de diagnosticul medical. Ideea ei e fixă şi nu dă greş.

Starea sufletească a doamnei e ca scepticismul unui călător învăţat cu drumul lung, pe care ba făcut de mai multe ori cu acceleratul. Ştie toate staţiile pe dinafară şi are indiferenţa contre» lorului de bilete, E prima persoană de Ia care am auzit, vorbind despre moarte, că. . . are experienţă. Dar moarte cu înţelesuri interioare, pentru ea nu există, sensibilă şi încercată numai de aspecte. Moartea e o Inmormîntare cu muzică şi cu răposat, cu dric tocmit pînă la suta de lei, lăsînd un bene' ficiu ajustat cu creionul. De fire negustoroasă, ea fiice Ia căpătîiul mortului lista investirilor drica. rului, constatînd că pompa funebră e una din aface' rile cele mai bune şi cunoscînd preţul tuturor artico' lelor de Inmormîntare. «O singură întreprindere poate să fâe mai bună. negoţul hoteUriei, argumenta doamna odată, după ce oc>am cunoscut mai sufleteşte. Un proprietar de hotel nu vinde nimic, vinde somn, o materie primă fără cost şi

pe care tot clientul o aduce, ca mortul cadai vrui lui.»

O căsătorie cu doamna Doancea, cum se numeşte actualmente, e o mare economie pentru şeful de biurou sau grefierul cu care se căsalo. reşte: mediul din care îşi recrutează doamna, de preferinţă, bărbaţii. Nu mai trebuiesc cumpăi rate inelele, costumele de ceremonie, încălţat mintele, cămăşile, cravatele, tu garderoba casnică se găsesc toate numerile de pantofi şi de redingote. Valul ei de mireasă, alternat cu vălul de văduvă, in numeroase fotografii, e acelaş ca acum zece* doisprezece ani, de atlaz alb; florile de ceară şi betealã sînt păstrate, ca nişte acte care trebuiesc arătate din cînd în cînd. în batista de olandă fără iniţiale, din teancul lucrat de mîinile gospo' dinei, şi **iau** suflat nasul de forme variate, rînd pe rînd, cinci soţi şi cu actualul şase. Buton ii de la manşete trec cu simplicitate de la o mină la alta, agăţaţi cîteodată la aceeaş cămaşe de mai nainte. Papucii de casă moi sînt neschimbaţi, şi ceasul de aur, cu lanţ, se strecoară pe piepturi deosebite, aproape prin aceleaşi cheolon de jiletcă. In colecţia gospodăriei doamna are şi cîţiva dinţi cu punte şi o gingie întreagă. Doamna are, cum spune, cînd contractează o nouă căsăi torie, de toate Nu'i lipseşte nimic. Nici am im tirile, de care totuş nu suferă mai mult ca umbrela cu minerul de bambus, dedesubtul căreia au tecut, pe ploaie, şase personagii ale unui singur rol dus pînă la capă! La masa din sufragerie sînt două locuri, aceleaşi: soţul, oricare ar fi el, are scaunul fixat în faţa soţiei, şi mîngîierile verbale nemodificate, ca un text tipărit, bisericesc, pentru maslu, cu un interval, în care se intercalează numele bolnavului, schimbă numai porecla de casă, actuală, venită odară cu soţul rîzgiiat în copilărie.

Un bărbat are o calitate stabilă pentru doamna, actualmente Doancea: aduce. Se simte numai* decît după ce a dispărut. Măcar cît o măturică, un bărbat e un bărbat: principiul şi ba cules din înţelepciunea populară. Şi după dispariţia unuia, doamna caută altul, şi de multe ori îi are gata cultivat, la o judecătorie, la un tribunal, la o percepţie. Sînt funcţiuni care Ia cuvîntul « aduce » adaogă cuvîntul « iese » cu diminu* tîvul lui, «pică». Şi sînt şi cele mai bune, căci nu te reazimi numai pe o leafă.

— Găseşti tu că ar avea doamna Doancea oarece din acea aşatzisă femeie fatală? am întrebat pe Matilda. Eu am cunoscut un singur gen de femeie fatală, pe nevasta portarului de ia internat. Oricine ai fi fost, a treia zi trebuia să treci la infirmerie: tratamentul dura şase săptă« mîni. Dar nu mureai niciodată. Fatalitatea, cînd luai contact cu ea, costa numai cinci lei.

Nevastă'mea şba rafinat şi mai mult în cimitir nobleţea sufleteasca şi suportă şi mai greu decît înnainte limbajul colorat. Dar nu i se pare că persoana în chestiune ar prezintă semnul vizibil al fatalităţii. Dimpotrivă, califică ea, e o femeie vulgară.

— Dragă, cinci bărbaţi morţi în serie şi în ritm egal, asta comportă sens. Să zici că o dată, de două ori, haide: de trei ori, mai merge, fără să pară prea deochiat. Dar cînd sînt cinci la rînd, toate cazurile cu începere de la cel dintîi aparţin unei caracteristici. E ceva. Nu?

— Ceva pare să fie.

— Şi nu e măcar suedeză, o frigiditate nordică, de literatură din negura Septentrionului. Mie mbar fi fost frică să mă încurc cu o asemenea femeie. înţeleg să facă şase copii, nu înţeleg să omoare şase bărbaţi. Cel care o ia, ştie totdeauna că vine după altul, şi repeţîrea tipică a împrejui rării o cunoaşte. O fi avînd ceva în ea, care întîi ameţeşte şi după aceea dizolvă.

— N.ai văzut căfi o tîmpită? obiectează Matilda. Admiţi tu otravă de asta la un morcov sau Ia un postîrnac? Se cere plantă complicată.

— Ajunge să fii o ciupercă. . .

Domnul cu care vine la braţ, să viziteze cinci morminte cu cinci nume deosebite şi situate în cinci regiuni ale cimitirului, a cerut un pahar cu apă şi voia să stea.

— L<ai văzut? O să cam fie al şaselea, văd de pe acum. Peste vreo trei*patru luni, familia sexuală a doamnei o să crească, în părţile vieţii viitoare, cu un membru. E palid şi asudă iute. Acum un an era voinic ca un taur. Desigur că soţia a şi început să puie banii deoparte pentru înmormîntarea după tariful cunoscut.

— Lco fi dînd ceva în cafea, răspunde Matilda. Femeile astea scurte. . .

— Vrei să zici că au parcursul lung. . .

— Tată de şase copii eşti tu? mă mustră Matilda. Eşti din ce în ce mai puţin serios.

Şi pentru că toate vorbele unui om cultivat trebuie să se termine cu poantă, am voit să fiu spiritual:

— Aş mai înţelege să mă ţii de rău dacă aş fi avut şase neveste şi dacă ai avea dinaintea pedagogiei dumitale un bărbat fatal.

III

———Mă tot gîndesc, în nopţile mele din cimitir, la o « Viaţă de Apoi», şi temele acestei romanţe, de peste Biblie şi Apocalips, îmi dau leneş ocol, ca nişte fulgi de zăpadă, animaţi de o mişcare circulară de fluturi, care nu vor să se lase jos, pînă la pămînt. In toate paginile caietului meu am încercat un început, şi încă nu am învăţat nimic. Cum trebuie făcută o frază, şi mai ales cea dintîia. Cum trebuie potrivită plasticitatea unui subiect, mai fluidă sau mai închegată, ca să ia formă şi relief în cuvinte, fără să curgă din ele. Notez, citesc, vreau, şi merge nu se poate mai greu.

Rezumate:

« La cele din urmă margini ale lumii, e *Parai* ***disul...»***

Vreau să spui că după ce s>au isprăvit şi zarea şi pămîntul . . .

« Cele din urmă margini » totuş . . . Riscat. Cîte rînduri de margini ar putea să aibă un lucru, chiar mare cît lumea? Seamănă mai mult a coji decît a margini, lei un înveliş, dai de alt înve< liş . . .

« Cînd ai pornit de pe pămînt înnainte, după ce nu se mai vede nici uscat nici apă ...»

Cum am zis? Dar înnainte nu e tot pe pă< mînt? Cineva îmi băgase în cap că pămîntul era rotund!

Nu vreau să ştiu. Plec înnainte, ca în Sfintele Scripturi: ce mă poate opri? Mă opreşte parcă noţiunea.

«Uscatul» nu merge deloc. Manual de geo* grafie. . . Altceva.

Să vedem, nu ar fi mai bine să înceapă cu <s dacă»?

« Dacă purcezi înnainte. . . »

«A purcede»... Oarecare aromă arhaică. Dar numai la infinitiv. La indicativul prezent,«purcezi» evocă puricii şi purceii. Obsedant. Nişte purcei ceva mai mari decît purceii, nişte iezi de purcei, nişte purcezi. . . Şi nici nu e bine. Nu se prea purcede înnainte, se purcede, mi se pare, de Ia. . .

Să ne întoarcem la margini.

« La marginile lumii e Paradisul. »

Nufi adevărat, bineînţeles. Dar atunci nimic nu>i adevărat. Fireşte că nuii nimic adevărat, însă aşa se scrie. Cuvîntul nu poate să fie adevărat la suprafaţă: trebuie sâd dezveleşti. în el e adevărat, conţinutul e adevărat. Să lăsăm aşa:

« La marginile lumii e Paradisul. »

Verbul «e». Orice «e» şi «face». Cînd ceva mare de lucru, stă în « este » şi în « face ». Dacă nu găseşti cuvîntul activ necesar, e lesne: pui « face », pui « este ». Stil « Telemaque ne pouvait pas se consoler».

Dar de ce tocmai Paradisul? N>ar putea să fie altceva?. . . Ce să poată fi altceva? Paradisul e viaţa viitoare. Aş spune Infernul, dar e prea crud: Infernul e rezervat cimitirelor musulman şi evreiesc. Un intendent de cimitir creştiniorto» dox nu poate admite ca morţii Iui să se ducă la Iad.

Să zic căimi place ? Parcă sînt obligat sămii placă!

Altă frază:

«Numeroasele spirale ale unui drum vast cît orizontul, duc domol întnAcolo. »

i

«Acolo» ia literă mare, fiind locuinţa Celub maitpresus'detfiinţă, scris cu literă mare. Dar un drum în spirale poate să fie preferabil cu evidenţă unui drum, pus ca o scîndură puţin aplecată, între cer şi pămînt? Vine parcă totuş mai bine să mergi curb, decît prea direct: vals în Ioc de marş: sensaţie de întîrziere elegantă şi de niţele preparative.

« Aedlo, lacăte şi zăvoare nu se pomenesc. »

Idee de lăcătuş.

«A/H este adevărat că Rfliul ar avea o poartă păzită de un sfînt Portar. Că acest portar s<ar plimba, cu cheile pe verigă mare, pe dinaintea intrării. Că ar aştepta să vie sufletele desfăcute de pămînt. . . Un portar de calitatea celor dinăuntru refuză să stea, în marginea de dincoace de ziduri, cu atribuţia unkă, pe veci, a cheilor grele. Grije de rtndaş, să nu rămîie porţile cît de puţin crăpate. »

Adevărul este că nu simpatizez cu prezenţa unui temnicer în poarta Raiului. Dar polemică, acum, cu Sfîntul Petru? însărcinare consacrată, prea cunoscută şi acceptată. Aş căuta un Rai Bocklin, pictural, artistic, şi cu singura sentinelă a cedrului monumental la intrarea dinspre ape.

« După inspiraţia călugărilor, care fac autoritate în materie, în aşteptarea ultimei călătorii icoanele înfăţişează' pe sfînt cu creştetul capului cuprins intnun coif de lumină, după modelele lunii. îmbrăcat în cămaşe de cînepă aspră şi încins cu o curea, sfîntul învoieşte să intre pribegii aleşi ai marelui văzduh, pentru îndrumarea cărora Dumnezeu a pus în cîmpiile Tăriilor licurici, candele de stele. . . »

Asta ior plăcea Matildei.

« Drumul peciilor este, dimpotrivă, deşert, şi împărăţia lor nepăzită cu porţi şi încuietori. Cîteva mii de pustietăţi, mărginite cu brîie de piatră, se

podesc prinse ca treptele, unele de altele, în scara vastelor haosuri şi singurătăţi. »

Ar trebui să înceapă cu asemenea frază.

«Nici emul nwşi poate tărăgăna oboseala, nici armăsarul scapără potcoava. »

E ceva aici.

« Cetatea Veciei nu se poate înfricoşa, de nimic, ca săjie străjuită cu împrejurimi, »

De la sine înţeles. . .

« Vine cine vrea să se măsoare, fiindcă nimeni nu poate ajunge. Unii rămin mai întnacoace, şi alţii se tîrăsc pînă mai întnacolo. »

Parcă iese. . .

« în zilele cu totul senine, călătorii pe mare şi pescarii, care<şi usucă năvoadele pe ţărmuri, culcaţi în nisipuri, cu cehii la cerurile deschise, pot să zărească mai mult decît căutătura noastră în pi: mînt. . . Ei desluşesc şoseaua suişurilor legate din cîmpii de cîmpli şi ceţurile scoborîte unele după altele, ca nişte horbote dese, pînă în cele mai nei gîndite zări. »

Poţi să zici că idilicul Bernardin de Saintf Pierre ar fi spus asta mai bine 1

« Cîteva pilcuri de insule şi de ţări despart lumea de lumea.deipesteimărgini. Ea nu e verde ca a noastră: e albastră, întocmită din sute de albăstreli, mai negre, mai stinse şi mai scujundatem alb. »

Această diferenţă cred că se face pentru întiia Oară. . .

« Teritoriile, ca mătasea şi catifeaua, nu fac nici pulbere, nici noroi, înnădite cu şesurile de borangic, şi căile lor, ocolind apele de safir şi izvoarele amei tistei, se pierd în munţi de năframe şi în chiciură de peruzele. Agerimea văzului a dovedit cîteodată

chiar fiinţele mai presus de noi, surprinse în odăjdii de fum. »

Trebuie şi mai îndulcit. . .

«Căci toate sufletele pornesc către necuprins îndată ceişi leapădă stîrvul în care sînt îtnpaclietate, ca fluturii omida. Şi se preoţesc, viaţa viitoare find întocmită Insericeşte şi fiecare suflet făctnd parte dintnun cler, înzestrat, pe dată ce se avîntă în lumina Tăriei, cu toate harurile zadarnice acestui pămînt. Bărbaţii şi femeile, pierzînd însuşirile şi amintirea pămînteană, rămîn ca nişte cristale uşoare. Alăturate, împreunate, sînt nesimţitoare unele cu altele. Ca brăţările din geamul unui păstrător de diamante, pătrunse de lumină. Şi totuş străine de ea (de lumină). Frumuseţea fiecăruia străluceşte nebăgatăm seamă, toate împuternicirile de odinioară fiind simplificate şi reduse la geometrie. Mîna nu mai strînge, privirea nu mai caută, auzul pierdut şiia pierdut iscodirea, mirosul s>a risipit, şi singur graiul rămîne, ca un cîntec al harpei, în coardele căreia se rup şoaptele vîntului în mărgăritare. »

Sînt emoţionat. . .

« Corurile leiaduce, murmurate pînă la urechea noastră, ca un farmec, uraganul iernii, îmbălsămat cu psalmi şi cu gîngave stihuri şi ectenii. . . îngerii, sufletele copiilor, trec dcia dreptul din leagăn în rînduiala tagmei, iau loc în roiurile tocilor mici. Se mută bătînd din aripi, ivite de jurîmprejurul capului bălan sau smead, ca un guler de petale tremurate. Urcînd cu un cer mai sus cri scoborînd cu un cer mai jos. »

Asta mo **sio** pui. Cine are copii ar putea să plîngă.

« Viaţa sufletelor e o slujbă după adevăratul tipic, o privighere necurmată, somnul fiind necunoscut

stelelor şi îngeriIer, ea izvoarelor şi mării şi ca în vremea lui lisus. »

Exemplul e bun.

« Atunci, nebunii şi credincioşii aliniaţi în doua lemne umblau după el prin pustietăţile lovite de vîrfid bont al cîrjilol', oligii pe genunchi, ca nişte eîini răniţi, cu capul mare şi tîrîţi ca balaurii răsturnaţi, fără să se gîndcaseă la hrană şi odihnă, Cînd îi răzl'ea totuş foamea, Mîntuiiorid isca pîine şi peşte din nimic, săturînd mulţimile de slăbănogi şi lasînd şi firimituri, coşuri pline.

în Rfli foame nuti, nici sete nud, nici osteneală nun. Ziua întreagă, noaptea/ntreagă sufletele cînlă, cîntecul fiind ca vorbirea noastră: Neavînd ce alt cînta, ele slăvesc în graiuri line pe Dumnezeu, căruia, nici lui, nu i se urăşte niciodată, căci ar obosi. Dm jilţul de aur, ascultă. »

Poate că ar ieşi ceva şi din asemenea început, pentru al Treilea Testament. Sînt urmărit. Aş vrea să apar din întuneric cu o lucrare literară şi>mi trebuie o activitate pentru salvarea prestigiului secret. Morţii mă dezamăgesc, şi viii, cu care mă văd toată ziua, vin la mine tot ca nişte morţi viitori, ca să cîştige trecere pentru mai tîrziu. Văzută din cimitir, omenirea nu e aceea pe care îmi închipuiam că o cunoscusem, şi mă demoraln zează. Ideile, dorinţele, preocupările: luminările, colivele, parastasele, candelile, molitvele, cioclii, popii — adevărata faţă, deghizată, pe stradă, în siluete provizorii.

De vreme ce fiecare om capitonează un schelet, nici nu **Sfar** fi putut altfel. Miam înşelat! Am voit să fiu profesor. să'ţi fie ţarina uşoară, domnule Ministru, că mtai numit intendent. Puteam să devin o somitate universitară şi să duc la perfecţi' une o vanitate de ignorant. Singurul lucru ce se poate vedea înteun individ: scheletul impersonal, uniforma esenţială.

Al şaselea copil al meu e băiat. Scheletul lui minuscul e complect. îl sărut şid iau în braţe, ca **întrfO** radiografie, umbre de oase strînse la umbră de piept.

Pe o flaşnetă, care cîntă subt felinar un vals şubred şi întretăiat de finaluri interioare şi de age nii, apar, după zile, un papagal, un cobai sau o familie de maimuţe miniaturale. Muma, de mă' rimea unui şobolan, line la sîn un pui cît o lăcustă, îl purică, îl leagănă, îl scarpină. . .

Se împrimăvărează. . . L.am prins pe Mişu fugind de.a buşile printre morminte, şi cînta în poartă flaşneta. . .

'S: 52

1——1 Mbau fost aduşi doi oameni în două **moi** tociclete, de către patru poliţişti, careţi strîngeau de mînă cu copci.

— Dumneavoastră sînteţi domnul intendent?

— Sluga dumitale. . . Dar să precizăm; intern dentul cimitirului, nu al închisorii. Vă atrag atenţia că aici e cimitirul.

— Cu dumneavoastră vrem să vorbim. Putem intra?

— Cum de nu! Dar văd că>mi aduceţi nişte arestaţi. . . Sînt obişnuit săii primesc numai morţi. . .

Şeful echipei de poliţişti dezveli o emblemă, prinsă pe reversul gulerului hainei, ridicat cu discreţie. îmi şopti:

— Siguranţa generală! şi rîse de precizia mea. . . Sîntără şi una şi alta, zise el, întrcbuim ţînd pluralul vulgar cu inteligenţă.

— Cum, şi una şi alta?. . . Nu înţeleg.

— Sînt arestaţi, dar sînt şi morţi. . . De arestat ham arestat noi, dar că sînt morţi asta o ştiu numai ci. . .

— Niam spus că sîntem morţi, zise cel mai bătrîn din deţinuţi, cu un accent ca şi cum vorbea de dincolo de uşe. Am spus că ***am fost. . .***

— Cum zici? întreb. Ce zici că aţi fost?. . . Lăsaţid, vă rog, să vorbească, nud întrerupeţi, domnule comisar.

— Am zis că am fost morţi. . .

— Şi nu tnai sînteţi morţi?

— Nu. . .

Poliţiştii răspunseră cu o revoltată ridicare de umeri.

— Le>am fi tras noi o bătaie bună şi leiar fi tre« cut pofta să facă pe foştii morţi, dar nu **neta** lăsat prefectul, şi procurorul nea trimis în anchetă.

Apropiindujse de urechea mea, şeful şopti:

— Sia stricat şi poliţia. Prefectul e amator de tablouri. Şeful Siguranţei face poezii, primul' procuror e pianist. . . înţelegi. . . Nu mai e poliţia ce'a fost, o autoritate cu c. . .

Ultimul cuvînt, care voia să fie un plural feminin de masculinitate, fu atît de insinuat încît abia ham perceput, ofensat de intimitatea la care îşi permitea să mă scoboare poliţistul.

— Domnul procuror cere anchetă la faţa locului. . .

— De ce mă strîngi aşa? Dă>mî drumul, dom' nule, zise cel mai bătrîn dintre arestaţi, că nu sînt nici fur, nici tîlhar.

Cuvinte chirilice. . . Ciudat!

— Nu pricep ce vreţi să anchetaţi, zisei, luîn> dumai pălăria şi bastonul. . . O să mă iertaţi, sînt chemat de urgenţă la Morgă. . .

— Avem ordin scris de Ia Parchet. . . Vă rog, să nu ne jucăm, răspunse, impertinent şi ameninţător, şeful echipei. Poftim. Negru pe alb. Vorba vine, e scris cu violet. . .

Amestecul de seriozitate şi rînjet din personali' tatea poliţistului, grav şi sceptic, riguros şi glumeţ, mba displăcut. îi luai din mînă hîrtia. . .

« Domnului Ministru de Interne. Confidenţial.

Vă rog să binevoiţi **a** pune la dispoziţia Parchetu* lui, prin Serviciul de Siguranţă, toate mijloacele de verificare şî control pentru a se dovedi dacă

indivizii Oreste Popa ţi Gheorghe Matei au fost întnadevăr morţi ţi îngropaţi. Ei pretind **nu** numai că au fost morţi, dar că au ţi înviat. . . Din arhivele Siguranţei lipseşte cu desăvîrşire o secţie a decedaţilor liberi, asupra cărora nu există nici o supraveghere organizată, cimitirele guvern în* duise încă autonom. Vă rog să aprobaţi ca agenţii noştri să poată cerceta scriptele cimitirelor, în scopul de **a** se vedea dacă şi cînd au existat numele de mai sus şi la ce dată se găsesc înscrise în seria decedaţilor.

Cercetîndu'se arhivele din capitală, de Stare Civilă, numele acestora nu se aflã trecute nicăieri, înnainte de a fi trimişi numiţii în judecată, **cu** actele dresate, subt acuzarea de înşelăciune ţi de port abuziv de titluri, Parchetul e de părere să se facă o apreciere justă. Cazul nu este din neferit cire unic. Se pare că o boală s>**a** ivit de curînd. Ni se raportează de către mai multe Parchete că **stau** primit din ţară denunţuri. . . Unii indivizi ar afirma că ar fi fost morţi şi că nu mai sînt. Autorităţile civile, de acord cu cele bisericeşti, refuză să admită aberaţia, şi nu voim încă să credem că avem deta face cu o epidemie morală sau cu o imitaţie bolnăvicioasă, fără o prealabilă radicală documentare. »

Nu mita venit bineînţeles să cred că sc poate măcar pune asemenea discuţiune.

— Nu sînt cumva victima unei înscenări de farsă? am întrebat.

—- Uite toate legitimările noastre, dacă te mai îndoieşti, răspunse vexat şeful, care mă şi aşezase între subalterni.

— Nu. O să telefonez.

Pusei pălăria şi bastonul în cui, înnapoi.

Parchetul ţinea o şedinţă a cazurilor relatate şi, întno mare larmă de voci şi interjecţii, deosebii, vorbind cu primubprocuror, ironiile împestriţate cu considerentul serios.

— Vreau să vătntreb, domnule procuror, dacă, întnadevăr, în numele onoratului Parchet **stau** prezintat patru domni de la Siguranţă pentru o cercetare la cimitir. . . Aceşti domni au adus, arestaţi şi imobilizaţi în lanţuri, doi necunoscuţi în vîrstă, care afirmă că au fost morţi şi îngropaţi. . . Da?. . . Numaidecît.

— Din ordinul primului (procuror, scoateţi fiarele de la mîini imediat. . .

Agenţii **se** supuseră, înjurînd, şi, liberaţi de strînsoarca mîinii, cei doi oameni îşi dezmorţeau încheietura.

— Ce ţbam spus eu? escrocii au totdeauna parte de protecţii. . . zise şeful poliţist.

Cu spatele către biurou şi pasionat cum devenii de strania împrejurare, n>am simţit că trecea timpul vorbind la telefon cu primukprocuf ror.

L.ăsai receptorul din mînă şi găsii biuroul plin de lume. Venise şi Mărgărita, să cureţe. O văzui albă, cu buzele vinete, răzimată, cu ochii închişi, de părete, împietrită de cele ce auzea, cu ampli< ficaţiile minţii superstiţioase. Cîteva femei, rămase în consternare, cu luminările în braţe, ca un znop de macaroane.

— Eşti bun, dumneata, sămii spui în ce an ai murit?. . . întrebai pe cel mai bătrîn.

Trebuia modificată terminologia.

— După **1700,** zise bătrînul. . . Nu*mi amim tesc anul.

— Totul e de prisos, domnule şef, registrele noastre mau mai mult de şaizeci şi doi de ani. . . Trebuie să renunţăm. . .

O femeie bătrîna din popor, cu bariş negru, muma unui mormînt sărac de prin ciulinii din valea din fund, se apropiase de «morţi» şi le

mîngîia cu o mină uscată, lin, obrazul. Ea crezu numaidecît în învierea lor.

— Dacă aţi înviat, mamă, le<a spus bătrîna, o să învie poate şî Şerban. . . El a murit abia de doi ani. . . Trebuie să mai aştepte, poate. Şi atunci înviază şi bărbatul meu. . . L>aţi cunoscut pe Marin? Un om oacheş, pipernicit. . . însă inimos. . . Mergea niţeluş cam tîrîş cu un picior. . . Viaţi întîlnit cu el, dacă veniţi de Acot lo?. . . A închis ochii cam pe la Paşti. . . acum vreo douăzeci şi doi de ani. . . Liam înmormîntat lîngă Buzău. . .

Oamenii tăceau, liniştiţi ca nişte ne*oameni, şi doamnele care se mat aflau de faţă trecură cu tot sufletul de partea femeii bătrîne cu barişul negru, înconjurînd pe deţinuţi.

— Dacă niaveţî unde sta, poftiţi la mine, zise o cucoană cernită, către morţi. . .

— Comunicaţi domnului primiprocuror că nu putem face nici o cercetare, zisei.

— Haideţi în motociclete! porunci şeful de agenţi.

Ieşiră din cancelarie şi, pe poarta cimitirului, în stradă. Agenţihşofeuri apăsară în pedale şi bubuitura porni.

— Merge singură ? întreba cel mai bătrîn dintre arestaţi.

— Da' cum ai vrea să meargă, cu 'boii? răspunse cu prostească obrăznicie agentul,

— Ce zgomot!

— Nu e ca în cer la el, zise cu batjocură şeful comisar.

53

_____S*a instituit azi pe lîngă Parchet o comisiune din care trebuia să facă parte neapărată, de consilier, «directorul », cum i s-a dat titlul, al cimitirului principal. Matilda o să fie mulţumită de gradul căpătat, onorific, chiar fără spor de salariu, şi mai ales de distincţiunea că sînt singurul iactor competent în specia juridică nouă a foştilor morţi.

între noi figurează şi cîte un reprezintă ut al cultelor recunoscute, vicarul nostru, un canonic catolic, un rabin, un păstor protestant etc. şi un medic. Prin stăruinţele primulubprocuror, singurul magistrat neînclinat spre luarea în derîdere a eveni? mentelor, ni s*a dat o sală de şedinţe, dezafectată, de Ia unul din tribunale, şi o echipă complectă de personal, un judecător de instrucţie, cu grefier şi arhivar. Erau de cercetat o sută douăzeci şi trei de cazuri de foste morţi, după o procedură ce trebuia abia improvizată şi după un cod al căruia criteriu trebuie găsit acum.

Un jurămînt ad.hoc neo legat de împuterni* cirile şi datoriile noastre: «jur înnaintea iui Dumnezeu şi a oamenilor că voi judeca fără părtinire, cu conştiinţa curată, fără mînie şi grabă, la lumina dovezilor şi a sincerităţii, cazurile ce mi se vor înfăţişa».

Primubprocuror a înlăturat din primul moment bănuiala escrocheriei, tăgăduind dreptul ce«şi

arogaseră Parchetele ţi autorităţile de poliţie din ţară la această calificare şi considerînd mai repede apariţia întâmplărilor denunţate ca o boală a sensibilităţii, ca o neurastenie gravă, ca un gol sufletesc ce trebuia bine examinat, înnainte de a se expertiza bolnavii presupuşi la spitale sau la instanţele penale.

întîia şedinţă a durat toată ziua pînă noaptea tîrziu, citinduise rapoartele telegrafice ale cîtorva prefecţi, care nu puteau să tolereze vîlva pricinuită de către «foştii morţi». Pretutindeni, poporul **se** grămădea să*i vadă, aducîndude daruri, pe care implicaţii le refuzau. într.o comună, arestarea unuia a dat naştere la dezordine, oamenii au sărit în ajutorul lui şi bau scos din mîinile jandarmilor, vociferînd. Prefectura trimisese o trupă de ajutor, şi sătenii în fierbere, în faţa primăriei, uitaseră de toate treburile lor, adunaţi **cu** femeile şi copiii. Raportul cuprindea zece coli pline.

E o poveste de necrezut. Parcă toţi sînt nebuni, şi oamenii şi personajele şi autorul raportului.

Sătenii, somaţi să scoată din mijlocul lor şi săd dea pe mort autorităţii, **stau** opus. La a treia somaţie, trupa, care ameninţase, a tras o salvă în vînt. Mînia oamenilor a sporit, «Trageţi în ei!» porunci comandantul, asistat de procurorul judeţului, — şi soldaţii traseră orbeşte. O sută de gloanţe intrară odată, pe o singură însutită descărca» tură, în populaţia nemişcată. . . Ce s*a întîmplat, că **nta** căzut nici unul *1* Scos din fire, magistratul porunci a doua salvă ofiţerului comandant, care, cutremurat de o impresie, răspunse că nu mai repetă comanda.

« Pe răspunderea mea, soldaţi, faceţbvă datoria! » ar fi strigat magistratul. Soldaţii steteră neclini tiţi, cu ochii la ţărani.

Atunci, procurorul ieşi înnaintea plutonului, zmulse arma unui soldat si, ochind în grămada de oameni, zise: « Să vă arăt eu cum trebuie să trageţi! ». Şi trase. Ţintise în trupul unui copil, cel mai apropiat de el, şi copilul rămase în picioare. I se părea magistratului căd fuge mintea. Se împletici, îşi recapătă hotărîrea şi mai trase o dată întrmn om înnalt, care, făcînd doi paşi înnaintea locuitorului ochit, trebuia să primească focul în piept. Glonţul se risipi pe drum. Atunci magistratul căzu în genunchi, pradă fricii. Ra< portul descrie scena în amănunţimi. Magistratul striga: « Iertali (mă, oameni buni, că **nu** ştiu ce fac! ».

— N*am mai pomenit! ziseră preoţii din comb siune. E, întnadevăr, un raport oficial?. . .

— Semnat, vizat şi înregistrat, lămuri primub procuror, — şi strict confidenţial, cum vedeţi. Şi continuă: Armata **a** înnoptat în sat şi, dimpreună cu locuitorii şi cu fostul mort, **stau** dus la biserică, rugîndu<se lui Dumnezeu.

— Trebuie să fie o gravă eroare sau o scama; torie, zise vicarul, o rătăcire a tuturora.

Şedinţa **a** durat pînă aproape de miezul nopţii, examinîndutse documente şi, avîndu**.se** în vedere funcţiunea principală a fiecăruia, s***a** luat hotărîrea ca şedinţele de examinare a rapoartelor să aibă loc noaptea exclusiv.

Am copiat din hîrtiile mai caracteristice. Sînt mai multe sute.

54

Un locuitor din Corbii.Mici trimite prefect tului de judeţ, Dumitru Ntcolau, o scrisoare:

Se petrec, domnule prefect, lucruri tăinuite, şi înţelegerea e luata, peste tot, ca niciodată să nu sufle nimeni un cuvînt. Temere este peste tot locul. Temere pe de o parte, şi parcă şi nădejde cîteodată: sîntem nedumeriţi. Nu vede toată lumea că este ceva nou? Ni se zminteşte mintea, ne înşeală ochiul? Numii vine să cred că e numai unul din noi nălucit, — căci toţi vedem la fel. Cam pe la toate răspîntiile se aud şoaptele ascultate nu mai de mult aseară, dinaintea puţului ctitorii' lui Noe.

« — Liai văzut?. . .

—• Da' cum să nud văd?!

— El să fi fost? hai văzut bine? teiai uitat la el de aproape?

— De, mai ştiu şi eu?... Mite frică, frate Gheorghe, să mă apropii de el. . . Cînd îl văd, mi se întorc minţile în cap şi îmi tot zic: el să fie ort mă înşel eu? Leit el. . . Mă crucesc. îl cunoşteau şi cîinit. . . Uite, ham văzut întîtaş dată, veneam încet, numărîndu«mi banii de pe porumb. La cotitură, ridic ochii şi îmi vine rău. . . era tot el! işi răsucea mustaţa întocmai ca el, cu deştiul mic. . . Tot aşa îmbrăcat peste tot. . . întocmai.

— Să ştii că e făcătură la mijloc, mă vere. . .

— Parcă sînt nebun, ţi<o spun drept. . . Acum, cînd îl văz, îmi scot căciula şi mă fac verde. El nuişi aduce aminte parcă de nimic; zîmbeşte aşa, cam în batjocură, şi mă întreabă:, ,Eşti sănătos, Gheorghe?" şi se uită drept în gura mea. Marţi ham zis: „Nu mă mai fierbem loc, jupîne, că mă spînzur. . .". îţi spun drept că am plîns şi că nu mai am linişte. Mă gîndesc toată noaptea numai la el.

— Ce<o fi cu blestemăţia asta? Cînd ştiu bine că eu bam turtit capul cu mîinile mele şi ham sleit creierii ca un ou de vierme, că bam golit burta de maţe. . . Şi săd mai văz dinaintea ochilor mei? Nu cumva ni se pare, bre! Zi că ni se pare! Zi că nu se poate, — că înnebunesc.

— Măi frate, ciudat lucru este că nu mi se pare deloc. . . »

Vă aduceţi aminte. Acum treizeci de ani, în răzmeriţă, au fost ucişi, pe drept şi pe nedrept, o grămadă de stăpîni. Unii din oameni au fost descoperiţi, alţii nu. Dar şi din oameni au fost mulţi împuşcaţi fără vină. Boierul Alexandru stăpînise judeţul Oltului. După ce răscoalele se potoliră, el arăta poterelor oamenii de care voia să se scape, pentru v<o brazdă de pămînt, pentru vo femeie, şi ei erau duşi pe jos, încolo, peste dealuri. în muchia dealului se ridicau puştile, ca din greşeală şi ca şi cum oamenii ar fi voit să fugă. Şi potera se întorcea într*altă comună, fără oamenii pe care îi lepădase.

Ştiţi că toate cercetările făcute pentru dovedirea omorîtorilor proprietarului Zănog mau dat nimic. Vreau să spui că bam omorit noi, tot satul, şi nu viaş fi spus nici azi, dacă nu bam fi întîlnit în carne şi oase pe proprietarul Zănog, ucisul de noi.

Părerea noastră de rău e foarte mare după ucb derea lui, pentru că bam omorît în pripă, numai aşa, ca să omorîm şi noi, cum omorîseră întrialte

părţi şi alţii, care treceau prin sate şi spuneau că j venit revoluţia şi că ei se duc la revoluţie.

Boierul Zănog fusese un om tare cumsecade, nu ca alţii, dar nu găseam pe cine să ucidem şi l-am ucis pe el. Să nu credeţi, domnule prefect, că am dat cu topoarele, cu furcile, cu reteveile cumva. Nu. L.am omorît cu mîinile, cu opincile şi cu picioarele goale. Liam chemat în şosea şi i.am spus: « Vrem să te otnorîm ». El ne«a între* bat: «De ce? că nu viam făcut decît bine». Noi am răspuns: « Trebuie să te omorîm, fiindcă a venit revoluţia». Şi bam omorît trăgîndutl, rupîndud, turtindud, cocoloşindud şi călcîndud pînă s*a făcut noroi roşu şi nta mai rămas din el, în praful şoselei, nimic, nici oasele. Boierul Zănog intrase în pulbere ca o pată de cerneală întrio sugătoare de la primărie. Rămînea din el numai o murdărie neagră întinsă pe şosea.

De ce vă spun toate acestea? o să mă întrebaţi, după ce faptele s>au prescris. Fiindcă ne întîlnim fiecare din noi în toate zilele cu boierul Zănog, Nu ştiu cum vine, de unde vine şi unde stă noaptea. Umblă toată ziua deta lungul şoselei şi se uită la praf. îl întoarce cu vîrful biciuştii, dar, afara de locul unde a pierit, parcă a uitat celelalte împrejurări. Numai că te vede şi te întreabă: «Eşti sănătos, Gheorghe?. . . Ce face Anica?. . . B — «Mulţumim dumitale. »

Lucrul e foarte adevărat. Nimânuia nu i se pare şi totuş credem că avem năluci. Sia zăpăcit multă lume în vremea asta. Trece cîte un om. De acolo, din poartă, cineva se uită în lungul drumului. Omul zice: «Parcătl cunosc. . . Dc unde?» Nu.şi aduce aminte. Face cîţiva paşi, iar se opreşte, pe urmă semtoarce speriat. Stă ce mai stă şi o ia la fugă. L<a cunoscut. Murise acum cîţiva ani. «Dumneata eşti, nene Cutare?» Şi cel din poartă pleacă rîzînd.

De la noi au înviat, cum zic ei, mai mulţi. Şi prin alte părţi, au înviat şi au trecut pe la noi, Neiam deprins urechea cu pasul lor de noapte, cu toate că nu ne putem deprinde. Cît ţine întunericul, trec pe şosea, cîte unul, cîte doi, încălţaţi ca în nişte pîslâ şi şomoiage de paie.

& Bună dimineaţa! » strigă cîte unul, tocmai după ce sta înnoptat de tot. Bună dimineaţa în toiul nopţii! ce vrea să zică?

Şi tot felul de zvonuri şi de şoapte dau ocol amărăciunilor noastre. Unii zic că sta întors Messia, că au venit Mîntuitorii, că se pregăteşte ceva, ce mar mai fi fost, că star fi apropiat sfîrşit tul lumii, că star fi înccpînd iarăş un început, dintnaltâ parte.

Ia, domnule prefect, nu mai ştiu nici eu ce să mai spui.

Din Belciugari, la celălalt capăt de ţară, o altă scrisoare:

La curtea domnului Dinu Petre, **sia** ivit tatăl soţiei, Lnmbru, decedat acum şaisprezece ani. £1 a venit cam pe la miezul nopţii, din cimitirul Sfinta Treime. Prin zăpadă şi îmbrăcat de vară, pentru că fusese înmormîntat în mai, bătrînul **se** grăbea. Lătrîndud cîinii în bătătura conacului, a ieşit vătaful Marin şi ba găsit în grajd, micşorind lampa, care ardea cu flacără mare, căci, pe vremea lui, Dumnezeu săd ierte, nu ştiu cum să mai zic, domnul Lambru era cam zgîrcit. împrejurul capului îi pilpîia boierului un fum ca de pucioasă. Mersul era mai ciudat, neauzindu'bse pasul şi parcă plutind de un lat de mînă deasupra podinei din grajd.

Bătrînul s.a dus la vite. Lca mîngîiat pe şolduri, vacile şi oile nu s<au speriat, pentru că, în lipsa lor de grai, încă din noaptea din Betleem, cînd au suflat abur cald în pruncul care trebuia şi el ucis şi înviat, poate că vitele ştiu mai multe lucruri decît noi.

Vătaful Marin **sta** ţinut după domnul Lambru ca după un hoţ, pregătit săd doboare cu ciomagul, dacă ar fi desprins de iesle vre una din vite şi, ascunzîndu**'Se** pe după cai, voia să'i vadă faţa mai bine, şi a strigat de două ori:

— Cine e?

Dînd cu ochii de socrul domnului Dinu Petre, întîi s<a zăpăcit, apoi **sta** şters Ia pleoape, ca îl cunoscuse din viaţă. Şi cînd bătrînul ha în« trebat:

— Ce mai faci, tu Marine? dar mare ai mai crescut! vătaful a ruptio ***deia*** fuga, şi s«a oprit tocmai la casa proprietarului. A trîntit uşa, a încuiat.o pe dinăuntru şi a căzut jos, la picioarele domnului Dinu.

— Ce te*a apucat, măi Marine? ba întrebat stăpînul il. Nu te'am văzut niciodată dîrdîind aşa.

— Ia, strigoiul! răspuns vătalul. Strigoiul boierului Lambru.

Domnul Dinu Petre a rîs.

— Ai căpiat. Marine.

El nu credea în strigoi. Învăţase carte multă, era obişnuit cu ale timpului şi avea multă judecată. Strigoi? Strigoii umblă prin capetele ţăranilor proşti. Cum ar putea să fie strigoi în văzul şi ştiutul oamenilor? Ar fi nefiresc, aşa spune. El ***îşi*** aduce aminte totdeauna **cu** groază de o descc perire pe care o făcuse în sat, venind din străină* tate. Dar asta era altceva. în pâlimarul unui gospodar, văzuse, bătută cu un piron în grindă, inima unui mort, răpită dintnun mormînt des> tăcut noaptea, subt cuvîut că omul îngropat de curînd se făcuse strigoi şi turbura tihna locui' torilor din comună, care **stau** hotărît, după o datină din bătrîni, sad dezgroape şi, înjunghiin. dud subt coaste, săd zmulgă inima şi să i<o răstig- nească. Un holovan de muşte muşuroite colcăiau pe inima din cui a strigoiului osîndit. . .

De cînd **SM** însurat şi munceşte moşia soţiei lui, la Cărpineşti, de auzit a auzit de strigoi, dar nimeni nu i<a arătat niciodată unul.

— Ai băut ceva, Marine, zise boierul.

— Du<te ţi vezi ţi dumneata, sărut mina, răsi punse Marin.

— Nu le duce, să nu răceşti, zise cucoana. Ştii că temcearcă mereu guturaiul.

Totuş domnul Dinu Petre se duse. îşi puse tuba de vulpe şi trase căciula pe urechi. Ca să fie, deşi slobod de erezii, ferit de vreo întîmplare, luă clinii cu el şi porni la grajd.

Sta întîmplat sau nu ceva, boierul se întoarse de-a fuga în casă, trînti uşa, ca Marin, şi fugi pe la toate să Ie încuie ţi căzu întnun jilţ, lîngă cucoană ţi cele două fete mari ale lor.

— Ce ai, Dinule? ba întrebat cucoana.

— Mi se pare că e adevărat, răspunse el, uitîm duise speriat la geamuri. Sînt închise bine,' L.am văzul! Strigoiul pusese gura la o lîţă ţi sugea, li era sete. Cînd am intrat în grajd, începu să zîmbească, şi, văzîndud că vine spre mine cu braţele întinse, mă dădui înnapoi. înehizînd grajs dul, mi s>a părut că nu a apucat strigoiul de pub pana hainei, care mi se prinsese în uşe, şi era să înlemnesc. Nici cîinii mau voit să mai intre; au mîrîit, s>au uitat înfricoşaţi ţi au plecat. Ştiţi ce viteaz e Grivei: tremura ca un cal în vecinăi tatea lupului. Nu se mai alătură nici unul de grajd.

Cucoanei i se păru că înnebuniseră şi Marin ţi boierul. Dar privirile îi rămaseră pironite la geamuri. în umbra ferestrei se străvedea parcă un chip de om care căuta înnăuntru şi care se lipi de sticlă. Nu era o închipuire. Nasul strigoiui lui se turti pe geamul aburit.

— Uited! şopti tremuricid cucoana. A venit'.

Domnul Dinu Petre nu cuteza să mai vază. Şira spinării îi era rece şid spînzura de ceafă ca un lanţ dc puţ, şi cucoana nu>şi mai putea mută, de frică, privirea din fereastră. Bătrînul făcu un semn. Apoi bătu în geam:

— Nu mă primiţi în casă' zise bătrînul.

Soţii abia mai avură puterea să sufletn lampa din mijlocul odăii şi, fâcîndu-se întuneric, unul lingă altul îşi îngrămădiră ochii în negură, **nepu»** tincioşi să<şi dea seama ce este adevărat şi ce li se pare. Cînd mai bătu o dată bătrînul în geam, soţii simţiră treeîndude prin minte o filfure ca de zbor.

— Mbe foame! zise bătrînul, ţî stete puţin ca să capete răspuns.

— Ai auzit?. . . şopti cucoana Elena. A spus căfi e foame. CefO fl însemnînd asta?. , . bam făcut toate pomenile. Nra rămas nici un soroc neîmplinit.

— Mi se pare, zise domnul Dinu, căaînd in gol, că în ultimii ani ai cam uitat. Mîine mă duc Ia tîrs; şi cumpăr luminări, ulcele şi basmale. Să faci diside^dimineată colivă.

— Ce crezi tu, Dinule? ii întrebă cucoana, pot să fie strigoi? Şi s*ar putea să se & făcut tocmai tata strigoi? Pentru ce?

Pus în faţa lucrului plin, domnul Dinu Petre se gîndi puţin. Se sculă din colţul de odaie, în care stătuse ghemuit, şi zise:

— Eşti o proastă, şi eu sînt şi mst prost ca tine. Este cu neputinţă!

închis **întriO** încîlcire şi neştiind hotărît ce să mai creadă, îl apucă mînia. îşi ridică semeţ capul. Puse mîna pe puşcă. Se duse tiptil la geam.

Strigoiul păşea ograda către poartă, negru în zăpada scinteietoare. Luă domnul Dinu puşca la ochi, o sprijini bine între bărbie şi umăr, chiti ţi trase.

— L'am omorît! zise domnul Dinu Petre.

Un urlet de cîine împuşcat rupse rotogolul tăcerii. Grivei fusese dat peste cap.

56

Următoarele relatări veneau dintno mb năstire.

în luna februar, brazdele unui vînt ca de piatră se izbeau de mînăstirea noastră, prinsă în zăpezi învîrtitoare. Nopţile utreniilor îngheţate, înspăimîntă toacele pustii ale nefiinţei, tăbărîseră pe mînăstire. La 2 din noaptea de marţi, abia începuse slujba. Eram la ectenii. Amorţiţi, în> gheţaţi în străni, auzeam vocea slabă a citeţului, din mijlocul bisericii, întreruptă de troznetul şi scrîşnirea turlelor. Fratele citea tocmai Episi tolia lui Pavel către corinteni. Cucuvaia care trăieşte de patru sute de ani în pantocrator, se strămuta prin faţa candelelor, de pe tîmplă pe lanţul policandrului, ŞL de cîte ori i se aţin. gea gheara de lanţ, se întorcea tipînd în haosul bisericii.

Un vînt nea umflat deodată camilăvcile.

— închideţi uşa! strigă stareţul din strana lui depărtată.

Se auzi murmur de lume.

Stareţul îşi întoarse aspra căutătură cenuşie peste noi şi se dete jos pe papura Iui. ca să mustre pe cei ce veneau atît de tîrziu, la un ceas şi mai bine după loaca de noapte.

Dar abia trecu de scobitura strânilor, şi stareţul se întoarse:

— Veniţi să vedeţi, striga preacuviosui arhb mândrit Visarion către preotul din altar.

Arhimandriţii şi protoslnghelii, ieşind din străni, văzură încolo, pina»n fundul bisericii, cîteva sute de călugări albi, venind din viscol şi îmbulzindutje la intrare ca în icoanele drepţilor şi cuviosilor zugrăviţi în tindă.

— Hristos a înviat! părinte Ieremia, zise schivi nicul Macarie.

Hristos a înviat, acum, înnaintea sfintelor pa« timi? Care Hristos a înviat? Mai este un Hristos? Cine ia numele lui în deşert? Şi din ce schituri, chinovii şi scorburi vin toţi părinţii ăştia la noi, acum, în mijlocul iernii?

Un duh de pădure însoţea, ca un miros al lor, salbăteciunile.

Citeţul întoarse capul, stete din citanie, şi se duse în altar, arătînd celor din jurul prestolului pe ieromonahul Dionisie, începătorul obştiei.

Preotul de rînd, în odăjdii, scoase capul pe deasupra uşilor împărăteşti. Făcînd cruci mari, preacuviosui Dionisie venea întrocolo. Preotul fugi pe uşa din dos, cum se găsea, în veştminte, în curtea mînăstirei, strigînd: « Iisuse, Fiul lui Dum> nezeu!. . . Satana mînecă la noi!. . . »

Ziditorul mînăstirii trecu pe lingă mine, preţ cum spusei.

— Bun e Dumnezeu, frate Iachinte, îmi zise.

Ştia cum mă cheamă, bam pus o metanie şi am voit săii sărut mîna.

— Nu te apropia încă de mine, zise stareţul. Carnea mea creşte la loc cu încetul. Ca Lazăr sînt, abia sculat din mormînt.

Părinţii noştri din mînăstire apucase care încotro, şi eu rămăsei să slujesc stareţului Dionisie, răposat întru Domnul acum doua sute douăzeci şi doi de ani. Duhovnicii, preoţii, ierodiaconii şi arhimandriţii, în odăjdii şi stihare, ieşiseră cu

Evanghelia şi cădeîniţi şi, dînd ocol bisericii, strigau:

—Venitta Satana în mijlocul nopţii Ia noi. . . lisuse, Mielul lui Dumnezeu, nu lăsa pierzătorului de suilete puterea să ne ispitească.

— Amin! răspundeau fraţii întrmn glas; şi năpraznicul vînt înneca gemetele, sfişia vocile încă fierbinţi, aruncînd rugăciunile şi împraştiint dude în beznă şi nămeţi. Talazcle de omăt se tăvăleau ca nişte aşternuturi răscolite, perdelele groase de gheaţă se rupeau în cartea de argint şi aur, pe care degetele degerau ca nişte încuietori cu paftale. Un preot începea pe de rost capitolul din Evanghelie al fecioarelor înţelepte şi al cam delelor pregătite. Iclisiarhul, de la un capăt al obştiei, striga:

— Citeşte mai bine că « A ieşit Semănătorul să semene. . . »

— Las' că e bine, preacinstite părinte. . . răspundea o voce de subt amvon.

Şt fiecare cînta un cap, un psalm, un tropar şi «Sfinte Dumnezeule, Sfinte fără de moarte», după cum îl ajutau mintea şi învăţătura.

— Tare mă doare sufletul, părinte arhimandrite, se văieta un protosinghel.

Răzbiţi de frig, fraţii S.au dus în chiliile calde, dar cum nici unul nu mai avea puterea să rabde singurătatea, cite doi'trei laolaltă se înghesuiau ca să se mîngîie şi să se lămurească.

în biserică, numărul monahilor albi, care înfrb coşase obştia, se făcuse mare, da din biserică pe dinafară, se revărsa pe drumuri, printre sălcii şi răchite, umpluse faţa heleşteul ut îngheţată pe papură şî trestii, şi nu se mai sfirşea din toată zarea Siau aprins luminările şt cele două polii candre. Părintele Dionisie se uita la sfintele vase, vorbea cu unul de.ai lui, un monah păros, cu barba pînă în ochi şi în curea.

— Eu am lăsat odoare de aur adevărat, şi uite acum cn ce se slujeşte.

— Preasfinte. . . sînt la muzău, îl informai eu.

— Ce«ai zis, bre?

— Vlădica cel mare le.a luat, preasfinte, acum zece ani, si le.a turnat din nou, ca să le înfrumu. seteze, zise un alt monah.

— E adevărat, preasfinte. Preasfinţia.voastră aţi pus cîteva şiruri de rubine şi mărgăritare prim. prejurul potirului. Vlădica a zis că e mai frumos să nu se vadă, şi Ie.a dat ca să le toarne din nou sfintele vase, aşa ca pietrele să rămînă pe dină. untru, în miezul aurului.

— Aşa se lucrează azi, bre!? se miră ziditorul.

— Aşa, preasfinte. Cînd se dreg lucrurile vechi, care nu mai plac, le intră scumpeturile pe dină' untru, ca să fie ca şi sufletele noastre, nevăzute şi strălucitoare întru întuneric, zise un frate.

Ceilalţi călugări albi cercetau icoanele şi se mirau şi ei. Unii se cunoşteau, alţii nu, şi se uitau unii la alţii. Părintele Dionisie, însoţit de mulţi călugări care grăîau în mai multe chipuri, voia să se uite de.aproape la zugrăveli.

— Nu se mai vede nimic, părinte arhimandrite Ce.i asta?

— Pictură cu oloi, spuse un monah care murise de curînd, executată de Max Spintzler din Copem haga, o celebritate, preasfinte. E şeful unei şcoli artistice care împărţeşte linia în puncte şi din puncte face Ceaţă.

— Taci, bre deşucliiatule! zise stareţul Dionisie.

— A fost concurs subt preşedinţia ministrului, preasfinte.

— Cine'i acela, bre? Taci, deşuchiatule! îţi mai zic. Că abia înviaşi din morţi şi te trimit Răului înnapoi.

— Să vie moş Niculai, porunci stareţul Dio. nisie, să şteargă toate aiestea şi să le facă la loc.

— Ni>i foame, cinstite părinte, se plîngeau călugării albi, care sosiseră ca la vreo patru mii şi purtînd fiecare împrejurul scufiei o aţă de rază albăstruie, ca un fir de beteală licărită. Unii din ei nu mai gustaseră pîine, după cîte spuneau, de cîte trei veacuri întregi.

— Frate chelar, porunci stareţul Dionisie. Dă cîte o cană cu vin şi merinde bune.

— Cbelăria e goală, merinde nu>s, şi chelăriile vechi stau dărîmat. Nici căni nu se mai găsesc. Sînt la minister.

— Vom vîdea la ziuă, fraţilor. . . Rugaţbva fierbinte.

Nu ştiu, să fi fost o nălucire, care nu a fost numai a mea. Toţi părinţii au văzut ce povestim aici, şi cîţiva zac de atunci bolnavi.

Subscrie lîngă scriitorul acestora chinovia în* treagă şi mărturisesc în frica Domnului arhimam driţii şi duhovnicii. (Urmează trei sute douăzeci şi trei de iscălituri.)

i.___I Canonicul din comisiune explica felul deose< bit cum înviase pe timpuri Mintuitornl. Dacă va fi să fie, cînd va fi să fie, învierea se va petrece întocmai ca atunci.

— Cu Domnul nostru lisus Hristos, învierea sta săvîrşit aşa: El înviase odată pe pămînt, şi sta suit la ceruri cu sufletul şi trupul. Dovada o aduc apostolii, care bau văzut. Fiind pe o înnălfime şi vorbindude cu duioşia şi cu tristeţea dulce a unui Dumnezeu care se făcuse om numai ca să guste amărăciunile vieţii mărginite şi care murise odată şi înviase, păru ca o haină uşoară, clătinată de vînt. Pasul i se desprinsese lin de pămînt, rămăsese un timp apropiat de ţarină, pînă ce şi cele din urmă cuvinte vor fi fost rostite, — şi depărtarea crescu pîna ce Domnul nu se mai văzu.

Sta suit repede la ceruri, ori s*a suit înceţi — Apostolii nu mărturisesc, ei fiind Irige nune luaţi şi cu ochii şi cu genunchii. Cînd şi.au ridicat cape< tele, Mîntuitorul se mai vedea cît un fluture alb.

Cei care vedeau dincolo de ceruri aduc totuş mai amănunţite ştiri. Ei au scris îu Biblia apocrifă, nerecunoscută şi repudiată de Sinoade şi de Biserici, că Dumnezeu< Tatăl, după suferinţa răstignirii şi a morţii şi a învierii, cînd a trebuit să fie răsturnată piatra grea de pe mormînt.

uriaşă, a trimis un înger albastru ca să descet tluiască, şi care, desfăcînd lespedea din lăcaşul ei, şi aruncîndio deopotrivă cu aripa lui, a scos viaţa din puterea ţărînii. Şi voind să cruţe Fiului o nouă oboseală, • pogorît o podină de nori jos de tot din văzduh, şi pe podină se aria carul de flăcări al proorocului Ilie, minat de însuş lbe, marele surugiu al lumii dumnezei ieşti. Acoperit de o perdea de nori groşi, carul a putut întoarce pe loc şi S'i putut îndrepta, fără să fie zărit de prostime şi de credincioşii de rînd, către cetatea cu clopotniţi şi cu căprioare de jurîmprcjur, albe, păscînd mărgăritare pe ţărmul unui lac de lumină.

Negreşit că, pînă să sosească la porţile de ametist ale cetăţii, Tatăl era înştiinţat dacă Fiul a purces în sus şi dacă se apropie teafăr. Ştafetele erau aduse de îngerii mici, cu gulere de aripi, pe care Făcătorul a>toate ba lăsat fără braţe şi fără trup, ca să nu se lipească frumuseţea lor de nimic pămînt esc.

Este adevărat că în vremea lipsei de treizeci de ani din ceruri a Fiului, trimis să ia chip de om, Tatăl făcuse pregătiri sătşi primească mlădiţa înnapoi, într.un colţ liniştit de Rai. Zeii greceşti şi latini, care umpluseră ţara dc dincolo de văzdui huri şi ;e purtau ca oamenii de jos, căpătaseră obiceiurile urite ale tărîmurilor de unde veneau. Ei fuseseră alungaţi la marginile Tăriei, în marea pustietate, iar cei mai tineri din ei siliţi să se boteze repede şi să se nască din nou, întrtaltă stihie. Mulţi dintrdnşii fură făcuţi caraule la marginile cu întunericul veşnic al grădinilor cereşti, ca să oprească trecerile pe adierile beznei în care îşi ispăşeau păcatele, înnotînd fără oprire în apele negre fără fund, osîndiţii veciei. Cu fecioarele vestale şi cu toate preotesele tinere şi frumoase, din legile vechi, Dumnezeu fu

milostiv, dîndude munca uşoară de paraclisetiţe, să aprindă seara şi să stingă dimineaţa candelile cerului, suflînd o dată duhul viu, si a doua oară duhul mort peste ele, unul de argint şi celălalt de neguri.

întors acasă, Domnul nostru Iisuî Hristos găsi catapetezmele spoite şi zugrăvite din nou, şi Tăria întreagă schimbată în mînăstire, cu popor de stihare şi omofoare. Cîutecele de lume fuseseră alungate odată cu negustorii de vin şi cu lăutarii lui Anacreon, ospeţele conteniseră, chelăriile fuseseră sfărîmate. Din zorii zilei pînă noaptea tîrziu şi din noapte tîrziu pînâm zori, se făceau slujbe. Privigherile se împleteau cu liturghiile, acestea ţineau şapte ceasuri, pînă la ceasul vecer< niei, şi vecerniile se înnădeau cu utrenia. Lăcomia zeilor fu înlocuită cu neîncetata rugăciune şi cu postul uscat. Cînd unui sfînt i se făcea foame, el arunca mîna în aer, oriunde şi orişiunde s<ar fi găsit, şi lua din vlnt un pumn de mană, care călătorea risipită. Mesele fuseseră azvîrlite, scaunele trimise la Iad, ca să fie arse, tacîmurile, cupele — nimicite. Gătelilor şi cusăturilor scumpe li se dete foc, mătăsuriie şi catifelele se făcură rogojini. Palatele S'au prăbuşit odată, ştofele şi covoarele fură mînjite cu o boia ca de sînge. Lumea întreagă sta de vecii vecilor în picioare, cîntînd iecase şi condace şi Mărire Ţie şi Tatăl Nostru în cîteva graiuri felurite.

Cu toate că înviat şi înnălţat, Fiul mai purta în palme urmele piroanelor careţi fuseseră bătute în carne, si picioarele purtau încă, în tălpi, rănile rămase după scoaterea cuielor. Coasta înţepată cu lancea mai era crudă. Cu toate că pe fiecare din rănile lui plutea văpaia albăstruie dintre cruguri, ca un alean, vindecarea lor nu se făcuse de tot, şi Mîntuitorul, îngrijit de îngeri cît columi bele, trebui să stea legănat cîteva zile.

58

Un schivnic din Thebaida, retras Ia Cernica, mărturiseşte duhovnicului Chesarie că o reîni viere este cu putinţă:

în ajunul învierii din morţi, Domnului nu i.a fost greu să scoboare din ceruri, după cum se urcase, cu trupul lui întreg şi în aceeaş mantie aurie cu care fusese îngropat, cu care înviase si se suise la Tatăl. în patru.cinci locuri, unde se rărise şi de unde căzuseră mărgelele, a fost căutată Fecioara Măria, care nu sta chiar în cetate, ci mai departe, întno colibă de lemn sfînt, şi care a dres mantia şi a cusut mărgele noi. Cei care hau văzut întorcînduise, spun că Domnul avea călca' tura unui grădinar printre bujori şi că **sta** apropiat de noi ca un voievod care scoboară din munte.

între cele dintîi lucruri pe care a voit să le vadă a fost mormîntul lui din Ierusalim, şi Golgota, şi pretutindeni preoţii şi arhiereii **s***au lepădat de el şi au tăgăduit că tot el este cela ce **a** suferit moarte şi viaţă. Nimeni nu se desparte de pămînt fără săd rămîie în suflet durerea că ba părăsit, căci pămîntul are un farmec neşters. Şi **sia** dus în biserici, în şcolile preoţeşti, **a** străbătut mînăs* tirile, — iar în catedrala noastră s>a oprit pe jilţul împărătesc pe care şed domnitorii, şi a zis Crezul în timpul liturghiei de acolo. Şi întru tîrziu, înviind şi et, Pontiu Pilat şi călăii vechei legi, s.au sfătuit săd prindă iarăş pe Iisus, dar braţele lor erau slabe, încheieturile li se dezlegau, şi cînd au fost săd învinovăţească din nou la magistratul Iudeei, limbile lor vorbeau aiurea, cuvintele îi înşelau, şi cîţi se apropiau de fiinţa lui, se destrămau ca niște păpuşi de tărîţe. Sutașii alunecau ca pe un pămînt de grăsimi, braţele voiau să strîngă fără să poată, pleoapele cădeau pe ochi şi li se închideau strîns, ca niște coji de nuci, degetele erau ca fără oase, şi suli< ţele lor se încovoiau ca şi cum ar fi fost de sfoară.

Iar cînd Pilat voi să repete spălarea, în semn că el nu ştie şi nu cunoaşte, din vasul plin cu apă, pe care i ba aplecat un soldat deasupra mîinilor, curse tărînă. . .

Intrio comisie extraordinara, care nu poate lucra după normele de poliţie si de administraţie şi trebuie abia să<şi schiţeze potecile intuitiv, starea de spirit alarmată aparţine fantasticului, între divin şt trist. Atmosfera morală înlesneşte diversiunea şi o provoacă în sensul percepţiilor obscure, şi, cu cît se depărtează, cu atît discuţia pare mai apropiată de subiect, pentru că îl suspendă şid întîrzle, înlăturînd obsesia sau intercalînd, între atenţie şi ea, o preocupare momentană, aparent străină. Rapoartele se configurează cu pauzele personale, cu schimburile de impresii, cu amintirile dezasortate şi răzleţe, însă aderente la el prin inexplicabil şi decadenţă.

Adevărata nuanţă sufletească a comisiunii e pur şi simplu frica. Nbi teamă de ce aflăm şi de dosarele pe care le răsfoim. Dacă ceea ce se propune, fără să fie oficial declarat şi pe faţă, ar fi adevărat? Dacă generaţia în viaţă e destinată înspăimîntătorului privilegiu de>a participa Im tr.adevăr Ia fenomenul unic? Ce facem? Ce se alege? Ce vine? O altă comisiune, mult mai importantă decît a noastră, lucrează la bugetul Statului pe anul în curs. De ce folos mai pot fi solemneleti eforturi şi rezultate?

Medicul din comisie **neia** împărtăşit un caz, de atmosferă. Seriozitatea cu care a fost urmărit de colegi indică starea de morbiditate şi de halui

cinare a comisiunii şi curiozitatea noastră, gata să primească şi să asimileze extravaganţa, pregă< tită de atîtea evenimente dubioase şi grave în care înnotăm duşi de beznă.

— Vă povestesc un caz de psihologie, spuse doctorul.

E vorba tot de un mort, dar de un altfel de mort.

Aveam în tratamentul meu un bolnav, pe care, aparent, familia mbl adusese săd caut de o boală de piele.

Se scărpina subt urechi pînă la sînge şi, ca săişi izoleze unghiile, familia îi îmbrăcase mîinile cu nişte perini de puf. Bolnavii atinşi întnunul din punctele de umbră ale insului abstract, au întotdeauna conştiinţa Imprecisă a morbului mistic care aleargă prin întunericul lor şi căruia îi dau însă o derivaţie fizică. Sînt foarte impresionabili şi bănuitori. Folosindutte de materializarea factice a răului lor, îi poţi observa exact, şi, ca săfi ajuţi, te mărgineşti, mai ales că sensibilitatea terenului e pregătită, la înconjurarea maladiei adevărate, concentrînd atenţiunea bolnavului la fruntaria patologică. Adevărul, chiar la oamenii presupuşi normali, trebuie legat la ochi cu o iluzie deasă.

După ce bam convins că suferă precis şi neîndoios de o mîncărime a grumazului şi a bărbiei, sporită imediat prin sugestiune, şi că pricina mîncărimii este de căutat în starea sîngeluî prea unsuros şi încărcat, am lipit definitiv bolnavul, ca o muscă, de preocuparea lui, suficient încleită cu amăgiri, şi, fixat aşa, bam cercetat de aproape, demontat şi deschis.

Care era însă boala adevărată a clientului? O să vă apropii de ipoteza ei, citînduivă exemple din fabula lui interioară.

Dacă bai fi chemat Ia un concert, trebuia săd iei şi sad duci imediat, fără să treacă un singur moment între invitaţie şi realitate. Dar concertul

trebuia să aibă loc peste cîteva zile. Ideea intra pe galeriile unei memorii cu meandre capricioase, care răspundeau parţial în vidul absolut, şi reapărea modificata. Este ca şi cum ai E aruncat pe fereastra unui apartament, din afară înnăuntru, o minge de gumă, care după ce ar fi sărit din odaie în odaie, timp de cîteva minute, şi sar fi deschis de Ia sine uşile înnaintea ei, ar fi ieşit pe altă fereastră şi ar fi zburat, transformată în ce vreţi. Să zicem în papagal.

Ceea ce nu se poate în material, se petrece elementar de simplu în subiectiv: transmutările de substanţă sînt instantanee: gutaperca se face pasăre, cu aceeaş rapiditate ca ideea încapă* ţînare şi ca încăpăţînarea teroare şi act.

Bolnavul se pregătea sufleteşte să participe efectiv la concertul, să zicem, de vineri. Să nu uităm că e luni. Peste un ceas, el îşi mai aducea aminte numai că cineva i.a spus ceva, ceva notat în carnetul de buzunar, dar ceva pe care îl uitase. Scotea carnetul, acoperit de însemnări cu succe» siunea absentă, şi le citea pe toate, căutînd săii atribuie ceva din ele împrejurării precise. Dar nemaiştiind ceti spusese cineva, nu mai ştia nici cine îi spusese ceva. Căuta în imaginile ochiului şi în schemele memoriei. Recita o sută, două sute de nume, cercînd o asemănare, la ureche, cu numele aceluia care îi oferise un concert: ca un om care ar ciocăni cu lingura în marginea unui pahar gol, ca să reproducă un sunet auzit, de vioară. Această persoană se chema, să zic, Dubois: el era sigur, peste două ore, că vorbise cu Dupont. Practicam pe atunci la Paris. Ced spusese însă Dupont, care avea bolnavul conş* tiinţa cad spusese ceva deosebit? Se punea în comunicare cu soţia lui.

« Ascultă, mirai spus tu cumva că bai văzut pe Dupont cîntînd pe flaut la Palais<Royal?»

— «Care Dupont?» — «E adevărat, se îndoia bolnavul: care Dupont? Uite, un Dupont **oarei** care. . . Stai să mă gîndesc. . . Ştii ce? Nud cheamă Dupont.» — «Şi ar fi cîntat acest Dupont al tău din flaut la Palais>Royal?» îngîna imi presionată doamna Dubois. — «Cine ţita spus că era la Palais'Royal? Cred că ţbam spus că trecea pe Pont des Arts,» —« Nu ziseşi tu, acum, că Dupont cînta la PalaisiRoyal? »

Soţia mai avea candoarea naturală săii întoarcă la bunubsimţ.

«Ce putea să cînte? ***Trtwiata?*** Nu ţi se pare curios?» răspundea bolnavul. —«Ba tocmai că mi s»a părut.» — «Ţboi fi spus poate că e vorba de un muzicant oarecare, Wagner ori Saint'Saens, şi tu ai făcut oarecare deducţii. . . »

Soţia clientului meu, în urma mostrelor de demenţă liniştită de acest fel, îngheţa.

Ce se întîmplase? analiza doctorul. Bolnavul meu suferea de facultatea evaziunii şi a emigrărilor din sine aiurea şi prin interiorul lui sufletesc de orizonturi, deosebită. El îşi cercetase carnetul, si Dubois devenise Dupont, eclipsat de o reclamă cu litere roşii, în josul paginilor, din agendă, întrtadevăr, carnetul de buzunar era distribuit gratuit clientelei de către un mare negustor de plăci muzicale din Sud, un anume Dupont&Pils.

Dar s.a mai produs un fenomen, tot de ordinul psihopatiei, în timpul dialogului urmat între bolnav şi soţie: bolnavul nu>şi aduce aminte, de la o replică la alta, de materialul replicei precet dente, şi dispăreau totalmente şi Dubois şi Dupont, pînă la a pune pe bolnav în poziţia de ad numi chiar Jacrţues sau Kihi. Dupont nu mai era Dupont, Dubois nu mai era Dubois, concertul devenea flaut, localul sălii se făcea Palais'Royal, placa de ebonit era şi concert şi Dupont, iar Dubois putea să fie Wagner şi SainbSaens. . .

Pot să vă dau şi alte exemple de migraţiune la bolnavul meu. într<o seară şba informat nevasta că, neavlnd chibriturile în biurou şi ca să nu o deştepte trecînd prin dormitorul ei, a preferat să iasă pe fereastră şi sâfşi aprindă pipa de la un felinar. Faptul era absolut fals, întrucît bolnavul nu numai că nu prezintă nici o leziune a unei sărituri de suş, de la etajul al patrulea, dar nici nu fuma, nici pipă nici ţigare. Conţinutul episc dului era altul: se ivise luna în dreptul ferestrei şi bătea orologiul la Hotel de Viile; ba mi se pare că luna nici nu se ivise în seara aceea, ci cu o săptămînâ înnainte, şi nu în fereastra etajului al patrulea, ci în lucarna de la pod. Toată const trucţia era falsificată fundamental, evident autoi matic, cu sinceritate, dat fiind că orice bolnav este sincer în manifestările lui.

Ziua nămiaza mare, cu alt prilej, a pretins că, scoborînd scara, s.a întîlnit cu Madame Bertlie, portăriţa, care bar fi imputat că nu strînge robii netele din apartament îndeajuns; ceea ce făcea să se piardă săptămînal un cubaj de apă prin picături. De fapt, nu la scoborîre, ci la urcare se întîlnise, şi nu cu Bertha, ci cu mătura ei cu coadă, pusă, întnun colţ, cu părul în sus, şi el, bolnavul, salutase mătura, trecînd pe lîngă părete. De robinete nici nu se vorbise. însă o realitate sia putut identifica şi în această emigrare, mai alăturată de un eveniment precis; trecînd fără pălărie pe subt o streaşină, un strop de apă ba scuipat cu diferenţa lui de temperatură în creştetul capului.

Zadarnic aş înmulţi pildele, răul bolnavului meu baţi sezisat. Clientul se afla în condiţiile unei cărţi de medicină răvăşite, cu cotoarele destrămate şi foile desfăcute, sau, mat exact, în starea unei perini cu faţa rară, prin care se strecoară fulgii. . .

După ce am circumscris strict maladia, — asta nu vă mai interesează pe dumneavoastră, dar vreau să termin subiectul întreg, — am început tratamentul, bam declarat întîi bolnavului, privindud fix: «Dumneata nu mai ai o boală de piele, ct o boală de intelect.»

Am procedat prin intimidare, strîngînd chesi tiunea la cazul Dubois. Determinarea sentiment tului spaimei face de multe ori minuni; de aceea în institutele de alienaţie mintală bolnavii sînt znopiţi în bătaie şi. . . vindecaţi. Nu m.am mişcat din cazul Dubois o lună, pironindud pe bolnav în analiza lui minuţioasă. Dubois — Du' pont, concert — flaut, Palais.Royal — Wagner, invitaţia uitată şi concertul schimbat în placă de patefon. Liam pironit în acest unic caz, tra< tînduii, ca să zic aşa, deocamdată un singur deget al sufletului, invadat de puroi. întrio lună de zile am curăţit unghia şi am vindecat primele două articulaţii.

Păcat că bolnavul nu a perseverat. După treizeci şi două de zile de tratament psihic, ba venit o idee precisă, în care a perseverat: sta sinucis.

Să vă explic, încheie doctorul, care voia să explice prea mult, şi probabilitatea sinuciderii lui. Bolnavul fusese un vînător pasionat. Un moment, el şba închipuit, desigur, că este om de paie, o matahală de zdrenţe, din prăjină, lăsată să o bată şi să o cleatine vîntul. El sta crezut o păpuşe de livadă, şi poate că s*a crezut şi un corb, aşezat pe căciula păpuşii crucificate.

Şi a tras în corb şi în cîrpe. Şi a căzut. . .

— Nu ba chemat pe bolnavul dumneavoastră Paraschivescu? am întrebat pe doctor.

— Ba da. De unde ştiţi?

— Aventura lui mumi este necunoscută, şi el e. . . Ia mine. Lucrul cred că nu sta petrecut la Paris.

— înmormîntat în cimitirul. . . dumitale?

— Vedeţi, zisei, încep să am îndoieli asupra participiului de specialitate. . . De cînd cu intim' plăriie, pe care sîntem chemaţi să le desluşim, inmormîntarea începe să<şi schimbe înţelesul, fi cimitirele, departe deia li se mai potrivi vechea concepţie dureroasă fi de a mai ti nişte gropi de oseminte, par să fie mai repede nişte case de păstrare.

— Mi se pare că intendentul are dreptate, zise procurorul.

— Dar aş vrea să ştiu, dacă înviază şi Dubois, cu ce impresie s»a despărţit de tratamentul meu în momentul în care sta sinucis. Ceea ce mă interesează cu deosebire, mai mult şi decît local şi decît clientul, este documentul, zise medicul nostru.

60 ______ ***«tu*** însumi sînt un mviat. **Am** fost mort şi miam sculat din morţi, după cum era scris.

Trebuie să **fac** totuş o deosebire în moartea lor, între morţii de moarte bună şi morţii cu sila. Nici nu mor la fel, nici nu durează morţi la fel. Eu am murit în spînzurătoare. Osîndit pentru o nelegiuire care nu fusese a mea, a trebuii să mă supui hotărîrii unor judecători înfumuraţi de mîndria juridică şi să primesc să fiu înghesuit şi pus în ştreang pentru satisfacerea unui articol din lege, propus în şedinţă ca o teoremă.

Omul vinovat admite în conştiinţa lui pedeapsa, chiar dacă se căzneşte să pară inocent. Con/ ştiinţa e un arhitect al simetriei şi se împacă întotdeauna cu împlinirea golului iscat în ştofa principiilor prin actul care le tăgăduieşte. Dar nevinovatul refuză, înnainte de toate, pentru că se zdruncină temelia pe care calcă sufletele către lumină. Pe cînd un procuror elegant, măreţ şi juvenil, construia cu o minte sărăcuţă acuzarea profesională şi mă tîra glumind, cu o cafea cu japte şi cu un corn cu nuci în stomac, în fundul ocnei, miam revoltat, am strîns şi mi.am frămîntat pumnul ca la auzul unei muzici false. Cînd însă **miam** auzit osîndit, **miam** ridicat în bancă, am scos un revolver din buzunar şi am tras în magistraţi.

A fost un sfert de ceas de panică universală. Judecătorii s.au vîrît dedesubtul lui Iisus Hristos, în pupitre; jandarmii, cu puştile lor cu baionetă, **stau** ascuns după uşe; publicul a năvălit să iasă, ca dintr.un teatru incendiat. Singur sufletul meu, ieşit din mine afară, mă mîngîia pe frunte şi mă îndemna: „Trage! Doboară! Nelegiuirea e a judecătorilor tăi." Din cinci agenţi care fuseseră chemaţi să mă înfrîngă, am răsturnat, pe treapta de lemn a Curţii, trei. Unul a căzut cu gura deschisă pe podină, altul **sta** învîrtit pe picioare şi a căzut cu braţele în aer, răstignit, şi pe cel de al treilea ham încremenit cu un glonţ tras prin gură şi îngropat în ceafă.

Isprăvindu.mi muniţiile, jandarmii **miau** legat. Consilierii s.au tras cu greu de subt tribună, şi am fost osîndit la spînzurătoare pentru că am tăgăduit autoritatea minciunii şi a neghiobiei, prin pledoaria unui advocat neaşteptat, înnarmat cu şapte gloanţe mari. După osîndă am dat o reprezintaţie herculeană, rupînd lanţurile de la mîini şi prăvălind doisprezece jandarmi dintno singură zmunciturâ a mijlocului şi a braţelor. Cred că dacă aş fi împins zidurile cu degetul, le.aş fi străbătut, atît mi se oţelise puterea răscut lată de nedreptate.

E aproape de prisos să mai povestesc că la spînzurătoare am fost dus înfăşat în lanţuri ca întrmn scutec de fier, fără să mă fi putut mişca. Laţul funiei mita fost aşezat pe gîtlej fără împot trivire, şi cînd **miam** legănat întîia oară de grinda morţii legale, ridicată ca o jumătate de cruce, murisem.

Golul în ştofa principiilor se făcuse din vina judecătorilor mei, şi acest gol a trecut în eterni' late, ca o băşică de aer de pe lungimea unei ţevi într.un rezervoriu. în acest continent al ubicui» taţii, în care mă aflam după moarte, fiecare ins

sufletesc trebuie să circule complect, dacă a murit cu consimţămîntul naturii, şi incomplect dacă a fost ucis de simpli oameni, asasini sau judecători, fără consimţămîntul ei. Sufletele sună în eternitate ca la miei clopoţeii prinşi de grumaz, tot sufletul cu vibraţia iui, cu o nuanţă de vibraţie, ca tresi tiile prin care ar fi trecut vîntul. Sufletele mute indică o neisprăvire, o vremelnicie, o curmare la netimp, şi pe acestea Dumnezeu le iubeşte mai mult şi le dă puteri de răzbunare.

Aşa, am fost autorizat să mă întorc în stare de impondere pe pămînt, unde ochii omeneşti nu pot să zărească, şi să împlinesc golul pricinuit în vecie, neliniştind judecătorii. Pe unul bam urmărit şase sute cincizeci şi două de zile, pînă s*a sinucis. Umblam prin camera lui noaptea şi mă ciocneam de dulapuri. îi stingeam luminarea, îi destrăbălam scrisul la masa de lucru, îmbrîm cindu<i cotul. Cînd adormea în pat, îi lăsam o mînă grea pe piept, şi dacă se deştepta îi suflam în ureche: „Domnule preşedinte, m*ai spînzurat. ..". El gemea între perine, aprindea lumina şi se uita ţintă în ochii mei, fără să mă vadă, dar începlnd să.mi descifreze ochii, înceţi încet, ca două puncte vinete în umbră. Ţipa şi intra subt plapumă, unde găsea tot ochii mei; îşi strîngea pleoapele cu groază şi mă vedea şi înlăuntrul ochilor lui închişi cu nişte pleoape careţi păreau transparente. Puteam sătl şi batjo* coresc: puneam obiectele din casă să.i sară în cap, cîte unul, cîte două, cîte cinci. Codul Penal îl lovea din cînd în cînd, ca un bolovan de hîrtie, repezindu.se la el ca un buldog roşu.

Puneam să.i defileze lucrurile prin apartament. Venea bastonul pe uşe şi ieşea umbrela. Pălăria plutea prin aer, ca în capul unui vizitator invit zibil. De-a lungul zidului circula un zgomot ca de morişcă, asemenea torsului pisicii. Portret

tele tatălui şi mumei lui, din părete, i se arătau cu limba scoasă şi cu o grimasă ridiculă. Un şobolan se apropia tiptil de mustaţa Iui, miro' sîndu'bo culcată pe perinE.

Sinucisul a lăsat o scrisoare, mărturisind nu că **sta** înşelat spînzurînd un nevinovat, dar că oboseala ba sleit gustul de viaţă şbl terorizează. IVLam intercalat, ca să o turbur, în existenţa tuturor magistraţilor care **miau** omorît, şi nici unuia nu ba mai tihnit odihna. Ceea ce **sia** grămădit în jurul lor: enervare, neurastenie, mîhnire, suferinţă, era opera mea necunoscută. Et au visat urît în fiece noapte şi s«au dezechilibrat. Idei confuze, discursuri fără şir, sentinţe fante» ziste, temeri febrile, descurajare, — tainele i«au asaltat din întuneric, şi, întnun timp destul de scurt, unii au înnebunit, alţii au fugit de ei înşişi, alţii au murit.

Şi după ce ham adunat pe toţi în partea cealaltă a vieţii, bam urmărit în ipostaza sufletească. Azurul, care hrăneşte şi adapă, în eternitate !e»a fost retras, lumina stelelor **S**'a stins pentru ei şi au trebuit să se chinuiască abstract cu sufe> rinţele mele concrete. Pe pămînt sinuciderea poate să fie o soluţie şi un final; în vecia noastră sinuciderea e inutilă: de cîte ori crede individul că va muri, tortura Iui se îndoieşte si devine catastrofală.

Aceştia nu se vor mai scula din morţi pînă la o viitoare **a** treia înviere. . . Ei vegetează ca infuzoriile speriate, şi această inexistenţă exişi tentă poate să ţie douăsprezece mii de ani, fără ca fapta să>şi găsească sorocul de compensaţii căutat.

Păzititvă bine oameni, semenii mei de azi şi din trecut, de fapte definitive, asupra cărora să nu mai poată reveni decît viaţa de apoi. Duceţi o trăire în nesigur şi în provizoriu, exclusiv, ca să puteţi avea prilejul să umpleţi voi întîi golul continuu, pe cared lăsaţi să brăzdeze ca un şanţ tăiat în curmezişul drumului sufletesc. Voi nu veţi cunoaşte realitatea sufletului decît întrmn moment cînd refacerea erorilor este tardivă. în mijlocul orelor voastre staţi de sentinelă ca să nu se ivească pe neştiute ceasul cel rău, ca un măgar subiectiv ieşit la păscutul scînteielor vege* tale. Orice aţi face, ştiinţa voastră rătăceşte, şi mîndria voastră e un noroi, prin care mintea vă umblă desculţă.

Păziţbvă bine mai ales de judecăţi întregi şi de sentinţe, şi îndoiţbvâ, secundă cu secundă, de măsurătorile voastre precise, de punctul fix şi de corectitudinea geometrică a liniei cu care împărţiţi existenţa în pătrate mici, în care încape multiplul lui zero în toate cantităţile lui dimii nutive.

Voi maţi economisit două lucruri de preţ ale lumii, bune înnaintea lui Dumnezeu: lacrima şi sîngele, de acelaş neam cu lumina. Nici o lacrimă nu este vărsată în zadar, fără să vuiască veacul, şi nici o pată de sînge nu rămîne stearpă.

Eu, cînd am înviat, am trecut pe lîngă două amfore mari de cristal. Una era cu lacrimi, alta era cu sînge, — si porumbielul Sfîntului Duh sta de pază pe marginea amforelor pline. . . »

Procurorul, un tînăr muncit de umbră ţi de intervale, participă la discuţiile comisiunii cu o însufleţire neobişnuită la un magistrat, şi nici argumentele lui mau obiectivitatea profesională norrnală. Colegii mau fost puţin surprinşi de lelul contribuţiei lui de organ al Justiţiei şl al Parchetului. Conversiunea lui Paul şi epistoliele lui se petrec, poate, în toate zilele, subt ochii noştri închişi.

— Minunile nu pot fi făcute, vorbea procurorul, de către oamenii de rînd, care se supun sau care îi duc pe cei supuşi, căci harul rareori se opreşte asupra unui om, fericit în turmă şi fericit deasupra ei, harul fiind suferinţă, prigoană şi nepotrivire.

Numai sfinţii pot să le facă, şi nu pentru că le doresc, dar pentru că le fac fără să>şi dea seama. Minunile sînt zugrăvelile, cinlecele şi închipuirea lor. Ei trăiesc, şi minunea merge cu ei. Din nimic, sfîntul face ceva, şi din ceva face altceva. Iscă flori din cenuşe, schimbă vîntul în lumină, umbra în fiinţă. Inzdrăveneşte un neputincios, dintrmn fricos face un îndrăzneţ, dintrmn putregai o viaţă. Dă suflet unde lipseşte, şi cînd toţi oamenii jt.au pierdut umerii şi au rămas ca nişte statui şoldii şi tocite de rostogolirile de talaz ale vîntui rilor, sfîntul zice, şi braţele cresc mai puternice decit au fost. El seacă un rîu netrebnic, de bale

trîndave, tîrîte pe o albie prea marc pentru făptura lui de nimic, şi rupe sfoara pîraielor depăi nate în el. Usucă mocirla şi, lovind în piscuri, trezeşte izvoarele, dîndude drumul în holdele jerpelite şi în livezile bolnave, ca să le însânăto. şească.

Sfinţii au altă înţelepciune decît lumea pe care o vindecă şi o mîntuiesc, şi ei nu o întreabă dacă cere sănătate şi mîntuire. Vin cum vine gerul şi cum bate grindina, năvălind peste anotimpuri. Şi nu se gîndesc nici cum este, nici cum are să fie, judecata oprind minunile, în loc să le dezfăni ţuiască. Ce e **mai** limpede decît lumina, şi totuş ce e mai orb decît lumina? Lumina nu vede. Socoteala ei e fără socoteală şi cuminţenia ei dispreţuieşte înţelepciunea. Ceea ce măsoară şi chiteşte omul, înfricoşat din dreapta, înfricoşat din stînga, pîndit din urmă şi luat la ochi din faţă, săgetat de deasupra şi clătinat pe dedesubt, strecurindu.se pe o cărare şerpuitoare, ocolind ziua de azi şi trecînd pe lîngă cea de mîine pe brînci, Sfîntul curmă dintr.odată şi răstoarnă din faţă, în priveliştea mare. Tertipul nu e o minune, e o maimuţărie de minune şi o minune de scamator pentru spitalele care aţipesc în amurg.

De unde vii tu, Sfîntule? Din furtună, din zăcătorile pamîntului, din brazda otrăvită, din cremene de fler; de orişiunde ai veni, fii binevenit! Sîngele răscopt şi stătut se face pe nesimţite mucegai şi puroi. Taicimi vîna grumazului şi a cehi şi ai să vezi că din secure sare coptură. Sărută*mi fruntea: gura.ţi pute a gunoi stricat. Ascultămii cuvîntul: suna în el un simbure sterp. Inima mbe o bubă. Am spurcat şi am batjo. corit. Te.am înfruntat ai teiam apăsat. Team pus în fiare, Sfîntulc Te.am aruncat în temniţă şi ţuam zidit capătul lanţului de pe grumaz în

stînca păretelui, ţi ai răbdat. Ţi-a fost foame ţi ţuam dat să dumici scama desfăcută de pe puroiul meu. Sete ţi-a fost ţi ţiiarrt dat să bei ce mi<a curs. Ai voit să mă iubeşti şi nu te-am lăsat. Ai căutat o tovărăşie cu mine pentru munca ta de mîntuire: **miam** lepădat de tine. Ai stăruit: te-am biciuit. Ai vrut să-ţi semeni brazda ţi te-am gonit. Ai vrut să seceri şi ţiom spus că spicele nu sînt ale tale. Nici soarele n-a fost al tău, nici umbra, nici răcoarea: toate erau ale mele.

Te-am îngrozit şi ai fugit. Acum ai venit cu opinci de fier, cu pieptul şi cu pumnii de piatră, şi nu te mai uiţi, — cotropeşti şi sfărîmi. Sfintule, fii binevenit, de orişiunde ai fi venit, din întuneric, din muguri, din ocnă sau din cer. Nu te uita că plîng: scoate-mi ochii! Nu te uita că am căzut: loveşte! Nu ţi-am dat milă: nurţi fie milă! Hoitul meu a puţit de tînăr: aruncă>mi, Sfintule, hoitul!

Vrei văzduh: fă văzduh! Vrei sănătate: fă sănătate! Vrei dreptate, Sfintule: fă-o!

Şi nu te opri dinaintea groazei care te-o zgudui la priveliştea trupului meu în agonia zvîrcolită a pasării cu capul retezat. Fă'ţi ochii nesimţitori la privelişti şi cugetul aprig. Mîna, uitînd să mîngîie, fă-ţi-o aspră ca o mînuşe de cuie. Femeia tînără şi putredă te va tîrî în patul ei, ca să te adoarmă cu descîntec; de el au adormit voinicii, care şi-au uitat drumul în dreptul unui pridvor cu perdelele trase: fugi! Gura să nu i se strecoare în gura ta, şi şopîrla ei să nu te încolăcească. Peste drum de carnea ei stă în ploaie, de o mie de ani, văduva vînătă care cerşeşte crivăţului şi golului pomană şi care îşi trimite în puşcărie şi pierzare sutele-i de copii, gemene fete şi gemeni băieţi, în gloată, de-a valma.

Stăpînul nu şi-a plecat urechea pînă la suspinul tău şi a trimis o slugă să te alunge din bătătura lui. Argaţii au pus zăvozii să te măcelărească. şî singuri cîinii nu le-au dat ascultare, cînd te-a blestemat preotul, şi te-a împilat judecătorul. Sfintule, ce mai aştepţi? Ascute-ţi săbiile, subtile şi topoarele; aprindeţi facla şi vîr-o aprinsă în păducheria noastră: să ardă şi schela şi păduchii.

M-am prefăcut ca nu te văd şi că nici nu te ştiu. Am vorbit de oameni şi de dragostea de oameni, dar oamenii de care vorbeam eu nu eraţi voi, oamenii vii, erau oamenii dincolo de dicţionare. Nu sînt vindecătorul rănilor nevăzute şi leacuri n-am. Te-am trimis la altul, si iarăş a trecut un timp. Aveam nevoie de timp, Sfintule] Şi cînd te-ai dus la altul, nici el nu s-a priceput ia oameni vii şi (a sfinţi, şi te-a trimis şi el la altul. Cîte sute de ani ai umblat aşa, gîrbovit de toate păcatele lui Iov, şi cîţi doftori ai cercetat?

Nici unul nu ţi<a nimerit buruiana şi nici unul nu 5<a priceput. Te-am otrăvit cu mirodenii şi cu poveşti, şi chiar în cuminecătura, pe care ti-am dabo în uşa altarului, am pus un strop de venin, — că tu nu trebuia să fii vindecat de o suferinţă, ci de viaţă. . .

Sfintule, viu la tine îngenunchiat, ca un olog. Azi eşti mai puternic tu decît mine. Tbam spus: ucide<mă.

Cruţa-mă, te rog, acum: fii milostiv acum, cînd buştenii sînt pregătiţi ia rînd pentru despicare şi cînd săcurile, într-adevăr, s-au ascuţit. Lasă viaţă păcatelor mele, ca să le trăiesc pînă la capăt, ca să intre stricăciunea mea şi mai adine, ca să te ameţesc, Sfintule, şi pe tine, cu putre. gaiul meu, şi pentru ca silinţa ta de covîrşire a vremii să dea încă o dată greş. . .

__—I Vicarul nostru se împotrivi procurorului, care, nefiincl teolog, se încumeta totuş să.şi ia răspunderea atitudinii şi gîndirii, fără să ţie seamă că se găseşte în faţa competinţelor de specialitate. Anume probleme, rezervate exclusiv meditaţiei tainice a conducătorilor aleşi prin punerea mîinilor de către Duhul Sfînt, exclud orice amestec străin. A înnainta prea mult în misterele relevate unei minorităţi e o profanare. Un procuror trebuie să se mărginească la slujba lui de a da judecătorilor pe vinovaţi cu mîinile legate, după rînduială. Cerul e proprietatea şi zestrea clerului, cu deosebire a clerului superior, care împărtăşeşte din bogăţiile bunurilor dumnei zeieşti pe cine binevoieşte. Dacă o greşită inter, pretare a cărturăriei dă voie orişicui să discute şi să aibă păreri despre atîtea şi atîtea lucruri care nud privesc, această uşurinţă de a pune gura la lucru trebuie să se oprească la cele strict rnireneşti.

Vicarul e foarte nemulţumit.

— învierea, dacă poate fi vorba de luat în deşert învierea, cu prilejul unei năvăliri de şarla< tani şi demoniaci, e cu totul altceva decît îşi închipuie credinciosul de rînd, neiniţiat. Va fi, negreşit, o înviere, odată şi odată, dar atîta timp cît trăim încă noi nu se poate petrece învierea. Nici n.au trecut două mii de ani de la venirea

Mîntuitorului pe lume. Data cînd se vor face aceste ultime minuni, e limpede arătată: cerul se va face sul atunci şi va fugi, iar luna se va îmbrăca în zăbranic. Nici unul din semnele din Apocalips nu se vădeşte. Biserica e încă vie si organizată. Ea trebuie să mai facă liturghii, paras* tase, masluri, botezuri şi cununii: activitatea ei nu poate să fie suprimată pentru ce gîndeşte domnul procuror. Cele şapte taine sînt neclini tite. Cum ar rămîne episcopii şi arhiereii, patriarhii şi chiar Papa, dacă vrem să vorbim drept, cînd morţii ar putea să învieze fără aprobarea şi asisi tenta lor? S<ar putea admite o înviere înnainte ca sfintele sinoade să fie încunoştiinţate de Cel care le inspiră? Ar fi o situaţie care se va cădea să fie lichidată. L.a ce capitol de buget va fi vărsat clerul, cînd Făcătorul laitoate, iscînd învierea morţilor, va suprima în acelaş timp ierarhia? Puteţi crede în această putinţă? Poate să rămîie Domnul fără organe ajutătoare? Puteţi închipui o contrazicere între Dumnezeu şi Biserică? să facă Dumnezeu un lucru împotriva clerului titrat, care i s<a devotat? Nu. Dacă ar învia morţii, aşa cum crede domnul procuror, însemi nează că Biserica nud a lui Dumnezeu şi că Dumnezeu, care o păstrează cu atîta grijă, nud al ei.

Vor învia, netăgăduit, morţii, dar să vedem, cum vor învia? în carne şi oase? în carnea şi oasele care au putrezit? învierea va fi, ca să spunem, la un fel figurat. Vor învia sufletele, nu trupurile, domnule procuror! De fapt, **suflet** tele se vor apropia de pămînt, căci mau fost niciodată moarte, nişte duhuri. Vor sta lîngă noi şi nu le vom vedea. E o înviere simbolică, domnule procuror. Băgaţi de seamă deosebirea.

Permiţînduişi un surîs, procurorul primi replica severă a vicarului.

— E ştiut, zise el, că înţelesul lipseşte celor mai multe profesiuni faţă de simbole. Pentru mulţi dintre noi lucrurile mau decît singurul sens al materialităţii. Ce putem face altceva cu aceştia decît să ridicăm din umeri? Nu este aşa, domnule procuror? înţelesul ochiului nu»i acelaş cu înţelesul minţii şi nici înţelesul minţii nu-i înţelesul mai presus de înţelesuri.

S-a putut verifica, fără să ne gîndim, că episcopatul nu a crezut niciodată în aşa-numita înviere a morţilor şi că putinţa acestui eveniment, într-adevăr de necrezut, în loc si-i bucure inima că se împlineau profeţiile, îl supăra ca o calamitate profesională. Gîndul că se putea, într<o bună zi, să fie scoşi din funcţiune şi din autoritate de către însuş acela în numele căruia exercitaseră un mandat, răscula pe vlădici împotriva lui, bănuind că ţinerea unei făgăduinţe, făcută de Dumnezeu, venea de la Diavolul, şi socotind că Domnul, la începutul veacurilor, inventase un joc de cuvinte pentru trebuinţele lor, şi că, în cele mat grave şi mai adînci pagini ale Sfintei Scripturi, glumise.

Cînd comisiunea ceru să fie introduşi cei doi înviaţi strînşi între agenţi, vicarul nu şi-a mai putut stăpîni mînia, ca şi cum Oreste Popa şi Gheorghe Matei atentaseră la viaţa şi la bunul lui trai. Sculîndu>se violent din jeţ şi gata să ridice greaua călimară de cristal de pe masa de sfat ca să lovească, buzele lui tremurară îutr-un blestem. Colegii bau împiedicat să execute pe loc şi sumar pe arestaţi, atrăgîndu-i luarea-aminte asupra datoriei de linişte şi obiectivitate, la care este obligat un ierarh convocat pentru exprimarea unei păreri documentare. Invierşunarea, care împinsese la răstignirea lui lisus un sinod de preoţi iudei, a rămas moştenire preoţilor celui răstignit. îndată ce un om ca toată lumea

şl-a închinat viaţa lui Dumnezeu, el nu mai ştie să se îndoiască, să asculte, să argumenteze şi sa ierte: credinţa altuia este o jignire personală, o injurie, şi ea trebuie pedepsită cu bătaia, cu chinul, cu moartea. Vicarul, armat cu un condei, ar fi voit să le scoată ochii inculpaţilor cu peniţa.

— Astîmpără.te, părinte, zise procurorul, căci pot să te arestez. . .

Solidarizaţi instantaneu între dînşii, membrii tuturor cultelor din comisiune părăsiră şedinţa.

63

— Oreste Popa şi Gheorghe Matei! zise procurorul. Ceiaveţi de spus?

— Noi cred că n.avem de spus nimic, râs< punse unul din ei. Dumneavoastră se pare că aveţi nouă să ne spuneţi ceva. N«am făcut nici un rău.

— Măsoarăiţi cuvintele, nefericitule, zise şeful poliţiei. Sînbeţi dinaintea comisiunii de am chetă.

Acuzaţii cautară unul la altul.

— Vreau să le iau pulsul, zise medicul. Să niavem deta face cu nişte alienaţi sinceri.

— Ceiaveţi aici? zise medicul, prinzîndud pc fiecare de latura mîinii.

— Netau adus în lanţuri.

— Cum? maveţi nici un puls?! zise medicul, mirat.

— Nu am înţeles, răspunse unul.

— Cum nu aţi înţeles? Toată lumea are un puls normal sau anormal, voi n.aveţi de nici un fel.

Ignoranţa deţinuţilor părea comisiunii ironică şi ofensatoare.

— Lăsaţi... zise medicul. Poate că n*orfi ştiind. .. Dar e extraordinar, nici unul nu are puls. Am verificat de două ori.

— Ascultaţi, băieţi, zise medicul. Se numeşte puls bătaia inimii în artere.

Oamenii tot nu înţelegeau nimic.

— Ca să fiu şi mai lămurit, zise medicul; Bate inima? Dacă bate, bate şi vîna de la încheietura mîinii, şi tîmplă: toate vinele bat. . .

Oamenii dovedeau o profundă stupoare.

— Vinomcoa, Oreste, îi zise prieteneşte lui Popa medicul, şi îi puse urechea pe piept, în partea stîngă.

Medicul ţinea urechea lipită de mai mult de un minut, de pieptul lui Oreste Popa, şi trecu la pieptul lui Gheorghe Matei.

— Fenomenal! zise medicul. Nu bate inima la nici unul. . . Siar zice că n<au. Domnilor, mie mumi trebuiesc alte dovezi. Oamenii aceştia nu sînt de pe pămînt. E şi Dupont şi Dubois în ei, şi Wagner şi Beethoven, şi Iisus Hristos, — şi eu nu mai înţeleg nimic. Vă rog să nu zîmbiţi: se petrece cu ei ceva şitmi vine să cred că toate rapoartele sînt adevărate. . .

— Spuneţi drept, zise profesorul de psiho' logie experimentală din comisie, aţi înviat ori maţi înviat?

— Nu ştim nimic, domnule. Am auzit trîmbiţa şi neam pomenit din somn.

— Voi aţi zis că aţi înviat.

— Se poate să fi zis. Am dormit două sute de ani, Cînd a sunat trîmbiţa, a tremurat ţarina ca aburul de vară din Bărăgan, praful s-a plămădit din nou cu umbra şi au trecut razele prin noi ca priutno ceaţă şi am luat carne şi simţire din nesimţire.

— Ne ia pc bisericeşte, zise şeful poliţiei, printre dinţi.

— Domol! răspunse medicul. Vă rog, foarte domol. . . Dobitoacele au crezut în Iisus, la staul, şi ştiţi cine n-a putut crede; fariseul, cărturarul, arhiereul. Ei n.au crezut cuvîntul întreg şi înţei leşul tainelor pînă în fund, din pricină că vorbele scrise sau grăite nu sînt în stare să adune tot

înţelesul unui grai petrecut în suflet şi pogorît în el.

— Te<ai bisericit şi dumneata, zise unul din membri, porniţi pe defăimare.

— Om cu om a ieşit, zise Oreste Popa, care din lut, care din văzduh, la faţa pămîntului, aşa cum a fost. . .

— Cred că ar fi fost de ajuns ca onorata comisie să vadă îmbrăcămintea acestor oameni, ca să înţeleagă că ei nu sînt din ziua de azi.

— Siau deghizat. . .

— De ce au fost arestaţi oamenii aceştia şi ce sîntem noi însărcinaţi să anchetăm? întrebă, sculîndmse în picioare, un alt magistrat.

— Pentru afirmaţia că au înviat. E o defăimare a Bisericii şi a clerului, care nu pot primi să afle de la nişte pribegi neautorizaţi că a sunat ceasul de apoi.

— Noi ntam spus de la noi că am înviat. Vestea s<a dus de la oameni prin oameni, ziseră arestaţii.

— Domnule doctor, ziseră colegii, înţelegeţi ce înseamnă asta? Că s«a sfîrşit cu întocmirea lumii. Sînt peste o sută de cazuri în toată ţara. Guvernul are dreptul să ia măsuri.

— Sio fi sfîrşit cu întocmirea lumii dumnea' voastră, zise procurorul, şt toate anchetele şi măsurile sînt, în asemenea împrejurare, inutile. Eu nu-i găsesc vinovaţi. Nici doctorul nu*i găseşte. Pui să li se dea drumul.

— Niaveţi acest drept, domnule procuror, şt ne opunem. Domnule grefier, încheiaţi procesub verbal în numele majorităţii comisiunei. Puneţbi în lanţuri.

—• Nu mai ţine nici un lanţ, răspunseră, emo. ţionaţi, agenţii, care încercaseră între timpuri săişi asigure prizonierii.

— Ce vorbă e asta, ci nu mai ţine nici un lanţ? Sînt lanţurile proaste.

— Cele mai bune lanţuri, ziseră agenţii, marfă engleză, cu ghiulele. Au fost tîrite de cei mai maci criminali şi au prins întotdeauna.

Cerînd majoritatea să fie lanţurile puse dinaintea membrilor ei, aceştia s.au crezut martorii unei scamatorii. Verigile se desfăceau, căzînd unele dintoaltele şt, adunate de pe podină, nu mai puteau să fie reconstituite.

— Totuş, pînă bam dus la cimitir, ţineau. Sînt aceleaşi lanţuri.

— V'aţi învoit, hoţilor, cu toţii, ameninţa majoritatea. Duceţbi la arest.

Acuzaţii ieşiră.

— Domnul director al cimitirului nu are nici o opiniune în această chestiune? zise, impresionat de tăcerea mea, un majoritar. Am dori să auzim.

Am răspuns majorităţii comisiunei că mă găsesc în mare turburare şi neliotărîre, că nu pot să osindesc, că mă împiedică şi mă mustră conştiinţa, şi imam alăturat la atitudinea procut rorului. Comisiunea ar fi cerut o unanimitate, pe care procesul ei verbal nu a putut.o realiza. Raportul conchise la culpabilitatea înviaţilor, cerînd trimiterea lor în faţa judecăţii, învinuiţi de înşelăciune şi minciună.

____I Groparii au găsit morminte răscolite. De mai multe **zile** Mărgărita povesteşte. Aude voci **în** cimitir. Pe un mormînt s*ar fi făcut întno noapte ziuă, pe cînd eram la eomisiune. Deasupra cimitirului se iveşte, de altfel, o zare aibă difuză, care ţine pînă la revărsat, — *ţi* de cîtva timp nu mai latră cîinele nostru guraliv. Ziarele, pe de altă parte, constată că nu se mai **aduc** anunţu' rile morluare ca odinioară, cînd ele dădeau unei pagini întregi aspectul unui cimitir de cruci. Si *£* încetat omul deocamdată să moară? Ceva mai mult, medicii se plîng: li **SJS** împuţinat clientela. Ei aduc mustrări aproape publice serviciilor de higiena că au atins o perfecţiune regretabilă. Duminică, în toate spitalele a>au făcut toţi bolnavii sănătoşi într*o jumătate de ceas. Operaţilor din **ajun,** a cărora atare gravă comandj o iună de pat şi **Severităţi** de **regim,** li stau închis rănile de la sine. S*au coborît din paturi, cerînd, cu bagajele subsuoară, să fie lăsaţi să plece acasă. Luni, marţi, miercuri, joi, la nici un medic din oraş nu s^a mai prezintat **nici** un bolnav, **nici cei** în curs de tratament. Caracteristic: nu stau **mai** înregistrat **nici** naşteri noi, ca **şi cum** de cîteva zile **nici** o graviditate mar fi ajuns la termen.

Mişcarea e generală şi nici casele de nebuni nu iac excepţie: opt sute de pensionari incurabili ai

Spitalului central de boli de minte s.au îmbulzit **la** porţile ospiciului, în deplină sănătate **intelec** tuală, şi au pornit, grămadă, în oraş. Farmaciile nu **mai** au de lucru. S<a suprimat brusc orice accident, de unde erau, numai în oraşul nostru, în mijlociu, trei sute pe **zi.**

La o dată anumită, acum cîteva zile, sta dovedit că toţi **morţii** de pe catafalcuri, **găsiţi** pe mese si în paturi, împresuraţi. de jeluitori şi făclii, siau deşteptat, **s**.au dat jos şi au binecuvîntat prin punerea mîinilor. Abia obişnuiţi cu mortul, soţiile, copiii, rudele, vecinii, stau înspăimîntnt şi, în loc să se bucure, au alergat să se ascundă.

Un mare bogătaş, care era purtat spre lăcaşul de veci cu alai de muzici şi trăsuri, dînd deoparte capacul, a ieşit din coşciug şi, şezînd deasupra lui, în vitrina de sticlă mascată cu panglici şi coroane, a făcut semne, ca un dirijor de cor, alaiului sa se oprească. O parte din publicul care însoţea convoiul s>a risipit numaidecît, alergînd spre tramvaie şi luîudude cu asalt. După aceştia, sita dat seama lumea care urma proce< siunea mai din depărtare, şi sta făcut nevăzută. Cupolele şi maşinile au întors scurt şi au dispărut. Cei din urmă au observat cioclii. Ei au fost zăriţi rupîndio de*a fuga pe străzile principale, cu cîte **o** făclie de ceară în mînă. Dricul, rămas singuratec şi fără vizitiu, **în** mijlocul drumului, a fost părăsit cu mare greutate de fostul mort, un mare industriaş de încălţăminte şi care nu a putut ieşi dintre geamuri fără sa spargă unul cu capacul de la coşciug, mmuit ca un berbece.

Acest episod s»a repetat, în după'prînza de care vorbesc, în douăzeci şi unu de locuri deosei bite ale metropolei, şi, pe strada care vine spre cimitir, în patru puncte. Se putea vedea aici un domn, aici o doamnă, în mare ţinută de înmormîntare, si fără pălărie, căutînd un vehicul

mai comod decît dricu!, ca să se întoarcă la domicilia, şi birjarii refuzînd să'i ia şi crezîndu.i, din pricina populaţiei care se ţinea îngrozită după ei, de la distanţă, poate nebuni. Cei care au putut ajunge acasă, sau mau mai găsit pe nimeni, sau, voind să se explice, au pus familia, slugile şi prietenii pe goană, adunaţi ca să se consoleze.

Cîteva fabrici şi profesiuni se văzură amenini ţaţe în existenţa lor, numai întno săptămînă. La miile de medici se adăogau miile de preoţi, împletitorii de coroane, negustorii de flori, de luminări, industria panglicilor, a pietrelor şi monumentelor funebre, atelierele de coşciuge şi cruci de lemn, dricarii, cioclii, iar admiratorii, pregătiţi să rostească un discurs memorabil, s<au văzut rămaşi în manuscris.

Profesioniştii şi familiile siau strîns la prefeci tura, protestînd şi cerînd ajutor moral. Ideea de strigoi s.a popularizat întno singură zi, si invazia strigoilor trebuia serios examinată chiar de guvern, tu atît mai mult cu cît şeful guvernului, care era şi şef al partidului politic de Ia guvern, suferise întno seară, la masă, o emoţie considet rabila. Sunase, — pretindea el, — la uşe chiar fostul şef decedat, pe care îl înlocuise de curînd şi pe care El mmormîntase cu toate onorurile cuvenite din partea unui succesor asigurat. Ca sa se lămurească, după atîtea zvonuri de înviere, care veniseră treptat din mai toate judeţele, el a refuzat săd primească, pretinzînd ca lipseşte de acasă, ba auzit si vocea, conversînd la uşe cu feciorul: era vocea Iui.

întnadevăr, în fiecare zi, noi morminte prezintă urme ca de pîngărire. Ca şi cum un sobol uriaş ar fi scurmat şi răsturnat pămîntul subteran, unele se înfăţişează ca nişte movili de ţărînă mărunţită. Piatra rămînînd la altele pe loc, o gaură largă, pe care s.ar putea strecura un om, •ia ivit în margini. în cîteva parcele, monumentele sînt povîrnite numai pe jumătate, ca de o surpare. Pe malul unei gropi am găsit o perucă roşcovană şi o mînuşe de bal.

Pîndarul Anghel, pe care bam pus să observe, miia comunicat ce a văzut. O vie activitate se petrece, de cum înnoptează, în cimitir, altădată atît de liniştit. Se arată un om alb, a căruia figură nu se poate vedea, şi strigă: « Sculaţi! ». El strigă pe nume cîte vreo patruzecbcincizeci, Un zgomot lăuntric urmează chemării, şi apar, pe brînci, persoanele numite, din pămînt. După ce siau ridicat în picioare, omul alb îi cercetează dacă nu lipseşte nici unul, dacă s.a înfiripat la loc fiecare, dacă n.au uitat în mormînt niscaiva mădulare, şi îi întreabă întnun limbaj neobişnuit: « Viaţi închegat? — duceţiivă cu bine », le spune omul alb. * Amin», răspund, şi pleacă.

Pîndarul Anghel ba văzut trecînd peste ziduri. Liam ţinut de rău că nu opreşte măcar pe unul, ca să.i aducă la cancelarie.

— Nici numai vine, nici nu pot, mi.a răspuns Anghel. Stau ascuns pe după cîte o piatră şi tremur.

în lipsa mea, azi. dimineaţă, au plecat pe poartă douăzeci şi două de persoane de toate vîrstele, între care două distinse domnişoare. Garda de la intrare s.a dat înnapoi, impresionată de căutăi tura lor, şi nici nu le putea, drept vorbind, opri, nefiind, cel puţin deocamdată, text de lege care să considere plecarea din cimitir ca un delict, dacă întnadevăr e vorba de o înviere propriui zisă, şi nu de o superstiţie iluzionată.

_____îm/oieşte.te, spiritul meu, cu acest iucru extraordinar, să nu ţi se mai pară nimic cu nepui tinţă. Suferă să stai alături întno cameră cu fostul meu Ministru, mort şi îngropat acum patruzeci şi cinci de zile. E el, glasul lui, clipirea lui deasă din ochi, nimic nuii lipseşte, nu mai e loc de îndoială. învie morţii! să ştii. Am apucat această dată fenomenală, de care se vorbeşte în Biblie de mii de ani. Pardon! sînt numai o mie, şi celelalte mii sînt numai sute. Dar opt. sprezece mii sau optsprezece sute, totuna: vorbele şi cifrele nu mai însemnează nimic. E o singură realitate reală, se face învierea.

Mă plimbam pe aleea principală, dintre tei. Se înserase. Cineva venea prin întuneric. Cine putea să fie la acest timp, aci? Mă opresc în cercul lămpii electrice, ca să văd mai bine. îmi zic: «Nu se poate, ţi se pare». Mi se părea? Nu mi se părea.

— Ce, nu mă niaî cunoşti?

Nu putea să fie altul, şi totuş nu«mi venea să cred.

— Mai întrebi? Cum să nu te cunosc? Bine ai venit! Dar de unde vii? Spune.mi cum ai făcut.

— Ştii că tot la Universitate aş voi să te numesc, zise Ministru! meu de odinioară, prietenul meu. Iartă.mă de tot ce s.a întîmplat. Pînă azi niam avut vreme să.ţi mai vorbesc de asta.

— Nu mai e vorba de Universitate acum, măi băiete, vino.ţi în fire, bam răspuns. S.a isprăvit şi cu Universitatea şi cu doctoratul şi cu toate.

— Mă găzduieşti cîteva zile la tine?

— La mine? Ce zic eu nu te priveşte: inie mi se pare că am înnebunit. Dar ceior să zică nevastătmea, copiii, finii tăi, cînd teior vedea? Ştii că nu e momentul cel mai bun ca să tragi la mine. la spune.mi: respiri ca toată lumea, mai un sforăit nou? Plămînii ţi.s la loc? N.ai o gaură în tine pe undeva, pe subt cămaşe? Nu ţi se vede nici un os cînd te dezbraci? Să nu te întilneşti cumva cu copiii şi să ţi se zărească vre un zgirci. Mi s<a mai părut intr.o noapte că ne.am întîinit, pe galeria lungă a odăilor, cu un schelet, şi nu mai voia nici imul să mai stea în casa asta.

— Altceva niam nimic, zise Ministrul. Nici nu ştiu ce sia întîmplat şi refac totul prin raţionai ment. Niţică amărăciune, parcă, în gură, şi parcă o tristeţe pe care n.o aveam înnainte.

— înnainte de ce?

Răspunsul fu articulat cu un soi de ruşine:

— înnainte de. . . moarte.

— Dar nu ştiu cum să te introduc în casă. Oamenilor vii, indiferent de vîrstă, nu le poate intra în cap că cine a murit odată mai poate să învieze. Siar confunda învierea cu o pervertire fantomală a mortului vrăjit, blestemat şi rătăcit din datinile lui. Aş avea nevoie de o expunere lungă de fapte si principii, şi miiar trebui cîteva zile ca să fac admisibilă reapariţia ta, după ce toţi au aflat că ai murit. Tu ai însă nevoie azi de adăpost. Nu ştiu cum să lac, . . Niai vreo idee? Tu care ai trăit, ai murit şi ai înviat, poate că eşti mai inteligent decît un om ca mine, care nici nia trăit.

— Nu mă potî lăsa nici afară. Unde vrei să mă culc?

Mă gîndeam că star fi putut întoarce la mor' mîntuî lui.

— Ştiu la ce te gîndeşli, zise Ministrul, dar s*ar putea să mă întîlnesc pe întuneric cu vre un cioclu şi maş fi în stare săd explic.

— Fricos cum te ştiu ai rămas. De ce nu te duci acasă?

— Am fost. . . şi nnau luat servitorii la goană.

— Cum zici, că ai fost? Cînd ai fost?

— Azinoapte. . . Am inviat la) şi un sfert.

— Pe unde aî ieşit?

— E un amănunt. Nu te priveşte.

— Ba te rog să mă crezi că mă priveşte foarte mult. . . lucrez întrio eomisiune şi mi se cer referate. Dar să te mai întreb ceva, trebuie să Ei documentat: Ce părere ai tu despre învierea morţilor? Crezi că este o înviere adevărată? Şi în ce scop sta făcut? Nu era destul omenet pe faţa pămîntului, ca să se mai întoarcă şi generat ţiile din trecut?

— Aşa a făgăduit Dumnezeu şi stau împlinit voile lui din Scripturi, zise Ministrul, cu un accent nou, de duhovnicie, în graiul lui. îţi vine să zîmbeşti că mtauzi vorbind aşa. Ce strică Universitatea restituie pămîntul. Ai să vezi cînd ***ai*** să mori şi tu.

— Nu mai moare nimeni, iubitule, i.am spus: de aproape două săptămîni. Morţii care se aflau pe drum stau întors de la groapă, bolnavii stau vindecat, neputincioşii s<au sculat. Ntam mai scris în registru! cancelariei nimic. E un belşug de minuni în toată lumea, fără seamăn. Trăim un ev miraculos.

— Aşa va fi de aci înnainte totdeauna, zise prietenul meu. . . Adam a dat necurmate dovezi

de voinţă, de renaştere şi biruinţă, exoniuuii lusse cu detamăruutul faptele iui, de la gonire-i din Paradis pînă azi. Judecătorul a zis: « Ssau împlinit toate soroacele, trebuie săd scăpăm de moarte şi săd înviem in toate odraslele lui, aflate jumătate îu lut şi jumătate în cer». Ştii, ca fiinţa statuilor în mintea meşteşugarului şi în humă.

— Nu mă gîndeam să apuc timpurile omului nemuritor, . . Dacă vrei să te culci îmbrăcat, mai plimbă.te vreo jumătate de ceas, şi, cînd vei vedea că s>au stins toate lămpile, baietmi încet in geamul cancelariei, unde- lucrez. O să tc icn veşti de canapea.

— Aş face şi o baie, /ist Ministrul, am mare trebuinţă.

— Miros yreu te înfăşoară. . . Ai mîncat ceva?.

—• Nu.uu este foame şi mi se pare că noi nu mai mîncăm. Nici nu mbe sete: mi se pare că nici nu ne mai adăpăm.

— Mbaduc aminte cît îţi plăceau lăutarii şi fetele. . .

— So isprăvit; genul neia fost corectat. Cred că nici nu vom mai iubi. O mare parte a poeziei lirice, care izbutise sa devie, în exasperarea conştiinţei, delicată, s?a isprăvit şi ea.

— O sa trăim. , ,

— Singurateci şi fLîmînzi şi plini de harul ştirbei. Ce fel de dragoste era asta? De organe. Iubire de stomac, iubire de sex: sentiment cu mădulare. Noi am avut, totuş, intuiţia stării adevărate, prin dragostea de idee şi de jertfă, prin dragostea prieteniei, prin slujba la durerea altuia, prin milă, — şi mam înţeles. Reproducere, nu dragoste, Gulică! A linge şi a iubi.

— Voi maţi înviat doară pentru o lume stearpă şi un regn de oameni sferici, cubici şi priit maticî.

— Suprimat, băiete, suprimat! Niai să te mai baţi pentru femeia vecinului, pentru averea pro. prietar ului.

— După cît am simţit, vederile tale sînt greşite, învierea ma fost făgăduită cu condiţia renunţării.

— Ba da, dragă Gulică. înviază omenirea întreagă, şi nu se mai naşte om. Viaţa de pîmai cum a fost o pedeapsă, şi omul osîndit s*o poarte din neam în neam.

Niciodată, în prima lui viaţă, Ministrul nu vorbise cu atîta gravitate inutilă, şi dacă nu l-as fi identificat deiaproape, aş fi crezut că vorbeşte un fost om de cuvînt.

— Nu cumva s<a întîmplat să intre în tine un duh care nu era al tău? bam întrebat. Te mai întreb odată, răspicat: eşti tu întnadevăr Ministrul, căruia îi pregăteam marile discursuri şi*i scriam articolele cared făcuseră celebru? Eşti tu naşul tuturor copiilor mei afară de cel din urmă? M.ai cununat tu? Eşti tu acela care în loc de profesor la Universitate m>ai numit intendent de cimitir?

— Nici să nu te îndoieşti şi te rog să mă ierţi.

— Hai, intră în casă şi culcătte pe canapeaua de piele. Dar nu înţeleg de ce simţi nevoia să te odihneşti, dacă omul a fost îndreptat în toate slăbiciunile lui. Ţi<este somn? eşti obosit ?

— Nu mai dormim niciodată, este drept: sia isprăvit şi cu această nevoie trivială. Dar trebuie să stau undeva pînă la reorganizare. E o chestiune de scurtă durată. Şi miam deprins întins pe spate.

— Cum organizare? Ce fel de organizare?

— N>ai să crezi cumva că după înviere viata o să meargă înnainte pe acelaş calapod. Te ştiu mai inteligent. Totul se reformează şi se recom struieşte. Oamenii din viaţă, care încă nu au murit, nu ne vor primi cu prea multă bunăvoinţă, se vor opune, vor căuta să se scape de noi, Renai

şterea poate să fie o decepţie, şi o suferinţă, cum a fost şi naşterea fiecăruia din noi. Viii robesc la vicii vechi şi la putregaiuri morale, pe care noi le suprimăm. Ei vor căuta să repete răstignirea şi mucenia: însă zadarnic. Nu mai moare nimeni a doua oară, şi înviaţii sînt invulnerabili. Şi apoi, dacă noi am murit, şi cei care încă mau murit nu vor mai muri, convieţuirea laolaltă ar da loc la inegalităţi de simţire şi de date sufleteşti incom< patibile cu o viaţă uniformă.

— Voi sînteţi uniformi? bam întrebat.

— Matematic! mita răspuns Ministrul.

Aş fi preferat săimi facă asemenea confidenţe un înviat necunoscut. Dar Ministrul a căpătat de la moarte şi de la înviere autoritate, incom testabil.

L'am lăsat întins pe canapea, cu ochii deschişi.

— Dacă ai peste noapte vreo nevoie, deschide uşa încet. . . Bună seara!

— Fii pe pace, s>a suprimat şi asta. . . De aciinnainte pămîntul nu va mai fi murdărit de oameni. Corectarea e radicală: de la şolduri la bărbie totul a rămas mort pentru totdeauna. în cîteva zile vor fi corectaţi şi încăfviii, întrio singură noapte.

" " C . c

— Oia înfiinţat cîte o Curte excepţională ia fie; care Parchet. Învierea aduce zilnic rînduri noi de oameni, din pămînt, din ape, din văzduh, FI, înnainte de a deveni un pericol covîrşitor, stările sînt solidare dinaintea lor. S*au umplut grădinile publice, gările, străzile. Ei sînt cunoscuţi numai* decît după căutătura plutitoare, careii face parcă mai uşori în aer. Nimic nuii preocupa afară de o mare nevoie de a vorbi pretutindeni unde se găsesc, şi lumedii ascultă cu o vrednicie hainei, natâ, împotriva tuturor măsurilor hotărîte, care pedepsesc pe oricine este prins că ascultă cuvîn* ţările unui înviat sau că vorbeşte cu el. Instrucţiile confidenţiale, trimise tuturor Curţilor excep< ţionaie, prevăd asprimea atroce a tratamentului ce Ie trebuie aplicat. Sia instituit pedeapsa cu moartea.

Dintre înviaţi, unii, uzurpînd nume istorice, se slujesc de ele ca să poată induce populaţia în eroare. Faţă de aceştia, mai ales, se recomandă vigilenţa extrem de activă a organelor de suprai veghere. Ei dau naştere, pe unde trec, la tumult, panică şi deslînare. Oamenii se ţin după ei, ador; miţi de graiurile şi îndrăgostiţi de înfăţişarea lor. Ei vin în portul vremii şi după chipurile zugrăvite în cărţi. In oraşe, lumea se lasă mai puţin amă. gită, însă ia ţară, plugarii, deprinşi să citească mai mult în cer şi pămînt decît in vorbe, dau crezare tuturor rătăcirilor. Oamenii din trecu< turile depărtate, au venit călări: şi caii au înviat! însă, cu toate că ei poartă arcuri, lănci şi săbii, o blîndeţe şi o răbdare senină îi stâpînesc, ca şi cum ar fi dezarmaţi şi robi.

Prefecţii din şase judeţe au cerut ajutoare ca să taie drumul unei oştiri, puţin numeroasă însă sprintenă, care, străbătînd plaiurile, poposeşte în sate, urmată de plugarii din părţile locului. Aceştia îşi lasă vetrele şi vitele şi nu mai ştiu de nimic, fermecaţi de strămoşii întorşi pe moşia veche. Ei nu se dumiresc de unde vin în viaţă bătrînii, dintre morţi ori dintre vii, şi nici nu se întreabă, nefiind iscoditori, ci numai oameni de inimă şi de credinţă. Fără să bage de seamă stăpînb rea, într.al şaselea judeţ se găsea adunat foarte mult popor, de nud mai încăpeau cîmpiile, aşternute cu giulgiile de lumină ale lunii, şi, dacă trebuia turburat in năvala lui blajină, s*ar fi cerut o nure oştire. Preiecţii, oricît ar fi atîrnat deosebit de cîrmuire, au înţeles că, în cele din urmă, nu se pot ucide inii de oameni de către alte mii de oameni de acelaş sînge şi că a închide ochii ş; a lăsa lucrurile să treacă era poate mai bine decît a*i împiedica să se înmulţească şi să meargă înnainte.

Ba unii prefecţi nici n>au dat prea multă ascub tare poruncilor primite, încrezîndu*se mai mult în judecata lor, care îi oprea să se pripească. întrtun judeţ, au fost daţi afară, numai în opt zile, unspre* zece, care mapucau să<şi ia sarcinile în primire, că şi se lepădau, într.aceeaş zi, de ele. O singură zi a cuprins trei din ei, numiţi şi plecaţi unul după altul, pînădi prînz, după amiază şi seara, o noapte întreagă rămînînd judeţul fără cîrmuitor şi lăsat în seama şovăitoare a slujbaşilor mici, care si ei se duceau să asculte cuvintele bătrînilor cu plete, înviaţi în ajun.

67

Au fost arestaţi următorii pentru port de nume ilicit: Mihail Kogălniceanu, C. A. Rosetti, Veniamin Kostaki ***şi*** un aşamumit Alexandru cel Bun. Au mai fost prinţi, într/alte provincii, un Dimitrie Canlemir, un Tudor zis din Vladimîri, si alţii, iar jandarmii mai sînt pe urmele, fugărit* prin pădurile Snagovului, Ardealului şi ale Bucovinei, ale cîtorva şefi de bandă, porecliţii Ţepeş, Mifiai şi Ştefan.

Toţi aceştia au fost găsiţi fără hîrtii asupra lor, neputînd să justifice numele, ncivînd meserie cunoscută, nici domiciliu, dar fiecare din ei însuşindutşi un drept, dintrio asemănare şi dintnun trecut prea veciii pentru a mai putea să fie controlat.

Anchetat de poliţie, individul Alexandru cel Bun pretinde că a stăpînit, din 5uceava, Moli dova, treizeci şi ceva de ani, ca domn de sine stătător, de la munte pînă la mare. . . Procesul» verbal încheiat pentru trimiterea Iui mai departe cuprindea tot felul de amănunte. El ar fi zidit pe Bistriţa p mînăstire, şi pe Şiret Pobrata, ar fi îmbogăţit Moldova, prin buna lui rînduialâ, ar fi adus moaştele Sfînlului loan din Cetatea Albă. La percheziţie, în buzunarele Iui de golan nu s«a aflat nici o pară. Afirmînd cu multă seriozb tate că ar fi avut de soţie pe Ringala şi câ avea legături de bună prietenie la Curtea Poloniei, poliţiştii nu şiiau mai putut stăpîni firea toţi, şi unii din ei bau batjocorit.

— Cu Napoleon Bonaparte cum ai stat? a întrebat şeful comisar, om cu carte. Am auzit că jucaţi domino amîndoi. . .

Aşezînduil în arestul local, pînă Ia trimiterea lui în Capitală, slujbaşii în uniformă ai prefecturei îi ziceau în batjocură «măria ta», (rimiţîndud de la unul la altul, îmbrîncit, ca pe un om beat. în primele trei zile, numitul, inierogat de mai multe ori, nu şiia schimbat depoziţia întru nimic. Numai în clipa deia<şi iscăli a treia depoziţie, anchetatorii avură o şovăială: Alexandru nu cunoi ştea literile noastre şi a semnat cu slovele lui vechi. Comisarul îşi trase o palmă de trezire peste frunte şt zise:

— Neiam ars, măi băieţi, mi se pare. Să ştii că'i unul dîn aţamumiţii inviaţi din morţi. Eu nu mă bag, nu mă mai amestec — Şi rupse toate hîrtiile dosarului, aruneîndude la cos. — Trimiteţid ta Parchet, **J**.iişi ia răspunderea magistraţii. Nu ştiu, n>am văzut, ţi nu mă fac pîrîş. . . Păziţiivă, că nu putem şti ce o să iasă. Asta e treabă cu tărăboi.

Pe acest Alexandru cel Bun poliţiştii bau făcut scăpat, dar el a fost prins întriahă parte, unde i s<a întocmit dosarul întreg.

Numitul Kogălniceanu a fost arestat în timpul unei cuvîntări. Rosetti scotea o foaie ascunsă, fără autorizarea cenzurii, care fusese pusă la lucru odată cu măsurile luate împotriva. înviaţilor din morţi. Aşa>zUul Eminescu spunea pe dinafară, **tn** auzul tuturor, epistola Ilba, care, învoită **în** Cărţile mai vechi, era oprită b reproducerea cu graiul sau cu tiparul. în cuvîntările sau scrisele acestora, viii nţînviaţi după moarte erau numiţi * mişei », — ceea ce făcu ca lumea să se deosb

bească în «morţi», cum erau numiţi înviaţii, şi îu <i mişei ». Veniamin Kostaki citeşte în adunări Sfînta Scriptură, de aşijderi oprită de la citirea cu grai afară din biserici.

Numărul arestaţilor sporeşte zilnic, şi felul lor de a fi. De unde tu primele zile înviaţii se înfai ţişau binecuvîntînd şi primind oamenii cu seninăi tate şi duioşie, lăsînduise împresuraţi şi duşi la închisoare, purtarea lor s*a schimbat. Ei pornesc din casă în casă, tămăduind bolnavii pe picioare, care încă nu fuseseră vindecaţi de ia sine, ca bolnavii trupeşti. Aceşti bolnavi, care nu par că suferă de nimic, se moleşesc de întristare şi niîhs nire, şi grosul lumii pătimeşte de boala lor fără leac. Sînt bolnavi cărturarii, al căror suflet mai şubred nu se poate împotrivi uşor. Bolesc de belşugul simţirii dascălii, slujbaşii mici şi mari, chiar miniştrii şi negustorii, şi toţi aşteaptă o însănătoşire care întîrzie. Vindecătorii care s*au arătat din timp în timp, mau ştiut de unde să înceapă lecuirea şi, în zilele binefăcătoare de încredere, ei siau arătat fără leacuri şi, încăpăţîi naţi să vindece totuş sufletele chiar împotriva lor, **Sfa** făcut ca le betegeau mai cumplit.

Boala asta, de care nu moare nimeni, nu lasă pe nimeni să trăiască. Şi nici nu pare o boală, atît e de încîlcită şi de ascunsă. Ochiul nu e umflat, picioarele nu sînt slăbănogite, obrazul e neted, mina strînge, braţul îmbrăţişează, gura mestecă, dar toată viaţa acestei sănătăţi se petrece în neştire. Omul sau rîde prea tare cînd nu e nevoie şi mi simte trebuinţă, sau lăcrămează fără pricini. Omul nu e nici gol, nici flămînd, si stă adăpostit, dar îi lipseşte ceva. Dacă se gîm deşte ce poate săii lipsească, el nu vede nici o lipsa, şi toluş simte căii lipsesc toate. Banul pe careil trînteşte pe piatră sună, dar plînge. Vioara cîntă, însă fără duh. Rugăciunea nud mai mulţiu meşte, băutura îi e acră. O tăcere mare, care nuii tăcerea lipsei de zgomot, pune ceaţă pe el. Aerul i se lipeşte de ochi, de buze şi degete, parcă ar fi urzit, văzduhul îi încurcă genele şi<i strînge mîinile ca un ger, care nuii un ger îngheţat, dimpotrivă, un ger aproape cald. O pîclă îl apasă, şi nici nu e o pîclă. Puţin întuneric se cerne prin toate luminile lui şi plămădeşte delicat culorile florilor: albastrul batem umbrit, şi roşul parcă ar semăna, mai mult decît obişnuit, a sînge; un sînge, cu toate acestea, fără strălucire vie, un sînge închegat, un sînge amestecat cu scuipat, un praf de sînge, o urmă care ar putea să pară şi de sînge şi de vopsea şi de murdărie.

Oamenii au stat de vorbă, siau întrebat unii pe alţii: Ceiavem? Sîntem bolnavi sau nu sîntem? Sîntem vii ori pe jumătate am murit? Neprice* pînduise nici unul să lămurească, ei au fost apui caţi de mînii şi furii, au aruncat cu pietre, au dat cu bîta, fără să vrea şi numai aşa, ca să se liniştească, poate, ca vita careişi rupe cornul de stînca lovită, sio străpungă. Parcă am fi îndrăgosi titi de o dragoste pe care nio ştim, de o făptură care, fiindume dragă, nu ni se vădeşte. Oamenii au strigat în acest gol camtrmn întuneric, unde siar teme, dacă tac, să nuti strîngă de gît nişte mîini din pereţii unei strîmtori. Iar au aşteptat si iar s»au dus la sfat şi iar mau aflat nimic.

Cînd moare trupul, se cheamă moarte, dar moare sufletul mai nainte, şi atunci nu»i tot o moarte şi nuii mai rea moartea duhului decît zmîrcul în care seînteiază o răsfrîngere de zare? Asemenea moarte nu mai fusese pînătn vremea de ajun a învierii din morţi. Murise sufletul cu adevărat, şi, de moartea lui neghicită cu simţurile, tot sufletul îşi dă seama. Eugc odată sufletul din trup, ori s*a topit, sia risipit? Umblă lumea cocoşată şi căutînd în pămînt? A murit în drum.

— Suprimat, băiete, suprimat! N*ai să te mai baţi pentru femeia vecinului, pentru averea pro* prietaruiui.

— După cît am simţit, vederile tale sînt greşite, învierea nsa fost făgăduită cu condiţia renunţării.

— Ba da, dragă Gulică. înviază omenirea întreagă, şi nu se mai naşte om. Viaţa de punai cum a fost o pedeapsă, şi omul osîndit s>o poarte din neam în neam.

Niciodată, în prima lui viaţă, Ministrul nu vorbise cu atîta gravitate inutilă, şi dacă nu baş fi identificat deoproape, aş fi crezut că vorbeşte un fost om de cuvînt.

— Nu cumva sia întîmplat să intre în tine un duh care nu era al tău? bam întrebat. Te mai întreb o dată, răspicat: eşti tu întrtadevăr Ministrul, căruia îi pregăteam marile discursuri şi>i scriam articolele cared făcuseră celebru? Eşti tu naşul tuturor copiilor mei afară de cel din urmă? Mfai cununat tu? Eşti tu acela care în loc de profesor la Universitate m*ai numit intendent de cimitir?

— Nici să nu te îndoieşti şi te rog să mă ierţi.

— Hai, intră în casă şi culcă'te pe canapeaua de piele. Dar nu înţeleg de ce simţi nevoia să te odihneşti, dacă omul a fost îndreptat în toate slăbiciunile lui. Ţbeste somn? eşti obosit?

— Nu mai dormim niciodată, este drept: sia isprăvit şi cu această nevoie trivială. Dar trebuie să stau undeva pînă la reorganizare. E o chestiune de scurtă durată. Şi mtam deprins întins pe spate.

— Cum organizare? Ce fel de organizare?

— N<ai să crezi cumva că după înviere viaţa o să meargă înnainte pe acelaş calapod. Te ştiu mai inteligent. Totul se reformează şi se recon* struieşte. Oamenii din viaţă, care încă nu au murit, nu ne vor primi cu prea multă bunăvoinţă, se vor opune, vor căuta să se scape de noi. Renaişterea poate să fie o decepţie, şi o suferinţă, cum a fost şi naşterea fiecăruia din noi. Viii robesc la vicii vechi şi la putregaiuri morale, pe care noi le suprimăm. Ei vor căuta să repete răstignirea şi mucenia: însă zadarnic. Nu mai moare nimeni a doua oară, şi înviaţii sînt invulnerabili. Şi apoi, dacă noi am murit, şi cei care încă mau murit nu vor mai muri, convieţuirea laolaltă ar da loc la inegalităţi de simţire şi de date sufleteşti inconnpatibile cu o viaţă uniformă.

— Voi sînteţi uniformi? bam întrebat.

— Matematic! mba răspuns Ministrul.

Aş fi preferat săuni facă asemenea confidenţe un înviat necunoscut. Dar Ministrul a căpătat de la moarte şi de la înviere autoritate, incomtestabil.

L*am lăsat întins pe canapea, cu ochii deschişi.

— Dacă ai peste noapte vreo nevoie, deschide uşa încet. . . Bună seara!

— Fii pe pace, s>a suprimat şi asta. . . De acbnnainte pămîntul nu va mai fi murdărit de oameni. Corectarea e radicală: de la şolduri la bărbie totul a rămas mort pentru totdeauna. în cîteva zile vor fi corectaţi şi încăiviii, întrio singură noapte.

-— Sia înfiinţat cîte o *L* urte excepţionala la fie' care Parchet, învierea aduce zilnic rînduri noi de oameni, din pămînt, din ape, din văzduh, şi, înnainte de a deveni un pericol covîrşitor, stările sînt solidare dinaintea lor. S'au umplut grădinile publice, gările, străzile. Ei sînt cunoscuţi numai* decît după căutătura plutitoare, careu face parcă mai uşori în aer. Nimic nuu preocupă af.iră de o mare nevoie de a vorbi pretutindeni unde se găsesc, şi Iumead ascultă cu o vrednicie halucb nată, împotriva tuturor măsurilor hotărîte, care pedepsesc pe oricine este prins că ascultă cuvîn< ţările unui înviat sau că vorbeşte cu el. Instrucţiile confidenţiale, trimise tuturor Curţilor excep« ţionale, prevăd asprimea atroce a tratamentului ce le trebuie aplicat. S<a instituit pedeapsa cu moartea.

Dintre înviaţi, unii, uzurpînd nume istorice, se slujesc de ele ca să poată induce populaţia în eroare. Faţă de aceştia, mai ales, se recomandă vigilenţa extrem de activă a organelor de supras veghere. Ei dau naştere, pe unde trec, la tumult, panică şi deslînare. Oamenii se ţin după ei, ador* miţi de graiurile şi îndrăgostiţi de înfăţişarea lor. Ei vin în portul vremii şi după chipurile zugrăvite în cărţi. In oraşe, lumea se lasă mai puţin amăi gitâ, însă la ţară, plugarii, deprinşi să citească mai mult în cer şi pămînt decît în vorbe, dau crezare tuturor rătăcirilor. Oamenii din trecu» turile depărtate, au venit calări: si caii au înviat! Insă, cu toate că ei poartă arcuri, lănci şi săbii, o blîndeţe şi o răbdare senină îi stăpînesc, ca şi cum ar fi dezarmaţi şi robi.

Prefecţii din şase judeţe au cerut ajutoare ca sa taie drumul unei oştiri, puţin numeroasa însă sprintenă, care, străbătînd plaiurile, poposeşte în sate, urmată de plugarii din părţile locului. Aceştia îşi lasă vetrele şi vitele şi nu mai ştiu de nimic, fermecaţi de strămoşii întorşi pe moşia veche. Ei nu se dumiresc de unde vin în viaţă bătrinii, dintre morţi ori dintre vii, şi nici nu se întreabă, nefiînd iscoditori, ci numai oameni de inimă şi de credinţă. Fără să bage de seamă stăpîni* rea, întrial şaselea judeţ se găsea adunat foarte mult popor, de nud mai încăpeau cîmpiile, aşternute cu giulgiile de lumină ale lunii, şi, dacă trebuia turburat în năvala lui blajină, s.ar fi cerut o mare oştire. Prefecţii, oricît ar fi atîrnat deosebit de cîrmmre, au înţeles că, în cele din urmă, nu se pot ucide mii de oameni de către alte mii de **oanis**-ni **J?** acelaş sînge şi că a închide ochii s: a lăsa lucrurile să treacă era poate mai bine decît a*i împiedica să se înmulţească şi să meargă înnainte.

unii prefecţi nici n<au dat prea multă ascub tare poruncilor primite, încrezîudusse mai mult în judecata lor, care îi oprea să se pripească. Wr<un judeţ, au fost daţi afară, numai în opt zile, unspre* ;.ece, care niapucau săişi ia sarcinile în primire, că şi se lepădau, înlnaceeaş zi, de ele, O singură zi a cuprins trei din ei, numiţi şi plecaţi unui după altul, pînă-n prînz, după amiază şi seara, o noapte întreagă rămînînd judeţul fără cîrmuitor şi lăsat în seama şovăitoare a slujbaşilor mici, care fi ei se duceau să asculte cuvintele bătrînilor cu plete, înviaţi în ajun.

67 I . -

___I Au rost arestaţi următorii pentru port de nume ilicit; Mihail Kogalniceanu, O A. Roselti, Veniamin Kostaki şi un aşa>numit Alexandru cel Bun. Au mai fost prinşi. întrialtc provincii, un Dimitrie Cantemir, unTudor zis din Vladimiri, şi alţii, iar jandarmii mai sînt pe urmele, fugărite prin pădurile Snagovului, Ardealului şi ale Bucovinei, ale cîtorva şeS de bandă, porecliţii Ţepeş, Mibai şi Ştefan.

Toţi aceştia au fost găsiţi fără liîrtii asupra lor, neputînd să justifice numele, neavînd meserie cunoscută, nici domiciliu, dar iiecare din ei însuşinduişi un drept, dintrio asemănare şi dintnun trecut prea vechi pentru a mai putea să fle controlat.

Anchetat de poliţie, individul Alexandru cel Bun pretinde că a stâpînit, din Suceava, Moh dova, treizeci şi ceva de ani, ca domn de sine stătător, de la munte pînă la mare. . . Procesul* verbal încheiat pentru trimiterea lui mai departe cuprindea tot felul de amănunte. El ar fi zidit pe Bistriţa o mînăstire, şi pe Şiret Pobrata, ar fi îmbogăţit Moldova, prin buna lui rînduialâ, ar fi adus moaştele Sfîntului loan din Cetatea Albă. La percheziţie, în buzunarele lui de golan nu **S'J** aflat nici o pară, Afirmînd cu multă seriozi* tate că ar fi avut de soţie pe Ringala şi că avea legături de bună prietenie la Curtea Poloniei,

poliţiştii nu şbau mai putut stăpîni firea toţi, şi unii din ei (>au batjocorit.

— Cu Napoleon Bonaparte cum ai stat? a întrebat şeful comisar, om cu carte. Am auzit *ci* jucaţi domino amîndoi. . .

Aşezîndud în arestul local, pînă la trimiterea lui în Capitală, slujbaşii în uniformă ai prefecturei îi ziceau în batjocură «măria ta», trimiţîndud de la unul la altul, îmbrincit, ca pe un om beat. In primele trei zile, numitul, interogat de mai multe ori, nu şi<a schimbat depoziţia întru nimic. Numai în clipa de'aişi iscăli a treia depoziţie, anchetatorii avură o şovăială: Alexandru nu cuno* ştea literile noastre şi a semnat cu slovele lui vechi. Comisarul îşi trase o palmă de trezire peste frunte şi zise:

~ Neiam ars, mâi băieţi, mi se pare. Să ştii caii unul din aşamumiţii înviaţi din morţi. Eu nu mă bag, nu mâ mai amestec. — Şi rupse toate hîrtiile dolarului, aruneîndude la coş. — Trimileţi'l la Parchet, sl'şi ia răspunderea magistraţii. Nu ştiu, n*am văzut, şî nu mă fac pîrîş. . . Pâziţi.vă, că nu putem şti ce o să iasă. Asta e treabă cu tărăboi.

Pe acest Alexandru cel Bun poliţiştii bau făcut scăpat, dar el a fost prins într>altă parte, unde i s>a întocmit dosarul întreg.

Numitul Kogalniceanu a fost arestat în timpul unei cuvîntări. Rosetti scotea o foaie ascunsă, fără autorizarea cenzurii, care fusese pusă la lucru odată cu măsurile luate împotriva înviaţilor din morţi. Aşa>zisul Eminescu spunea pe dinafară, în auzul tuturor, epistola llba, care, învoită în cSrţile mai vechi, era oprită la reproducerea cu graiul sau cu tiparul. în cuvîntările sau scrisele acestora, viii neînviaţi după moarte erau numifi * mişei», — ceea ce făcu ca lumea să se deosi»

bească în « morţi», cum erau numiţi înviaţii, şi în « mişei •>. Veniamin Kostaki citeşte în adunări Sfînta Scriptură, de aşijderi oprită de la citirea cu grai afară din biserici.

Numărul arestaţilor sporeşte zilnic, şi felul lor de a fi. De unde în primele zile înviaţii se înlăi ţişau Kmecuvîntisid şi pi unind oiimejjii cu senimv tate şi duioşie, lâsindu<se împresuraţi şi duşi la închisoare, purtarea lor s<a schimbat. Ei pornesc din casă în casă, tămăduind bolnavii pe picioare, care încă nu fuseseră vindecaţi de la sinţf, **c;i** bolnavii trupeşii. Aceşti bolnavi, care nu par că suferă de nimic, se moleşesc de întristare şi mîh* nire, şi grosul lumii pătimeşte de boala lor fără leac. Sînt bolnavi cărturarii, al căror suilet **mai** şubred **nu** se poate împotrivi uşor. Bolesc de belşugul simţirii dascălii, slujbaşii mici şi mari, chiar miniştrii şi negustorii, şi toţi aşteaptă o însănătoşire care întirzie. Vindecătorii care s^au arătat din timp in timp, mau ştiut de unde să înceapă lecuirea şi, în zilele binefăcătoare de încredere, ei s*au arătat fără leacuri şi, îneăpâţb naţi să vindece totuş sufletele chiar împotriva lor, fa tăcut că le betegeau mai cumplit.

Boala asta, de care nu moare nimeni, nu lasă pe nimeni să trăiască. Şi nici nu pare o boală, atît e de încîlcită şi dc ascunsă. Ochiul nu e umflat, picioarele nu sînt slăbânogile, obrazul e neted, mîna strînge, braţul îmbrăţişează, gura mestecă, dar toată viaţa acestei sănătăţi se petrece în neştire. Omul sau rîde prea tare cînd nu c nevoie şi nu simte trebuinţă, sau lăcrămează fără pricini. Omul nu e nici gol. nici flămînd, şi stă adăpostit, dar îi lipseşte ceva. Dacă se gîn» deşte ce poate săii lipsească, el nu vede nici o lipsă, şi totuş simte că<i lipsesc toate. Banul pe ctired trînteşte pe piatră sună, dar plînge. Vioara cîntă, însă iară duh. Rugăciunea nud mai mulţii*

meşte, băutura îi e acră. O tăcere mare, cure nud tăcerea lipsei de zgomot, pune ceaţă pe el. Aerul i se lipeşte de ochi, de buze şi degete, parcă ar fi urzit, văzduhul îi încurcă genele şi'i strînge mîinile ca un ger, care nuti un ger îngheţat, dimpotrivă, un ger aproape cald. O pîclă îl ap.iiă, şi nici nu e o pîclă. Puţin întuneric se cerne prin toate luminile Iui şi plămădeşte delicat culorile florilor: albastrul batem umbrit, şi roşul parcă ar semăna, mai mult decît obişnuit, a sînge; un sînge, cu toate acestea, fără strălucire vie, un sînge închegat, un sînge amealecat cu scuipat, un praf de sînge, o urmă care ar putea să pară şi de sînge şi de vopsea şi de murdărie.

Oamenii au stat de vorbă, stau întrebat unii pe alţii: Ccavem? Sîntem bolnavi sau nu sîntem? Sîntem vii ori pe jumătate am murit? Neprice* pîndu.se nici unul să lămurească, ei au fost aput caţi de mînii şi turii, au aruncat cu pietre, au dat cu bîta, fără să vrea şi numai aşa, ca să se liniştească, poate, ca vita careşi rupe cornul de stînca lovită, s»o străpungă. Parca am fi îndrăgos» tiţi de o dragoste pe care mo ştim, de o făptură care, fiindume dragă, nu ni se vădeşte. Oamenii au strigat în acest gol camtnun întuneric, unde 5<ar teme. dacă tac, să nu.i strîngă de gît nişte mîiiu din păreţii unei strîmtori iar au aşteptat şi iar siau dus la sfat şi iar mau aflat nimic.

Cînd moare trupul, se cheamă moarte, dar moare sufletul m.u nainte, şi atunci ***nun*** tot o moarte şi ***nun*** mai rea moartea duhului decît zmîrcul în care seînteiază o răsfringere de zare? Asemenea moarte nu mai fusese piuăm vremea de ajun a învierii din morţi. Murise sufletul cu adevărat, şi, de moartea lui neghicită cu simţurile, tot sufletul îşi dă seama. Fuge odată sufletul din trup, ori s.a topit, s*a risipit? Umblă lumea cocoşată şi căutînd în pămînt? A murit în drum.

La învierea morţilor adevărul este că nimeni nu mai are încredere în chemarea şi nici în drepi turile lui. Judecătorul se îndoieşte de judecata ceio face, gînditorul de gîndul ced gîndeşte, şi temnicerul nu ştie ce ţine închis în temniţa lui. Maifmarii dau porunci pe care le iau înnapoi, şi porunca, începută cu glasul plin, sfîrşeşte şoptită. Stăpînii nu mat ţin Ia stăpînirea lor, şi slugile şiiau pierdut ascultarea. Jură un om legiuit şi tremură: mîna nu mai ajută jurămîntului să se reazime pe cruce, alunecă pe rănile râstig* nitului: i se pare că rănile ea i leia făcut. îi pare fiecăruia rău de hotărîrea pe care abia o ia, şi^ţ ducerea la capăt a unui lucru hotărît, e o suferinţă. Pedeapsa e o remuşcare. Judecăţile osîndesc după legi pe care Ie<au făcut oamenii tari şi pe care ele nu mai ştiu să le înţeleagă. Şiia prins bărbatul nevasta cu prietenul: îl iartă; cu stăpînul: primeşte; cu simbriaşul: nu vede. S;a ştirbit marginea tuturor paharelor vieţii, Sfa pitit trestia şi s>a chircit, semeovoaie suliţa, ruginită, din părete. Adevărul leapădă sabia, dreptatea o refuză. Unde sînt războinicii? Şşşt! sufletul a murit, umblaţi "în vîrful picioarelor: trecem prin camera Iui de mort, prin cimitirul lui.

Ai auzit cum se desfac şi gîndurile şi cum se răscoace şi miezul cuvintelor? Uitede cum fug şi gîndurile şi cuvintele şi credinţele, împleticite şi vabvîrtej, ca o gloată de gîngănii. Unded gîndul meu, undei credinţa mea, unded bărbăţia mea? Au murit. Aruncă*ţi cîrjile şi umblă! Nu cred că se va putea. îmi trebuie un om să mă scoale. Scoalătmă tu. Aş fi bucuros să fiu sculat de jos cu biciul. Daţbne bice!

68

J Văzînd stăpînirea că morţii se întorc Ia viaţă, şi că procurorii încep să întîrzie în sarcina lor, au fost chemaţi să se aleagă oameni cutezători şi fără frică, şi s<au adunat, din toate dregătoriile şi rîndurile, cei mai de nădejde. Nevoia de a curma nebunia era urgentă, şi şaptezeci si opt de «capi» au fost aduşi dinaintea marelui tribunal.

Acuzatorul e un om mărunt, ales dintre slugile fără meserie, cu ochii vineţi şi cu buzele cojite de o uscăţime a gurei, ras pe stropiturile de vărsat şi cu o frunte îngustă cît o curea. Căutătura lui de hoţ învecinată cu o falcă încheiată ca un topor şi cu un zîmbet silit, strîns şi încreţit ca de o bubă, trebuia să înfrunte făţiş înviaţii şi naşterea din nou. Procurorii refuzaseră unul după altul, la răsfoirea dosarelor, să>şi ia sarcina învinovăţirii, şi norocul de a sluji veacul în pericol, căzuse pe el. Ca să nu fie strigaţi pe numele lor, luat prin uzurpare, şi să nu li se dea nici speranţa unei recunoaşteri, instrucţia îi numerotase.

— Numărul Unu!

Numărul Unu era de faţă.

— Cum te numeşti?

— Eminescu. . .

— înşelăciune vădită, zise acuzatorul, privind publicul din sală cu satisfacţie.

Un mîrîit trecu prin toată asistenţa. Satisfacţia procurorului se potoli.

— Ce fel de Eminescu ești? întrebă președim te le, documentar.
— Mihai.
— Niam întrebat asta. Ce fel de Mihai Eminescu? A mai fost unul acum cincizeci de ani.
— Acelaş, răspunse acuzatul Numărul Unu.
— Celălalt a murit.
— Şi pe urmă a înviat şi sia ivit din nou.
— Cum a înviat şi cum sia ivit ? Ce vrei să spui dumneata? O singură înviere se cunoaşte: a fui Iisus.
— El a fost cel dintîi care a înviat. Acum sînt mai mulţi. Dar şi Iisus a înviat de mai multe ori, răstignit de mai multe ori. Lumea ha cunoscut o singură dată. 1 oţi cîţi ne găsim aci, am înviat. Aşa este ?
Acuzaţii răspunseră întriun glas: «Aşa e». Murmurul bărbătesc al vocilor tărăgănate lăsa după el o tăcere ca trecerea vîntului. Şi publicul din sală, repeta ca un ecou de peşteră din vremea primului creştinism, lin de tot, şoapta mare a răspunsului turburător.
Preşedintele ar fi voit să spuie că evacuează sala, dar sia oprit, turburat.
— Ca să putem judeca, avem nevoie, mai ales azi, de multă linişte, zise el,
— Aţi zis « mai ales azi»? interveni acuzai torul. E un proces de înşelătorie obişnuită: sini gure forma şi scopul sînt noi. Vă atrag atenţia respectuos.
Un vuiet mugit străbătu sala. Publicul se adunase numeros în şedinţă, grămădit, îndesat. Cu neputinţă săişi desfacă braţul cineva. Dincolo de uşi, armata se lupta cu lumea care nu putuse pătrunde înnăuntru.
— Poţi răspunde cum ai înviat dumneata ?
— Nu mă sileşte nimeni şi nu mai pot asculta decît de Dumnezeu. Finuimi porunceşte să răspund.

— In faţa judecăţii un acuzat e dator să răsi pundă la toate învinuirile aduse.
— Ce căutăm noi în faţa judecăţii nu ştim,
— Am auzit cu toţii rechizitoriul. Sînteţi acuzaţi că aţi înviat din morţi. . . zise prezi' dentul, emoţionat de uitătura acuzatului.
— Onorata Curte, intervine acuzatorul, săimi dea voie să precizez. Nu sînt acuzaţi că au înviat, ci pentru că pretind a fi înviat, fără să fi înviat, dat fiind că unul singur a înviat, Domnul nostru Iisus Hristos. înnaltul cler e scandalizat. Nu se poate să învieze nimeni.
Acuzatul Numărul Unu voind să răspundă, prezidentul ba întrebat:
— Pe cine aveţi apărător? N>a studiat dosarul?
— Pe Duhul Sfînt, zise acuzatul Numărul Unu. Duhul Sfînt nu e advocat. Nu ştie nici să citească.
Acuzatorul ceru atunci prezidentului să poruni cească arestaţilor, ca unor vrăjitori, săişi coboare căutătura şi să nu aibă voie să şbo ridice din pămînt. Ei turburau cu luminile ochilor curgerea neîntreruptă a procesului, şi însuş acuzatorul se împletici de cîteva ori, apucat ca de un val de ameţeală.
— Deşi părerea mea ar fi să suspendăm o jumătate de oră şedinţa, zise acuzatorul, pentru ca acuzaţii să fie legaţi la ochi de către jandarmi.
— Ar fi mai bine să ne fie ochii scoşi, zise acuzatul Numărul Opt,
— Cine a întrerupt? strigă acuzatorul.
— Iaca, Matei, zise un Matei, sculînduise de pe o bancă.
— Ce fel de Matei? zise prezidentul.
— Basarab, răspunse Matei.
— Nu face parte din dosar, explică acuzatorul, şi nici ma fost strigat. Nu e în proces.

— Băgaţiimă st pe mine, zise Matei, că şi eu am înviat. . . Am venit să văd judecăţile voastre. Cine vrea să vie săuni lege cehii?

Din depărtare, de dincolo de ferestre şi de ziduri, de dincolo de zgomot, venea o tăcere cum nu mai fusese niciodată, groasă şi adîncă, şi cm prinse ca o încremenire totul, — şi din această tăcere se iscă o chitare, întîi confuză ca o îngăi' mare de mii de **şo3pte,** şt din ce în ce mai aprof piaţă, şi, pe talazul vocilor care începeau să se desfacă din murmur şi din vînt, se prinse vocea lumii din sală, ca o vioară de alte viori, pornite mai nainte, şi în cuprinsul sălii de judecată izbucni puternicul marş ceresc: Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte fără de moarte — ca o vijelie. Paznicii acuzaţilor, rînduiţi în spatele lor, cu baionetele la armă, lăsară puştile să cadă şi cîntară cu acuzaţii laolaltă.

— Deschideţi uşile şi ferestrele! porunci oare' care, — şi, deschizîndmse toate (Je păreţi, se auzi venind cîntarea din toată lumea, din toate zările oraşului şi ale pămîntului. din Bărăgan, din Dunăre, din cîmpiile Oltului şi ale Şiretului, din munţi.

Acuzatorul mai încercă o dată:

— Asta nu se cheamă judecată, onorată Curte: asta e mascaradă.

— Au înviat morţii! domnule acuzator, zise prezidentul, nu vezi?

— Adevărat? zise acuzatorul,

— Adevărat. Au înviat!

— Adevărat! ziseră judecătorii,

— Adevărat! ziseră paznicii.

— Adevărat! Adevărat! Adevărat! striga cu bucurie clocotul lumii.

încă nehotărît, acuzatorul îşi aduna, hîrtiile în mapa dosarelor, le rînduia îndreptîndude în scoarţe şi uitîndu*se la învălmăşeala în care piereau

regula, supunerea, autoritatea. El înţelese cu părere de rău că *a* lume se isprăvise pînă Ia ultima ei sleire şi că începe alta.

« Ce bune timpuri am apucat! îşi zise acest om, care trimisese sute de oameni în temniţă, ascultător disciplinat, slujitor deplin, slugă îm' puternicită. — Sia isprăvit! canalia înviază! Aş pune mitralierele pe ei şi maş putea să fac nimic. Aşa e cînd se amestecă Dumnezeu în treburile justiţiei. îmi pare rău de aşa Dumnezeu şi de aşa spirit juridic.»

Şi cum ieşeau magistraţii, amestecaţi cu gloata, care cînta fără încetare, el s>a uitat un moment la arhiva de pe masa lui, de sus, aşezată vraf, întinse mîna şi dete dosarelor un brînci. Mii de turtii se risipiră pe podină, pro cesei verbale, ***citeții,*** rechizitorii, hotărîri, mandate, formu' lare. . .

îşi scoase roba cu dezgust şi*o aruncă peste dosare. Dete cu chivără dea azvîrlita, . .

— Aprod! strigă acuzatorul.

Şi nuii răspunse nimeni.

Şi ca şi cum aprodul ar fi fost de faţă şi bar fi congediat, zise:

— Aprod! Ieşi afară!

Scoborî treptele estradei şi, dînd cu ochii de crucifix, se întoarse. Crucea era în faţa fotoliului gol al prezidentului, în mijlocul altor cîteva fotolii goale şi sucite din locul lor. Condica era deschisă. Condeiul cu ciocul încă umed sta răzi» mat de călimări. Citi pagina acuzaţilor, întoarse la pagina următoare, răsfoi o parte din condică, vreo sută de pagini.

— Cu alte cuvinte, aveam de acuzat, de judecat şi de osîndit toată istoria ţării. , . Ce mai rămînea bun dintrjo mie de ani? Nimic. . , Şi în numele cuî umpleam puşcăriile?. . . Pe cine apăram eu?. . . Haihadia! rîse, aţîţat de un spasm de

batjocură amară, acuzatorul. . , Pe « ăştia » de» acum? Au făcut marfă din tot ce au putut, şi au vîndut piele, suflet, sînge, gînd şi nevinovăţie. . Puroiul a mînjit brazdele, bucatele, izvoarele. Stîrvuri spurcate! Ce»am avut eu cu ei, ca săii apăr şi să»i păstrez? Auzi tu, Marine al iui Patru, teiai făcut slugoi şi ai dat în tat'tu. . .

—• Mi»e ruşine! zise acuzatorul, întinzînd mîna către cruce, şi, apucîndio în palmă, o trase lingă el, aşezat în jilţul prezidentului. . . Privi adînc în cruce, subt linie şi dedesubtul zugrăvelii.

— Tu eşti Dumnezeul celor nedreptăţiţi. . . De cîte ori nu te.am minţit şi nu tesam vîndut!. . . Pe o leafă, pe un drept la nimic, pe o mînă de tutun. . . Tu ai tăcut, nici mai suflat. . . Şi nu miam gîndit niciodată, drept să spui, la ce putea să fie în tine. , . Tu ai înviat morţii, omul ăsta gol, răstignitule, ori e şi asta o mare păcăleală?

Acuzatorul simţi în mîna lui răscolindutse picioarele străpunse de scoabele răstignirii, şi Iisus, căpătînd relief cald în minusculu>i trup zugrăvit, se întoarse întreg pe crucea lui. . .

— Eu iiarn înviat, răspunse omuleţul de o şchioapă, desprinzîndu'şi un braţ din c^iiul Iui şiajungînd cu degetele însîngerate pînă Ia fruntea acuzatorului.

— Atunci, e cu adevărat adevărat, zise acuzatorul.

— Adevărat!

— A înviat toată lumea, si cei in viaţă?

— Toată a înviat. . .

— Şi numai noi rămînem morţi? Ce să facem?

— Dufte în mulţime şi mergi cu ea înnainte. . .

Acuzatorul simţi în el o tresărire de cremene scînteiata, şi, sculîndu»se din jeţ, începu să cînte şi el cu corurile ce»l cuprinseră la mijloc:

Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, Sfinte fără de moarte.

Şi se pierdu în slava lor.

Redactor resp-Jiiîahih Fiencs^u Gheorahe
Tehnoredactor: Marcus Jda

Dat ia ades: J 9.05.1965. *Bun de tipari* 27.10.1965. *ApdmU* 1965. *Tir.v: 12.180 ev. '[y. Ugafe. Rîrcie *ţ#ciaU.* cu *filigran* de* 90 f1/m'- *F&mat: 800* * 920/32. *Coli ed-:* 10,51- Coli *ţipat:* 3,625. *A.* Tir. *5.34211965. CI. ptntr» bibliotteile marii C.2- ptim bibliotecile mici; 8R*— O.

Hârtia «tecutati la Fabrica «Steaua Rostea — Bacâu, IrirrtprinJcreo Poligrafi "Ar!» Grflftci»* Olca Şuban Vodă 133* Bucureşti — Republica Socialist* România.

